A Tűzdobáló
Utazások régi életeimbe
Balázs Ildikó

BALÁZS ILDIKÓ

A TŰZDOBÁLÓ

UTAZÁSOK RÉGI ÉLETEIMBE

Illusztráció: Becsey Zsuzsa

Lektor: Pituk Katalin

Lélekbölcső

Az ikertestvérem,

kivel együtt sok ezer éve föld-anyánk köldökzsinórja fogva tartott.

Benne teljesebb az áldozatos szeretet, nem vált a tragikus tapasztalatok következtében szeretet-fogyatékossá.

Ő többször jött e földre anyaszereppel – mely leginkább alkalmas az áldozatos szeretet gyakorlására (Vasi napló I.).

Régi lélek vagyok én.

Tengerből születtem. Egy kagylóból. Mint buborék, emelkedett fel a lelkem, mint egy lótuszvirág, úgy nőtt ki, illatozott.

Egyre nagyobbra nőtt, egyre magasabbra. Még a tenger ringatta, dajkálta.

Mikor elhervadt, visszavette.

Így nyílik ki minden élet, borul virágba, elhervad, és elenyészik a tengerben. Sötétség borul a világra.[*]

[*] Megjegyzés: a dőlt betűs részek részletek korábbi írásokból, melyek a Szerző *Utazásaim Rőt Macskával* című esszékötetében jelentek meg, a vastagon szedett részek a meditációk során lejegyzett emlékek.

Halványan dereng emlékeim között az a pillanat, amikor lelkünk megszületett erre a világra. Ikrekként jöttünk először a földre, kétpetéjű ikrekként: testvérem fiú, én lány. Abban az időben, Dél-Amerikában, amikor már ez a földrész is elkülönült a valamikor egységes hármastól: Európa-Ázsia, Amerika és Afrika hármasától. S bár vannak körülöttem, akik atlantiszi emlékeket is fel tudnak idézni, ilyesmivel én nem dicsekedhetek.

Születésünk, létünk is csak dereng. Gyönyörű, fekete hajú, fehér arcú anyánk volt, akinek testére emlékszem, melegére és csodálatos szépségére. Első emlékem, mielőtt még a világra jöttem volna: a kiszolgáltatottság. Ahogy egy köldökzsinóron fogva vagyok, mint kikötött csirke, végtagjaim fogyatékosok még, s akkor még nem tudom, hogy testvéremmel együtt tekeredünk a kettős zsinóron. Anyám arcát mégis látom, ahogy szótlanul, vagy talán csak számomra még szótlanul, elmélyülten figyel.

Kis fekete hajú csecsemőkként jöttünk a világra, mosolygós, boldog teremtményekként. És ebben a próbalétben e kemény talajon, ebben a kegyetlen világban, ahol az öldöklés olyan volt, mint a mindennapi evés, ivás, szeretkezés, mégsem szakadtunk el egymástól életünk végéig. Királyi családba születtünk, s népünk hagyománya szerint házastársak lettünk testvéremmel.

Ebből ered e furcsa kettősség: szerelem is, rokonság is. E kettő nem zárja ki egymást. Népünk törvénye megengedte, hogy sohase kelljen elszakadnunk egymástól, és ne kelljen szeretetünknek más, idegen személy felé fordulnia. A testvérszeretetet nem kellett más mederbe terelni, nekünk soha nem mondták – mint későbbi korokban –, hogy ezt nem szabad, ez vérfertőzés. Ilyesmit nem ismertünk. A testvéri szeretet és ragaszkodás természetes módon váltott át kamaszkorunk során testi szerelembe, s mikor összeházasítottak minket, életünk végéig tartó szerelem következett, amely megbonthatatlan egységbe forrasztott minket. Egy életre. Egy örök életre. Az örök életre.

Így születtünk le – fiatal lelkek – jó ötezer éve erre a tanulóbolygóra. Gyermekeink is születtek. Egy fiú, egy lány. S ha jól emlékszem, első életünk biztatás volt: különösebb nehézségek nélküli, akadálymentes. Talán hogy legyen kedvünk a továbbiakhoz. Melyek könnyűnek, egyszerűnek semmiképp sem mondhatók. De most, az idők mélyrétegeit fürkészve itt ez az érzés, talán emlékezés, mely számomra kedves, s ott lappang tudatom alján. A fekete hajú fiú ikertestvérem oly természetesen élt mellettem és velem, mintha énem másik fele lenne. Egymás gondolatait is ismertük,

szóban keveset kommunikáltunk. Az a bonthatatlan egység, melybe beleszülettünk, megmaradt későbbi életeink során is.

Voltak hosszúak, voltak rövidebbek, ám nem kevésbé érdekesek.

S amikor először visszatértünk égi hazánkba, ott sokáig visszatartottak, mintha csak óvtak volna, fiatal, zsenge lelkeket, a gonoszságtól. Nincsenek köztes emlékeim. A következő élet – mely talán meghatározó volt az összes többi inkarnációm szempontjából, már jóval később, közel háromezer éve Európa bölcsőjébe vezetett.

Andreas

Az idők hajnalán úgy gyilkolt az ember, mint ma, mikor lélegzetet vesz, eszik, szeretkezik. – „Ezzel vagy ezen!” – mondták néhány ezer éve a spártaiak, hogy legitimitást nyerjen az öldöklésük. Még régebb az embernek nem szabott törvény gátat, s a gyilkossághoz nem keresett törvényben felmentést vagy biztatást.

Férfiak. Életeink pitymallatáról idesodort ősrégi típusok. Akiken börtön és fenyítés semmit nem fog, utána csak többet hallgatnak, s többet cselekszenek, mint mások. Mert megtapasztalták a lét végességét, s tudják, hogy a kiszabott életidő ajándék.

A két végén égő gyertya törvénye szerint sorsútjuk: élni. Semmi más, csak élni. A Teremtő kezéből vett ajándékkal, az élettel élni. Mindenáron élni. Mások élete árán is.

Ez is imádság (Vasi napló I.).

Ebbe ez életbe többször, több utazásom során is visszatértem. Amikor először mártóztam meg a múlt kútjában, ez az emlék bukkant fel elsőnek – meghatározón, dominánsan. S láttam magam immáron férfiként inkarnálódva. Én lettem Andreas, a görög.

Elindulok. Előttem a rét a nyírfával, megtelek ezüstös sugárral, mely feltölt, hogy erőm legyen a lélekutazáshoz. A távolság pillanatok műve. Leereszkedem.

Agora, huszonkilenc évszázad prizmája. Emelvényen előadást tartok, s a tudós hallgatóság oly messze áll tőlem, hogy a tömeg kis csoporttá zsugorodik. Ujjam a napra mutat, erőm, tudásom tőle ered. Ha társ-számba kell vennem valakit, mutatóujjam az égitesteken: a fénylő Nap a társam. Nem az a veszekedő némber, aki most is valamilyen faedényből kókusztejet tölt a számba. Perel, hogy nem eszem, nem iszom, megbolondultam a tudománytól. Nagy szája, kék köténye maga a

vibráló élet, te vagy a feleségem, istenem, de furcsák az emberek, mi közöm hozzátok? (Utazásaim Rőt Macskával).

Mintegy háromezer éve jöttem ismét a földre. Testvérem ismét közeli rokonom, egyből felismerem, mert senkihez annyira nem ragaszkodom az itt élő emberek közül, mint az anyámhoz. Gyönyörű, kék szemű, fekete hajú asszony.

Ha sorrendbe akarom rakni itt-tartózkodásom képeit, az első mozaik a születésem. Látom, ahogy megszületek, anyám egy heverőn fekszik, kicsusszanok alul baloldalt. – Andreas – mondja áhítattal, aztán sír, örül nekem. Szegény lány volt, én szilárdítottam meg a társadalmi helyzetét.

Gazdag ember fiaként jöttem a világra. Dereng apám alakja is: szakállas, erős testalkatú, hatalmas férfi. Szép nagy házban lakunk. Látom a házat, ami valójában egy hatalmas kőtömeg: boltozatos ívekkel, számos teremmel, mozaikpadlóval, padlófűtéssel, fürdőteremmel, vezetékes vízzel – meleg és otthonos hűvös napokon is. Együtt lakunk a szülőkkel. Csupa lánytestvérem van: húgom, nővérem, szép, egészséges gyerekek. De egyedül anyámon csüggök – s ő énrajtam, mintha más gyereke nem is lenne. Én vagyok az élete értelme – nagyon szeretjük egymást.

Már kiskoromban becsvágyó vagyok: anyámért mindent megteszek. Mindenben az ő kedvét keresem, gyermekként is az ő óvó, féltő tekintete vett körül, s én úgy sütkéreztem gondoskodásában, felém fordulásában, mint szellő a tavon, a nap melegében. Úgy szerettem volna, ha csak mi ketten vagyunk a világon, de olyan sok ember vett körül minket…

Az iskolában jól tanultam, nevelőim elismeréssel beszéltek rólam. De mindez csak azért volt, hogy anyám kedvében járjak. Tudtam, hogy mindaz, amit teszek, minden cselekedetem anyám életét óvja, az ő hatáskörét szilárdítja meg. Érte mindent megtettem. Ha azt akarta, hogy tanuljak, tanultam, ha azt akarta, hogy tanuljak harcolni, megtettem, mindenben ki akartam tűnni, csak hogy öröme teljék bennem. Még azt is megtettem érte – bár kelletlenül –, hogy elvettem azt a lányt, akit apámék kiszemeltek nekem.

Nem tudom, miért épp őt, és miért épp nekem kellett elvennem. A lány tizenöt éves volt, amikor magam is fiatalon, feleségül vettem.

Csak egy kérésem volt: hadd lakjunk továbbra is a szüleimnél. Ennek a kérésnek helyt adtak, hiszen a palota örököse én voltam. Bár apám távolról sem tartott még ott, és nem szorult támogatóra. Vagyonát és helytartói rangját én kaphattam volna. De nem érdekelt egyáltalán az uralkodás, és sorsom is másképp fordult. Talán anyám idézte meg a párkákat, melyek egészen más sorsfonalat fontak aztán nekem, mint ami természetes és kívánatos lett volna.

Mert anyámnak hivatása volt. Nem született a papi rendbe, sem férfinak, hogy tudós legyen, aki a csillagokból sorsokat olvas ki, de lénye mindig másfele járt, kívül e világon. Ezért volt bennem az ajnározó féltés, szinte féltékeny szeretet iránta, valahányszor éreztem, hogy nem e földön jár. Filozófus lélek volt, a csillagokat fürkészte, s furcsa jóslatokat mondott, amelyeket aztán – állította, hogy – elfelejtett, vagy csak nem akart megfejteni előttünk, nem akarta feltárni a jövőt. Valami szomorúság bujkált a szeme sarkában. Gyönyörű kék szeme színét világoskék fátyla erősítette. S mint fátyol, telepedett e szépségre egy szomorúság-felhő.

Anyám tudta születésemtől fogva, hogy hosszú és nehéz út áll előttem. Elkísért, amíg csak tudott, utamon. Soha senkit nem szerettem ebben az életben, és senki nem szeretett úgy, mint ő.

Apám rendkívüli ember volt: helyt adott ennek a rajongásnak. Anyámnak nem tudott ő sem ellenállni azóta, amióta meglátta kislányként, amikor is magához vette, s feleségnek neveltette. Anyám egy rabszolganő lánya volt, apját nem ismerte. Amikor már apámnál élt, felnőve, házasságkötésük előtt apám felszabadította, szabad nőként vette el, de anyám úgy érezte, csak akkor érdemes erre a nagy jóságra, ha fiú utódot hoz a világra.

Reményeit én váltottam valóra.

Úgy éltünk anyámmal ezen a világon, hogy egymás nélkül nem is létezhettünk volna. A féltés ott volt bennünk. Valahányszor háborúba vonultam, mindig fohászkodtam, áldoztam, hogy anyámat élve láthassam viszont. Tudtam, hogy az élet nem véges, s hogy mindig együtt leszünk. De ezen a próbavilágon féltettem őt, amikor szemét a csillagokon járatta, lelke kilépett innen, s oda-felkívánkozott. Sem apám szerelme, sem az én ragaszkodásom nem tartotta itt sóvárgó lelkét. Apám hagyta, megértette; én aggódva, összeszorult szívvel figyeltem.

Huszonnégy éves koromban történt a baleset. Túl bátor és vakmerő voltam a harcban – ezért történt. Kopját szúrtak a keresztcsontomba.

Anyám szinte megnyugodott, amikor bekövetkezett a balesetem. Mindenki más belehalt volna. Ám apám minden befolyását és vagyonát latba vetette, hogy megmentsék az életem.

Kíméletlen harcos voltam. Kíméletlen az öldöklésben. Akkor is, abban a párharcban, amelybe belekeveredtem, győzelemre álltam. De ott volt a közelben a feleségem, felfoghatatlan, hogyan került oda, s egy pillanatra elterelte a figyelmem. Mintha gonosz erők bújtak volna bele, sikoltozott, a nevem kiáltotta. Én a hang felé fordultam. Csak egy pillanat volt az egész, s ellenfelem kopjája hátulról a keresztcsontomba fúródott, ferdén lefelé, jobbra, s szinte leválasztotta a forgómat a helyéből. Úgy estem el a földön, hangtalanul, gyors eszméletvesztéssel, hogy aki látott a hátamba fúródó s jobb csípőmbe hatoló dárdával, halottnak nézett. Apám emberei vittek el, én semmire nem emlékeztem.

A bódító szerekre, melyeket állítólag megitattak velem, ugyancsak nem. Amikor eszméltem, már hiányzott a jobb lábam. Anyám ült mellettem, révedező mosollyal, mintha egész életében erre a szerencsétlenségre várt volna, ami most bekövetkezett. Tudta ő a jelekből, hogy ezen át kell esnem. Szinte megkönnyebbült, amikor bekövetkezett: több évtizedes aggodalmát akaszthatta a szögre.

Kértem, hogy a feleségemet küldjék el a háztól. Anyám szótlanul rázta a fejét.

– Heléné az életed keretét alkotja, ősei híresek voltak. S tudod, hogy őt is szeretem – anyám szívébe még egy idegen asszony is belefért. – Különben hálás lehetsz neki, nehéz sorsot vállalt – folytatta. – Hiszen általa teljesedett be rajtad a baljóslat, hogy egy életveszélyes esemény következtében hirtelen fordulatot vesz a pályád.

Nem adtam fel. Nem akartam hamarabb meghalni, mint az anyám. De a lábadozás, a fájdalom, melyet ő főzetekkel, gyógyhatású kenőcsökkel enyhített, elvette az életkedvem. Tudtam, hogy harcba többet nem vonulhatok. Mitévő lehetek?

Kint kocsikáztam már kétkerekű lovaskocsin a majorban. A lovak érdekeltek gyermekkorom óta. S elhatároztam, hogy kocsihajtó leszek, versenyző. Gyakorolni kezdtem. Anyám óvott, de valamifajta megszállottság lett úrrá rajtam. A lovakkal egyre bensőségesebb viszonyba kerültem. Beszélgettem velük, kimentem az istállóba

hozzájuk, mankómat a jászol szélére fektettem, s tenyeremből adtam enni nekik. Ők segítettek a felépülésemben. Apámat kértem, hogy versenylovakat vegyen, kettőt, mert indulni akarok a stadionban.

Apám először megütközött, de ő sem támasztott nehézséget. Csak annyit mondott: – Tudod, hogy milyen sok ott a baleset, a kocsihajtók kizuhannak a kocsikból, s átgázolnak rajtuk a lovak. Meg aztán a kocsihajtók fizetett emberek – tette hozzá, csendesen utalva arra, hogy főrendű ember nem alacsonyodik le ilyesmihez.

Kicsit gúnyosan néztem. Megértette, hogy az élet számomra nem drága, a veszélytől eddig sem féltem, s az aggodalmat is csak anyám miatt ismertem. A rang pedig nem érdekelt. Beleegyezett.

Hónapokig gyakoroltam, futtattam, kocsit hajtottam, még lóra is ültem, felszíjaztattam magam a lóhátra. A feleségem távolról nézett, a balesetem óta nem mert a közelembe jönni. Szomorú volt, hogy nem mondhatta el, mert nem hallgattam meg, hogyan is került a balesetem színhelyére, és miért kiáltozott. Szóba sem álltam vele.

Aztán egy napon, amikor szélsebességgel száguldottam a majorban, s ő elém hozta a két gyereket, megenyhültem iránta. Korlátolt nőnek érzékeltem, nem volt benne az a sokfelé és sokféle látás, az a mindentudás, ami anyámban megvolt. Gazdagnak született, nem kellett törekednie semmire. De gyakorlatias nő volt, s ezt kedveltem. Megálltam, s a kisfiút magam mellé ültettem. A gyermek elragadtatva nézett, a kislány is kérlelt a szemével, s intettem. Heléna óvatosan az ölembe adta a kislányt, félve, nehogy fájdalmat okozzon nekem. De akkor már nem voltak fájdalmaim azokon az idegfájdalmakon kívül, melyek éjjelente és esős időben kínoztak, levágott lábujjaim helye bizsergett, sérült csípőcsontom hasogatva fájt.

A gyerekek óvatosan, de büszkén és boldogan ültek a kocsiban. Heléna mosolygott, de mintha máshova nézne. Aznap éjjel magamhoz hívattam. Akkor fogant meg harmadik, utolsó gyerekünk. Heléna boldog volt. Fiatal, egészséges teremtés, a természet követelte a magáét.

Anyám szívébe belefért ő is, bár Heléna mindig féltékeny és irigy volt az anyámra. A nagy szíve miatt? Vagy, mert tudta, hogy a mi kapcsolatunk bonthatatlan, abba másik személy nem fér? Sem nő, sem férfi. Igazából nem volt anya-fia kapcsolat.

Egy síron túl is tartó szeretet, így éreztem én. Mindent megtettem volna a boldogságáért.

Most ott ül a lelátón, de nem rám néz: fehér selyem fátyol, kék szalag a fején, fekete haja hosszú, kék szeme az eget nézi, rézsútosan. Mintha a nappal társalogna az anyám.

Emberek vannak körülöttem, s én mintha a felhők fölött siklanék. Mintha vízisíznék, pára száll körülöttem, vagy szörfdeszkán szállok? Majd hirtelen felismerés: lovasszekér! Gyeplőt fogok! – Nevetés, meleg borzongás: két barna ló száguld előttem, szőke fiatal férfi vagyok, erős, izmos, harmincéves. Előttem a pálya: kétkerekű harci szekéren száguldok. Versenyzek. A gladiátorok kora ez.

Nézek magam elé, a lábam saruban van, de csak a balt látom.

Hatan versenyzünk. Óriási tömeg körülöttünk. Feleségem is ott van, Heléna, akit később megöltem. Felismerem, fanyalogva: a későbbi szőke férj, majd későbbi ellenségem. Heléna bőre világos. Balesetem is miatta volt, tőből hiányzik a jobb lábam.

Heléna körül három gyerek, a mi gyerekeink. Egy lány és két fiú. A harmadik már akkor fogant, amikor elvesztettem a lábam. Közönyös vagyok a feleségem, a gyerekek iránt.

Nem akarom a negyvenet megélni. Láb nélkül egy harcos mit sem ér. Egyetlen szórakozásom a lóversenyzés. A szegényeknek is nehéz a napi küzdelem. Ha apám nem gazdag, én életben sem maradok. Ő kezeltetett, amíg felépültem. De a gazdagoknak nincs életcélja. Nincs utam a pályán kívül. Hiába vagyok gazdag, így az élet mit sem ér. Nem a helyezésért versenyzek. Ez életem értelme – ezt csinálom, muszáj.

Én mindig második vagyok. A jobb oldali egyik versenyző lassan előbbre húz, elhagy. A lovakat szeretem, nem korbácsolom őket. Az elsőnek megdöglött a lova, halálra hajszolta. Én ilyent nem teszek, inkább második maradok. Túl nőies lélek vagyok ahhoz, hogy kegyetlen legyek.

Hogy mégsem haltam meg negyvenévesen? Apám taníttatott. Később tudós lettem, előadást tartottam az agorán – ez egy régebb átélt élményélet. Nyolcvanéves lehetek, a nappal beszélgetek.

Állok az előadóteremben, s ökörnyálszerű gondolatfoszlányokat szedegetek elmém gombolyájáról. Kitekintek az ablakon, a hallgatóság tekintetével követ. Érzékletesen előadok, embertömeg figyel rám (Utazásaim Rőt Macskával).

A legkisebb gyerekünk elmúlt pár éves, s én nem hívtam többé Helénát. Elfoglaltam magam a tanulással, délelőttönként tudósokkal, csillagászokkal társalogtam. Heléna teljesen kiesett a figyelmem köréből. Mit is tehetett? Először kiköltözött a nagy hálóteremből, majd többé nem is jött be. Ám elfoglaltságom közepette is feltűnt, hogy éjjelente kijár a házból, meglestem: fátylat borít a fejére, s nesztelen kisurran az oszlopok között. Eleinte még örültem is, de a szolgálók közt híre ment, hogy az asszonyuk eljár a háztól. Nem volt, mit szemére vetnem, mégis feldúlta a nyugalmam a szóbeszéd. Valamit tennem kellett, holott még arra sem voltam kíváncsi, ki az ágyasa.

Egy éjjel megvártam. Már harmatozott a fű, s az olajfák lombjai súlyosan bólogattak a párás levegőben, amikor ugyanolyan nesztelen, ahogyan eltűnt, vissza akart osonni a palotába. Egy oszlop mögött vártam, elkaptam a karját. Halálra rémült, belefagyott a sikoly. Szótlanul belekaroltam, botomat hónom alá fogtam, s hagytam, hogy bevezessen a hálóterembe. Zavartan nézte a padlóköveket.

– Mit szeretnél? – kérdeztem.

A kérdés meglepte, nem tudott válaszolni. – Semmit, semmit – rebegte.

– Váljunk külön?

– Nem, nem! Dehogy! – s hangja elhalt.

– Holnapig választ kérek: különválunk, a gyerekek itt maradnak anyámmal. Te pedig szabad vagy. Vagy nem állok jót magamért.

A fenyegetésem úgy hangzott, mint egy baráti intelem. Heléna sírni kezdett.

– Nem akarok innen elmenni – s át akart ölelni. Elhárítottam.

– Nem szeretlek, Heléna, tudod jól. Nincs hely számodra a szívemben. Hiába vagy fiatal és kívánatos, buta vagy, számomra üres. Neveld a gyerekeket, s járj egyenes úton, ha itt akarsz maradni.

Felálltam, s a papirusztekercseim között keresgéltem, jelezve, hogy nincs több mondanivalóm számára.

Három hétig nem járkált el. Aztán a hold teltével ismét eltűnt egy éjjel. A papiruszokkal dolgoztam, de figyelmem el-elkalandozott. A hálóterem alacsonyabban volt egy fél szinttel a bejáratnál. Nagy, egészben hasított kőtömbökből kirakott lépcső vezetett le a heverőig. Ott ültem, s egyre gyakrabban vonzotta a tekintetem a kőlépcső. Éjfél után vettem a botom, s odakopogtam a lépcsőhöz. A kőhasábokat vizsgálgattam. Próbáltam megmozdítani a lépcsőfokokat. Aztán felmentem a lépcső tetejére. Egy kést vettem elő, s belefeszítettem pengéjét az egyik hézagba. A lépcsőfok lassan, nagyon lassan elmozdult. Lehetett másfél mázsányi. Ám a tanulás az erőmet nem emésztette fel. Lassan elcsúsztattam a lépcsőfokot oldalra, majd az alatta levőt lazítottam meg, s húztam ki. Hajnali kettőre kiszedtem, és oldalra csúsztattam mind a tizenkét lépcsőfokot.

Nem volt bennem különösebb elhatározás, sem harag, sem bosszúállás. Csak érzékeltetni akartam az üresfejű feleséggel, hogy ha elmegy a házból, nincs visszaút. Hátha így megérti, ha bokáját zúzza. Kemény lecke. A lépcsőlejáró felől sötét űr tátongott.

Az olajfák már harmatoztak a nyári hőség utáni hajnalon, amikor Heléna fátyolos alakja síri csendben felbukkant a bejárat oszlopai között. Meghúzódtam a hálóteremben, amikor elfojtott sikoly hallatszott, majd robaj, zúzódó test csapódása, és csend. Halálos csend.

Vártam egy kicsit. Hónom alá kapott mankómmal lassan megindultam a lépcső felé. Heléna ott feküdt a hajnali derengésben a hátán, tarkója természetellenesen hátracsavarodva. Szeme tágra nyitva, teste élettelen.

A szívem összeszorult. Nem, ezt nem akartam! De valami megnyugvás töltött el. Most már nyugtom lesz tőle. Bár nem tartottam felelősségre vonástól, hiszen senki sem vitathatja el a megcsalt férj jogát, hogy bosszút álljon a feleségén. Ám Helénát én

hanyagoltam el asszonyi mivoltában. A gombóc a torkomban nem engedett, egyre izgatottabb voltam, a szolgákért kiáltottam.

Jöttek is kisvártatva, semmit nem kérdeztek, egyikük anyámért szaladt. Ő sírva jött, engem sajnált. – Átkot vettél magadra, ez a lélek mindig visszatér majd hozzád.

Szótlanul ültem a hálóteremben, míg a holttestet elvitték. Harmadnap máglyás temetést rendeztünk. Heléna szülei a távolság és öregség miatt nem jöhettek el a temetésre, hírnök értesítette őket, hogy megadtuk lányuknak a végtisztességet.

A sírhantot befedték, én mindvégig ott álltam a fejénél. A gyerekek szótlanul anyám szárnyai alatt. S akkor, mint kis energianyaláb, úgy pattant ki a földből valami, ami a mellkasomra telepedett, torkomat fojtogatta. Heléna lelke nem távozott, rámtelepedett.

Mint elátkozott, ástam magam egyre mélyebben a tudományba, enyhülés nélkül telt és fogyott a hold, telt és fogyott, s vele együtt én is elfogytam. Étvágyam nem volt, s az a megszállottság, mint amikor fogathajtó akartam lenni, ismét erőt vett rajtam. Csak tanultam, olvastam, a csillagok járását tanulmányoztam, s így esett, hogy amikor már sokadszor is megtelt a hold, megkeresett az egyik sógorom, a legkisebb húgom férje. Erőszakkal magával vitt a fürdőbe, mindenféléről fecsegett, s hetérákért küldött, akik olajjal kenték be a testünket. Hiába tiltakoztam, sógorom szóáradata eleinte zavart, majd andalítóan hatott rám. S a hetéra erős keze alatt félálomba szenderültem. Egy idő után arra eszméltem, hogy az ágyékomon ül egy elképesztően furcsa, zavart tekintetű, testes asszony.

Ha férfiminőségem találkozik egy érzékeny férfi nőiességével, harmónia illúziója kél. Régebb is párom voltál (Utazásaim Rőt Macskával).

Egy szőke testes nő van mellettem, Heléna eltűnt, az asszony gondoskodik rólam. Hogy melyik némber volt? Már nem emlékszem. Nincs társunk. Egyetemi tanárnak választottak meg: a bolygókról beszélek, a világegyetemről.

Most jött vissza, egyből tudtam, hogy ismerem. Most épp ő volt a barátom, aki már az első öt percben összeveszett velem és megsértődött, mert leszóltam a lakását, ahol vacsorával várt, hűtőszekrénye tele volt az én tiszteletemre. S amikor testünk egybeért, tudtam, hogy hazaérkeztem. Tűzláng, mely éget, s nyugtat. Társam voltál, gondoskodtál, s én semmibe vettelek. Meg is bűnhődtem miattad. Mindig megbűnhődök miattad.

– Azért jöttem, hogy összekavarjam az életedet! – megtette, nem is volt kaján. Az ő napjain másról sem szólt az életem, csak róla. De hiányában is jelen volt. Láttam őt, asztrálteste mosolyogva jött felém a parkban. Segített nekem átélni a legmélyebb, legmetszőbb fájdalmat, mely sokáig sajog, nehezen múlik. A szenvedélyt, az észveszejtő dühöt, fájdalmat, megelégedést, örömöt. Mit veszíthettem el vele egykor? Kit hagytam magára? Hol követtem el hibát? Kit hanyagoltam el, kit nem szerettem? Elmélyülő fájdalmam vétséget jelzett (Lélekhangok).

S ezzel együtt a nyakamba szakadt egy másik fajta élet. Mintha csak most kezdődne igazán az életem ezen a tanulóbolygón.

Még azt beszéli a boldogtalan, hogy azért jött az életembe, hogy jól összekavarja. Na, már ha hagyom! Ha hagyom neki. El-elkergetem, bosszút áll rajtam, s visszavisszajön. Annyi fájdalmat okozott már, de hisz a lábam elvesztése óta így kell megtanulnom, hogy milyen a lélekfájdalom. Tudom, anyám nem élhetett örökké. De hogy ennek a félnótás némbernek a kiszolgáltatottja legyek! Maholnap kiugrom az emeletről. De még azt is megneszelné, s az utolsó pillanatban megakadályozná. Ismerem. Leselkedik rám, amikor írok elmélyülten. Ha rászólok, hogy jöjjön csak elő az oszlop mögül, még inkább elbújik. A fene a dolgát, csak nem szerelmes belém. Belém? Pont belém! Na hát. Hisz vénember vagyok, csonka lábú. Mi tetszik neki bennem, hogy játszik velem és gúnyt űz belőlem? Azt látom, hogy ragaszkodik hozzám. Azt akarja, hogy éljek. Persze, mert addig neki is jó sora van.

Hogy az éjjelek milyenek? Mint a hazaérkezés. Ez a nő a testem. Érdes, öreges, helyenként már löttyedt a bőre, hiszen nem fiatal. Sok gyereket szült sok férfinak élete során. Azt mondta, még megpróbálhatjuk. Mondtam, megfojtom, ha megpróbálja. Furcsa, de Helénával három gyereket nemzettem, s egyszer sem éreztem, hogy egy másik ember ennyire közel állna hozzám. Örömet lelek a testében, otthonosság-

érzést. Hogy otthon vagyok ebben a világban. Anyámat szerettem, de amikor a közelében voltam, s láttam, ahogy a csillagokat figyeli, az én lelkem is vele röpült oda fel, egy másik szférába. Megmarkoltam volna, hogy itt tartsam, de kicsusszant gondolataim hálójából. Anyám földi valóságosságában teljesen más volt: távoli, számomra megfoghatatlan. De ez a némber más. Olyan, mint az élet maga. Vidám, tréfálkozik, még rajtam is nevetni tud. De nem sért meg, ösztönösen megérzi, hol a határ. Ha elmegy, örülök is, hogy végre békén hagy, s máris hiányzik. Fészkelődöm a helyemen, fertályóránként lopva a homokórát figyelem. Ha meg itt van, s készülnöm kell az előadásra, nem hagy. Bolondozik velem. Figyeli tekercseim, melyek szanaszét vannak. Egyszer láttam, amint sepregetett körülöttük, majd hirtelen ráfeküdt a heverőre, s a szívéhez szorította az egyiket. Ott feküdt, mellén a tekercs, melyet vaskos ujjaival átkulcsolt, s láttam, hogy mosolyog. Bolond asszony. Ez a kép megmaradt bennem, s valahányszor felidézem, megenyhülök iránta.

Lehetséges, hogy szeretem?

Hogy szerettelek-e? Kötődtem eltéphetetlenül, amikor ollóval vágtam át a szíveinket összefűző neonkék szálat, recsegett, mint törött csirkecsont. Miért csak az idő havaz be süket tompasággal mindent? (Lélekhangok).

Én csak egyetlen embert tudtam szeretettel elfogadni. Anyámat. A gyerekeim iránt jobbára közönyös voltam. Olyanok voltak számomra, mint más ember: idegen. De ez a nő nem hagy hidegen. Tusakszik velem, nem hagy belemélyednem gondolataimba. Néha megőrjít, egész napom csak róla szól, csak vele foglalkozom. Azt mondja, ne legyek mogorva vénember, hisz itt a tavasz, s kocsiba ültet, kivisz a folyópartra. Ott nem csinálunk egyebet, csak amit itthon is teszünk, amikor rájön a bolondja. Mondtam neki, ha valaki meglát, oda a tekintélyem, ki nem állhatok többé a tanítványok elé, csak gúnyolódni fognak rajtam. Ott egy tiszteletreméltó tudós, s lám, üzekedik egy némberrel a folyóparton. Ilyenkor semmit nem mond, hallgat nagyokat, laposakat pislant, s hirtelen faképnél hagy. Időként visszajön, mikor már-már elmélyültem a papírosok között, s rámrivall:

– Ne tagadd le, hogy neked is jól esett!

Értetlenül nézem, a csillagok járásával kapcsolatos gondolatmenetembe nem illik sem ez a hang, sem ez a mondat. Na ilyenkor tudnám csak megverni!

– Miért nem hagysz már békén? – kérdem.

– Te nem hagysz! – rivall rám. – Én itt a konyhában csendben levest készítek, s be kell mennem, mert rám gondolsz.

– Hogy gondoljon rád a Hadész! Takarodj a fazekaid közé! – ordítok már én is, s felkapom a mankót, hogy utána dobjam.

Bolond asszony. És bolond szerelem.

Visszagondolva hosszú életemre: ez a pár év, amíg nálam volt, ez vidított fel. Bosszankodva gondolok a húgom férjére, aki elszegődtette hozzám ezt az asszonyt. Bolondnál bolondabb emlékek jutnak eszembe, vénembernek. A kocsikázás a fűzek között, a folyóparton. Amikor hagytam a fogatot vezetni, s ő megállította a sűrűben. S úgy kínálta testét, mint jófajta húst a piacon, s én, éhes ember, elvettem. Gyermekké tett, esztelenné, kicsinnyé, bolonddá. Utána köntösöm kerestem, de sehogy nem tudtam felölteni, mind csak az övét kanyarítottam a nyakamba. Csak laposan nézett. S előtte az izgalomtól megkordult a gyomra, hisz állandóan főzött és csak evett, mint aki másnap már éhezni fog, s előre kárpótolja magát, s együttlét közben elszellentette magát. Rajtam feküdt, el sem menekülhettem, rám nehezedett nyolcvan kilója, kis tömzsi asszony. Vaginája bejárata is ferde volt, ugyanúgy húzta oldalra valami, mint a szája jobb sarkát a nevetés, mely ott bujkált mindig gödrös-ráncos arcán.

Azt mondja, valamikor szép volt, kaptak rajta a férfiak. Ahogy ma elnézem, szépsége romjai sem látszanak. De tud valamit, meg akar tanítani nekem valamit, amit én nem tudtam, de sejtettem mindig, hogy ilyesmi is van a világon. Nem baj, ha már ennyit kell élnem, s ennyi mindent kell megélnem, jó ezt is megtapasztalni.

Azt mondta, tudja, hogy csak a lovaknak szokták a fogait dicsérni, de nekem szép fogaim vannak. Kérdeztem, miért hiányzik elől a foga, mondta, nem tehet róla, goromba volt az első gazdája. Azt mondta neki, csak így ért, szép szóból nem. Lehetett valami igaza annak a gazdának. Én sokáig próbáltam oktatni, hogy egy-két dolgot megtanuljon a környezetemben. Mondta, nem fog az agya. Még a homokóra járását sem tudja követni. Borzalmas nő. Rákiabáltam, hogy eszetlen tyúk, az ilyen minek él!

Minek szívja a levegőt! Nézett, elhúzta a szája sarkát, láttam, hogy mosoly bujkál rajta.

– Csak kiabálj – mondta. – Tudom én a magamét. Te is tudod – még tegez is, ha csak ketten vagyunk. – Kellek neked, ne is tagadd, nem tudnál élni nélkülem.

Azt hittem, agyoncsapom. – Eddig is megvoltam nélküled, ezután is megleszek, hogy vinnének el az alvilág kutyái!

– Eddig megvoltál, azt meghiszem, de mióta ismersz engem, már nem tudnál meglenni nélkülem.

Menny és pokol volt mellette az életem. Igaza volt. Ha már egyszer megismertem, s a testét elfogadtam, megváltozott az életem. Vajh, ha fiatalok s szépek lettünk volna?

Nem. Most jött el az ideje, hogy mi összekerülhessünk. Fiatalon legfeljebb az örömházban találkozhattam volna egy ilyen fajtával. De így, hogy a segítségére szorultam, s az a rettenetes sógorom ezt a nőt szerezte nekem, mit tehettem?

– Neked mi az életcélod? – kérdeztem egyszer csendesen.

– Élni – mondta egyszerűen, meggyőződéssel. Hiába, mindent jobban tud, ami élet, s nem tudomány.

Akkortájt kezdtem hagyni, hogy meséljen. Már lemondtam arról, hogy bármire is megtanítsam. Hagytam takarítani, ahogy szokta. Ha bejött, félbehagytam a foglalatosságaim, s néztem. Beszélt, mint mindig. Én néha kérdeztem. Az életéről mesélt, amivel korábban mindig zaklatott, a kiszolgáltatottságáról, a gyermekei elvesztéséről, hogy hatéves korukban mindig elvették tőle, s eladták őket. S nekem fájt a szívem, de aztán rájöttem, hogy nem kell érzelemmel részt vennem az életében. Ő is csak úgy mesélt ezekről a dolgokról, mint akinek mindez már nem fáj. Miközben tudtam, hogy vérzik a szíve. Eleinte rákiáltottam:

– Hova a pokolba kerültek a fattyaid! Mondd, s kiváltom őket, ha annyira kellenek! Jöjjenek csak ide a nyakamra, biztos hatszor annyit fecsegnek, mint az a pokolfajzat anyjuk!

Csak nézett szemrehányón.

– Az én fiaim gladiátorok lettek! – nézett rám pökhendin, orra a mennyezetet szúrta. – Velem azért nemzettek a férfiak szívesen gyermekeket, mert látták, milyen erős vagyok, és tudták, hogy erős és nagy testű gyermekeket fogok szülni!

Elfogott a pulykaméreg.

– A lányaid meg fürdőházi szajhák lettek, akik részegen a vendég orra alá szellentenek!

– Papnők! Az apám engem is annak szánt! – jelentette ki ellentmondást nem tűrően.

Aznap a piszkavasat dobtam utána, de megbántam, mert erőből és indulatból dobtam. A csípőjéhez vágódott, s ő sokáig jajgatott, szemrehányón, de valamifajta megelégedettséggel. A lelke mélyén örült, hogy indulatot váltott ki belőlem, hogy kiforgathat önmagamból.

– Látod, én nem teszek veled ilyent, uram! – kezdte a szokásos bolondságát. – Pedig te vagy nekem kiszolgáltatva.

– Akkor ne gyötörj már a gyerekeiddel. Ha tehetek értük valamit, szólj, ha nem, hát hagyd azt, ami eltelt! – már bántam, hogy bántalmaztam. S ő hálás volt, hogy legalább a piszkavassal illetem.

Neki nem azok a felnőttek kellettek, akik a gyerekeiből azóta lettek, ha ugyan megérték a felnőttkort. Neki az kellett, hogy ezeket a régi történeteket újra és újra elmesélje, mindig újabb és újabb cikornyával, újabb részletekkel toldotta meg őket, s nem kellett más, csak hogy én meghallgassam. Hallgattam. Nem szóltam. S akkor elkezdett a férfiakról is mesélni, akik az életében voltak. Ennyi esztelenséget, ennyi borzalmat elképzelni sem tudtam. Ez az, amikor az ember fölöslegesen kegyetlen. Mert a harc, az más. Ott adunk s kapunk. De mikor az egyik kiszolgáltatott, és csak kap? Nem értettem. De azt mondta, ő kereste mindezt, minek is jött erre a világra, miért nem lett öngyilkos. Utána fáradt voltam, s nyomorékságom kicsire zsugorodott a szegények kiszolgáltatottsága hallatán.

Próbáltam utánanézni, mi lett a gyerekeivel. Kérdezgettem a nevüket, de nem emlékezett rájuk. Azt sem tudta, hova, kihez kerültek. A korukat persze hiába is kérdeztem volna, nem ismerte az időszámítást. Annyit mondott, hogy három fiat szült.

– S lányt? – kérdeztem.

Csak a fejét rázta.

– Nincsenek lányaim.

A volt gazdája után érdeklődtem, de a szálak messzire vezettek. Amit megtudtam: nemcsak egy gazdánál szolgált, s a gyerekei sem egyetlen férfitól fogantak. Két lányát maga dobta folyóba, amikor megszülettek, három fia közül csak az egyik érte meg a felnőttkort, s egy messzi tartományba vitték kereskedők. Ennyi bőven elég volt.

Utána csak annyit mondtam neki:

– Egy fiad él, a lányaidat miért ölted meg?

Úgy válaszolt, mintha levegő lennék, erősen gondolkodva, magában beszélve:

– Kívánnál magadnak ilyen sorsot, uram? Mert ha magadnak nem, akkor a gyermekeidnek jótétemény, ha átsegíted a túlvilágra őket.

Többet nem beszéltünk a gyerekeiről. De mintha megbolondult volna, hízelegni kezdett, kellette magát, virágot tűzött a hajába, nevetséges volt. Nevetett is magán. Úgy viselkedett, mint egy folyatóban levő tehén. Nem szóltam, értettem. Hozattam neki egy kis medvebocsot, azt dajkálgatta, beszélt hozzá, korholta, néha meg is pofozta, a kis bocs pedig egy idő után visszaadta a pofont. Nevetnem kellett rajtuk. Azt hittem, több nyugtom lesz tőle. De nem hagyott nyugodni, minduntalan behozta a kis dögöt, s illegette, szeretgette előttem. Mutogatta, mintha csak meg akarná szerettetni velem is. Ráhagytam, nem szóltam, csak mosolyogtam. Néhány hónap, s nem fogja többet emelgetni.

Felnőtt a medve, iszonyú sokat evett, akárcsak ő. De ugyanolyan kezes volt, mint kiskorában. Csak visszafojtva morgott, amikor az asszony bottal ütötte. Féltem, szétmarcangolja egy nap. Már fontolgattam, hogy eladom egy állatkereskedőnek. Az asszony várta ezt a pillanatot, s akkor észbe kaptam. Ezt a gyerekét nem vesszük el tőle. Csak azt sajnáltam, miért nem egy mosómedvét vettem. A barnamedve óriásira nőtt. Aztán két év múltán valamilyen kór végzett vele, ő megsiratta, de hamar el is felejtette. Én megkönnyebbültem.

Mellette tekintetem leemeltem az égről, s a földre sütöttem. Szép volt veled, Iréne.

Ma is jó szívvel gondolok rád, arra az életre, amely a mienk volt.

Azt mondta, nem akar hamarabb meghalni, nem akar tehetetlenül magamra hagyni, de azt sem akarja, hogy én haljak meg hamarabb. Amikor éreztem halálom, végrendelkeztem róla is. Házam – apai örökségem – a fiamé lett. De megtanácskoztam vele, hogy Irénének meg kell hagyni a kis szobát az oldalbejáratnál – amíg csak él. A fiam eleinte nem értette: mit akarok a féleszű rabszolganővel? Aztán megsúgtam neki: Iréne volt életem öröme. Gondoskodnom kell róla. A fiamat kötelezem, hogy eltartsa, amíg él.

– De hiszen sokat eszik, rengeteget, mint három férfi! – vetette ellen a fiam, nem minden tapasztalat nélkül.

– Igen, sokat eszik. Nincs más öröme. Sokat éhezett. De sokat is dolgozik. S mikor már nem tud dolgozni, lefekszik, s meghal. Olyan egyszerű lesz a halála, amilyen egyszerű volt az élete.

S belefáradva az életbe, magához szippant az ég, a nagy fekete száj, s én belerepülök – érzelemmentesen, szenvtelenül

Labda vagyok, fénygolyó! Hangom, mint egy kisgyereké, örvendez. Labdaként pattogok.

Iréne nem sokkal élt túl. Halálom után nagyon elhízott, megbetegedett, néha sírt, néha a semmibe meredt. Nem ismerte már meg az embereket a végén, sokszor hívogatott engem, máskor meg más férfiakat, a gyerekei apját, velük perlekedett. Ha nem rendelkezem róla, bizony rosszul végzi. Teher volt már mindenkinek.

Akkor egyszer visszatértem még, pedig odaát nyugodt volt a lelkem. Testvéranyám közelében lehettem. De Irénéért eljöttem azon az éjjelen, amikor megkezdődött csúnya, vergődő agóniája. Csak egy szolgáló volt a szomszéd szobában, aki italt vitt neki, kábító főzetet, ami már semmit nem ért, s a cseléd türelmetlenül

várta, mikor jelentheti, hogy elvégeztetett. S amikor már nem kiabált, nem perlekedett, csak szuszogott beletörődéssel, mintha fémet reszelnének, sipítóan járt tüdején a levegő ki és be, mint egykor, szeretkezésünk közben, odaálltam a fejéhez. S intettem neki, hogy jöhet.

A fűzfák a folyóparton már új levelüket bontották.

Sámán

A legfurcsább, amikor valódi szeretet van. Megdöbbent igénytelenségének halk térnyerése. Mert az nem kér semmit cserébe. A vonzalom, a vágy ki akar elégülni, elégtételt, megnyugvást keres.

Tout le monde avec son aspiration – írja Németh László. Mindenki a maga törekvéseivel. A szeretet semmire nem törekszik, nem aspirál.

Semmire nem tart igényt (Vasi napló I.).

A tiszta látás képességét nem birtokolhattam mindig.

Valamely életemben vak lehettem. A harmadik szemen keresztül láttam csak. A szívemen keresztül érzékeltem az embereket.

Sziklás hegyek – újraszülettem a földnek ma Dél-Amerikaként ismert részében. Az Andok hegységben vagyok, magas sziklák tetején. Sasok.

Lelkem bölcsője ez a vidék. Testvérem lélekben velem van.

Ketten vagyunk. Most is együtt vagyunk.

Valahol vár rám egy férfi, aki szeret.

Egy kérdésem volt, mielőtt nekifogtam ennek az életutazásnak: miért ragaszkodom a mostani rövidlátásomhoz? A válasz: mert az számomra egy emlékeztető. Emlékeztet egy régi életre, amikor a látás képességét másképp birtokoltam.

Mert a vak ember is látja a világot. Mintha a bőrén is szem lenne, érzékeli, mi van odakint. Ám a szeme csak belső képeket vételez. A lélek képeit. A saját és a többi lélek képeit.

Akkor nem is voltak képeim, csak érzéseim. Nem ismertem fel embereket, csak éreztem őket.

Hogy történhetett mindez? Háború volt. Kislány voltam, kis fehér ruhában szaladtam, aztán elestem, többé a végtagjaim nem mozogtak. Csak ültem.

Semmit nem láttam. Amikor próbálom felidézni ezt az életet, nincsenek képeim róla.

Fekete színben gomolyog a világ. Hullámzik fekete-sötét gomolyag. Mégis látom, hogy egy magas hegyen ülök. Egy fehér kendős asszonyt látok magam mellett, balra, akár egy szent vagy egy angyal, fénylik a fátyla. Ő járt hozzám minden nap. Ilona, Ilona. Az is lehet, hogy én voltam Ilona, de az is lehet, hogy ő volt az. Nem tudom olykor elkülöníteni magamtól. Lehet, hogy magamat látom kívülről? Én ülök fehér fátyolban?

Talán egy szent volt az az asszony, vagy az őrangyalom. Metatron őrangyalom asszonyként jelent meg, ő segített nekem? Akkor már kevés lett volna az emberi segítség. Akkor voltam a legközelebb az égiekhez. Meg néha később is, életeim pillanataiban, hosszú eszméletvesztésem idején, amikor halálközelben jártam.

Az angyal asszonyként jelent meg, fehér selyemkendőben.

Biztonságban érzem magam.

Ez egy nagyon régi életem volt.

Vak tisztánlátó voltam. Visszavezet egy nagyon régi életbe.

A lélek vak. Kevés embernek nyílik meg a szeme a másik világra. Sámán voltam. Fülemmel hallottam, szívemmel éreztem. A látás képessége nem fontos, míg a szív görcsbe nem rándul.

Olyan szép volt ez az élet, amikor a szívemmel láttam.

Fekete volt számomra a világ, de a szív színeket látott. Gyönyörű világom volt, embereknek segítettem. Jártak hozzám. Ők elláttak.

A hátukon hordozták a terhüket, éreztem, amikor felkaptattak a magas, meredek sziklán, melynek a tetején ültem, s vártam őket. Nemcsak a lélegzetük hagyott ki. Talán a levegő is ritka volt, s csak én szoktam hozzá, hogy látomásaim legyenek. Nemcsak a levegő és a magasság tette, hogy mire felértek hozzám, ziháltak. Nehéz volt a lélekteher, melyet hordoztak. S előttem, ahogy beszélni kezdtek, felszakadtak a sebek.

Segítettem, ahogy tudtam. Kevés szóval. Volt, aki nem is értette, mit mondok. Az ilyenhez nem szóltam, nem beszéltem. Az emberek úgy tudták, elég, ha csak megpillantanak. Tudták, hogy az égiek tartanak életben, csoda, hogy megmaradtam és élek.

Már messziről éreztem, ha közelgett valaki. De mindig csak egy valaki járult elém. Kértem, hogy álljon előttem, közel hozzám, s átáradt rám az egész élete. Ha beszélni akart, hagytam. A szó nem gyógyít. Tudtam, hogy az emberek sok szenvedést okoznak maguknak. És saját fájdalmaikat csak önnön-maguk tudnák oldozni. Én csak tükör voltam számukra, melybe belepillantottak. Látták bennem magukat, felnyílt belsőjük, mint mély kút. Felettem a szikrázó ég, a sasok vijjogásával, a felhők, melyek olykor a nyakunkba szakadtak, s alattunk a sziklák. Életveszélyes hely. Lélektisztító. Metsző őszinteségre, vallomásra bíró hely. Nekem azért kellett ott ülnöm, hogy értem és miattam jöjjenek fel az emberek. Mert ugyan ki vállal önként, a semmiért lélektalálkozást? Az emberek többsége nem bírja elviselni a magányt, amikor szembesül a saját lélekhangjaival. Ezért jártak hozzám, mint szenthez, akit tiszteltek fájdalmaiban, nyomorékságomban megszenteltet. Féltek tőlem, bár mozdulni sem tudtam. Láttam őket, a lelkük nyitott könyv volt számomra. Nem kellett szem, a látás megtévesztő a legtöbbször. Helyesen csak a szívével érez az ember, s ilyenkor a legjobb, ha a szemét behunyja.

Volt egy ember, aki nagyon gazdag volt, de a lányát nem akarta szegény emberhez feleségül adni. Szenvedett, verejtékezett, éreztem a verejtéke szagát, már messziről, ahogy egyre feljebb és feljebb hágott a sziklákon. Tudtam, hogy önnön poklától én

meg nem szabadíthatom. Feljött, és ítélkezni kezdett a saját élete fölött. Elmondta: azt a fiút, akivel a lánya megszökött, ő nevelte fel. És nem számított arra, hogy a fiú megszökteti majd a lányát. Tudtam, hogy a lánya eszelte ki a szökést, csakhogy szabadulhasson az apja zsarnokságától; nem a fiú, az nem mert volna ilyent elgondolni sem. És a fiatalok elmenekültek egy rokonhoz, egy másik nemzetségbe. Ott befogadták őket. Követet küldtek a családhoz, megüzenték, hogy a fiatalok jól vannak. De az apa őrjöngött. Ő sem vehette el, akit akart, neki is az apja jelölte ki, kit kell elvennie.

Ő volt azon kevesek egyike, akihez nem szóltam. Meg sem hallgatott volna.

– És mondja, szent asszony, nincs igazam?

Bólintottam.

– Na ugye? Nem viheti csak úgy el a lányom. Vissza kell hoznia.

Megint bólintottam.

– Igazat adott nekem – nézett fel a sasokra, majd a felhőkre, melyek most alattunk lebegtek. S hatalmas zsák élelmet tett a lábam elé.

– Máskor is eljöhetek? – kérdezte.

Bólintottam.

– Majd máskor is nekem fog igazat adni, s ha a szemem elé került az a gazember kölyök, magam vájom ki a szemét.

Elmosolyodtam. Lassan magasra emeltem vállam, mert karjaim nem mozogtak. Áldást mondtam a megdühödött családfőre.

Nagyon elégedetten távozott.

Utána szomorú voltam, amint akinek elrabolták az erejét. Nem szerettem volna, ha gyakran jönnek ilyen erőszakos emberek hozzám. Láttam az élete tragédiáját, ahogy el fogja fiatalon veszíteni a lányát, s az általa nevelt szegény fiatalember megtagadja őt. Hogy magára marad, a felesége is meghal. S nincs más gyereke. Nem marad semmije, csak a fennen hangoztatott igaza.

Láttam az embert. Fekete haja volt, vörös ábrázata, szélhűdésre hajlamos, magas ember. Verejtékezett jövet is, menet is. Semmi mást nem akart, csak saját élete tragédiájára igazolást keresni. Egykor neki is lehetett kedvese, akit nem vehetett el.

A fekete tengerhullámok ott kavarogtak belső szemem előtt. Fekete volt ez az ember, fekete nyomot hagyott a szememben.

Máskor öregember jött, kopasz fejjel, fehér leplekben. Világított a ruhája, onnan érzékeltem, hogy a lehető legvilágosabb szőttes ruha volt rajta. Azt kérte, hogy maradhasson velem egy kis ideig.

Bólintottam.

Sokáig ültünk csendben, miközben rám szállt hosszú életének minden apró eseménye. Fia halála, felesége elvesztése. Unokái, akiknél lakhatott, s akik eltartották, s ő még most is szíjakból bocskorokat font. Az egész nemzetségnek, erején felül, eladásra is. Pár krajcárját, amit keresett, kedvenc unokájának, egy lánynak adta, aki szeretett cifrálkodni.

Megszerettem ezt az öregembert, aki élete utolsó erejével is egy kibomló életet éltetett.

Szép volt, hogy együtt hallgathattunk. Szép volt, hogy nem szólt sokáig. S ezalatt, mint képkockák, peregtek az ember életének eseményei.

Majd mély lélegzetet vett.

– Ugye, nem baj, ha igazságtalan vagyok a többi unokámmal? Hogy nem osztom szét köztük a kis keresetem? Hogy csak annak az egynek adom?

– Nem – a hang nagyon mélyből tört fel belőlem. – Mert szereteted őt mindenki és mindenek fölé emeli. Ő királyné lesz, védd őt, és támogasd.

– Tudtam-tudtam, de azt én már nem érem meg – jósolta az öreg.

– Látni fogod, de nem veszel részt az életében. Az már másik világ, ismét háború lesz.

Az öreg bólintott. Mindent tudott már, amikor hozzám jött, semmi újat nem mondhattam neki. Csak megerősítést kapott lelkében kavargó kérdéseire.

Pár krajcárt hagyott a kövön.

– Ha majd királynő lesz, jöjjön fel hozzám, ezt a pénzt elteszem neki, az unokádé – mondtam.

A fehér ruhás szent mintha fellebbent volna a mellettem levő kőről, s markába takarta a garasokat.

– A te szemed fénye kevély királynő lesz, de egyszer majd megalázza magát. S üzenem neki, hogy akkor majd a gőgöt alázatra cserélje. – Az öreg talán hallotta, talán nem, mert elmenőben volt. A jövendölt világ, melynek ő már nem lesz részese, távolinak tűnt számára.

Ő volt unokája egyetlen támogatója. Tudta, mit cselekszik.

Egy fiatal lány jött fel a sziklaösvényen. Fehér kendőt viselt. A színek közül leginkább a fehéret ismertem fel. Valamikor az én kis ruhám is fehér volt, amelyben elestem…

– Jó asszony, kiáltotta már messziről, mi van a vőlegényemmel?

– Mit szeretnél hallani? – kérdeztem.

– A valóságot! Nem élhetek bizonytalanságban. Tudnom kell, mi a szándéka velem.

Hallgattam. Ugyan hogy mondjam meg neki a valóságot?

– Ha biztos lennél a szerelmében, ugye nem jössz ide el?

– Akkor nem.

– Nos akkor menj békével. Megtudtad, amit akartál.

Állt előttem, a lélegzete is elakadt. Majd nagyot lélegzett, hallottam, ahogy veszi és fújja ki a levegőt.

– És most mit tegyek? Anyám szerint hozzá kell mennem.

– Nem lesz, kihez. Keress mást, nézz szét, ott van a közeledben életed párja.

A lány lassan fújtatott.

– Tudom.

– Nos ha tudod, akkor mindent tudsz. Fölösleges volt feljönnöd hozzám.

– Áldj meg!

– Nem vagyok pap. Eredj békével.

– Biztos, amit mondasz?

– Majd meglátod.

Egy pénzdarabot tett a lábam elé. Az angyal odaröppent, s szárnyával eltakarta. De az angyalt csak én láttam. A lány kissé hátralépett, kendőjét igazította. Feltámadt a szél, s belebújt a ruhámba, felduzzasztotta. Az angyal szárnyára vett, s eltűntem a szikla mögött.

A lány még sokáig állt ott, majd hirtelen megborzongott, és szaladni kezdett. A sziklák lassították sietésében. Görcsösen kapaszkodott kendőjébe.

Egy nap beteg kisgyerekkel jött egy asszony. A gyermek megfázott, nehezen lélegzett. Láttam az angyalokat körülötte, különösen a védangyala tapadt hozzá. Szóltam az asszonynak, hogy vigye haza, amilyen gyorsan csak tudja, és tegye melegbe. Az angyalok vele vannak. Ragyogott a gyerek, s az anya boldogan szorította magához.

– Meggyógyul?

– De hisz nem is beteg! Őrzik az angyalok, vele vannak. Adj meleg kecsketejet neki, holnapra jobban lesz. Óvd a széltől, huzatos a házatok, tapaszd be a küszöböket!

Az asszony egy edényben tejet tett a lábamhoz. S lassan magához szorítva gyermekét bukdácsolva ment le a sziklákon.

Az angyal felemelte az edényt, megitatott.

– Vidd a korsódat – kiáltottam utána. Megfordult, s elvette az agyagedényt, köszönetet mondott, és még jobban sietett. A gyermek mélyen aludt az ölében. Megnyugodva. Az angyalok mosolyogtak fényesen.

Éjszakára egy barlangba vittek. Megmosdattak, lefektettek minden este.

Volt nap, amikor sokan jöttek, volt, amikor csak egy-egy. És voltak magányos napok. Reggel már tudtam, hogy jön-e valaki vagy sem. Mégis kiültem a helyemre, s a napba néztem. A nap az élettelen szemeimen keresztül áthatolt az agyamba, átjárta a szájüregem, egyenként éreztem a fogaim, a nyelvem hegyéig hatolt, kígyózott a torkomban. Lassan ment a nyelőcsövön lefelé a tüdőbe, a szívet átmelegítette, s megtelt a hasam vele, lekúszott a napfonatig, az ágyékig, s lábujjamig hatolva sugárzott keresztül rajtam, mintha a földhöz szegezne nyársként. Ilyenkor éreztem a felső lények jelenlétét, s a napfény összekötött a földanyával, mely alattam meleget s erőt sugárzott. A koponyámon áthatolt az ágyékig, megteremtette a kapcsolatot köztem és a föld között. Ekkor éreztem át leginkább közvetítő mivoltom. Mérhetetlen nyugalom áradt keresztül rajtam. Tudtam, hogy velem csak jó történhet. Bizalom töltött el a világ iránt, a mindenség iránt, mely angyalai segítségével szerepet ró rám, és gondoskodik rólam.

Nem éltem meg nagy kort, az éveket nem számlálhattam, a nap jelenléte számomra borús napokon is nyilvánvaló volt. A napfényt a szívemben hordva tartalékoltam. Éjjel fejem fölött volt a mindenség, szárnyas angyalokkal, lelkes lényekkel, akik egészen közel ereszkedtek hozzám, s tudtam, hogy számomra nincs határ ég és föld között. Éjszakánként a másvilágon jártam. Álmomban szóltak hozzám, eligazítottak az emberekkel kapcsolatosan, akik megkerestek. Voltak nehéz esetek, melyeket hiába láttam, éreztem át, szereplői bonyolult összefüggések, cselszövések áldozatai voltak. Éreztem a bajt a hátuk mögött, a fejük felett orvgyilkosság szándéka lebegett, és nem segíthettem. Kértem az angyalok segítségét. Elkísérték őket útjukon. Királyok voltak, küldöttek, s nem segíthettem rajtuk, mert nem volt fülök a hallásra, rettegésük megbénította őket.

Minden ember ismeri a sorsát. De van, aki nem akar tudni róla, elhessegeti a sorsának tudását. Hogy van-e kiszabott sors? Ez érdekelt. Talán van, talán nincs. Választott sorsok vannak – mint ahogy én is emlékeztem az angyalok között töltött évekre, amikor elővettük azokat a térképszerű papírokat, melyeken életünk útjai kanyarogtak. Lehettem volna újra királynő. De én ezt választottam. Vak látóasszony lettem. S ezt a képességemet mindenkor fel tudom idézni. Talán most is, talán később is. Vannak emberek, akik megfejtik maguknak a sorsot, vannak, akik rejtőzködnek önmaguk elől is. Őket nem láthatom, rajtuk nem segíthetek, tanácsot sem fogadnának el. Nem is jönnek hozzám, nem állnak meg előttem.

Nem minden ember akar segítséget. Nem mindenki tart rá igényt. Az ember olykor elvakul mindenhatóságának káprázatától. Miközben magára marad, s retteg.

Angyalok jelenléte, hatalmas.

Mellkasi fájdalom.

A tudás csak teher annak, aki a szívével lát.

Mert mindent, amit születéssel hoz magával, elviszi.

Fellebbentek egy fátylat, és az egész világmindenség tudása ott van benne.

Csak a gyarló ember számára teher a tudás, ámde ünnep a tisztánlátó embernek.

Titkok házába lépek, ott van a világ tudása. Látom az összes életemet: lap lap után, annyi élet.

Piros bőrkötéses, szívszerű, mályvaszín könyvecskék: leveszek egyet, belelapozok, visszateszem. Leveszek egy másikat.

Csomópontok.

Én választottam az utamat.

Ha nehéz is, lehetőség.

Ha szegényen, ha gazdagon. A tudás a lehetőségek észrevétele.

A lehetőség mi magunk vagyunk.

Mindig csak én magam vagyok. Bármennyi szerepet magamra vállalhatok.

Kipróbálhatok akárhány életet, csak unaloműzők ezek az életek, már nem tanulok semmit, már mindent tudok.

Kezdeni kell mást!

Másoknak tanulságul mindezt felróhatom.

Az élettől nem kell félni, csak élni.

Ha a csomópontokon jó irányba megyek, enyém a mindenség.

Egy érzés irányít, hogy mi a helyes út, erre kell figyelni.

Látom a csomópontokat.

Ez az életút, lehetünk bábúk, játékosok.

Mit akarok még ebben az éltemben, amikor mindent elértem?

Nincs szükségem a látásra, mert az élet anélkül is teljes.

Nem leszek vak többé, mert azt az adományt nem kaphatom meg többé.

Régi életek krónikása vagyok.

A lótuszvirágos lány

Hosszú fekete hajú ázsiai lány vagyok, lótuszvirág a kezemben. Vízen úszom, fejemen lótuszvirágok – a lélek szimbólumai. A tóban körülöttem tavirózsák, tenyerembe veszem a vizet, olyan tiszta, hogy inni lehet belőle. Meztelenül fürdök, önfeledten. Később feleségül vett egy fazekasmester, akivel boldog házasságban éltem.

Halászkunyhóban láttam meg a napvilágot jó kétezer éve, Kisázsiában, az egykori Van-tó partján. Apám szegény ember volt, anyám tizenkét gyermeknek adott életet, abból öten éltünk. A szegénység nem bántott, csak sok időbe telt, amíg vizet hordtunk, főztünk, tisztálkodtunk, ruhát mostunk. Amikor már nagyobbacska lettem, egyedül jártam a közeli tóra fürödni. Először a zsákruhával együtt merültem a vízbe, majd levetkőztem és a tó agyagos partjára telepedtem, bekentem agyaggal a zsákruhát, és dörzsölgetni kezdtem. Akkor a víz alá tettem, egy kővel lefogtam, ismét úszkáltam egy kicsit a tóban. Volt, hogy a fémedényeket, melyeket anyám főzéshez használt, magammal hoztam. Az agyagos part egyik részén a ruhám áztattam, a másikon homokkal súroltam a kormos edényeket. A tó közepéről tiszta vizet hoztam, azzal öblítettem ki az edényeket, majd lefelé fordítva a füvön hagytam lecsorogni. Nyolcéves lehettem, amikor anyámnak így segítettem a ház körül.

Máskor szénát hordtam az öcsémmel, s a fekhelyeket frissítettük fel. Sarlóval vágtuk a tóparton a magasra nőtt füvet, hagytuk megszáradni, zsákban vittük haza. A kunyhó, amelyben éltünk, egy nagyobb és egy kisebb helyiségből állt. A kisebben aludt anyám a csecsemőkkel, akik sorra születtek. Némelyek meghaltak. Olyankor apám kis koporsófélét ácsolt gallyakból, s a ház mögött máglyát gyújtott. Kisöcséim, húgaim hamva-füstje felszállt az égre. Utánuk vágyakoztam gyakran. Egy nővérem volt, aki anyám helyett már főzött is, egyre gyakrabban, ahogy az idő múlt. Anyám elnehezedett. Apám minden nap halat hozott, volt bőséggel. A testvéreim a ház mögött zöldséget és gabonát ültettek, anyám irányította a veteményezést.

A legjobban a rozsot szerettem. Kalászát letéptem, a magvait megettem nyersen, amikor nem látták. Szerettem a kertet, de leginkább a tóban és a tóparton időztem. Apám olykor messze járt, nem a kis sziklás tóban halászott, annak hideg volt a vize, a halak nem kedvelték. Azt mondta, vigyázzak, mert a tó szelleme egyszer magához húz. Féltem is, nem is. Szerettem úszni, ha tehettem, minden nap találtam ürügyet, hogy eljussak a tóra. Úgy úsztam, mint a hal. Fejem a víz alatt, olykor el-elkaptam a vízirózsa lebegő szárát, megtartottam magam a víz alatt, nézelődtem nyitott szemmel. Utána égett és piros volt a szemem, de nem bántam. Úgy éltem ott, mint a mesében. Én voltam a tavi szellem! Csak utána tudtam meg, amikor később elkerültem onnan, s a tótól búcsút kellett vennem, hogy milyen szép életem volt ott.

Tizenhárom lehettem, amikor minden elfoglaltság nélkül a tóban fürödtem. Anyánk már nem élt, és testvéreimmel még szorosabbá vált a kapcsolatunk. A napi munkán túl is összekötött minket a ragaszkodás, nagyon szerettük egymást. A zsákruhám, melyet már én javítgattam, a parton száradt. Kezemben egy lótuszvirág, fejemre koszorút fontam a tó virágaiból. Messziről egy dallamot hallottam, egy férfi énekelt. Hosszan elnyújtva, cifrázva, engem elbűvölt a hang. Aztán az ének szavait is hallottam: „Az én lelkemben egy dal él, melyet mindig hallok, de amely most életre kel, és szeretném fennen énekelni."

– Csak tudnám, hogy kinek énekeljem! – tette hozzá, majd megköszörülte a torkát az ember. Elbújtam a virágok közé, fejem a tóba merítettem, csak az orrom és a szemem látszott ki. Így nem láthattam, hogy az öszvérfogatos ember egyenesen a tópart felé tartott. Megállította a szekerét, néhány vékony göncét hangtalanul fejtette le magáról, megmerült a vízben meztelenül. Csak a csobbanásra lettem figyelmes, amint alábukott. Mellettem jött fel a vízből, átkarolt, megcsókolt. Nem furcsálltam, pedig sohasem láttam, csodavárásban telt a gyermekkorom.

Az idegen ember úgy nyúlt a testemhez, hogy semmilyen ellenérzést nem támasztott bennem. Hosszasan csókolt, majd ölbe vett, a part felé úszott velem. Ott leültünk. A zsákruhám porrá száradt a napon, magamra húztam. A szekérből élelmet vett elő, sajtot, amit ritkán ettünk, fokhagymát. A sajtot elfogadtam, a fokhagymára a fejem ráztam. Nem szerettem, bár drága ételnek számított. Teát adott csőrös agyagedényből. Ő is ivott, de nem evett semmit. Szótlanul figyelt. Majd megmondta a nevét, meg hogy nőtlen – tette hozzá sokatmondón. Kérdezte, hogy a közelben lakom-e. Ő egy kisváros mellett lakik a tenger közelében, ahol nagy hajók járnak, ha akarom, elvisz,

és megmutatja a hajókat. Sohasem láttam hajót, bólintottam, bár nem a hajó, hanem a férfi érdekelt.

Fiatalnak látszott, de a halántékán és a feje tetején sok volt az ősz hajszál. Rámutattam.

– Hány évesnek gondolsz? – kérdezte.

Vállat vontam.

– Apámnál fiatalabbnak … – mondtam tétovázva.

– Mégis mennyinek, mondd meg – unszolt.

– Negyvennek.

Fanyarul elmosolyodott.

– Mindig öregebbnek néznek a koromnál. Mert komoly vagyok. Felelősségteljes – és a mellére vert a tenyerével. – Egyedül élek, nincs segítségem, nincs, ki szeressen! – mondta egyre szenvedélyesebben. – Házam van, magam készítem az agyagedényeket, és magam járom velük a piacokat. Sok gond. Sok munka, sok számolás – elhallgatott. Majd így folytatta:

– Huszonöt vagyok csak, de nincs feleségem – mondta csendesen, majd jelentősen rámnézett.

Megnyílt a szívem iránta. Úgy éreztem, hozzá kell bújnom, valami vonzott, tolt hozzá. Olyan barátságos és megnyugtató volt a jelenléte. Ahogy magyarázott, ahogy nézett, ahogy beszélt. Még akkor is mosolyogtam, amikor magához húzott, és a fülem meg a nyakam kezdte forró lehelettel csókolgatni. S amikor a zsákruhám áthúzta a fejemen, és az árokba húzott, kiabálni kezdtem, hogy nem, nem. De mintha meg sem hallotta volna.

A lova sem, amely békésen legelt a füves parton. Az árokban pillanatok alatt vadul szeretkezni kezdett velem. Öntudatlanul vettem fel az ütemét, holott érintetlen voltam. A férfi úgy vett birtokba, mintha az élete múlna rajta. Sokáig pihentünk az árokban, senki nem zavart a sziklás tóparton.

Utána feltett a szekérre, majd kézen fogva vitt apámhoz. Hosszasan beszélgettek. Talán alkudoztak. Aznap este nálunk hált Erdzsán, a fazekas, aki maga járta a vidéket a maga készítette áruval. Másnap a rakománya jelentős részét lepakolta apám udvarán, majd távozott. Apám kevesellte a menyasszonypénzt, Erdzsánnak hoznia kellett volna még árut vagy pénzt.

Amikor távozott, csak annyit mondott:

– Szürkületkor légy ugyanott, a tónál.

Szótlanul bólintottam. Semmimet nem vittem magammal. Erdzsán szekerével a tóparton várt. Szótlanul vetkőztetett le, vitt be a tóba, ott szeretkeztünk. Utána sokáig kocsiztunk. A kocsi összerázott, fájt a hasam, a hátam. Hajnaltájt érkeztünk a házába, szánalmas kis kunyhó volt, kisebb, mint az apámé. Azt mondta, most készül építeni hozzá még egy szobát számomra. Szavának is állt, az elkövetkező időben külön szobát kaptam. A meglévő egyet konyhának és vendégfogadó helyiségnek használtuk. Ha éjjelente tért meg, ott pihent le a vizesedény mellett a padra.

Szerelmes voltam a férjembe. Minden éjjel az övé voltam. Nő voltam, gyönyörű, hosszú fekete hajú, vékony derekú, vágott mandulaszemű. Erdzsán keletről jött át a Van-tó irányába. Perzsa volt. Vele éltem a kunyhóban, hiszen szegény ember volt. Öszvérfogatos echós szekéren járta a falvakat, agyagedényekkel kereskedett. Egyetlen öszvér húzta a szekeret, mely nappal járműként, éjjel hajlékul szolgált.

Finom köntöst vett nekem az első vásár után. Szerette, ha abban vártam. Napközben magam szőtte zsákruhában jártam, fejem bekötöttem.

Imádta a lábam, a vádlimon fel-fellebbentette a köntöst, ha a hátam mögött ment, a faromon és lábamon éreztem mindig a tekintetét. Egy-egy óvatlan pillanatban szétnézett, s ha senki nem volt körülöttünk, ott helyben a földre tepert. Hagytam. Boldog voltam vele. Jelenléte ellenállhatatlanul vonzó volt számomra, mindent megtettem volna érte, s azért, hogy minél többet legyek a közelében. Ám sok útja volt, el kellett kettőnket tartania. Ez nyomasztotta őt is, s amikor megtudta, hogy nem lesz gyerekünk, szinte megkönnyebbült. Hiába, a szegény ember feleszi a jövőjét, csakhogy ne éhezzen.

Látom, hogy a kisded elalél a porban, karomból földre hanyatlik. Talán meg sem született.

Porba hullt virágom, szerelmünk gyümölcse elenyészett. Szertefoszlott a boldogság képe.

Az anyaság tartós boldogsága, más állapota nem adatott meg.

Nem emlékszem ebből az életből anyaságra. Gyermektelen házaspár voltunk. A falubeliek irigyeltek is, szántak is. Első szerelmünk virága meg sem született, elvesztettem a terhességet, s utána nem estem többé teherbe. Erdzsán örült is, nem is. Azt mondta, a testvérei gúnyolni fogják majd. De mivel szeret, és engem akar birtokolni, nem bánja, ha nem kell osztoznia rajtam egy kisgyermekkel. Féltékeny volt, s talán kicsit önző is, mint egy gyermek. Nehéz gyermekkora volt, nyolcan éltek, testvérek.

Jól emlékszem a mindennapokra, melyek nem jelentettek volna terhet nekem, ha a közelben van egy tó, ahol esténként megmerülhetek. Kértem Erdzsánt, hadd látogassam meg a családom, de azt mondta, gyalog nem enged, nagyon messze van, apám pedig nem enged majd vissza, mert ő csak félig fizette meg a menyasszonypénzt. A nővérem pedig már férjnél volt, apám maga főzött és látta el a háztartást két öcsémmel. Jól fogott volna, ha visszatérek. Úgysem volt gyermekem. Ezen elgondolkoztam. Majd megráztam a fejem. Erdzsán nélkül nem élhettem volna. Mindennapos ölelésének hiánya a halálom lett volna. Fiatal voltam, még húszéves sem.

Egy városka közelében éltünk, egy kis hegyi tanyán. Erdzsán néha bevitt magával a vásárra. De olyankor a szekéren kellett maradnom, asszony nem vehetett részt az alkudozásban. A kendőmet úgy kötöttem, hogy csak a szemem látszódjon, férfiszem nem illethetett. Mégis megláttak, szemet vetettek rám egy vásáron. Egy gazdag kalmár nézett sokáig, behúzódtam a kóber alá. Onnan lestem, hogy Erdzsánhoz megy, alkudozni kezd vele. Rosszat sejtettem.

Akkor nyilallott belém, hogy gyermektelen nő vagyok, s talán a férjem szívében mégiscsak megfogant a gyermek utáni vágy. Akkor eladhat, s másik feleséget vehet.

Erdzsán szeretett. És számolni is tudott jól. Kiszámolta, hogy egy fiatal feleség többe kerülne, mint amennyit értem kaphat. Leguggolt a földre, a kalmár lába előtt a

porba rótta a pénz ellenértékét, kis vonalkákat. A kalmár dühösen taposott bele, szétnyomta a számítást. Láttam a szemén, hogy a legszívesebben azonnal magával vitt volna. Erdzsán a kocsihoz hozta, megkért, hogy a legszebb, a kocsi mélyén eltett edényeket adjam oda a kalmárnak. Az megfogott a karomnál fogva, s leráncigált a szekérről. Kitéptem magam, s elszaladtam. Nem jött utánam senki. Estére hazaértem. A ligetekben bujkáltam, hogy senki ne vegyen észre, kerteken keresztül szöktem haza. Nem akartam más férfié lenni.

Este Erdzsán is hazaért. Szótlanul tett a ládába pénzdarabokat, sóhajtott, leült a padkára, s az arcát a tenyerébe temette. Szótlanul álltam az ajtóban. Néztem.

– Ha akarod, apám visszafizeti neked a menyasszonypénzt, és én elmegyek innen. Ha akarsz másik feleséget… – kezdtem akadozva.

Felállt, bosszúsan legyintett.

– Jól van minden így, ahogy van. De többet nem viszlek magammal a vásárra.

Utána tudtam meg, hogy a kalmár az összes agyagedényt összetörte, és egy erszényt dobott Erdzsán lába elé.

– Ne hagyd meg az életét az engedetlen asszonynak! – kiáltott rá.

Erdzsán elvesztette a biztonságát azzal, hogy mégis maga mellett tartott, sem meg nem ölt, sem apámhoz vissza nem vitt. Olykor félt, hogy amíg odavan, eljön a kalmár értem, s magával visz. Ő szívesen vitt volna magával, de nem mert. Aggodalomban teltek a napjai. A szíve meggyengült az örökös féltéstől. Úgy éreztem, nem hozok rá szerencsét. Hogy boldogságunk napjai meg vannak számlálva.

Amikor tevekaravánt láttam messziről érkezni egy este, eloltottam a tüzet, melyen épp Erdzsánnak vacsorát főztem volna, mire hazaér, levettem már felöltött kelmeköntösöm, amelyben kedvét keresve vártam, s a ládába tettem sietve, magamra kaptam a zsákruhám, és a kert alatt kiszöktem a pusztába. – Erdzsán mégis eladott volna a kalmárnak? – zakatolt bennem. Megpróbáltam apám vidéke felé venni az utat, de nem voltam biztos benne, hogy jó irányba haladok.

Hajnaltájt lehanyatlottam, már nem bírtam az erőltetett járást. A szemem káprázott a szomjúságtól, eltévedtem a pusztában. A felkelő nap épp szemembe

sütött, nem vettem észre, hogy a hátam mögé vadállat lopózott. Erdzsán harmadnap a zsákruha darabjait és néhány csontot talált. A vadak széthordtak akkorra.

Szívemben Erdzsán és apám iránti aggodalommal, de megbékélve távoztam. Anyám és apró kistestvéreim már vártak. Mosolyogtam: elégedett voltam, mert egyetlen férfi tett boldoggá ebben az életben – amennyire csak tehetett. Vigyázott rám. Nem lettem szívtelen emberek prédája. Az oroszlán csak jót tett velem, éreztem, ha nem öl meg, a boldogságomnak amúgy is hamarosan vége szakad. Erdzsán már nem sokáig tudott volna vigyázni rám. Így az sem bosszantott, hogy félreismertem a helyzetet: az a karaván nem jelentett veszélyt rám. Akkor az a karaván nem.

Erdzsánra vártam odafent, mert tudtam, hogy hamarosan utánam jön. Sokáig nem is késlekedett. Az aggodalom és a túlhajszoltság ölte meg.

Szegény ember volt, kínlódó életet élet, s bár túlélt engem, aki fiatalon távoztam, ő sem ért idős kort.

Emlékszem rá, mielőtt kétezer év fátyla fellebbent volna alakjáról, láttam szemem előtt megtestesülni. Láttam, amint a földgömb északi féltekéje irányából egy repülőn dél felé tart. Amikor találkoztunk, pillanatok alatt egymás közelébe kerültünk. Tudtam, hogy tartósan nem lehet az enyém. Talán egy éjszakára, egy hétvégére.

Magas rangú hivatalnok volt. Muzulmán. Kérdezte, nem éltem-e Törökországban. A régi életemben igen – viccelődtem vele. Bólintott.

A szegénységtudatát az évezredek nem mosták le róla. Szegény ember volt egykor, ma is annak érzi magát. Hiába lett kevély hivatalnok, akinek több ezer ember lesi szavát. Lélekben ma is az a kisázsiai echós szekeres kereskedő, aki egykor régen kínlódva járta a falvakat, agyagedényét kínálva.

Mikor egy ágyban alszunk, a szegénységgel kínlódó, tárgyait, kevés pénzét megbecsülő agyagedény-kereskedő lélegzik mellettem (Utazásaim Rőt Macskával).

Waldemar és Thorwald

Voltak korok, amikor az ember élete függött attól, hogyan, milyen mederbe képes terelni szerelmi szenvedélyét. Hajdan a házastársak közötti hűtlenség gyilkosságba torkollt.

Valahonnan messziről jöttek, a vikingek földjéről.

Kamaszkoromban ez az embertípus tetszett nekem: szőke-rőt haj, villogó kék szem, nyúlánk, de erős testalkat. A testet mindig fogva tartja az emlékek világa. Valamikor egy ilyen férfi felesége voltam.

Szürkeség van. Hideg északra vezet az utam. Víz locsog körülöttem a hajófeneken, ezt az életemet nem akarom újraélni.

Mélytudatomból elővánszorgott a mai napon egykori férjem, aki aztán megölt. Nem vette fejem. Nem ragaszkodott a nyilvános megszégyenítéshez, hajlevágáshoz, kivégzéshez. Érezte, hogy sebzett önérzetét nem gyógyítja vele, s valahol a világ rendje helyrebillent, amikor megcsaltam őt. Egyszerűen belefullasztott a hajó aljába. S a báty, aki magához csábított, semmit nem tett. Nem tehetett csöndes lebeszélésen túl.

Látom magam előtt az alakokat, ahogy feljönnek a tudat mélységéből. Láttam őt őrjöngeni sértettségében. Hallom a bátyja csöndesrábeszélő hangját, amikor megkérdezte: ha elmennénk innen, csillapodna-e haragod? Nem. Elégtételt követelt. Engem elpusztított, s a bátyja ott maradt. Minden nap, mint memento mori, egy régi történet felfelbukkanó alakja.

Normandiában jöttem a világra ismét – már nem számolhattam meg, hányadszor. A XIII. század elejét jegyezték az írástudók. Háborúk, viszályok kora. Az ember-

élet olcsó volt, asszonyaink sokszor a tengerbe vetették újszülötteiket. Sokuknak nem volt lehetősége kisdedet ápolni, gyermeket nevelni. Volt, hogy egy-egy asszonyélet valamely hajón zajlott.

A szüleim emléke oly halványan élt bennem, hogy nem is tudtam már, miért születik az ember a világra. A tengerhullámos hajókra, amelyek aljában rab életet él. Halat belez, tüzet szít, ügyel, főz a tengeri hajósokra.

Hánytatott életet választottam, s ha kapcsolni akarnám egy régmúlt előzőhöz, ahol a háborúkat felválthatta a nyugodt elmélyülés: itt nyoma sem volt nyugalomnak. A munka szüneteit szinte ájulásszerű alvás töltötte ki. Tizenöt, olykor harminc ember élelmezése nem volt kis munka. Legtöbbször egyedül voltam, segítség nélkül. Három lányt szereztek a hajóra, de mindhárman a könnyebbik oldaláról fogták meg a munkát: a hajósok kedvét keresték. A kapitány szerint ők tartották féken a legénységet a hosszabb utakon, így nem kellett tartania zendüléstől.

Én sem voltam sem idősebb, sem csúnyább náluk. Csak a bőröm és a hajam volt sötétebb az övéknél, s vöröses szeplőktől mentes. Ám derékig érő hajam nekem is kétfelé volt fonva, övemben kést hordtam, s ha valamely sörtől kábult hajós kezdeni akart velem, kíméletlenül szúrtam felé, s ha nem tágított, belé. Egy idő után nem kezdtek velem.

Tizennyolc éves koromban meghalt a kapitányunk egy hajóostrom során, jó negyvenes férfi, távoli rokonom. Szorongtam, kié lesz a hajó, megtartanak-e, vagy mehetek földet művelni a szárazföldre. Tűző napon hajladozni, rövid nyelvű, életlen kapával bajlódni – ezt nem kívántam, inkább maradtam a hajó foglya. Ott legalább a magam ura lehettem.

Fiatal férfi vette meg a hajót. A harmincfős legénység és a három céda már a fedélzeten sorakozott, amikor feljött az új gazda, és számba vette az embereit. Én megfőztem, és mint háziasszony jöttem fel a hajófenékből, köténnyel, fejkötővel, tiszta ruhában. Emlékszem, aznap márnát készítettem, s fűszert vettem elő hozzá: a só mellett borsot, ami méregdrága volt, s csak kivételes alkalmakra szántam.

Az új gazda csinos volt, harminchoz közeledett, s fiatal kora ellenére nagy volt az önbizalma. Meglehet, ennyi idő alatt kellő tapasztalatot szerzett. Úgy nézett szét, mint aki tudja a rendet, a legénységet egy intéssel feloszlatta, s lejött a hajófenékbe a

terített asztalhoz. Szó nélkül leült, én állva szolgáltam ki, majd intett, s leültem vele szemben. Intett, hogy egyem, egy kevés halat vettem magam elé egy fatányérra.

– Te vagy az előző kapitány rokona? – kérdezte, s egyenesen a szemembe nézett.

– Igen – mondtam –, tizennégy éves korom óta itt dolgozom.

– És most hány vagy? – kérdezte, s egyre behatóbban fürkészett.

– Négyszer fordult az év kereke azóta. Az ágyam fölötti gerendába karcoltam a napok múlását, a telő és fogyó hold változását.

– Számolni tudsz? – kérdezte csodálkozását nem leplezve.

– Tudok.

– Írni?

– Azt nem.

– Kár.

– Megtanulhatnék, ha lenne egy kis nyugalmam – mondtam megfontoltan. – Ha szükség lenne rá. Olvasni tudok egy kicsit, de írni nem.

– Olvasni tudsz? – kérdezte bizalmatlanul, és lentről fel, fentről le nézett. – Ki tanított meg rá?

– Jártam egy öregemberhez, még kislány koromban. A szüleim nem tiltották. A nemzetségünkben élt, mindenféléhez értett.

Gyermetegen elmosolyodott, mintha mesét hallgatna. Felbátorodtam.

– Az öregember jósolni tudott kecskebélből, megmondta, hogyan fordul a szél, lesz-e fagy, mikor süt ki a nap, mikor kell a magvakat elvetni nyárelőn. Szarvasbőrt cserzett, arra rótt késsel betűket, amelyeket én is lerajzoltam a földre. Azokból szavak kerekedtek ki, s ki tudtam olvasni belőlük, mi van az öregember fejében. Mert ami a fejében volt, azt leírta a szarvasbőrre.

Elkomorult a tekintete, és maga elé nézett.

– Söröd van?

Szótlanul álltam fel, töltöttem neki a fakupába. Szótlanul ivott. Majd megtörölte a száját, rám nézett. Ekkor láttam, hogy zöldesbarnán játszik a szeme. Tompa fényű szeme volt. Az akarat erősebb volt benne, mint az értelem.

– S eltanultál tőle mindenféle vajákosságot – mondta inkább, mintsem kérdezte.

Hallgattam.

– Akkor azt is tudod, mit gondolok most! – mondta szinte parancsolóan.

Nem feleltem rögtön. Indulatosnak tűnt.

– Mire vagy kíváncsi? – kérdeztem vissza halkan.

– Hallottam rólad, hogy megkéseled a legényeket, ha nem hagynak békén.

– Így igaz – néztem rá határozottan. – Feleségül még egyikük sem kért. Nem vagyok céda – szögeztem le.

– Velem is mernél ellenkezni?

– Kire van szükséged, uram? Még egy cédára vagy hajógazdasszonyra? Cédából itt van három, egy is elég lenne, hárman csak akkor kellenének ide, ha segítenének a konyhán meg a fedélzeten. De ellankasztják az embereket. Olykor olyan ez a hajó, mintha mind tengeribeteg támolyogna rajta.

Gondolkozott. Láttam, ha lassan is, de tudok hatni rá. A bizalmatlansága viszont nem engedett fel.

– Majd meglátjuk.

Szétnézett a konyhában. Nézte az edényeket a falon, a hatalmas kanalakat, késeket, bárdokat, a tűzhelyet, a zsákokat. Felállt, hogy jobban szemügyre vegyen mindent. Ez alatt én lopva a szemem járattam rajta. Fakószőke haját két varkocsba fonta, a varkocsok a fülét takarták. Feje kisebb volt az átlagosnál, nyaka hosszú, izmos. Teste erős és hajlékony, mint egy vadállatnak.

A szeme ismerősnek tűnt. Valami furcsa, névtelen nyugtalanság vett erőt rajtam.

Kiment a fedélzetre, az emberek már szétszéledtek, az egyik céda az első legényt ölelgette, az csak a szeme sarkából nézte az új gazdát, s el sem engedte a nő mellét, amikor a gazda hozzálépett. Vigyorogva nézett a gazda szemébe. Az úgy tett, mint akit nem zavar a dolog, röviden szót váltott az első legénnyel, s elment.

Az első hajóslegény utána félretolta a cédát, bejött hozzám a konyhára, amikor mosogattam, s megfogta a karom.

– Úgy teszel, mintha lennél itt valaki. Veled beszél az új gazda. Tudd meg, hogy a senkinél is senkibb vagy! – s indulatosan ellökött. Belekapaszkodtam egy gerendába.

– Csak óvatosan! – ennyit mondtam neki. Szó nélkül kiment a konyhából.

Másnap megint jött az új gazda, szemét nem emelte az emberekre, mintha csak alattuk vagy fölöttük nézne el. A személyzet felsorakozott, a sor végén a három leányféle. Velük végzett a leghamarabb.

– Mennyit fizetnének értetek a piacon, ha eladnálak benneteket?

A lányok nem mertek megszólalni. A gazda folytatta:

– A melletek fonnyadt, a húsotok löttyedt, feleségnek nem kelletek, szolgálónak lusták vagytok. Mi az áratok?

Az egyik megszólalt:

– Fizetsz annyit nekünk, amennyit a piacon adnának értünk, ha békességgel elmegyünk?

– A felét, mert megkíméllek a megszégyenítéstől, hogy rabszolgapiacra vigyelek benneteket láncokban! – kiáltott rá indulatosan a fiatal gazda. Ám a lány nem ijedt meg.

– Uram, az előző gazda szegődtetett minket, ha neked nem kellünk, váljunk meg békével – folytatta. A legfiatalabb lány zúgolódott:

– Vendégszeretőn vártunk, s visszautasítod a szolgálatainkat.

– Akinek van felesége, az nem tart rátok igényt! – S a legénység felé fordult: – Egy hónapra leállunk, azalatt, aki most egyedülálló, s maradni akar nálam, megnősül. Nőtlen férfi nem dolgozhat itt.

– Uram, de hiszen te magad is nőtlen vagy! – vetette ellen az első legény. Ám a gazda mintha meg sem hallotta volna.

– Egy hónap múlva beszélünk! Tizenöt főre van csak szükségem.

A legények tudták, mivel jár ez. Akinek van pénze házasodni, esetleg bátorsága leányszöktetéshez, mellyel az életét kockáztatja, szolgálatban marad. Akinek sem pénze, sem életmegvető bátorsága, az továbbállhat.

Vártam, mi vár rám. A gazdának pontos terve volt velünk, s éreztem, hogy az én sorsom egy fogaskerék ebben a tervben. A szüleim nem éltek, nekem kellett jót-állanom magamért. Nem volt, mit vesztenem. Dolgozni tudtam, szerettem is, éreztem, hogy ennek az embernek a munka az első az életében.

A legénység szétszéledt, szedelőzködtek. A gazda lejött a hajófenékbe.

Szótlanul tálaltam a sült halat. Eltolta a tálat.

– Később. Sört adjál!

A szeme vörhenyes volt ma. Már ivott sört, talán, hogy erőt merítsen ennyi emberrel szembeszállni.

– A cédákat menesztettem. Öt legényt még el kell küldenem. Ki menjen?

A kérdés megtisztelt. Álltam, s a földet néztem.

– Halljalak! Te vagy a régi gazda unokahúga, neked tudnod kell.

– Uram, akiket szegődtetett néhai nagybátyám sok-sok ideje, azok közül egyik-másik már nem az, aki volt. Ha végignézel rajtuk, te magad is látod, ki dolgos, ki nem. Ha én mondok neveket, később bosszút állnak rajtam. Amikor elmentél, az első legény megharagudott rám, s a falhoz lökött.

– Elsőnek ő megy el! – jelentett ki ellentmondást nem tűrően.

– De ha jó munkás?

– Nem érdekel. Más?

Mondtam még négy nevet, kérte, magyarázzam el, kikről van szó, hogy néznek ki.

S akkor ismét elment. Én is csomagolni kezdtem, töprengtem, kihez mehetek egy holdhónapnyi időre. Nem volt sok holmim: pár kecskebőr téli felső, egy pár bocskor, a facipőt a lábamon hordtam. Egy vánkos, egy gyapjútakaró. Mást nem akartam magammal vinni. Amikor elkészültem, felsepertem, felmostam, a konyhai edényeket eltettem ládákba. Leültem a fekhelyemre, s csak ültem. Délután ismét jött a gazda három másik férfival, a legénység holmija málhákban szerteszét a fedélzeten. Egy kis halászfaluban horgonyoztunk. Innen hajóval vagy gyalogosan tudott hazamenni – már akinek volt, hova. Nekem nem volt.

A legények felálltak jövetelükre. A három segítő megállt a hajóhíd előtt, az emberek egyenként vonultak le a hajóról. Amikor az első lement volna, az egyik férfi levette a hátáról a zsákját, s a tartalmát a földre borította. A hajósgazda figyelmesen szemlélte, majd bólintott, a férfi összeszedte a holmiját, s mint kivert kutya, távozott. A többiek zúgolódtak. Aki sietett, szó nélkül maga borította ki a zsákját, pakolta össze a vizsgálat után, s ment. Láttam, hogy ketten-hárman eltűnnek a hajófenékben, horgokat, köteleket, egyéb hajóseszközöket akartak magukkal vinni, de azokat kidobták a földre, úgy mentek vissza. A zsákjuk lapos volt, alig volt valamijük. Ők voltak a legiszákosabbak. Nem is kellett volna a nevüket mondanom, a gazda látta, kikről beszéltem. Ők feleséget is aligha kapnak. Amikor áthaladtak a hajóhídon, az első legény visszafordult már távolról, öklét rázta felénk, s hangosan szitkozódott.

A hajóhidat felhúzták a távozók után.

A gazda a három férfival lejött a hajófenékre. Mikor meglátott, úgy tett, mint aki meglepődött:

– Te itt vagy? Miért nem mentél el?

– Nincs hova.

– Adj innunk! – parancsolta. Felbontottam egy hordó sört.

Sokáig tanácskoztak, velem nem törődtek, mintha ott sem lennék. A három férfi ugyancsak hajósgazda volt. Vártam, mit határoznak rólam. De figyelembe sem vettek.

Végül késő este elfogott az álom, a férfiak már igen ittasak voltak, s én borzongtam a hidegtől. A zsákomat megfogtam, s fel akartam észrevétlenül menni, hogy valamelyik hajóslegény helyén keressek fekhelyet. A gazda elkapta a karom.

– Maradj még.

– Korán keltem, aludnom kell – feleltem vissza.

Mintha kijózanodott volna a határozott hangra. A három férfira nézett.

– Igyuk meg a maradékot, s menjünk aludni – mondta. Azok szó nélkül ittak hatalmas kupákból. Az egyik járatni kezdte rajtam a tekintetét. A gazda észrevette, s elém állt. Terelni kezdte őket kifelé. Hosszasan beszéltek még, amíg megszabadult tőlük.

Tudtam, hogy félnem kellene, mégsem féltem. Egyedül jött vissza.

– Akkor aludjunk – mondta. – Hol egy ágy?

Nevetnem kellett.

– Ez itt az enyém, a legénységé a másik oldalon.

– Nekem a te ágyad kell.

Szó nélkül emeltem a zsákom, hogy kimenjek. Elkapta, lehúzta a hátamról, a karomtól fogva magához húzott. Álltam szótlanul, a szemébe néztem. Farkasszemet néztünk egy darabig. Majd lassan lehunyta a szemét, a szorítása is engedett.

Nagyot sóhajtott.

– Nem kellek neked? – kérdezte ércesen.

– Ágyasnak nem – majd mély lélegzetet vettem. – Férjnek igen – fejeztem be csendesen.

Rám nézett reménykedve, s elmosolyodott.

– Azt akartam, hogy te mondd ki – mondta.

Láttam a lelkét: olyan volt, mint egy kisfiúé.

Megnyugodva magához húzott, fejem a mellkasára hajtottam, beszívtam cserzett bőrzekéje szagát.

Így lettem Waldemar felesége.

Azt akarta, hogy én mondjam ki. Nem pipogyaságból tette, jó oka volt rá. Tudni akarta, tartom-e arra érdemesnek, hogy a férjem legyen. Tudta, hogy okosabb vagyok nála, de üzlethez, hajózáshoz ő értett jobban. Leginkább a vagyonszerzés izgatta, hajlandó volt éjnek idején is felcihelődni, ha valahová elhívták, ahol pénzt, javakat sejtett.

Én a munkában leltem megnyugvást, hajnaltól késő estig dolgoztam. Waldemarral egy hónapig együtt laktunk a hajónkon – mely most már az enyém is lett. Az egybekelésünkkor nem volt nagy dínom-dánom. Az ő szülei messze földön éltek. Néhány hajóstársát hívta el, miután hazatértünk az esketŏ paptól. Pogány szertartás szerint szarvast áldoztunk, hogy az előmenetel gyors szarvaslábakon igyekezzen felénk. Ám én arra gondoltam: a szarvas szent állat, a holdat és a csillagokat hordja a szarván, s boldogságért, teljességért fohászkodtam. Szőttes ruhát vettem magamra, melyet magam fontam, szőttem évekkel korábban, még mikor élt anyám. Boldognak tudtam magam, hogy szép és gyarapodni képes férjet szereztem.

Kicsit úgy éltünk, mint akik kívül vannak a világon. Nem korlátozott közösség íratlan törvénye, nem voltak rokonaink, akikre tekintettel kellett volna lennünk. A hajón az öböl vizének hullámzása egy furcsa-más világba ringatott. Megszoktam a tengeri életet, de életemnek ebben a szakaszában jobban örültem volna egy háznak. Waldemar azt mondta, nem tudja, hova telepíthetne le.

– S ha gyerekeink lesznek? – kérdeztem.

– Egyelőre nem lesznek – felelte ellentmondást nem tűrően.

– Ha nem, hát nem – nyugodtam bele, ez a gyerek-dolog még várhat. Még meg kell tanulnunk egymást.

A hónap hamar eltelt. Megjött a legénység is. Akik korábban nem voltak családosok, mostanra megnősültek, a többiek elmaradtak maguktól, talán elszegődtek más hajósgazdákhoz. Waldemar árut hozatott, pakoltatott, másnap indulást parancsolt, s a hajó kifutott a tengerre. Azt mondta, egy város felé tartunk. Németalföld felé vettük az irányt.

Esténként bejött hozzám, együtt voltunk. Úgy emlékszem, szerettük egymás testét, ő gyöngéd volt hozzám, s én elfogadtam őt. Biztonságban éreztem magam mellette.

Kipakoltatott a nagyvárosban, s aznap egy fogadóban aludtunk mi ketten. Azt mondta, meg akarja mutatni nekem a várost, ha majd valaha letelepszünk, ilyen helyen szeretne élni, nem ássuk el holmi roggyant halászfaluban magunkat. Becsvágyó volt. S én néztem az emeletes házakat, melyeket, ha korábban láttam is, csak messziről, hajóról, mint lebegő álomképeket. A fogadóban az emeleten szálltunk meg, úgy hoztak fel vizet az udvari kútról, cseléd töltötte tele az öntöttvas kádat, s mindketten beleültünk a forró vízbe. Fent vacsoráztunk a szobánkban, az ételünket is felhozták. Waldemar örült, mint egy gyerek, örült a fürdőnek, a kiszolgálásnak, a vacsorának, szerette a testem, s én elfogadtam őt.

Másnap levitt a piacra, a hatalmas piactéren mindenfélét árultak, s nekem gyolcsruhát vett, főkötőt, s azonnal felvetette velem, aranygyűrűt húzott az ujjamra, de én mondtam, hogy csak ünnepnapokon veszem fel, sajnáltam a finom kis ékszert. Kérdezgettem, ő mit szeretne, volt félretett pénzem, végül egy ezüst pipaszurkálót vettem neki, s az ezüstmívessel belevésettem a W betűt. Kérdezte, mi az a kígyózó ábra. Mondtam, hogy a Waldemar név első betűje, fogadja ezt emlékül. Megdöbbent.

– Ez a legszebb ajándék, amit csak életemben kaptam! – mondta őszinte elragadtatással.

– Miért?

– Mert engem vésettél oda a pipaszurkálóra, s ha ránézek, mindig az jut eszembe, hogy te rám gondoltál. Énreám.

Hiú volt, gyermeteg, de odaadó. Ettől kezdve még inkább ragaszkodott hozzám.

S bennem magához.

Nem éltünk gazdagon, de hiányt sem szenvedtünk semmiben. Két év telhetett el az esküvőnk óta, amikor Waldemar egy napon izgatottan jött. Egy kikötőben rostokoltunk, árura vártunk, s a kereskedő késett. Tengeri rablókkal kellett útközben megvívnia, a legénységből többen odavesztek. Waldemar izgatottan újságolta, hogy a legénység közt találkozott egy rokonával, igen közeli rokonával, s ha nincs ellenemre, meghívja a hajónkra. Az izgalma felkeltette az érdeklődésem a vendég rokon iránt. Nagy gonddal készültem, halat sütöttem, elővettem mindenféle fűszert hozzá. Úgy éreztem, valamilyen fordulat következik be az életünkben.

Estefelé jött Waldemar, én a hajókorlátra támaszkodva vártam, s hirtelen úgy láttam, mintha kettő lenne belőle. Egy másik férfival haladt, elől ő, a második ránézésre ugyanolyan volt, mint Waldemar. Figyelmesen néztem őket. Amikor közeledtek, akkor vált nyilvánvalóvá, hogy közeli rokona lehet, nagyon hasonlítanak ránézésre, de a figyelmes szemlélő láthatta, hogy minden részletükben eltérnek egymástól. Waldemar szeme nem fénylett úgy, mint a jövevényé. Amannak haja barna volt, hosszú szakállat viselt, haját nem fonta két varkocsra, hanem hátrasimította, s fejkendőt kötött rá. Végtagjai vastagok voltak, járása kissé lomha a Waldemaréhoz képest, és idősebbnek is látszott.

Amikor felértek a hajóra, Waldemar csak annyit mondott: a testvérbátyám, Thorwald. A férfi bólintott, nem nézett rám, s bementek a konyhába, engem nem hívtak, s magukra hagytam őket. Waldemar sohasem említette, hogy testvére is van. Furcsállottam.

Ez a sógorom – töprengtem, s szerettem volna többet megtudni róla, de nem mertem lemenni hozzájuk. A tengert nézegettem a kikötőben, eszembe jutottak az elmúlt hónapok eseményei, amikor Waldemarral együtt úsztunk éjjelente a tengerben. Kiváló úszó volt, engem azzal szórakoztatott, hogy pipával a szájában, karba tett kézzel lebegett a hátán, csak a lábával rúgott egyet-egyet, úgy úszott háton a vízen. Kacagtam, s egy óvatlan pillanatban kikaptam a füstölgő pipát a szájából, s beleszívtam, majd kivertem belőle a pipatömést. Waldemar úgy tett, mint aki kétségbeesett, közben jókat nevettünk. Hozzám bújt, a víz alatt ölelkeztünk, eggyé lettünk a tengerrel. Szép volt.

Révületemből a két férfi riasztott, mégis lehívtak a konyhára. Sört ittak, Thorwald szeme csillogott a sörtől, ekkor nézett rám. A tekintete furcsán ölelt át, mintha a szeme magához húzna, s én tapadnék rá, nem is az ő szeme rám. Waldemar nem vett észre semmit, s ennek örültem. Veszélyt éreztem.

– A bátyámmal megegyeztünk, hogy átjön a hajónkra, s majd a következő hajót, amit veszek, rábízom. Ő lesz a kapitány – újságolta Waldemar.

Határozott hangja mögött tanácstalanság bujkált, éreztem, hogy bizonytalan, s a véleményemre kíváncsi.

– Eddig is kapitányként dolgozott az előző helyén? – kérdeztem.

– Nem, hajósként – felelt helyette Waldemar.

– Az a jó, ha az ember azt végzi, amihez a legjobban ért.

Waldemar elkomorult, ám a bátyja mosolyogva nézett fel.

– Igaz is, mondtam én az öcsémnek, hogy nem nekem való a kapitányság. Nincs tekintélyem az emberek előtt, nem szeretek parancsolni. Ám ha olyan munka volna, amihez erő és szakértelem kell, azt szívesen elvégzem.

– Hát akkor nem tudom – mondta Waldemar. – Egy kereskedelmi lerakat irányítását sem vállalnád?

– Nem nekem való, hogy embereknek parancsoljak. Erre születni kell – mondta továbbra is mosolyogva a bátyja. Mosolya átfont mindkettőnket.

– Akkor nem tudom, mit tegyek érted.

– Hagyjál ott, ahol vagyok.

– Nem akarom! – csattant fel Waldemar. – Az én bátyám ne legyen másnak a szolgája!

– Ez engem nem bánt, én megvagyok szolgaként is – mondta halkan Thorwald. S hogy elterelje a szót: – Szép a feleséged és okos! Inkább magatokról beszélj! – biztatta.

– Jól megvagyunk, Ednával szépen haladunk – mondta Waldemar, s még örült, hogy elterelődött a beszéd a kényes témáról. – De te? Te miért nem nősülsz?

– Hiszen tudod. Nem nekem való a nősülés. Hónapokig kint a tengeren, melyik asszony maradna meg mellettem?

– Ezért mondtam, hogy maradj a kikötőben. Oda kell egy ember, aki állandóan ott van.

– Erről lehet szó – mondta Thorwald. – De nem irányítónak. Olyannak, aki felügyel, szervez és rakodik, elvégzi, ami munka van. Irányítást nem vállalok.

– Jól van, meggondolom. De nem mész vissza az előző helyedre! – mondta Waldemar szinte parancsolón.

– Csak nem hagyom ott a holmimat! – mosolygott rendíthetetlenül a bátyja.

Ez a nyugalma tetszett meg. Ahogy lassan fogta a kupáját, karját lassan felemelte, ivott mértékkel, szakállát megtörölte – s közben áradt belőle a rendíthetetlen nyugalom. Az öccse mellette izgágának tűnt. Azt figyeltem meg, hogy a bátyja mellett Waldemar rossz tulajdonságai – parancsolgató természete, izgágasága, fontoskodó önérzetessége – hangsúlyt kapnak, és sokkal rosszabb színben tüntetik fel, mint amikor csak egyedül van. A bátyjával ők ketten olyanok voltak, mint a nap és az éjszaka, egymás kiegészítői. Ha nem jön Thorwald, talán csak jóval később látom meg Waldemar árnyoldalát. Waldemar a nap – minden egyszerű és világos nála, Thorwald az éj minden sejtelmességével, álomba ringató nyugalmával. Waldemar önérzetességével, parancsolni tudásával, határozottságával, Thorwald csendes konokságával, a maga útját járva, ám mindazzal a tudással, amely olyan embernek adatik, aki képes magát elengedni, másoknak átadni, nem fél attól, hogy elveszíti önmagát.

Egyre jobban tiszteltem. Holott az én férjem hajósgazda volt, a bátyja csupán egy másik hajósgazda szolgája.

Hajnalig ott volt, aztán elköszönt. Hiába hívtuk, nem aludt nálunk a hajón.

– Még hosszú utam van, s nemsokára itt a reggel. Dologidő van.

Amikor elment, egyikünk sem tudta, számíthatunk-e rá. Én azt mondtam Waldemarnak, hagyja ott, ahol van, nem akar hozzánk jönni. Dühbe gurult, nem bírta elviselni, hogy nemet mondjanak neki. Egyedül a bátyja tehette ezt meg vele.

Éreztem, hogy jobb az, ha Thorwald nem keveredik az életünkbe, pedig sajnáltam, hogy nem látom többet.

Nagyon szép férfi volt. Hajnalban már úgy éreztem, mintha mindig is ismertem volna, az idők kezdete óta. Bár nem beszélgettem vele, mint Waldemarral, éreztem a gondolatait, láttam a lelkét. Ismertem milyenségét.

Waldemar megvette a másik hajót is. A kapitányt bízta meg az árufuvarozással, a mi hajónk kapitányságát pedig ő vette át. Egyre több árut forgatott, egyre messzebbre hajóztunk. Vágytam vissza Normandiába, a kis halászfaluba, ahol évekkel ezelőtt hajóra szálltam. Vágytam egy kis nyugalomra. Jócskán elmúltam húszéves. Gyerekünk nem volt.

Sokáig viaskodtam, amíg előhozakodtam Waldemarnak a kérésemmel: hagyjon a parton. Nem bírom az állandó hajózást. Eleinte csak a homlokát ráncolta: – Pont most, amikor fellendült az üzlet?

Ekkor megbetegedtem. Nem tudtam, mi fáj, levert voltam, nem bírtam dolgozni. Waldemar sanda szemekkel nézegetett, mert ő vigyázott, hogy ne essek teherbe, s mégis gyanakodott, hogy viselős vagyok. Amikor szóvá tette, csak a fejem ráztam. – Nem tudom, mi bajom, talán megviselt a tenger, hagyj engem a parton egy darabig, majd helyrejövök – kértem.

Legközelebbi utunk során letett egy városban, egy fogadóba vitt, bábát hívatott. Az asszony ismeretlen nyelven beszélt Waldemarral, meggyőzte, hogy vigyen haza engem. Nem asszonynak való az állandó hajósélet.

Waldemar duzzogott: csalódott bennem, s kicsit lemondott rólam. Engem nem érdekelt már a gyarapodásunk, már nem éreztem magaménak az egyre jobban virágzó üzletet. Waldemarnak volt már pénze hajószakácsot fogadni, nem volt szüksége a munkámra. Csak a jelenlétemre lett volna szüksége, hogy olykor megbeszélje a dolgait velem, s tanácsot adjak, vagy felhívjam a figyelmét újabb szempontokra.

Belefáradtam a házasságunkba, mely alig volt számomra egyéb, mint egy közös hajósvállalkozás. Nem erre vágytam. Gyakran jutott eszembe a szarvasáldozat az esküvőnkön, hogy akkor én boldogságért fohászkodtam, Waldemar pedig gyors gyarapodásért. A szarvast ő fizette, az istenek az ő kívánságát hallgatták meg.

Levert voltam, kedvetlen, életunt.

Egy nap, mintha csak kitalálta volna a gondolatomat, melyet én végig sem gondoltam, azt mondta: visszavisz abba a faluba, ahol egykor találkoztunk. A bátyja ott épített házat, nála hagy, majd ő vigyáz rám.

Megint a szarvasáldozat jutott eszembe: talán a viszály istene, Locky az én kívánságomat is teljesíti…

Pár nap múlva ott voltunk a kis homokpartra futó hajónkkal abban a kis halászfaluban, ahova visszavágytam. Ott indult két éve a közös életünk – s úgy sejtettem, ott is ér véget.

Várakozással néztem a partot, kiültem a fedélzetre, fázósan, bőrökbe bugyolálva. Thorwald ott várt a parton. Ahogy közel értünk, akkor láttam, mennyire kicsinosította magát, a haját, melyet mindig kendővel kötött le, most megfésülte, nem állt nemezes csimbókokban, ruháját kimosta, s megfürdött. Az arcbőre olajosbarnán ragyogott. Waldemar arca elsötétült.

– Neked tetszik az én bátyám – mintha kiolvasta volna a gondolatom. – Az én koszos bátyám, akinek én hiába beszéltem, hogy legyen gondja magára, nem törődött velem, hónapszám nem tisztálkodott, sokszor leöntöttem szennyvízzel meg ürülékkel, ha azt akartam, hogy megfürödjön, s öltözéket váltson. S lám, a te kedvedért most magától megfürdött, tiszta ruhát vett – tekintete villámokat szórt. Csak néztem némán, álmélkodva, de amit mondott, nem hangzott számomra újdonságnak.

– Hiszen alig ismerem, egyszer láttuk egymást – védekeztem erőtlenül.

– Elég az, úgy beszéltek és úgy hallgattok, olyan egyetértésben, mintha ezer éve ismernétek egymást.

Nem tiltakoztam: Waldemar kertelés nélkül kimondta a gondolataimat, melyeket még végig sem volt módom gondolni.

Nem sokat beszéltek egymással. Lepakolta a holmim abban a házban, amely a bátyjáé volt, kezet fogott velem, mélyen a szemembe nézett, s csak annyit mondott:

– Ne felejtsd el, a feleségem vagy.

– Tudom, vállaltam.

Megszorította a kezem, s elment.

Amikor visszatért, egy másik ember jött vissza, egy bosszúálló angyal az idők tengerének mélyéből. Ekkor kezdtem érezni, hogy sorsom ellen nem tehetek, elrendezték azt már évezredekkel ezelőtt az istenek.

Én nem haragudtam rá, hajdani férjemre. Kicsit sajnáltam. Akkori énemben a viking kor és az akkori körülmények fölött álló szív lüktetett. Az én lelkem meg nem köthető, ha egyszer meg akarja tapasztalni a szenvedély szabadságát. Félreléptem. Nem is egyszer. Waldemar eleinte úgy tett, mintha nem vette volna észre. Szerette a bátyját.

Miért történt így? Miért kellett őt már csak férjes asszonyként megismernem, hogy majd halálom okozza e szerelem?

Volt értelme élnem.

Már azon az éjjelen együtt háltunk. Szavak alig estek közöttünk. Utána úgy éltünk együtt rettegésben és szerelemben. Úgy éreztem, ezután már akár meg is halhatok, ennél szebb már nem lehet úgysem. Az a vonzalom egy múltbeli kötődést idézett, mindketten sejtjeinkben tudtuk, hogy összetartozunk. Waldemarral gondtalanul éltem együtt, Thorwalddal egybeolvadt testünk, lelkünk, mintha egymásnak másik fele lennénk. Mintha két test egy kettészakadt léleknek adna szállást, s most ez a két fél egymásra talált, s egymásba olvadt volna. A legszebb, ami csak létezhet ezen a világon.

Olykor imádkoztam annak a terebélyes, öreg tölgyfának a lelkéhez, mely alatt gyermekkoromban sok időt töltöttem. Kértem a fa szellemét, hogy adjon gyors, könnyű halált. Tudtam, hogy ezután már nincs sok időm.

Gyönyörű férfi volt, szuggesztív tengerszem-szemű. Az öccse gyenge másolat. Fény-árny páros. Míg egyiknek a szeme ragyogóan türkiz, a másiké tört fényű, fáradt pocsolya.

Haja is csodálatos, derékig érő, sötét hajzuhatag, testét milyen boldog megkívánással és végül megnyugvással vettem birtokba! Azok az órák adták akkori életem egyedüli értelmét. Az öccse nem hozott ki belőlem érzelmet, sem szenvedélyt. Ezt tudta, s halálosan féltékeny volt. Ám féltékenysége nem volt más, csak sértett önzés. A kisszerű emberé, aki önmagán nem jutott túl.

Bátyja úgy jött a világra, hogy magával hozta az elenyészhetetlen szerelem felszításának és csillapításának mesterségét. A másik csak vagyonról, szerzésről beszélt, küzdeni jött ide, kisszerűen, szakadatlanul. Fájdalmat átélni, csekély boldogságperceket, mindenből csak kicsit, mint szomjazó, akinek egy-két korty után megvonják szájától a vizestömlőt.

Hogy szeretett-e? Nem lehetett mondani, hogy nem. A fájdalmát átfordította az önérzet tragédiájába. Pedig a szíve kapott sebet, nem a büszkesége. De megpróbálta elkendőzni az érzelmeit, csak a haragnak engedett utat (Vikingek).

Egy hajnalban vártalanul jött, együtt talált bennünket. Nem szólt. Várt, amíg felöltöztem.

– Elviszel? – kérdeztem.

Szótlanul bólintott. A bátyja sem szólt.

A hajó kint várt a kis homokos öbölben, a legénység már szétszéledt, ki-ki hazament. Veszélyt éreztem, legszívesebben elmenekültem volna a hajóról. Nem volt, hova. Gyorsabban úszott, mint én, elbújni nem volt, hova. A tölgyfa szellemét próbáltam megidézni, segítségül.

– Halat fogtam az este, készítsd el – csak ennyit mondott, s magamra hagyott. A konyha ajtaját becsukta maga mögött, s én elmélyedtem a halpucolásban. A hajó lassan lebegett ki az öbölből. Már a zsiradékot forraltam a serpenyőben, amikor arra lettem figyelmes, hogy öblösen bugyborékol valahonnan a víz. A hajó falán egy nagy lyukból ömlött. Az ajtóhoz szaladtam. Zárva volt. Ekkor értettem meg, milyen veszélyt

éreztem. Kelepcébe kerültem. Ablak nem volt a hajófenéken, s amikor utolsó kísérletként a tűzhely kéményén próbáltam kipréselni magam, már a tetőig ért a víz. A kémény nyílásán egy nyúl, ha kifért volna.

A tölgyfa tetejére értem, onnan lenéztem, láttam messziről a hajót, Waldemart a parton, háta mögött Thorwald állt, fejét a földre szegte. Nem tett egy lépést sem. Nem igyekezett a megmentésemre. Hirtelen történt minden, követni sem tudtam az eseményeket. Utoljára odafentről láttam magam: élettelen testem a hajófenék mennyezetére szorította a víz, majd lassan lesüllyedt a padlóra, élettelen bábként lebegett a hajó gyomrában. S mikor lelkem magához vette a terebélyes tölgyfa jótündére, még utoljára búcsút vettem a halászfalutól, az apró házaktól, és attól a háztól, ahol boldogan éltem azzal a férfival, akit az istenek nekem szántak, de akit most nem kaphattam meg, csak rövid időre. Talán majd egyszer, a Walhallában.

A lelkem nem tudott belenyugodni hirtelen meggyilkolásomba. S azt sem értettem, mi ez a szótlan harc a két testvér között. Thorwald miért nem kelt védelmemre, még ha reménytelen is lett volna, de legalább megpróbálhatta volna. Mintha Waldemar azzal, hogy átadott a bátyjának, s utána hirtelen elvett tőle, egy régi sérelmét torolta volna meg.

Nem értettem. A lélek nem tudott távozni, valamit meg akart érteni.

Ott lebegtem Waldemar feje fölött naphosszat, mindenhova elkísértem. Thorwaldhoz ritkán jártam, ő érezte a jelenlétem, s én nem akartam zaklatni. Csöndes-mély fájdalmát magába rejtette.

Waldemar hosszú útra indult, aztán visszatért a halászfaluba. A bátyjához ment. Néhány napig volt ott. Az kevés szóval adta értésére, hogy nem haragszik rá, a bosszúállás nem kenyere. Halászni jártak. S mikor vihar keletkezett, akkor jött rá Waldemarra, hogy szálljanak tengerre. Thorwald rosszat sejtett, de nem ellenkezett.

Csónakban eveztek, s mikor kiértek a hullámverte tengerre az öbölből, annyit mondott Waldemar:

– Régi tartozásom fizettem vissza nektek. Én ezekre már nem emlékszem, gondolkodjál rajta, ha majd magadra maradsz.

S visszaeveztek.

Még mindig nem értettem.

Hónapok teltek el. Waldemart kísértem és kísértettem, éjjelente a mellkasára telepedtem, rémálmok gyötörték, verejtékben úszott a teste félöntudatlanul, s kiáltozott az álmok révületében. Fájt az én lelkem is. Sajnáltam a földi életem, s a hozzám küldött kis lelket, akinek nem viselhettem gondját. Szerelmünk gyümölcse kéthónapos magzat volt, amikor a hajófenéken megfulladtam.

Waldemar egy hosszú hajóút előtt állt, amikor úgy döntöttem, lassan elszakadok tőle. Majd ha ő is itt lesz a túlvilágon, elmondja, miért tette.

Ám mihelyt elindult, s a nyílt tengerre ért, kalózok támadták meg a hajóját, élethalálharc következett. A tizenöt fős legénységből ketten haltak meg: az egyik Waldemar volt. Ott lebegtem fölötte, távozó lelke ott siklott el mellettem, egy villanás volt az egész. Teste a vízbe hullott, úgy sodorta partra a hullámverés.

Ott feküdt bezúzott koponyával, vértelen testtel, szótlanul. Zöldesbarna szeme üresen, kifejezéstelenül meredt a semmibe, nyaka hátracsuklott – ó igen, épp úgy, mint egykor az az esztelen feleség, akit becsületre tanítottam. Ó, értem.

Már nem haragudtam rá. A víz dobta a partra – a víz, amelybe engem elveszejtett –, lelkem fölötte lebegett, nem távoztam a holtak birodalmába. Én kergettem a halálba.

Elégedett voltam? Inkább csak fáradt, kedvetlen. Ebből áll egy élet? Szenvedés, szenvedély, küzdelem, halál. Az elégtétel nem tesz elégedetté.

Megint én kergettem a halálba. De most másodjára halála előtt elégtételt vett rajtunk Waldemar. Rajtam a hűtlenségemért, amelybe ő kergetett – mint egykor én ama rég élt s halt feleséget. Fivérén pedig nagylelkűségéért állt bosszút, amiért annak szívébe belefért minden létező. Thorwald: régi anyám, még régebbi ikertestvérem. Kettőnk egységébe senki nem fért. Most erőszakkal betört Waldemar. De szívem most sem nyílott meg iránta.

Talán majd egyszer, egy későbbi leosztásban, Waldemar. A szívnek ki kell nyílnia Isten minden teremtett létezőjére. Tudom, hogy vétkeztem a szeretet törvénye ellen. Elfogadtalak, mint felebarátot, de nem szerettelek. A bosszúállás sem a földi

halandóké. Waldemar itt lépett túl a megengedett szerepen. Bűnt követett el, s bűnre bűnhődés jön.

Testvér-anyám-szerelmem lelke megint közel került hozzám. Csak őt ajnároztam ember-módra, a testnek áldozva. Majd jönnie kell egy életnek, amikor a test szenvedélye nélkül kell megtanulnom szeretni őt. Talán megint anyám lesz, féltő-óvó, s nekem a test törvénye szerinti mást – idegent – kell szeretnem.

Nehéz feladat. A sorskönyvet mentem odafönt tanulmányozni, s ujjam a csomópontokon tartottam. A döntés mindig a mienk, a pálya ki van jelölve, útelágazás sok van. S az utat, amit nem jártunk be, már sohasem ismerhetjük meg.

Isten veled, Thorwald! Hogyan is kell megtanulnom téged szenvedély nélkül szeretni? S hogyan nyitom meg a szívem minden istenteremtményének?

Thorwald sokáig élt a kis halászfaluban, az emberélet végső határáig. Egyedül, de nem magányosan, mindig voltak körülötte. Többnyire halászok, akikkel késő estig beszélgettek. Tisztelték korát, nagy-nagy tapasztalatát. Néha régmúlt történeteket mesélt egy sellőről, aki visszajár bosszúból, mert földi életében egy gonosz hajósgazda megölte. Szelleme az öböl felett lebeg, viharos időben szikrázik haragvó tekintete, sötét haja ráborul a vízre. Nem jó olyankor vízre szállni.

Az emberek borzongtak az elbeszélésétől. Amikor kérdezték, miért nem nősült meg soha, csak a fejét rázta. Voltak, akik állították, a sellő nem engedi. Mások meg tudni vélték, hogy a sellő nem mesealak, hanem Thorwald régi szerelme, aki fiatalon meghalt.

Csak mosolyogtam. Néha fájt a szívem, szerettem volna földi valójában magamhoz ölelni Thorwaldot, megsimogatni, megvigasztalni, amikor késő téli éjen a sellőről szóló meséit mondta. A lélekfájdalom mondát szült.

Elhatároztam, mihelyt lehet, visszatérek hozzá.

A tűzdobáló

Először a papucsomat látom meg, amint a földre ereszkedem. Ha jól érzékelem, zöld szattyán vagy selyem papucs, ni csak, hisz bohóc vagyok. Mutatványos, akit embertömeg áll körül, főleg asszonyok, gyerekek. A férfiak nem érnek rá csepűrágókat nézni, az italmérésekben időznek. A tér öblén a kölni dóm, látom felemás tornyait. Andreas, a fiatal vásári mutatványos most újabb szerszámokat vesz elő, ni csak, hisz tüzet dobál. Szemben velem kicsattanó egészségű, vállig érő, szőke hajú, hamvas-barack bőrű fiatalasszony, telt keble félig kibuggyan réklijéből, miközben magafeledten bámul, társait böködi oldalba, ujjong, kiabál: – Er tut das! Er tut das! Megteszi, meg! – lelkesedik. Andreas ördögi kézügyességgel dobálja a tüzes szerszámokat.

Isabell! Mennyire szeretett engem ez a fiatalasszony. Soha nejem nem lehetett, hisz idősebb is volt, férjes, gyermekes. A szeretője voltam, talán az ötödik gyermekét én nemzettem. Én, idős parasztok kései, egyedüli gyermeke, aki megszökött a mutatványosokkal, kitanulta szakmájukat, s most embereket vidámít. Elfacsarodik a szívem, ennek az asszonynak a szépsége, gyöngédsége, semmit nem váró, odaadó szeretete megindít. Most, hogy viszontlátom, visszatarthatatlanul csorog szememből a könny. Minden szeretetteljes, életvidám, szőke, telt teremtésben őt keresem. A hajdani Izabellát, aki annak idején rezdületlenül állt koporsóm fölött – a viszontlátás biztos tudatában, kissé szomorúan, de méltóságosan. Jómódban haltam meg. Kiteljesedett élet, család nélkül, orzott szerelemben.

Halványan dereng az a kis nádfedelű, apró ablakú ház meg a szülők, akikhez leszülettem 1545-ben. Élemedett korú parasztemberek voltak, anyám jócskán túl a szülőképesség határán – sok egykori lánypajtása, asszonytársa már nem is élt –, úgy születtem hozzájuk, hogy minden egyébre: betegségre, természeti csapásra számítot-

tak, csak rám nem. Anyám szégyellte is kicsit, hogy ilyen idősen szült, amikor mások már nagyanyák. Zavarban volt, nemigen tudott örülni a kései áldásnak. Leginkább az nyomasztotta őket, hogy nem fognak tudni felnevelni. Féltettek a széltől is, féltettek attól, hogy meghalnak, és kisgyermekként árvaságra jutok. Sok tanácskozás után úgy döntöttek, elvisznek a papokhoz írást tanulni. Szerzetes lesz belőlem, mert egészséges voltam ugyan, de pajtásaimnál apróbb termetű. A papok majd gondomat viselik, ha már nem élnek – vélekedtek szüleim.

Így aztán keveset éltem közöttük, talán hatéves lehettem, amikor a kolostori iskolába írattak. Egy dupla tokájú szerzetes vett gondjaiba, akit a gyomra jobban érdekelt, csodáltam, mennyit meg bír enni. Ő rendezett, szállásomat ő mutatta meg. Néhány apró gyerekkel betűvetést tanultunk egy öreg szerzetesi tanítótól, aki többre tartotta a butykosát, melyet időnként elővett és meghúzott, mint a velünk való foglalkozást. Annyira sem méltatott minket, hogy időnként egyik-másikunkat, aki rászolgált, elnáspángolta volna. Haza-hazaszöktem a szüleimhez, akik remegő szívvel vittek mindig vissza. Kértem, hogy járhassak haza délután, de a harmadik falu messze volt egy ilyen kicsi gyereknek a kolostortól. Csak hétvégén gyalogoltam haza, néha apám elém jött a hegyen túlról. Olyankor kézen fogott, de én kihúztam érdes, vaskos tenyeréből a kezem. Önálló voltam már hatévesen.

Nem voltam rossz gyermek, de mindig éreztem, főleg az iskolába kerülésem után, hogy nem tartozom oda, ahol vagyok. Szüleim szerettek, de én elvágyódtam tőlük, magam sem tudtam, hova. A szerzeteseket vagy butának, vagy ravasznak érzékeltem. A legtöbbjük csak a gyomrának élt: mezőgazdaságból éltek, s amit megtermeltek, általában fel is ették. Akiket meg nem a gyomruk foglalt el, másokkal ármánykodtak. A szellemi világba egyikük sem kívánkozott az apáton kívül, akit teljesen elfoglaltak a könyvei. A kolostori iskolában nem voltak könyvek, tábláról tanultuk a betűvetést. Így a papok világa nem vonzott, ám azáltal, hogy bekerültem hozzájuk, a szüleim szegényes háza szűkké vált számomra. A világról még elképzelésem sem lehetett.

Hajnali kelés, gyomlálás a kertben, kislibák, aprójószágok legeltetése, esténként a kása illata, tehéntej.

Szüleim nem voltak földszegények, de módosak sem – már amennyire ezt utólag meg tudtam állapítani. Sohasem látogattam meg őket a szökésem után.

Egy hétvégén anyáméknál időztem, a szomszéd gyerekekkel játszottam.

Aznap vándormutatványos járt a faluban. Megcsodáltuk a falukútnál tüzes mutatványait s láncát, melyet a mellén elpattintott. Sovány keresete volt, a falubeli parasztok bizalmatlanul sandítottak rá, csak a gyerekek lelkesedtek érte. Nem értették, miért tölti itt az idejét a koldusnak nem mondható küllemű, már nem fiatal férfi.

Magasra dobta a fáklyáit, egyszerre hattal dolgozott. Általában kettő volt a kezében, vagy egy sem, a többi mindig a levegőben lobbant, szemmel alig követhettük. Nem tudom, mennyi ideig dolgozott a tűzzel. Teljesen elbűvölt, éreztem, hogy testem nem nekem engedelmeskedik, amikor kezem önkéntelenül emelem, mintha nekem is el kellene fognom a repülő fáklyát, nehogy a földre essen. Valami vonzott, idegen erők kerítettek hatalmukba. A tűz látványa, vagy a mutatványos boszorkányos ügyessége? Előretartott kézzel még előre is léptem egy gyakorlatnál, amikor mind a hat fáklya a levegőben pörgött, s ekkor az egyik unokatestvérem hasba rúgott s hátralökött, nehogy túl közel kerüljek a tűzhöz.

– Estefelé megismétli a mutatványt – ha viszünk neki tejet, kenyeret, élelmet – mondta az idegen ember.

Anyámék még kint dolgoztak a földeken, unokatestvéreim kint játszottak a poros udvaron. Május volt, akácok virágoztak, s a méhek zsongtak a fák koronája körül. A konyhából elloptam a kisköcsögöt, félig öntöttem tejjel, szelni nem tudtam kenyeret, letörtem hát egy darabot, s egy tarisznyába tettem. A tarisznyát kivittem hátra az udvarra, és elrejtettem a pajta híjában a szalmába. Vártam a délutánt, s igyekeztem a többi gyermek előtt odaérni a falukúthoz, hogy a lopott élelmiszert odaadjam a tűzdobáló embernek.

A nap járását figyeltem, majd mikor rézsút dőlt, szaladtam hátul a kertek alatt, a tarisznya a horgasinam verdeste, tenyerem a köcsögön, hogy ne lötyögjön ki a tej, szaladtam, mint a nyúl, amely az életét menti. A falukút közelében megálltam egy ház oldalában, s figyeltem az embert. Az a falukút mellett üldögélt elmerülve, s egy almát rágcsált. Amikor befejezte, szó nélkül hozzáléptem, odaadtam a tarisznyát, s visszaszaladtam a ház oldalába. Egykedvűen felvette, egy hajtásra kiitta a tejet a köcsögből,

kézfejével megtörölte a száját, megnézte a kenyérdarabot, s visszatette az üres köcsöggel együtt a tarisznyába.

– Láttalak, hogy figyeltél a délelőtt. Szeretnél te is tüzet dobálni? – rám sem nézett, amikor hozzám szólt. Mintha ott sem lennék, vagy nem lennék fontos neki.

A szívem hangosan dobogott. Nem mertem válaszolni. Vártam, hogy majd csak nekikezd mutatványának, nem mertem beszélgetésbe elegyedni az idegen emberrel, aki így, miután enni és inni láttam, nyugtalanságot ébresztett bennem.

– Gyere csak ide! – szólt újra. – Fogd ezt a fáklyát, ne félj tőle, most nem gyújtom meg.

Nem válaszoltam. Hátrapillantottam, hogyan tudnék elszaladni. De a köcsög és a tarisznya nála volt, azt nem mertem otthagyni. Otthon úgyis hamar kiderül, mit követtem el. A verést, már biztos, hogy nem kerülöm el. Erre a gondolatra kissé felbátorodtam, odamentem a férfihoz. Megcsapott közelről furcsa szaga – később tudtam meg, hogy a kátrány illata. Olyan volt, mint maga az ördög. Remegve vettem kézbe a fáklyát, mire még egyet adott a másik kezembe.

– Meg bírod tartani? Elég erős vagy már? – mustrálgatott. A kezem kissé remegett, a fáklya nem volt súlyos, de minden pillanatban fellobbanhatott – legalábbis szentül ezt hittem.

– Hogy hívnak?

– Andreas – válaszoltam halkan, s a szemem nem bírtam levenni a fáklyákról. – Visszaadjam? – kérdeztem.

Az ember körülnézett. Senki nem volt a közelben, máskor a falukúthoz csak-csak eljár valaki, de most még kint dolgoztak a földeken az emberek.

– Gyere velem, mutatok valamit – javasolta hirtelen a férfi.

– A tarisznya… – mondtam félénken.

– Milyen tarisznya? – csodálkozott mosolyogva.

Csak rámutattam.

– Hiszen az az enyém – nevetett. – Hanem ha eljössz velem, mutatok valamit, s visszakapod a tarisznyád – mondta az ember.

Elindult, oldalán a tarisznyánkkal, hóna alatt a fáklyákkal, melyeket egy vastartóba helyezett. Nem nézett hátra. Már messze járt, a templomon is túl, amikor megindultam utána, vacogó szívvel.

Éreztem, hogy senkihez sem tartozom, s a falu lassan a hátam mögött marad.

Már az országúton jártunk.

– Éhes vagy? – kérdezte. – Látod, nem ettem meg a kenyeredet, tudtam, hogy kelleni fog neked.

– Nem vagyok éhes. Mit akart mutatni? – kérdeztem makacsul.

– Azt, hogy eljössz te magadtól is – mondta határozott-fanyarul, s már nem mosolygott. Mögöttünk már nem látszott a templomtorony. Nagyot nyeltem.

– Hova megyünk? – kérdeztem.

– A városba.

A szívem remegett. Tovább lépdeltem. A verés hát elmarad – sóhajtottam.

Hát ezért járta a falvakat Jakab mester, nem az alamizsnáért. Tanítványt keresett, mert megöregedett, és segítség kellett neki a vándorélethez. Nagyobb városokban tanyázott több ideig, de legtöbbször úton volt. Bejárta Némethont, Flandriát, még Németalföldön is megfordult.

Az első éjszakát egy fészerben töltöttük. Rám terített egy pokrócot, szalmán aludtunk. Másnap már előttünk magaslott a város, befejezetlen, hatalmas templomával, kövezett piacterével, favázas, emeletes házaival. A dóm – ahogy hívták ezt a templom-szörnyeteget – az égre meredt. Ott álltam előtte, s tekintetem felsiklott az égbe. Gondolatban unokatestvéreimmel beszélgettem, hallottam anyám hangját, amint sír utánam, apám meg csak megjegyzi szűkszavúan: – Egy kenyérpusztítóval kevesebb. – Tudtam, hogy nem mondja komolyan, mert ő is szeretett, mégis rosszul

esett. Nem zavart, hogy csak képzelődtem, a dóm tornyaira nézve, fel a felhőkbe, nekem valóságosnak hangzottak a rokonaim szavai. Most Jakab mester a családom – határoztam, s ezt a szüleim is megérthetik. Nekem ki kell tanulnom a tűzdobálás mesterségét – merengtem. S határozott elképzelésem született: én mester leszek. Nem földtúró paraszt! Kis mellkasom büszkén kihúztam.

Befejeztem aznapi beszélgetésem a dómmal.

– Sokáig maradunk itt? – kérdeztem Jakab mestert.

Az csak egykedvűen nézett maga elé. Az emberek már csoportokban gyűltek a térre. Jakab mester ideadta a sapkáját, hogy majd gyűjtsek pénzt vele. Ezt utáltam, de megtettem, tudtam, hogy elengedhetetlen része a mutatványnak. Az ügyességemtől függ, hogy szabad ég alatt alszunk-e, vagy ágyban, fogadóban; eszünk-e, s ha igen, mit és mennyit. Egy gyereknek szívesebben adnak.

– Hogy hívnak? – kiáltott rám egy lányforma személy. – Te vagy a mutatványos fia? Vagy az unokája? – kíváncsiskodott tovább.

A mesterre néztem, az nem válaszolt, már gyújtogatta a fáklyákat, melyek kátrányillatúan sisteregtek.

– Vagy ellopott, mint a vándorcigányok? – incselkedett tovább.

Rámosolyogtam a fiatal nőre.

– Adok egy almát, ha megmondod, hogy hívnak!

– Először adja ide! – morogtam. Épp nemrég vettem leckét jóhiszeműségből.

– Kapd el! – kiáltotta, s már dobta is felém.

Nem hiába társultam a mesterhez, mint egy kis idomított állat, olyan ügyességgel kaptam el az almát.

– Nézd csak – nevetett a lány –, milyen ügyes tanítvány! Most már megmondod, hogy hívnak?

– Ha ad még egy almát – nevettem én is, mert az előzőt már csutkástól lenyeltem.

– Nesze, fogd! – s ezzel magasra hajította a fejem felé.

Ekkor láttam először Isabellt. Középmagas, szőkés hajú, erős testalkatú lány volt. A leginkább a pruszlikja s benne a melle tetszett. Kedvem lett volna az ölébe törleszkedni. Anyámhoz képest, akinek testét mindig sötét ruha fedte, s inkább szikár volt, mintsem telt, ez a lány szinte vásárra vitte kerekded testét, egész női lényét. Mintha maga az élet környékezett volna meg. Lelkesültem.

Az alma a kövön csattant, nem vettem fel. Csattanását elnyomta az emberzsivaj, amely körülvette mesteremet. Jakab mester elkezdte mutatványát, s nekem figyelni kellett minden mozdulatát. Tanultam. Egyelőre még csak a szememmel. Figyeltem a testét, a mozgását. Idegen volt számomra, mégis nyugtalanítóan ismerős. Olykor az az érzésem támadt, hogy jobban ráérzek lényére, gondolataira, mint otthon a szüleimére. Mintha én gondolkoztam, éreztem volna. Éreztem azt is, hogy sok bosszúságot is fog szerezni nekem, mert egykedvűsége csak felszín volt, mely alól kikívánkozott olykor valamilyen sóvárgás. Nem, nem az ételek iránt vonzódott, mértékletesen evett, s ha nem volt mit, ugyanolyan egykedvűnek látszott, mint amikor jóllakhatott.

Már sok mindenben hasznára voltam ennek a csupasz képű embernek, akinek kis, gyér szakálla volt az állán, erőteljes, kerek képe inkább ravaszságot, mint értelmet sugárzott. Hajlékony testével hasonlított egy oroszlánfihoz. Ilyent is vásáron láttam később. Lassú, kimért mozgása volt, nem is gondolta volna az ember, hogy mutatványai közben ördögi gyorsasággal tud mozogni. Ördögi és boszorkányos – ezek jutottak eszembe vele kapcsolatosan. Nyugtalanított, hogy a nemét is nehezen érzékeltem. Talán ezért is tudott magával csalni: mintha gondoskodó nő is, erélyes férfi is tudott volna lenni egyszerre.

Csak később tudtam meg, amikor már rég nem tudtam volna hazaszökni, hogy Jakab mester miben leli igazán kedvét.

Már úgy gondolkoztam magunkról, mint akik összetartoznak. De nem tudtam magam úgy Jakab mesterhez illeszteni, mint egy gyerek vagy rokon, még úgy sem, mint barát vagy szolga. Jó emberismerő volt, megérezte rajtam a társat. Hiába volt köztünk közel negyven év korkülönbség. Hogy kedveltem-e ezt az embert? A tudásáért a világ végére is elmentem volna. Adót fizettünk, Köln városában vagy a

nagyobb városokban hetekig időztünk, olyankor szállást vettünk ki. Nem voltunk szegények. A legtöbbször arra voltak kíváncsiak az emberek, kije vagyok. Én önérzetesen válaszoltam, hogy a tanítványa.

Abban az időben semmi más nem voltam: csak tanítvány. S erre büszke voltam. Független, másoktól különb – legalábbis úgy éreztem. A korombeli gyerekekkel nem barátkoztam, mert tompa eszűeknek tartottam őket. Ők, a városi kézműves gyerekek, még iskolába sem jártak, mint otthon én.

A legjobban a fürdőt szerettem. Amikor Jakab mester hosszú, érthetetlen szövegű, kacskaringós dallamú éneklés, hajbókolgatás után vádliig érő fekete felöltőt vett magára, kis fekete sapkát a fejére, mint a szerzetesek, az én fejemre is ilyent helyezett, s elvitt magával sok-sok lépcsőn le egy hűvös vizű földalatti medencéhez, ahol sok más szakállas, hosszú hajú férfival különös nyelven beszélgettek. Mindig vártam, hogy nőket is lássak, ez a remény sokáig éltetett. De Jakab mester csak nevetett kérdésemre, hol vannak a nők a fürdőből. Amikor kijöttünk, eltette különös ruhadarabjait, átöltözött a szokványos köpenybe. Olyan volt, mintha meglopná a világot – s ez nekem módfölött tetszett.

A fürdőbe minden városban elmentünk.

Egyszer megkérdeztem, nincs-e felesége, gyermekei, mire csak a torkát köszörülte.

– Ne akarj te mindent tudni, majd szép rendben – felelte.

Alig néhány éve jártam vele a világot, amikor egy ilyen fürdőzés után visszamentünk a fogadóba, s vörösbort ivott. Beszédes lett, magyarázta, hogy miattam már mennyit hazudott a hitsorsosainak, s ezért igazán lehetnék kedvesebb is vele. Különös fények gyúltak a szemében. Magához vont, legyűrt az ágyra, s a ruhámat kezdte tépdesni. Hideg verejték vert ki, veszélyt éreztem, először hagytam, hogy levegye felöltőmet, majd macskaügyességgel kibújtam alóla, és kiszaladtam az ivóba. Szóltam a csaplárosnak, hogy mesterem kéreti. Az beküldött a konyháról egy lányt.

A lány bement hozzája, majd kis idő múlva kijött, s bosszús pillantásokkal illetett. Az éjszakát az ivóban töltöttem. Számolgattam, meddig tart még a tanuló-

időm. Falusi fiú voltam, pillanatra sem volt kétségem afelől, hogy a mester üzekedni akart velem. A lány meg nem kellett neki. Ezt furcsálltam, sokáig elzárt, magányos állatokat láttam tárgyakra irányuló késztetéssel. Bikák, ha nem vitték őket tehenekhez, vagy láncos kutyákat. Néha egy-egy kakas közeledett a növendék csirkékhez. Köptem egyet. Azon gondolkoztam, hogy ha enyéim lennének a szerszámai, egyedül is gyakorolhatnék. Tízévesen az önállósodásomat fontolgattam.

A piactéren én is felléptem már egy-egy mutatvánnyal, ami azért kötötte le az embereket, mert tetszett nekik, hogy a tűzdobáló kicsinyített mását látják. Valójában együtt tudtunk jól szórakoztatni. Külön-külön nem lett volna olyan sikerünk. Én mégis bíztam magamban. De ettől az esettől fogva minden gondolatom a körül keringett, hogyan lehetne önállóan is megélni. Jakab mester zöld bársony ruhát is szerzett nekem, amelyet évente átalakíttatott egy szabóval, ahogy nőttem. A mienk volt minden és mindenki. A mester mintha az egész világot ismerte volna, minden emberrel szót értett, és mindent elért, amit akart. Ezt csodáltam benne, s elhatároztam, hogy még egy darabig kitartok mellette.

Másnap remegett a keze, amikor a fogadó szobájában a fáklyákat kézbe vette. Legyintett, morgott bosszúsan, még türelmetlenül meg is lökött, amikor elmentem mellette. Aznap nem mentünk ki a térre, pedig vásár volt, a várost sok ember járta, akik a falvakból jöttek be. A mester különböző szíjakat vett elő a zsákjából, melyeket a fejére, kezére kötött, s hosszan gajdolt a maga érthetetlen énekeiből. Megtörtnek tűnt. Az esetről csak annyit mondott:

– Ha jót akarsz, kerüld a szeszes italt, megbolondítja az embert. Vágyakozni kezd, s ez a legrosszabb. – Itt elhalkult a hangja, mintha titkot árult volna el. Ekkor éreztem úgy, hogy a legbelsőbb lénye feltárult előttem: az esendő ember, akinek vágyai nem teljesülhetnek, mert ez a világ nem vágyteljesítő. Jakab mester nem a kiesett jövedelem miatt látszott megtörtnek.

A vágyakozás is jó lehet, gondoltam, megér akár egy vásárnapi keresetet. Érdekesnek találtam ezt a gondolatot, elhatároztam, hogy majd én is fogok vágyakozni, mert attól az ember olyan különös. Próbáltam édes gyümölcsökre gondolni: dinnyére, melyet délvidéken termesztettek, mert nálunkfelé nem bírta a hideget, egy jó tál tejes kására, amint gőzölög, kecsketejre vagy aranyalmára. S az almáról hirtelen gondola-

tom két másik gömbölyűségre szállt. Halványan a kölni lány alakja derengett, már régóta nem láttam. Kíváncsi voltam, vajon mi van vele. Ha majd Kölnbe megyünk, megmutatom neki, mennyi mindent tanultam már, amióta nem látott. Büszke voltam a tudásomra, s a vágy egy szempillantás alatt megérett bennem. Eddig csak jó ételekre vágyakoztam, örültem a zöld bársony ruhámnak, lábravalómnak, de most arra vágytam, hogy a tudásomat megmutathassam egy szép lánynak, akit igazából nem is ismerek, mert csak egyszer váltottunk szót egymással, de a lénye már akkor megtetszett nekem. A leginkább a melle vonzott, s ezen ábrándozni kezdtem. Ha majd nagyobb leszek, egyszer megölelem és megsimogatom. Melegség öntött el erre a gondolatra.

Várakozással néztem az idő elébe, mely alatt felnövök, férfivá serdülök. Csak azzal nem számoltam, hogy az idő a lány felett is eltelik, talán férjhez megy, gyereke születik, ki tudja. Ezzel nem számoltam. Úgy gondoltam rá, mint a madonnaképre a templomfalon: a maga örök változatlanságában. Láttam, amint incselkedett velem, amint mézszínű fürtjei telt ajkai közt a szájába csapódtak, a nyakára tekeredtek, hallottam a nevetését. Tízévesen még nem tudtam, mi a szerelem. De ágaskodó kamaszvágyaimat egy számomra gyönyörű nő alakja köré fontam. S miután mesteremhez érzelmileg nem kötődtem, szerelmi ábrándjaim megnyugtattak, tartást adtak nekem. Tudtam, hogy a biztonság számomra elveszett, Jakab mesterrel szemben mindig résen kell lennem. Egyetlen fogódzó számomra ebben a társtalan világban ettől a naptól kezdve az Isabellről szőtt ábrándjaim voltak.

Jakab mesterrel a városfalon kívül gyakoroltam, a folyóparton. Olykor szinte kárörvendőn, gonoszkodva figyelte, amikor a fáklyát elejtettem, s hozzám ért az égő kanóc. Végtagjaimon sokasodtak az égési sebek, melyeket esténként a mester valami bűzös kenőccsel kenegetett. Az ő teste is tele volt foltokkal, a fürdőben láttam. De ez nem érdekelt. Nem voltam a testi szépség megszállottja. Az ügyességet, testi erőt többre tartottam.

De egy alkalommal valósággal a kézfejemre ragadt a fáklya, s hallottam a bőrt sercegni, utána meg a máglyán megégetettek émelyítő szagát éreztem. Akkor türelmetlenség, düh fogott el. Most a mester sem nézett gúnyosan, gyorsan hozzám lépett, s kézlapjának súroló mozdulatával a sercegő fáklyafejet leválasztotta a kezemről.

Sorra dobta le a ruhadarabjait, szótlanul intett, hogy kövessem, s a folyóba vetette magát. Én utána, fejetlenül, a fájdalomtól fogam összeszorítva, míg a víz összecsapott a fejem fölött, s elmerültem a hullámok közt.

Amikor kihozott a folyóból, a fűre fektetett, s valahonnan tejfelt szerzett – nem is tudom, hogy sikerült ilyen gyorsan –, azt helyezte a kézfejemre. Majd egy pólyába tekerte, melyet naponta levett, s olyankor rámkiáltott, hogy ne nézzek oda. Amikor napok múlva lekerült a kezemről a kötés, s szemügyre vettem az összeégett kézfejemet, a gyomrom felfordult, hányingerem támadt. Hideg kezdett rázni, ágynak dőltem, s napokra nem tértem magamhoz. A kézfejem már nem hasogatott annyira, de ha ránéztem a sérülésemre, kicsinek, védtelennek éreztem magam, szüleim voltak az eszemben, s még a papok emléke is szépnek tűnt, mint távoli kép, mely már csak bennem él. Vágytam haza. A mester szótlanul gubbasztott mellettem. Néha szemrehányóan néztem rá, ő meg kifelé az ablakon.

Amikor felgyógyultam, s a sebemre vékony, csúnya, rücskös bőr nőtt, mint a tej utálatos föle, kivitt a folyóra. Attól a naptól úszni is tanított.

Elvitt a zsidófertályba, maga mellett tartott, amikor a pénzét váltotta be, és hosszan beszélgetett bojtos ruhájú, csúcsos sipkájú, furcsa hajviseletű férfiakkal. Néha németre fordították a szót, ha olyasmiről beszéltek, amit nekem is értenem kellett. Pénzről volt szó, üzletről, utazásokról messzi vidékekre, idegen emberekről. Keresztényekről – itt hallottam először ezt a szót. Nem tudtam, mit jelent, a mester azt mondta, azok, akik a hatalmas dómba járnak vásárnapokon imádkozni. Én a papoknál tanultam imádkozni, s ekkor jutott eszembe, hogy sohasem mentünk be a dómba, ebbe a hatalmas kőszörnyetegbe.

Azt mondták, én is keresztény vagyok.

Egy napon beosontam a dómba. A lábam a földbe gyökerezett. Mintha egy külön városban járnék. Emberek jöttek-mentek szótlanul, én egy oszlop mögé bújva figyeltem, s járattam a szemem a dóm mennyezetén, hajóján, folyosóin, melyek eltűntek a szemem elől.

Mintha óriási tér szippantott volna magába, s furcsa, de nem ismeretlen emlék derengett. Én tehetetlenül rugdalózom egy fekete-nagy térben, s hangokat hallok, mint a saját hasam korgását, de közben mintha a saját hasamból fülelnék kifelé.

Pici vagyok, körülöttem minden elérhetetlen messzeségben. S mégis védetten.

– Te vagy az! – hallottam egy visszafojtott női hangot, mely kuncogásba torkollott. Visszazuhantam mostani állapotomba, mert az ismerős nő ruhája az arcomba csapódott. Megsuhintott, de én mégis simogatásnak éreztem. Már ment is tovább, s én nem tudtam, hogy ez csak azért volt, amiért beosontam a dómba, vagy odakint is megtörténhetett volna.

Lassan a kijárat felé mentem. Az ajtóban utoljára még egyet lebbent egy világos kelme.

Aznap este készültünk elhagyni Kölnt, a mester szerint zavargások kezdődtek a városban.

– Meghalsz, sátánfajzat! – csattant a hang mögöttem, hátra sem mertem nézni, mert lovasok voltak. Nem értettem, mi történik, nem is gondolkoztam rajta, csak félrehúzódtam óvatlanul, s egy házfalnak lapultam, kezemben Jakab mester zsákja, s a vastartóban a fáklyák.

A mester épp a teret szemlélte azon a vasárnap délután, mutatványához akart kezdeni, amikor a lovas katonák karja alá nyúltak, hosszan vitték felemelve a levegőben, majd a piactéri lépcsőkre dobták. Ott már több fekete kaftános holttest feküdt a kövön. Halált szagoltam. Jakab mester teste, mint a macskáé, épp kiterült, s már pattant is volna fel, amikor dárda verte fejbe. Visszahanyatlott, csapzott szakállára hirtelen keskeny vérpatak folyt. Nem szenvedett sokat. Ott feküdt beszakított, véres fejjel a kövön, szerszámai a kezemben, s én lélekszakadva rohantam a városfalhoz, hogy elbújjak egy bokor mögötti falmélyedésben. Fertályóra múlva onnan cibáltak ki

a katonák, bevittek a városházára, ahol épp összeült a tanács. Meztelenre kellett vetkőznöm, a borbély megvizsgált. A hímtagomat nézegette.

Mint egy rossz álom, mintha mindez nem is velem történne, mintha a test, melyet idegen kezek fogdostak, nem is az enyém lenne. Az ablakokat mustráltam, hol a szabadulás. Az viszont késett.

– Kinek a fia vagy? – kérdezték. S én feleltem: nem tudom, kiskoromban vitt magával egy faluból ez a férfi, aki megtanított a mesterségére. Szörnyülködtek.

– Keresztény gyermeket lopott!

Suttogtak, majd jegyzőkönyvbe diktáltak hosszasan idegen szavakat, egyik-másik németül csengett, ám én azokat sem értettem. Papírokat, könyveket nézegettek. Közben nem szóltak hozzám. A fogdára vittek. Furcsálltam, hogy nem értem, mit beszélnek, holott németül beszéltek. Akkor jöttem rá, van a világnak egy másik része, melyet nem értek. Jakab mester biztos szót értett volna a városatyákkal is. Most sajnáltam igazán, hogy semmi érdeklődést nem mutattam, amikor a számomra nevetséges idegen nyelven gajdolt. Úgy gondoltam, akkor valamilyen fogadalmát teljesíti, ami nem vonatkozik rám.

– Megeszed-e a disznóhúst? – elém tettek egy nagy tál hurkát, kolbászt. Vállat vontam, s megetettem. Éhes voltam. A végét már csak vonakodva, mert az adag hatalmas volt. Kedvükben akartam járni, hátha hamarabb szabadulok.

A fogda ablakából nem láttam semmit, de olykor zavargások, kiabálások ütötték meg a fülem. Volt, hogy hangosan jajgattak. Utána tudtam meg, hogy a katonát, aki Jakab mestert dárdával megölte, először halálra akarta ítélni a bíró. Ám a katona ügyesen védte magát: szerinte Jakab mester, amilyen boszorkányosan gyors és ügyes volt, már készült átváltozni macskává, tehát kénytelen volt megölni, mielőtt még alakot váltott volna. A városatyák jót nevettek a védekezésén, s levágatták a hóhérral a katona egyik fülét. – Ez is elég jó szórakozás a népnek – mondták –, ha már Jakab mester kínhalála elmaradt. Nem értettem semmit. Én sem voltam beszédes, mesterem mellett megtanultam a hallgatást, sőt már a papoknál elkezdtem, de még az idős, megfáradt szülők mellett is. Most viszont jó lett volna, ha kérdezhetek, s válaszolnak. De csak az utálkozó ábrázatát láttam a börtönőrnek is, aki vizet s kenyeret hozott napjában egyszer.

Harmadik nap megint elővezettek. Az urak ott ültek megint a tanácstermi hosszú zöld asztalnál. Elhatároztam, hogy csak végszükség esetén vallom be, honnan származom. A falumba, a sok vándorlás ellenére még most is, bekötött szemmel is el tudtam volna menni. Vagy akár a páterekhez, akiknél elkezdtem a tanulást.

Ismét a nevem kérdezték, mint már annyiszor. Válaszoltam.

– Kinek a fia vagy?

– Nem tudom.

– Keresztény vagy-e?

– Nem tudom – feleltem –, nem tudom, mit jelent ez a szó – füllentettem. – Nem tudom, honnan vitt el Jakab mester.

– Vannak-e ismerőseid, rokonaid, akik jótállnának érted?

Egy mentőötletem támadt.

– Müller Isabell hajadon Kölnből.

– Kiféle az a hajadon?

– Polgárlány.

A városatyák összenéztek.

– Honnan ismered?

– Köln városából, mindig jóindulattal volt irántam. Vendégül látott nemegyszer – füllentettem. Majd nyeltem egyet. – Távoli rokonom, unokanővérem – hazudtam.

Ismét összenéztek.

– Mikor találkoztál vele utoljára?

– Mostanában nem jártunk Kölnben – válaszoltam.

S visszavittek a fogdába, de aznap már rendes ételt kaptam. Megmenekültem. Azt is utólag tudtam meg, hogy mint megrontott tisztátalant, meg akartak ölni. A fogdában úgy éreztem, hogy életemnek ez csak egy átmeneti állomása, ahonnan nem-sokára tovább vezet az út, és most éreztem először, hogy mennyire ostobák az

emberek. Ki kell kerülnöm a hatalmukból – határoztam el –, s ennek csak egy útja van: ha vagyonra teszek szert.

Másnap szabadon engedtek. Semmit nem értettem. Megígértették velem, hogy háromhavonta jelentkezem a városi tanács előtt, adót fizetek, mint az örömlányok és szemfényvesztők, mutatványosok, koldusok, zsebmetszők. A városatyák szerint közéjük tartoztam, s bár ezek közül némelyek sokat kerestek, és nagy adót fizettek, senki nem bánt velük emberségesen.

Innen nehéz volt felemelkedni. Isabell járt az eszemben, éreztem, hogy ő tudna nekem segíteni.

Köln felé vettem az utam. Ahogy kiértem a városból, egy fészer mellett elrejtettem a mester holmiját, csak a szerszámokat vittem magammal, meg a tarisznyában a legszükségesebbeket. A ruhám megmaradt.

Három nap múlva odaértem, egyenesen a dómhoz mentem, s lepakoltam a tövében. A falnak támasztottam a szerszámokat, megvártam, amíg az árnyékok rézsút hajlanak, a napóra mutatója a négyesre vánszorog, s akkor tüzet gyújtottam, eleinte remegő kézzel, majd egyre magabiztosabban forgattam felette a fáklyákat. Mint akinek ez az egyetlen esélye az életre. Nem figyeltem senkire, pedig felismertek:

– Ez a tűzdobáló fia! Hol az öreg? – kérdezgették, de nem feleltem. Elkezdtem a mutatványt.

A fáklyákat először csak a kezemen forgattam, először csak kettőt, majd négyet, amikor ördögi gyorsasággal pörögtek már körülöttem-felettem, a lábammal is dolgoztam, akkor kaptam fel a földre állított utolsó kettőt. Egyre magasabbra dobáltam a tüzes szerszámokat. Éreztem, hogy csak magam vagyok a világon, a tömeg, bár egyre sűrűbb és fojtogatóbb körülöttem, s egyre nagyobb a csend és időközben az álmélkodó felzúdulás, mintha nem is létezne. Sohasem tudtam, mi a lámpaláz. Az emberek jelenléte mindössze arra ösztökélt, hogy jobban figyeljek. Gyakorlataim is jobban sikerültek, ha figyelmes szempárok követték.

Nem tudom, mennyi ideig dolgoztam, éreztem, hogy izmaim feszülnek, s amikor a tüzes karikát is elővettem, mely a testem körül pörgött, visszafojtott lélegzettel

álltak körül az emberek. Elől a gyerekek, hátul az asszonyok, férfiak. Ez különös volt, általában a férfiak nem méltattak figyelemre, legfeljebb egy-egy siheder.

A mutatványsor a vége felé közeledett, amikor megbomlott az első embergyűrű, s egyszer csak ott volt Isabell. Csak a jelenlétét érzékeltem, mire még néhány látványos mutatványt beiktattam ráadásul. Önfeledten ujjongott: – Megteszi! Meg! – suttogta-kiabálta. S már csak mi ketten voltunk a világon: én, aki az ő kedvét kerestem, érte vittem pokolra a lelkem. Meg ő.

Szinte elfelejtettem a pénzt begyűjteni, pedig most jókedvvel adakoztak. A bohócsapka tele volt mindenféle érmével. A szokásos fogadóba mentem, a csapos Jakab mestert kérdezte.

– Meghalt – feleltem csendesen. Mire csak szótlanul bólogatott.

– Tudtam, hogy nem fog sokáig élni – mondta hirtelen. – Láttam a halál jelét a homlokán, amikor innen utoljára elment.

– Badarság – morogtam –, két éve jártunk itt, akkor semmi baja nem volt.

De a csapos csak bólogatott.

– Hát rajtam mit lát, ha már ilyen tisztánlátó? – kérdeztem kihívóan.

Felém fordult, szemügyre vett. Majd megrázta a fejét.

– Semmit. Semmit, amit egy ilyen fiatal fiún látni szokás – és félrefordult.

– Ne tréfáljon velem – fenyegettem –, mit jelent a beszéde?

– A lelkedet látom, magányos. Ott vacog a szerelem a lelked kapujában, ott a kalandvágy, mint minden korodbeli fiúnál. De a boldogság helyén fekete fátyolt látok. Majd fehér fényt, békességet.

Már bántam, hogy szóba álltam a csapossal. Egy szavát sem hittem, de amit mondott, nyugtalanná tette a szívem. Majd megmutatom neki, hogy van boldogság! S Müllerék felé vettem az utam.

Tudtam, hol lakik Isabell. Ott várt az emeleti ablakban. Szólnom vagy jeleznem sem kellett, úgy nyitotta ki a kiskaput, amin felsurrantam hozzá. Aznap éjjel nála háltam.

Ez volt a boldogság maga. A beteljesülés, amilyen az életben csak egyszer adatik meg. Van, akinek soha. Az asszony illata, testének melege, hamvasbarack bőre, s a kéj, amellyel magába fogadott, maga volt az élet. Ismét május volt, amint amikor először találkoztam vele. Úgy éreztem, ezt a találkozást nem evilágról irányították, ezt a kötelmet nem emberkéz szőtte, ez nem földi szerelem. Ha soha asszonyt többé nem érintek életem végéig, akkor is boldog maradtam volna. Azt sem bántam volna, ha másnap engem is orvul megölnek, mint Jakab mestert. Ki tudja, talán egyszerűbb lett volna.

Isabellnek négy apró gyermeke volt, a férje gazdag kereskedőként utazott a világban. Legtöbbször hajóval, délre, keletre. Olykor hónapokra elmaradt a háztól. Olyankor Köln környékét jártam, egynapi távolságnál messzebbre nem mentem, hogy éjjelre visszaérhessek hozzá egy-két órára, s még hajnalhasadta előtt ismét útra kelhessek. Volt egy őr, akit rendszeresen lefizettem a városkapunál; nem féltem, hogy egyszer kiderülnek titkos útjaim. Néha a fogadóban vettem szállást, s kerültem a csapossal a találkozást. De az nem foglalkozott velem, mintha levegő lennék.

Augusztusban megérkezett Isabell férje, s nekem el kellett tűnnöm a környékről. Az utolsó napokban már nem akart fogadni, félt, hogy korábban betoppan a férje, s rajtakap minket. Bizonygattam, hogy észrevétlenül kimászok az ablakon, s efelől neki sem volt kétsége. Egy fa állt az ablak előtt, úgy másztam volna ki rajta, mint a hiúz. Ám Isabell már nem ölelt olyan szorosan, buzgalma lanyhult, a szerelmi csatákban lustább és lankadtabb volt, néha a szerelmi együttlét alatt otthagyott, s kisietett a szobából. – Talán rám unt? – Nem volt kivel ilyesmiről beszélnem. Mit tudtam én, hogy Isabell a harmadik hónapban jár, s az én gyermekemmel viselős.

Azon a nyáron lettem tizenöt éves.

Utolsó éjjel arra kért, hogy csak jövő tavasszal jöjjek. Hamarabb ne. Gondoltam, a férje miatt, aki nagy utat tett, s most hónapokig otthon lesz. De attól még láthatom, ha nem is találkozhatunk, kérleltem.

– Nem, nem – a fejét rázta. – Nem láthatsz most egy évig.

Szöget ütött a fejembe ez az egy év.

Bementem a fogadóba, s a csapos szemébe néztem kihívón.

– Na most mit lát? Van-e még fekete fátyol? – kérdeztem. Nem nézett a szemembe, úgy mondta.

– Ha még él az anyád, keresd meg, te istentelen.

Szíven ütött, amit mondott. Nem az, hogy szidalmazott, hanem mert a lelkem mélyén épp egy jólelkű, tapasztalt öregasszonyra vágytam, aki rólam gondoskodik, velem beszélget néhanapján. Nem, az nem is jutott eszembe, hogy valaha is Isabell az enyém lesz. Más fehérszemélyt meg nem ismertem. Nem is akartam ismerni.

Másnap kora reggel kimentem a városkapun, s délnek fordultam, úgy haladtam kisebb falvakon keresztül. Meg-megálltam, elővettem a szerszámokat, de mintha a sors úgy rendelte volna, hogy siessek, sehol nem marasztaltak, alig fizettek. Nem keseredtem el, de sietősre vettem a lépteimet.

Amikor megláttam a szülőfalum templomtornyát, elbámultam, milyen aprócska. Közel tíz éve nem jártam itt, s nem azt érzékeltem, hogy én megnőttem, hanem hogy minden összezsugorodott: a házikók, a falukút körüli kis tér, a templom. A kölni dómhoz képest olyan volt, mint kenyér mellett a morzsa.

A szerszámokat elrejtettem a falu végén, csak a tarisznyámat vittem magammal.

A szívem a torkomban dobogott – különös, gondoltam, még az Isabellel lopott órák alatt vagy a találkozások előtt sem éreztem ilyen izgalmat. Tudtam, hogy ott semmit nem veszíthetek, bármi is történik, s az életemet nem sokra tartottam. De most anyámat vágytam mindennél jobban látni, s remegtem.

Csak benyitottam az icipici paraszthéz icipici ajtaján, és egy asszony üldögélt háttal nekem. Halkan köszöntem. Nem hallotta, ismét köszöntem, hangosabban.

Felém fordult, s akkor láttam, hogy Lisa, a falu bolondja ül a konyhában. Száját eltátotta, foghíjas fekete üreg meredt felém. Nagyon megöregedett, alighanem már csak koldul, a testét nem árulja, nem kell senkinek.

– Hol van anyám!? – kiáltottam rá. Mire szó nélkül elszaladt.

Megtörten ültem egy lócán, büdös volt a konyha, sötét és kietlen. Kisvártatva a falubíró jött be két másik ember kíséretében.

– Andreas! – lepődött meg.

– Én vagyok az, bíró uram.

– Hol…? – csak ennyit tudott mondani.

– Hosszú történet – vágtam ketté a szavát. – Kölnből jövök, ott élek.

– És miért nem jöttél eddig?

Behunytam a szemem, s belső látásommal katonákat, háborút láttam, vért, haldokló embereket.

– Úgy hallottam, háborúság volt a vidéken.

– Volt. Katonákat soroztak. Téged is elvittek volna.

– Hát akkor jobb is, hogy így alakult.

– Vagyonod, jövedelmed van-e?

– Van valamicske – hazudtam.

– A házatok után ki kell fizetni az adót.

– Jól van, bíró uram, számolja ki a járandóságom, s addig is küldjön ide egy vászoncselédet, hogy ezt a házat rendbe szedje. – S odaadtam keresetem felét, a szép fényes tallérokat.

Nem tudom, honnan volt ez a magabiztosság bennem. De éreztem, ha másképp viselkedem, a dolgok rosszra fordulhatnak.

Hamarosan jött egy keseszőke lány. Nem ismertem, nem a faluból való volt. Vad volt, szürke szeme félelmetesen villant, mint a vadmacskáé. Járása gyors volt, mozdulatai hirtelenek – mintha mindig menekülnie kellene. Ez felkeltette iránta az érdeklődésem. A lány tüzet gyújtott, ételt készített fel a tűzhelyre. Már egy hete nem volt asszonnyal dolgom, s még a vacsora megfőzte előtt magamévá tettem. Nemigen tiltakozott, valamilyen hatalmat tulajdonított nekem. Érzékeim sírtak Isabell hamvas bőre után. A lánynak fűszaga volt, friss nyári almaillata – minden nő másmilyen

illatú. Ha valaha is hűtlenséggel gyanúsítanának: mindig Isabellt szerettem, bármilyen más fehércseléddel tértem nyugovóra. Karomban Isabellt tartottam, miközben magamba szívtam más asszonyok illatát – hagytam magam általuk vezetni, átvettem mozgásukat, illatukat, örömeiket, kéjüket.

Nem, nem voltam hűtlen. Férfi voltam. Lélekben egyetlen asszonyé voltam, testben soké, sokféléé.

Jól érezte ez a félvad nőszemély. Volt hatalmam felette. S nem ellenkezett. Pedig két évvel idősebb volt nálam, a szerelem művészetét nálam régebben s ügyesebben művelte.

Egy hónapot töltöttem a szülőfalumban. Vándorláshoz szokott lényem nem bírta a helyhez kötöttséget. A lány megtöltött tetűvel, mire elzavartam a háztól. Hiányoltam a fürdést, amire ott sehogy sem tudtam szert tenni. A faluban csak nyáron fürödtek a folyóban.

A bíró felszámolta három évre a kifizetetlen járandóságokat, amit a ház árából levont, miután vevőt küldött rá. Egy kocsmáros vette meg, aki boltot akart nyitni a faluban. Maradt valamennyi pénzem. Ekkor jutott eszembe, hogy a pénzem miatt most már tartanom kell az emberektől.

Ezért az utolsó napon a pénzt magamhoz véve megvártam, hogy az éjjeliőr kántálva körüljárja a falut – „Tűzre, vízre vigyázzatok, hogy semmi kárt ne valljatok!" –, s mikor minden elcsitult, lopva magam mögött hagytam a falut. Mintha mindig szöknöm kellene innen.

Október volt már, hűvös idő járta, a boltosnak pénz híján nem volt hol hálnia, s várta a távozásom. Miután kifizetett, a kert végében egy szénaboglyába bújt, s lesett a ház felé. Látott elmenni, ám reggelig ő sem mert bemenni a házba. Éjféltájt maga a bíró tört be a házba, leverte az ajtóról a zárat, de csak a puszta falakat találta. Felforgatta a tűzhelyet, a hamuba kotort. Semmi nem volt a házban, mindent pénzzé tettem. Ki tudja, ha ott talál alva, talán meg is öl.

Évek múlva jártam csak arra, s tértem be a boltos kocsmájába, melyet a szülőházamban nyitott meg. Ő mesélte, hogy ha maradok, talán nem érem meg a reggelt.

Az ördög vagy az angyalok vezettek, amikor suttyomban távoztam? Azt is elmondta a kocsmáros, hogy a távozásom utáni kora reggel egy lány állt a kapuba batyuval a hátán, s a nevem kiáltozta. A boltos tanácstalanul nézte, nem merte beengedni, eszelősnek látszott. A lány, mintha megszállott lett volna, engem követelt. A boltos, csak hogy szabaduljon, végül megmondta, hogy Kölnben lakom, oda mentem.

A fűillatú lány aztán utánam jött Kölnbe, de nem talált meg. Állítólag évekig kereste Andreast, a tűdobálót. Volt, aki emlékezett rám, de senki nem tudta, hol lakom. Hol lakhat egy csavargó? – vélték. S a lány elvegyült az éjjeli világ sisereha-dában. A boltos szerint viselős volt, amikor hozzám akart szegődni. A faluban semmit nem tudtak róla. Azt sem, hol húzta meg magát, amíg a faluban tartózkodott. Alighanem valamely szénapadláson.

A hír úgy ért, mint rovarcsípés. A lányt sajnáltam, de nem akartam viszontlátni. S a gyerek? Ki tudja, megszületett-e, s ha igen, kapott-e helyet ebben a világban?

A bírót később, egyéb gazságai miatt agyonverték a falusiak. Hja, ebben a világ-ban semmi nem állandó, csak az én Isabell iránti szerelmem! Boldog voltam, hogy ezt átélhettem, s megint madonna-távolságba és -mozdulatlanságba került tőlem a szívszerelmem.

Alig vártam a tavaszt, hogy láthassam – ígérete szerint.

Aztán mást gondoltam. Nem vártam meg a tavaszt, s Kölnbe siettem. Felkeres-tem a városi tanácsost, akivel adóügyben találkoztunk még Jakab mester idejében, és előadtam, hogy a falumból meglehetős jövedelemmel jövök, házat szeretnék venni a városfalon belül.

A tanácsos felhúzta a szemöldökét. Tudta, hogy nem koldussal áll szemben, de nem feltételezte, hogy háznyi pénzt örököltem, s meglepte gyermeki kinézetem is. Arcomon még nem nőtt a szakáll.

– És kit veszel feleségül? – kérdezte. A kérdés viszont engem lepett meg.

– Senkit – feleltem határozottan. – Előbb szét akarok nézni a városban. Foglal-kozást akarok változtatni – ez akkor jutott hirtelen eszembe.

– Elszegődsz valamelyik mesterhez?

– Lehet, bár inkább a kereskedés vonz. Sokfelé jártam már a világban. Ismerem Johann Müller kalmárt. Beállnék melléje.

– S a pénzed?

– Azt a falumban hagytam a zsidó kocsmárosnál – hazudtam. – Percentre.

Furcsállta a tanácsos, túl fiatalnak talált mindezekhez. Éreztem, hogy szívesen kifosztana a törvény erejével. Senkim nem volt – s ezt tudták Kölnben.

– A kalmár most épp otthon időzik – mondta. – Majd csak májusban száll hajóra. – S várakozón rám nézett. Nem is leplezte a kíváncsiságát.

Tudtam, hogy a pénzemért Kölnben egy ólat sem tudnék megvenni. Nem sok lehetőségem volt, ezért vettem a bátorságot, s egyszerűen beállítottam szerelmem férjéhez. Csak az járt az eszemben, hogy néhai Jakab mesternél befolyásosabb pártfogóra kell szert tennem. Hogy miért épp Müllert választottam? Más befolyásos embert nem ismertem. És még valamiért vonzódtam a Müller-házhoz, valamiért, amit nem nehéz kitalálni.

A cseléd megismert. Látott már sokat a ház körül ólálkodni. Nem értett semmit, látszott rajta, hogy tart tőlem, vagy attól a helyzettől, ami kialakulhat, ha bemegyek a házba. S ezt igyekezett megakadályozni. Egyszerűen félretoltam, s bementem. Ismertem a házban a járást. A kalmár ott ült az első emeleti szobában, behunyt szemmel is megtaláltam volna. A papírosai közt keresgélt, s egy hatalmas könyvbe írogatott komótosan. Még pápaszemet is viselt.

Amikor meglátott, levette a pápaszemet, s hunyorított.

Fiatal férfi volt, meglepődtem. Úgy harmincéves. Jó képű, szelídnek tűnő, ám mégis erélyes. Valami nyers erőt véltem benne felfedezni, nyugtalanság vibrált az arcán. A fizikai és szellemi erő társulása. Ez megzavart, mert elképzelésem szerint Isabell férje vagy csúnya, vagy öreg lehetett. Egyik sem volt. Nem értettem. De nem volt időm gondolkozni.

Köszöntem, s elmondtam, hogy a városi tanácsnál jártam az adót befizetni, amikor érdeklődtem felőle. A foglalkozási körömet szeretném bővíteni, társat keresek.

A kalmár nem ismert meg, felállt, átvitt egy másik szobába.

Hosszasan beszélgettünk, s ekkor kiderült, hogy tudja, ki vagyok, többször látott már. Tudta, hogy kézügyességem rendkívüli, fizikai erőm viszont nem ládahordásra, árucipelésre való.

– Társulni, nem szegődni szeretnék – mondtam.

– Mennyi a befektetni való tőke? – kérdezte. Mondtam, hogy a szülői örökségem, egy vidéki ház ára. Megneveztem egy sokkal magasabb összeget, mint amennyivel rendelkeztem.

Csak bólintott szótlanul.

– Holnap jöjjön – s felállt. Nem tegezett. – Addig gondolkozom – tette hozzá, s kikísért a házból, a kaput is maga csukta be mögöttem.

Utána a fogadóba mentem. Amikor magamra maradtam a szobában, csak ott kezdett hangosan dobogni a szívem. Abban a házban jártam, ahol Isabell lakik! Talán hallotta is a beszélgetésünket.

Másnap megint a Müller-házban voltam. Négyszintes ház, melyből kettőt használtak a tulajdonosok, a földszintet a cselédek, a padlástérben senki nem lakott. Felnéztem a házra, a tetőt nézegettem. Ott eddig nem jártam.

Müller állva fogadott, le sem ültetett, röviden akart végezni velem.

– Nem hiszem, hogy tudnék magának ajánlani valamit. Már ami a keleti utakat illeti.

– Vihetne magával, nagyobb városokban szórakoztatnék.

– Több lenne az adó, mint a bevétel – vetette ellen.

– Azért megpróbálhatnánk. Fizetem az adót a saját pénzemből – mondtam. Csak a fejét rázta. Nem adtam fel egykönnyen.

– Jó, mondok egyebet. Házat szeretnék venni, egyelőre csak nézelődöm, de nem akarom elsietni a dolgot. Szállást keresek. Látom, hogy a tetőtér üres, nem adná ki?

Gondolkozva fürkészett, s csak a fejét rázta.

– Nem hinném, hogy jó megoldás lenne. Tudja, népes a családom.

Nagyot lélegeztem. Legalább megpróbáltam a közelébe kerülni.

– Jó, ha mégis lenne valamilyen ajánlata számomra, a Sasban lakom – üdvözöltem, s mentem. Látta rajtam, hogy nem ragaszkodom az elképzelésemhez mindenáron. Tudok lemondani. S ez erőt adott nekem.

– Várjon – mondta hirtelen. S visszahívott.

Évekig jártam vele a világot. Hosszabb utakat, kocsin, málhával, olykor fegyveres kísérettel, mindig fegyverben, állandó életveszélyben. Az útonállók nem kímélték, akinek pénze vagy pénzzé tehető áruja volt. Az életveszélyt megúsztam egy mély tőrszúrással a jobb csípőmbe, amitől estefelé, ha már fáradt voltam, sántítani kezdtem. Nem törődtem vele, ez a vándorélettel járt, s úgy éreztem, mintha már történt volna velem valami hasonló… egykor… régen. Időváltozáskor hasogatott a forradás helye.

Ajánlatom nem tűnt eleinte jövedelmezőnek, de aztán mégis fellendült a közös üzlet. Ahol pénzes emberek laknak, ott szórakozni is akarnak. Az üzleti megbeszéléseink alkalmából mindig látni szerettem volna Isabellt, de a házban nem mutatkozott. Olykor gyermekhangok hallatszottak az ajtókon keresztül.

Pár év után úgy döntöttem, hogy felrúgom az üzletet, megszakítom Müllerrel a kapcsolatot, s kiverem a fejemből Isabellt. Elég pénzem volt már, s elköltöztem egy másik városba. Ott vettem egy nagyon kicsi házat, kétszintes volt, egyszobányi alapterületen. Valójában egy földszinti konyhából és egy emeleti szobából állt. A házat a vénasszonnyal együtt vettem meg, aki benne lakott. Jó döntés volt, mert jól főzött, és folyton pletykált. Ez viszont szórakoztatott. Időről időre meg akart nősíteni. Csak mosolyogtam. Nem érdekelt a szerelem. Valami megfagyott bennem. S ezzel együtt egyre lelkiismeretlenebb voltam az üzletben. Megkerestem a zsidókat, tudtam a nyelvükön beszélni, és elvégeztem pénzért minden olyan munkát, vagy megkötöttem bármilyen üzletet, amit nekik a törvény tiltott. A kiskapukon könnyedén átjártam. Szerettem volna ismét járni a fürdőjükbe, ami azóta hiányzott, hogy Jakab mestert megölték. Megengedték, de nem a csütörtöki napon, amikor az előírás szerint csak ők járhattak oda. A hűvös vízben sajogni kezdtek mindannyiszor az égési hegek és a seb-

helyek a testemen. Némelyek elgennyesedtek. Tudtam, hogy fizetni kell mindenért. Hiába nem űztem már évek óta a mesterséget. S itt a fürdőben elfogott a vágy, hogy egy másik világba kerüljek, ahol könnyebb az élet. Nem szerettem az életemet. Nem tudtam más nőt megszeretni, folyton Isabellre vágytam. A hosszú évek sem törölték ki az emlékezetemből. Néha arra gondoltam, hogy talán van még egy esélyem nála, talán valamit nem jól cselekedtem. Valamit elrontottam, s jóvá kellene tennem. Néha erőteljesebben feltört, néha elpihenni látszott az emléke. Amikor meg hetekig gyötört az iránta való vágy, csak az éjjeli álom tudott elszakítani tőle. Mély álomban megpihentem a gyötrelemtől, ám a reggeli eszméléskor újra s újra belém hasított a fájdalom. Lélegzetet is alig kaptam, légszomjam volt, felkelni sem volt kedvem, meg akartam halni.

Nem tudtam olyan gazdagságra szert tenni, mint a férje. Amim volt, számomra elég volt. De azt is tudtam, hogy a kedvező nősüléshez nem elég. Lassan eltelt felettem is az idő, negyvenhez közeledtem. Őszültem.

Az üzlet lefoglalt, de nem érdekelt különösebben. Olyan elmélyült figyelmet, mint a tűzdobálás, nem igényelt. Egy napon elővettem ismét a szerszámokat, csak úgy, kedvtelésből. Gondolkoztam, hogy ha itt, a városban, ahol lakom, ismét elkezdem, oda az üzleti tekintélyem. Felpakoltam, s indultam Kölnbe. Útközben öltöztem át a zöld bársonyruhába, kicsit szoros volt, de rám jött még, fejemre sipka. Napokig utaztam kocsin egy lóval, s a kocsiban aludtam. A falvak között, a mezőkön gyakoroltam. Nem felejtettem el semmit, a beidegződés egy életre belém véső dött. Csak a gyorsaságot igénylő gyakorlatoknál éreztem, hogy már nehezebben mennek, így azokat kihagytam, és másképp állítottam össze a mutatványsort.

Kölnben a szokásos helyen álltam meg. Szerettem ezt a várost, és gyűlöltem is. Furcsa kettős érzés. Isabell nem jött ki a térre. Vártam egy vásáros napra. A fogadóba mentem, mint korábban is. Ott tudtam meg, hogy Isabell megözvegyült pár hónapja. Összeszorult a torkom. Meg kellene látogatnom, beszélnem kellene vele, már nem vagyok ágrólszakadt.

Nem mertem elmenni hozzá. Annyiszor jártam már abban a házban eredménytelenül. Müllert kifosztották az úton, s egy lövöldözésben megsebesült, majd napok múlva belehalt sérülésébe. Ha kedves lett volna számomra az élet, azt mondom: ismét az angyalok vigyáztak rám, amikor otthagytam Müllert. Bementem a hatalmas kő-

szörnyetegbe. Imádkozni próbáltam, mint gyermekkoromban, de a szavak nem jöttek a nyelvemre. Más foglalkoztatott, tervet kovácsoltam. Az imádságom sem hálaima volt, hanem fohász. Hogy sikerüljön. De nem tudtam, mi.

Isabell nemsokára letölti a gyászévet.

Másnap elmentem hozzá. Rendkívül kövér lett, csak a szeme vibrált fényesen, nyugtalanul az arcában. A gyerekei megnőttek, kirajzottak.

– S a legkisebbik gyermeked? – kérdeztem.

– Ő még itthon van – mondta, de nem nézett rám. – Nem jöttél el sohasem látni – tette hozzá halkan.

Nem kellett magyarázat. Éreztem kimondatlanul, még akkor is, ha abba a bizonyos bölcs, jóságos öregasszonyba, akivel szerelmi viszonyunk után beszélni szerettem volna, beléfagyasztotta a halál a magyarázatot.

– Mi a neve?

– Andreas.

Bólintottam. – Mint nekem. Van-e már jelölted? Férjhez mész-e? – kérdeztem, egyből a tárgyra térve.

Csodálkozva nézett rám.

– Nem, nincs szándékomban – mondta bizonytalanul.

– Hozzám sem?

– Ezen még nem gondolkoztam… – mondta lassan.

– Gondolkozzál rajta. Házam van Bonnban, kereskedek. Nem szűkölködnél mellettem – ezt megint nem tudom, honnan vettem. Majd mást mondtam: – Szeretném látni a fiamat.

– Csak ha nem mondasz neki semmit, ami a fejét megzavarhatná. Ő nem tud semmiről.

Bólintottam. Behívta a fiunkat. Úgy huszonöt éves volt, érdeklődve nézett. Kezet fogtam vele. Nem volt miről beszélgetnünk.

Amikor elmentem, azon gondolkoztam, hogy semmilyen érzést nem váltott ki belőlem a természetes fiam látványa. Nem is, hiszen nem én neveltem, nem nőtt a szívemhez. S bosszantott, hogy Isabell sem élt mellettem soha, s mégis őhozzá mennyire kötődöm még mindig. Reménykedni kezdtem, hátha ő is így érez.

Hetekig időztem Kölnben, míg elfogyott a pénzem. Isabellhez szinte naponta eljártam, szívélyes volt hozzám, de semmi több. Nem marasztalt, amikor közöltem, hogy hazamegyek Bonnba. Kérdezte, mikor járok még erre. Vállat vontam.

– Amikor ismét erre lesz üzleti utam – mondtam csak úgy a levegőbe.

– Üzleti – bólintott.

Én sem mondhattam mást. Ő sem hihetett mást. Éreztem, hogy színjáték az egész.

Visszamentem Bonnba. Néhány hónap múlva tudtam meg, hogy látogatásaimmal hozzásegítettem Isabellt a legkedvezőbb férjhez menéshez. Hárman pályáztak rá. Ő mindnek egy dúsgazdag bonni kereskedőről áradozott, míg megkapta közülük a leggazdagabbat, s hozzáment.

Bosszúból tette, amiért nem néztem meg sohasem a gyerekünket? Hiszen nem is tudtam róla. Bár igazából sejthettem. Menny és pokol váltakozott bennem. Hiszen mennyi mindent kitaláltam és megtettem, csakhogy a közelébe kerülhessek! Nem hinném, hogy sohasem beszéltek rólam Müllerrel.

Nem értettem. Úgy éreztem, valamit elmulasztottam, valamit jóvá kell tennem. Abban nem reménykedtem, hogy az új férj is meghal. Alig pár évvel volt nálam idősebb. S Isabell? Sohasem gondoltam arra, hány évvel is lehet nálam idősebb. Meg hogy ez számítana. Isabell többszörös nagymama volt már. De ez engem egyáltalán nem érdekelt. Sem a kövérsége: én mindig azt a fiatal lányt láttam benne, aki volt első találkozásunkkor. Akkor sem volt sovány.

Semmit nem értettem. Miért részesít előnyben egy özvegyembert, aki családapa, velem szemben, aki egyedülálló, s ráadásul, akivel közös gyermekünk van? Nekem nincs örökösöm. Hátha a fiamra hagyhatnám a vagyonom. De éreztem, hogy ennek még nincs itt az ideje. S a vagyon sem mondható valódi vagyonnak.

Ráadásul, amikor visszamentem Bonnba, kellemetlen helyzet várt. A vénasszony, akit az évek alatt megkedveltem, olyan volt, mint pótanyám, dühösen várt, szidott, pocskondiázott. Ahogy kitettem ugyanis a lábam a házból, és Köln fele vettem az irányt, bekopogott hozzá egy kivénhedt, részeg örömlány, és engem követelt.

– Ki lehetett az? – kérdeztem.

– Azt állította, hogy a gyereked anyja! Te meg férjes asszonyok után mászkálsz!

Mintha tetvek lepték volna el a testem a hír hallatára.

– Nincs nekem semmiféle gyerekem! – feleltem bosszúsan. – Legalábbis nem tudok róla – tettem hozzá csendesen. A vénasszony csak pörlekedett velem.

– Hagyjon már, ha minden tetves kurvafinak én lennék az apja, a fél város ide járna! Elegem van! – kiáltottam rá, s felmentem az emeletre.

A vénasszony a vacsoránál még elmondta, hogy az asszony nem hazudott. Részeg volt ugyan, úgy is szabadult tőle, hogy pénzt adott neki italra, de látta a szemén, hogy valami köze csak volt hozzám.

– És akkor mi lett a gyerekével? – kérdeztem.

– Nem mondta. Örültem, hogy szabadulok tőle. Azt mondtam, már nem is jössz vissza, eladtad a házat nekem.

– Ezt okosan mondta.

– Gondolhatnál már te is arra, hogy hamarosan meghalok, ne maradj egyedül öregségedre – tette hozzá csendesen a vénasszony. Nem feleltem. Ha ő meghal, én nem akarok senkivel sem együtt lakni, magam el tudom látni, s ha már nem, épp ideje megdögleni.

– Miért nem kellett neked az a lány, amikor összeszűrtétek a levet?

– Mert tetves volt – feleltem kurtán.

– Hát aztán! Én is sokszor megteltem fiatalabb koromban, amíg megtanultam, hogyan kerülhetem el. Ha nem voltak szülei, ágrólszakadt volt, nem volt, aki megtanítsa neki, hogy tartsa magát tisztán. Ide vehetnéd cselédnek.

– Nem kell.

– Miért?

– Kár is erről beszélni. Egyrészt, mert semmi közöm hozzá, sohasem szerettem, másrészt most már nem tetűvel fog megtölteni, hanem valami halálos kórsággal. Na meg a részeges némbereket különösen utálom.

A vénasszony feladta. Látta, hogy nem boldogul velem. Pedig szépen eltervezte, hogy felvesszük a részeges lotyót és neki kevesebb dolga lesz. Nem kell vizet cipelnie, fát vagdosnia. Megöregedett nagyon.

Nem akartam látni azt a némbert. Ahogy teltek az évek, egyre jobban bosszantott, ha néha eszembe jutott, hogy egykor megtöltött tetűvel. Pedig ez nem volt ritkaság annak idején. Jómagam is megteltem párszor bolhával, tetűvel, még rühvel is egyszer egy istállóban a régi szalmán. Jakab mester kényesen vigyázott mindig, hogy az ilyesmit elkerüljük. A fürdőbe sem elsősorban vallási meggyőződésből járt.

A lánynak bosszantott az emléke is, örültem, hogy nem voltam otthon, és nem magamnak kellett kidobnom.

Isabell férje néhány hónap alatt elhunyt, betegség végzett vele. Isabell valamicskét örökölt utána, nem sokat. Talán tudott a férfi betegségéről, amikor hozzáment? S most vár engem? De én már dacból sem mentem feléje három évig. Ezalatt meghalt a vénasszony, akivel laktam, én meg eladtam a bonni házat, s Kölnbe költöztem. Egy nagy favázas ház felső szintjét vettem bérbe. A ház magányosan állt egy téren, nem szorultak hozzá más házak. Magas volt, terebélyes, beláttam az egész teret az ablakomból. A tetőablakon mindig besütött a nap a szobámba.

Nem mentem Isabellhez. Már hidegen hagyott, amikor megtudtam, hogy a második férje halála után hamarosan ismét férjhez ment.

Távol került tőlem, gondolatban is már csak néha keresett fel. De olyankor mindennél erőteljesebben. Volt, hogy felébredtem hajnali kettőkor, s hangosan zokogtam. Olykor arra gondoltam, talán meghalt. Egy időben nyugodtan aludtam éjjelente, s reggel, amikor tudatomhoz tértem, ismét belém hasított, hogy nem lehet az enyém. Fizikai fájdalmat éreztem, szorult a mellkasom, összeszorult a torkom,

lélegzetet sem kaptam. Máskor meg a fájdalom elborította az agyam, s egyetlen ép gondolatom sem volt. A munkába temetkeztem, utaztam, kolostorokat látogattam, s könyveket olvastam. Néha felmerült bennem, hogy szerzetes is lehettem volna, ha elfogadom gyermekfejjel azt, amit az élet akkoriban kínált. Mintha fájt volna a döntés, hogy a világi életet választottam. Most is elvonulhattam volna a világtól, de úgy éreztem, ez életem hazugsága lenne. Életre vágytam, szerelemre – most ezt tagadjam meg?

Egy éjszaka felkeltem, mintha valami húzott volna, s én engedelmeskedtem. Ott álltam hamarosan Isabell háza előtt. Az ablakából fény szüremlett. Miért is nem alszik ezen a kései órán? Álltam a háza előtti kis téren egy fa takarásában, rezzenéstelenül figyeltem az ablakot. Mely egyszerre csak lassan résnyire megnyílt. A szívem hangosan dobogott. Majd egy kéz nyúlt ki rajta – Isabellé, vagy valamely cselédé? –, s a kéz kitámasztotta a résnyire nyílt ablakot. Mintha megérezte volna a jelenlétem, hogy figyelem. Sokáig álltam az ablak alatt, míg a fény ellobbant odabent a szobában, és sötét kúszott szét a ház előtti kis téren.

Mit akartam? Semmit. Igazából már semmit.

Lassan hazaindultam. Hajnalodott.

Miért is nem akart velem élni soha? Miért is volt, hogy csak akkor kellettem neki, amikor biztos volt abban, hogy nem lehetünk egymáséi? Csak akkor kezdeményezett, amikor férjnél volt, és biztonságban élt? Nem mert velem élni? Félt, hogy nélkülöznie kell mellettem? Igaz, a nők a biztonságot többre tartják a szerelemnél. Ilyenkor gondoltam mindig arra, hogy meg kellene nősülnöm – bár már az én időm lejárt. Csak özvegyek jutnának, sok gyerekkel. A más gyerekét nem szeretném nevelni. Felmerült bennem, hogy én is szerzek tanítványt, de aztán elvetettem a gondolatot. Nem vágytam rá igazán. Nem vágytam arra, hogy továbbadjam, amit tudok.

Csak az érdekelt, hogy én magam szerepeljek, ámulatba ejtsek, lekössek, mulattassak. Hogy emberek álljanak körül. De az emberek sem érdekeltek, csak a saját mesterségem, melyet hosszú évekig tanultam gyermekkoromtól, amely fiatal éveimben a betevő falatot biztosította. Annál többet viszont nem. Vajon ki lett volna a feleségem? Nem sok választásom volt. Polgárlányt nem kaptam volna. Paraszt nem kellett. Ott voltak az örömlányok, a virágárusok, a hozzám hasonlók. Az egykori fűillatú lány. S talán a fia. Igen, ha megmarad a fia, az átvehette volna a mesterséget tőlem. Igen, az

biztos alkalmas lett volna, biztos örökölte volna az anyja hiúzmozgását. Ha életben marad. De nem hittem, hogy az a gyerek megszületett, s ha igen, hogy él. Vándoroltam volna vele s az anyjával keresztül-kasul az országon? Kutyaélet, nem családos embernek való. S az anyja már elzüllött, talán nem is él. Megráztam a fejem. Mintha rovarok mászkáltak volna a testemen, ahogy az egykori vadmacska-tekintetű, szürke szemű, vadállat-mozgású, fű- és nyári almaillatú lány emléke felderengett.

És miért vágytam Isabellre, ha az eszem tudta, hogy nem illek hozzá? S később, később miért nem gondolt rám komolyan?

Nem tudom. Lassan megbékéltem a helyzetemmel. Még néhány évig éltem Kölnben. Nem értem meg a hatvanat. A sok szabadban hálás és a rendezetlen élet miatt köszvényben szenvedtem, a végtagjaim vastagra duzzadtak a hidegben, hiába járt hozzám a borbély eret vágni, köpölyözni. Nem engedtem, hogy rám tegye a piócákat. Fájtak ifjúságom mesterségének nyomai: a sok égési seb, melyek sohasem gyógyultak meg teljesen, mindig fel-felsajdultak.

Egyetlen elégtételt kínált számomra az élet. Isabell nálam is fiatalabb, harmadik férjét néhány hónappal az esküvőjük után az én fiam kergette el a háztól. Hogy miért? Iszákos volt, költekező, csapodár? – nem érdekelt. Bensőséges érzés kerített hatalmába, melegség töltötte el a szívem, amikor a fiamra gondoltam. A fiam. Maga a szó nem mondott semmit. Egy nálam jóval magasabb fiatalember, aki alig hasonlít rám. Természetre meg egyáltalán nem. Talán ha lett volna még egy gyerekünk, talán az az én fiam lehetett volna úgy igazán. Ábrándokkal vigasztaltam a lelkem.

Az emeleten haltam meg magányosan, ám sok ember temetett el tisztességben. Láttam a piacteret, s a temetési menetet: sok fekete ruhás ember sorakozik fegyelmezetten hosszú sorban a koporsóm után, majd lassan haladunk a temető irányába. Újhitű pap temet. A vagyonomat, mely nem volt sok, az új egyházra hagytam.

Isabell ott állt az első sorban, mint egykor: őszes szőke haja a főkötő alatt, arca függőleges ráncokkal barázdálva, alakjából nem vette ki az idő a gömbölyűséget, csak formátlanra gyúrta, de nekem így is tetszett. Olyannak láttam mindig, mint tizennyolc éves korában, amikor én, hatéves gyermek, először találkoztam vele, s ő almát dobott

felém. Bármilyen volt, bármit rontottak rajta az évek, őt mindig olyannak érzékeltem, amilyen akkor volt: mézszínű hajúnak, gömbölyű mellűnek, vidámnak, nevetősnek.

Ott állt, amikor kivittek nagy fekete kísérettel, fekete koporsóval, s eresztettek lefelé a sírba. Kicsit szemrehányón nézett utánam, s kezéből a koporsómra hullatott egy rögöt, mely nagyot koppant a deszkán. Mintha még nekem lenne felé elszámolnivalóm. Halálomban sem értettem.

Vártam rá odafent, fénygolyóként nem hagytam el a földet. Bementem a házába, behatoltam a szobájába, az ágyába, tárgyakkal üzentem neki. Reccsent a padló, a képes biblia nagy robajjal leesett a földre. Majd meggyulladt a tűz a kandallóban, holott senki nem gyújtotta meg, a parázs lángra lobbant, pedig nem tett senki a tűzre. Tárgyakkal játszottam.

Tűzzel.

Isabell csak ült, s nézett maga elé szomorúan, szemrehányóan. Ezt az arckifejezését nem értettem. Imádkozott, félt, érezte a jelenlétem.

– Csak annyit mondj, miért nem kellettem neked? – kérleltem gondolatban, s figyeltem a gondolatot, mely felőle áramlott. Lassan elindult felém a gondolatfolyam, szavakban biztosan nem tudta volna mindezt így elmondani nekem.

– Féltem tőled, tartottam az erődtől, amivel megbabonáztál engem is, másokat is. Te nem lehettél volna soha igazán csak az enyém, mint más férfi. Te mester voltál, művész voltál, az embereket megbűvölted. Nem lett volna hely a szívedben számomra is. Féltékeny voltam a művészetedre. Mert én szerettem, ha kényeztetnek, ha körülvesznek, ha csak velem s nekem élnek. Szerettem volna én is olyan különleges lenni, mint te, akit csodáltak az emberek. De sohasem mertem volna úgy élni, mint te, akinek minden percben veszélyben forgott az élete. Csodáltam a bátorságod. S megloptalak, hogy közös gyermekünk által kapjak valamit a lényedből.

– S arra nem gondoltál, hogy boldogtalanná tettél? Hogy fekete fátyol homályosította el a szívem? Általad válhattam volna vidámmá, emberszeretővé – üzentem.

– Félénk voltam. Nem mertem a tied lenni teljesen, miközben egész életemben senki másra nem vágytam, csak rád.

Átöleltem a fényerőmmel. A nyakát, a még mindig telt mellét, a karját. Arcát simogattam, miközben ő csak annyit érzett, hogy az ablakon besütő januári nap a nyakát melengeti. S közben rám gondol.

Annyira szerettem. Most ismét, angyali tisztasággal, ahogy pillanatokra akkor érezhettünk, amikor ifjúságunkban Andreas fiúnk megfogant. Ebben a boldogságban köszöntem el tőle. Reméltem, utánam jön hamarosan.

Tudta, hogy várom.

Hold asszony szerelme

Hatalmas favázas paraszthház, rendezett porta, alkonyat. Andreas a szobában piros bort vedel, s a holddal társalkodik.

– Hold asszony, nyújtsd ki a karod, ha mást nem is, téged sírig ölelhetlek. Veled ülök nászt minden hónapban, mikor teliholdként, pirosan, aranylón, bíborvörösen folydogálsz be hajlékomba, s az ágyon kelünk egybe. Karomba ömlesz, mint olvasztott vörösréz, s veled egybefonódok.

Kozmikus magány. Andreas, a tiroli parasztgazda nászt ül a holddal. Égi útján eljött élete asszonya, s halálba szenderítette. Társtalan élet, földmunka, küszködés, rend, jómód, kíméletlen magány.

Estelente visszaemlékezem őrá.

Nem akartam előző életeimben társat? Elvetettem magamtól őket? Most megkaptam a tökéletes magányt. Társtalanságot. Bár az ember lelke egyébként is magányra teremtetett. Egyedül születünk, egyedül halunk meg. Mit számít a köztes állapotok csiricsáré társasága?

Szüleim hatalmas gazdaságot vezettek Tirol egyik félreeső tanyáján. Bármit tettek, minden pénzzé vált a kezük közt. Nem is tudtak mit kezdeni már vele.

Apám későre nősült, anyám fiatalon meghalt. Nem maradt utánuk más, csak én. Anyámra alig emlékszem, félénk, fekete hajú, vékony teremtés volt. Apám tagbaszakadt férfi, aki alig mert hozzámnyúlni, még a széltől is óvott volna. Csintalan kölyök lettem hamarosan, iskolakerülő, minden rosszalkodásban benne voltam, pajtásaim közül a vásottságommal tűntem ki. Az iskolamester már nem is kérdezte, hogy ki követte el a csínyt: békát tettem a kalamárisába, s amikor felnyitotta, végigcuppogott a naplóján-irkáján a tintás béka. Máskor meg száraz fenyőtobozt tettem az ülőpárnája alá, nagyot reccsent, amikor ráült – nem is kérdezte az osztályt, ki volt, szó nélkül vette a nádpálcát és járatta az ülepemen. A legjobban az dühítette, hogy minden

leckét első hallásra kívülről fújtam, osztályelső lehettem volna, büszkélkedhetett volna velem, ha a magaviseletem megfelelő. De nem voltam engedelmes gyerek.

Amikor a tízedik évemet betöltöttem, már a lányokat zargattam a tanyákon, elkapdostam és megfogdostam őket. Visítottak, rúgtak, volt, amelyiknek tetszett. Éjjelente kiszöktem a hatalmas ház ablakán, egy akácfa törzsén csúsztam le. A kocsisunk kamasz fia vitt magával. A mezőn kóboroltunk, macskákat, kutyákat riogattunk, megtanított kutyát megmérgezni, hogy elhallgattassuk a házőrzőket.

Abban az évben, amikor hittant tanultunk az esperes úrnál, Johann-nal már rendszeresen eljártam otthonról éjjelente. A konfirmálásunkra semmit nem tanultam, mert mindent megjegyeztem, amit az esperes úr elmondott. Amikor Pócegér nevű társunkat épp arról faggatta, hol is adta ki Isten a tízparancsolatot, én álszent képpel súgtam oda: a Sínai hegy helyett az Akasztófa dombon. Ez valamikor kivégzőhely volt a tanyánk határában. Pócegér gyanútlanul megismételte hangosan. Az esperes úr tajtékzott, nyakán megfeszültek az erek, szótlanul jött a padok közt egyenesen felém, én fejem lesütöttem, hallgattam, s vártam balsorsomra. A fülemtől fogva vonszolt ki, s megtiltotta, hogy konfirmálás előtt még egyszer betegyem a lábam a templomba. Megráztam magam, mint a kutyakölyök, ha pocsolyába lép.

– De kívülről tudd ám az összes kérdést! – kiáltott utánam. – S legyen a te dolgod, honnan tanulod meg!

Megtanultam. Elisével, a konyhás lányával mondattam el minden kérdést, amit az esperes úr feladott. Apámtól elkértem a hittankönyvet, végigolvastam mind az összes unalmas kérdést és feleletet. Semmi új nem volt benne. Apám nem tudta, hogy eltiltottak a vallásórákról. Vasárnaponként templomozás után észrevétlen hazaosontam az istállóba, ahol már várt rám Johann. Neki már volt dolga nőkkel, s megbeszéltük, hogy még konfirmálás előtt túlesek én is a tűzkeresztségen.

Én tizenhárom voltam, ő tizenhat éves. Egyik éjjel telihold volt, a birkák az akolban nyugtalanul mocorogtak, az istállóban fel-felnyerített egy ménló.

Johann sürgetett, elszaladtunk a kert alján, eltűntünk egy kis fenyőerdőben. Jó félórát gyalogoltunk, mire felértünk egy hegytetőre, ott lakott az erdész özvegye két lányával. Johann azt tervezte, hogy meglepjük őket, egy nyitott ablakot már fel is

fedezett a házon a délután folyamán, amikor ott bóklászott. A lányok még fiatalok voltak, az erdész özvegye egymaga gazdálkodott. Egyedül egy mindenes lakott az istállóban. A három nő a házban.

Az ablak nyitva volt, az összes többi deszkával bezárva. A nagy testű házőrző hangtalan repült felénk, Johann gyakorlott mozdulattal dobta a feje irányába a vagdalthús-gombócot, melyet telenyomkodott gombostűvel. Az állat utána kapott, majd vonaglani kezdett a földön. Mi elszaladtunk mellette. A másodikkal is így végzett Johann, csodáltam merészségét. Ha a kutyák megtámadnak, csak a fára mászás segít, s a hajnalig várakozás. Ezt kockáztattuk volna, meg a korbácsolást, amit kaptunk volna: Johann az apjától, amit nekem végig kellett volna nézni. Volt már rá példa, amikor egy szomszéd tanyasi gazda pincéjét akartuk kifosztani, a boros hordókat csapra verni, de nem sikerült a csíny. Akkor Johann nagyon kikapott, ám annál elszántabb lett, én meg annál kíváncsibb.

Baj nélkül jutottunk fel a falon. Az ablak csakugyan nyitva volt, Johann benyomta, s az üres padlástérbe lépett. Onnan tapogatózva indultunk lefelé a létrán, a telihold segített. A felső szinten aludt a három nő. Egyik szobában az asszony, egy másikban a két lány. Gyorsan határoztunk: először a lányok szobájába osonunk, s ha az anyjuk felébredne, neki is ellátjuk a baját – vigyorogtunk.

Amit a lányos szobának gondoltunk, az üres volt. Nem értettük a dolgot. Nesztelen nyitottunk be a mellette levőbe, s mikor előttem belépett Johann, nagyot nyikordult a padló. Lehuppant egy bútordarab mellé, én állva maradtam. Az asszony szobája volt ez, de már nem tűnhettünk el, az asszony felületes teliholdas álmát megzavartuk, s felült az ágyon. Hálóinge, főkötője világított a holdfényben. Johannt félretoltam, ott kuporgott tovább is a szófa mellett.

– Édesanyám! – léptem az asszonyhoz, a bortól, mit előtte megittunk kettesben Johann-nal, felbátorodva. – Olyan rég nem ölelhettelek! – s az asszony ölébe fúrtam a fejem.

Abba belerekedt a szó. Az asszony lábszárát simogattam. – Édesanyám, édesanyám! – mondogattam, s mikor nem tapasztaltam ellenállást, feljebb haladt a kezem.

– Andreas… – suttogta a nő. – Te vagy, Andreas? Kicsi fiam, a te anyád megh…

A szájára tettem a tenyerem.

– Ne mondj ilyent! – suttogtam. – Te vagy az édesanyám. Szeress engem!

Az asszony alig múlt harminc. Bőségesen ellátta mindennel a teremtő.

– A lányaid hol vannak? Nehogy meghallják.

– A bal oldali szobában – intett csendre.

Johann a komódnál lapult, s én az asszonyt magamévá tettem a jelenlétében.

– Holdtöltekor ismét eljövök, édesanyám.

Fel akart állni, hogy kikísérjen.

– Maradj, ne kelj fel, hidd, hogy álmodtál! – s egy kézmozdulattal Johannt kifelé tereltem. Négykézláb mászott ki az ajtón, melyet én hangtalanul nyitottam, s csuktam magam mögött. A folyosón a falnak dőlve vigyorogtunk egymásra. Irány a bal oldali szoba. Vajon ki hagyta nyitva az ablakot? Johann tudta meg évekkel később, hogy a mindenes járt be azon az asszonyhoz. Azon éjjel valamiért nem ment fel hozzá.

A lányok szobájában kulcsra volt fordítva a zár. Most Johann következett, és igyekeznie kellett, mert az asszony, mihelyt felocsúdott meglepetéséből, kijöhetett. Johann egy tolvajkulcsot fordított meg a zárban, az kinyílt hangtalanul, majd visszazárta belülről. A szobában mindkét ágyon aludtak, megleptük őket. Én a kisebbikkel szerelmeskedtem, de nem akartam magamévá tenni. Szétnéztem, s rászóltam, hogy hozzon bort.

– A pincében van! – mondta a kicsi.

– Legközelebb, ha jövünk, itt legyen az ágy alatt! – parancsoltam.

Johann erőszakoskodott a nagyobbikkal. Az, amikor látta, hogy kíméletesen simogatom a húgát, félrelökte Johannt, s mellém bújt. Hárman feküdtünk egymás hegyén-hátán. Johann is átjött hozzánk.

Hónapokig folyt a móka, minden héten. „Édesanyámat” csak ritkán látogattam, holdtöltekor, ahogy ígértem neki.

Őszre viselős lett a kisebbik lány. Hogy tőlem vagy Johanntól?

Akkor elmaradtunk a háztól. Így ment ez, miközben egyre többször csapoltuk meg apám hordóit a pincében. Ő nem vett észre semmit, maga is két literrel ivott naponta. Anyám halála óta minden nap ivott. Én is hamarosan a két liternél tartottam, s egyre ritkábban vágytam a lányokhoz, asszonyokhoz.

A napi munka szakadatlan volt. Apám ivott s dolgozott, mint egy igavonó. Állatokat tartottunk, óriási földek tartoztak hozzánk a hegy oldalában. Apám már jócskán túl volt az ötvenen, amikor egy napon lezuhant egy szikláról. A szeme üveges volt, az égre meredt, ahogy feküdt háton a szikla alatt. Az italtól kifakult a színe. Úgy sejtettem, leugrott a szikláról, önszántából. Lovas szekérrel vittem haza, a kert végében anyám mellé temettük. Az esperes úr hosszasan parentálta, szép pénzt kapott a temetésért. Engem is megdorgált.

Akkor éreztem először, hogy magam vagyok. Johann már nem volt az udvarnál, megnősült. Elvette az idősebbik erdészlányt, s magukhoz vették a kisebbik fattyát. Azt mondták, hasonlít rám, de én csak vállat vontam. Nemigen érdekeltek az asszonyok. Már napi négy liter bornál tartottam. Sok volt a munka, megszomjazott az ember. A dolgok és személyek összekavarodtak a fejemben. A számadó tiszt még délelőtt elmondta a jelentését, kiadtam az utasítást a munkák elvégzésére. Gondolkoztam, hogy eladom a házat és a gazdaságot, hogy nyugtom legyen, de sehova és senkihez nem vágytam. Az ital volt az egyedüli szerelmem. Alig vártam az estét, hogy zavartalanul ihassak. Reggel is a borral keltem, ruhámra, szobámra nem viseltem gondot.

Egy időben megleptek a lányok, menyecskék a szomszéd tanyákról, mindegyik gondoskodni akart rólam, egyik-másik el-elvitt ezt-azt a házból. Nem bántam, de egy idő után megelégeltem.

Egy vasárnap délután az erdészné is felkeresett.

Nagyon rég volt már, amikor utoljára éjjel hozzá osontam. A haja ősz volt, kontyba fogva. Örültem neki, de nem marasztaltam.

– Fiam, elhanyagolod a házad táját, anyád búsan néz a sírból. Hallom, adósságokat is csináltál.

Vállat vontam.

– Sem a pap, sem senki nem tud rád szép szóval hatni? Az iskolát abbahagytad, holott lenne pénzed tanulni. Béreseket fogadhatnál, elvégeznének helyetted mindent. Csak kellene egy asszony a házhoz!

Azt akarta, hogy vegyem el a kisebbik lányát. No, hát. Ugyan minek. Nekem úgy jó minden, ahogy van. Még hogy asszonyt a házhoz. Hogy soha nyugtom ne legyen tőle.

Megígértem, hogy felkeresem őket jövő vasárnap. De eltelt a következő vasárnap, a nap le is bukott már az égen, s én elfeledkeztem az ígéretemről. Bort ittam az ablakban, május volt, telehold. S én a holdat néztem. Egyedül ezt az asszonyt szerettem. Hold asszonyt. Ő nem akart hozzám jönni feleségül, nem kellett neki sem a gazdaságom, sem a pénzem, nem akart gazdasszony lenni apám portáján. Csak szeretett, s elfogadott olyannak, amilyen voltam.

Másnap a számadó tiszt felmondott, csak egy konyhás maradt a házban. Széthordtak mindent, s én semmivel nem törődtem.

A házamra jelzálog került, már nem tudom, miért. Kinek mit írtam alá, nem emlékszem. Kaftános férfiak jöttek, először egy, aztán többen. Aztán a végrehajtó kitett egy napon, az árokparton ocsúdtam. Semmi nem érdekelt, csak az, hogy a pincében maradtak a hordók a borral. Azokat magammal akartam vinni. Ám az emberek, akik a házamat méricskélték már széltében-hosszában, kilöktek az ajtón, és kizártak.

Erre vettem egy petrencés rudat, és betörtem az ajtót. Emberfeletti erő költözött belém. Amikor megláttak a küszöbön, kezemben a bottal, rémült ábrázattal néztek. Az egyik levitt a pincébe, innom adott. Majd összesúgtak. Végül úgy döntöttek, hogy ellátnak borral, csak költözzem ki az istállóba. Félelmetesen megforgattam a fejem fölött a petrencét, majd az asztalra vertem vele. Az darabokra tört.

– A szobámban akarok élni, aztán felőlem azt csináltok, amit akartok! – üvöltöttem.

Ott ültem nap, mint nap a szobámban. Bor mindig volt az asztalon, egy cseléd hozta be. Néha sepregetett, fel is akart mosni, de elzavartam. Már csak a bor tartotta bennem a lelket. Hold asszony egyre gyakoribb vendégem lett.

Ma nem volt olyan hideg, s a nap csöndes harmóniával páholyban ül.

Onnan világít kifelé várakozó-sárgában, piros plüss karzaton.

Fölötte srégen sötét csík az égen. Derűs kontúr a tárgyak körül, fekete kulisszák, előretolva.

A hold megtelt, a hideg éjjeken vadul világít. Fényét adta neki a téli nap.

Elnyelik vízszintes vörös csíkok. Madár száll előtte.

Kékre satírozva a templomtorony mögötti rész.

S míg az ég egyik peremén színekben s fényekben tobzódva, felhő-fátylát elhullatva a bokrok mögé bújik a nap, a szembeni égperemen kis felhőhullámok közül kibukta fejét a holdúszó. Egyre ragyogóbb, fényesebb, egyre erőteljesebb karcsapásokkal halad.

S míg az égharang napos peremén még szinte nappali a fény, a holdoldalon éjjeli sötétség.

A napfény már csak a hold testén világít.

Fehér égperemen úszva kék felhőraj halad. Kardhalak. Átúsznak a holdas oldalra.

Már meggyúltak a kis fények, s a homályt ellenpontozzák.

A hold fényporból udvart sepert magának. Hamarosan övé az égi tér. Kölcsönvette a nap felhőfátylát, s most fátyolosan úszik az égi vízen.

Holdasszony, századeleji fény-úszóruhában (Vasi napló III.).

Egy éjjel apám sírján üldögéltem és bort ittam. Egyszer csak a hangját hallottam:

– Mit akarsz, fiam! Mit akarsz?

Vállat vontam.

– Mennék már hozzátok, minek itt tölteni az időt – szóltam, de a hangom nem hallottam, talán csak gondoltam mindezt.

– Kire hagytad a házat? – kérdezte szemrehányóan. Sokáig hallgatóztam, de többet nem szólt hozzám.

Csakugyan, nem csináltam testamentumot. A fiamra hagyok mindent – motyogtam magamban. Holott már sem ingatlan, sem ingóság nem volt a nevemen. Ahogy felnéztem: szemben velem a házon egy ablak csapódott be. A konyhás rémülten nézte, amint a szállingózó hóban, térdig csatakosan ülök a novemberi hidegben a síron.

Egy délután a pincébe mentem borért, s elszunnyadtam a hordó mellett. Nem emlékszem, hogy kerültem a házőrző kutya mellé, amelyiknek egy alomra való kölyke volt. Arra ébredtem éjjel, hogy ölelem a kutyakölyköket, azok az arcom nyalják, s az anyjuk egykedvűen fekszik mellettünk. Hirtelen kíváncsivá váltam, milyen lehet egy embergyerek.

– Hiszen nekem fiam van! – ujjongtam, s azonmód elindultam az erdészház felé. Egy idő elteltével a tanya szélén egy boglyában ébredtem. Visszamentem a házba.

Másnap reggel összeszedtem magam, megmosdottam, tisztát öltöttem, egy örökkévalóságig tartott mindez. Elindultam a fiamhoz. Az italos kulacsot magammal vittem, különben nem lett volna kedvem a félórás úthoz. Minek is laknak ezek ilyen messze?

Úgy láttam az eseményeket, mintha a falon keresztül néztem volna, és nem lett volna fal. Láttam a fiam, olyan volt, mint én. S bár sohasem foglalkoztam vele, tudtam, hogy a fiam. Beszélni akartam vele, hogy jöjjön, vezesse a gazdaságot, hagyjam rá a házat, apám is azt akarja. Apám is azt akarja.

A nap már delelőre állt, amikor felértem az erdészházhoz. Egy idős parasztember állta utamat, botot tartott a kezében.

– Hova, hova, uram! – kérdezte.

– A fiamhoz! – feleltem, s toltam is félre.

– Na, na, csak lassan – hüledezett, láttam, hogy bolondnak néz. Majd hátrakiáltott.

A házból egy fiatalember jött ki, ekkorra már az ablakok is kinyíltak. A fiú se szó, se beszéd odajött, és ököllel az arcomba vágott. Elestem. Aztán elvette az idős parasztól a botot, s azzal ütlegelt. Nem tudom, meddig feküdtem ott, sem azt, hogy kerültem a szobámba. Lassan eszméltem. Azt mondták, szekéren hoztak haza. El sem hittem volna, ha nem látom a véres mentémet, hogy fent jártam a hegyen. Igen, az emberkölyökre voltam kíváncsi, még sohasem láttam emberfiókát. Hogy is nevezik azt? – Már nem jutott eszembe, hogy csecsemő. De csecsemő nem volt ott sehol.

Egy nap, amint az ágyamon feküdtem – már nem keltem fel –, ismét eljött az „édesanyám". Amint kinyitotta az ajtót, hallottam, amint kiabálni kezd, valami szemrehányást tesz, aztán hogy jobban rám nézett, a felháborodás eltűnt a szeméből, s iszony költözött bele. Csont és bőr voltam, a lélek már csak ideig-óráig időzött a testben.

Elfojtott hangot hallottam, de tisztán:

– Maguk megkapták a részüket a házból, az idős gazda kártalanította magukat, mikor az unokájuk megszületett. Milyen büszke volt a tizennégy esztendős fiára, hogy gyereket csinált! Csak úgy csengett a rajnai forint, ahogy a maguk mindenesének kipengette az asztalra. Ő kötelezte Johannt, hogy a másik szajha lányát elvegye! Mit akar még?

– Akkor is gyalázat! – kiáltotta az erdészné. – Árva gyermek volt, anya nélkül nőtt fel! Maguk a felelősek ezért!

– Mit kiabál! – emelte fel a hangját kint az ember. – A maguk fattya verte agyon!

– Milyen fattyú! – ordítottam egyet. Majd magamban dünnyögtem. – Hiszen megvolt az esküvő. Az esperes úr is ott volt, a fülemnél fogva vitt ki a templomból. Jól tudom, ne tartsanak bolondnak. Megvolt az esküvő. Vagy az a felmondásos izé. A hittant mondtuk fel. Most is tudom a választ! Megvolt.

Az asszony visszajött, a mámorhomályból csak az ajkait láttam, ahogy mozogtak. Ahogy győzködött, azt akarta, költözzek hozzájuk.

– Nem megyek sehova – mondtam, s befordultam a falnak. Már csak magamban motyogtam: – Azt hiszed, szeretek valakit Hold asszonyon kívül? Ő az egyedüli, akit szeretek, s aki engem szeret. Takarodj! Hagyjál! – de ezt már nem hallotta.

Az ajtó becsukódott. Éjjelek és nappalok váltakoztak, önkívületem percei órákra, majd egy-egy félnapra nyúltak. Már nem volt erőm felkelni vizelni, a szalmazsákom átvizült, eleinte még éreztem a húgyszagot, aztán már nem.

A legszebbek az éjjelek voltak Hold asszonnyal, igaz társammal. Ha ő eljött, a bort sem kívántam. Lassan már arra sem volt erőm, hogy a kancsót felemeljem. Rég üres volt már, félig telve levertem. De már arra sem emlékszem pontosan. Arra sem, hogy a földre hogy kerültem, vonagolva, látomásoktól gyötörve. Tüdőgyulladást kaptam, lassan éhen haltam, de ezt sem vettem észre. Csak Hold asszony kísért és kísértett utamon.

Míg már odafent jártam, a csillagok közt, s Hold asszony végre igazából a karomba omlott.

A katona

Macska oson dobpergés közepette vonuló katonák csizmája között, mintha jelenés lenne, hisz senki nem tapos belé, pedig csattannak a csizmasarkok, pereg a dob, de a macska bátran egyik csizmaszártól a másikig ugrik. Kezemben pecséttel lezárt tekercs, feltöröm, s olvasom. Katona vagyok, ám mégis az írástudás a feladatom, rendeletek, parancsok közzé tétele. S ahogy elvonul a regiment, utána fordulok, kék uniformisom, fekete feltűrt kalapom, csattanó csizmám elvész az időhomályban – vajon meddig éltem, amikor a harmincéves háború Némethon egyharmadát kipusztította? Andreas volt a nevem, katona voltam, társtalan, uralkodót szolgáló, ám írástudása révén az ágyútölteléktől elkülönülő, magányos lény. A magányt mindig is társamnak tudtam (Utazásaim Rőt Macskával).

Visítva rohantak ki az asszonyok egy malomépületből, melyet épp a mi regimentünk néhány katonája gyújtott fel. Férfiak nem dolgoztak a malomban, hiszen háború volt, minden épkézláb férfit behívtak a környékről, s aki nem ment szép-szerével, kötélen vitték el.

A falvakban csak az asszonyok és a gyerekek maradtak.

A sikítva kirohanó, halálra vált asszonyokat egy-egy katona kapta el nevetve, mint csirkéket vágás előtt. Az egyik fiatal lány egészen messzire jutott, a többiek már a szénakazlakban hempergették a többi fehércselédet. Volt, amelyik még sikoltott, de a legtöbbje már csak nyögött, melyik fájdalmasan, melyik kéjesen. A zsoldosok hetek óta nem voltak otthon.

Megvártam, amíg a fiatal lány elérte a kerekerdőt, akkor lóra ültem, egy szempillantás alatt utolértem. Zihálása még hallatszott, amikor a lódobogás hallatára egy berkenyebokor mögé rejtezett, lélegzete árulta el, hol lapul. Az utolsó csata óta, amikor várost ostromoltunk, nem üzekedtem.

A lány a berkenyebokor mögött lapult. Leszálltam a lóról, kantáron vezettem, úgy tettem, mintha nem vettem volna észre a lányt. S amikor mellette haladtam el, hirtelen hátulról ráugrottam, karjait lefogtam, lábszárait a térdem közé szorítottam, s hátulról erőszakoltam meg. Nem szerettem, ha az arcomat karmolják, netalán a nyakamba vagy a mellembe harapnak. Volt bajtársam, aki ugyanúgy dicsekedett az így szerzett sebesüléseivel, mint a harci sebekkel. Én nem szerettem, ha az asszonyok belém marnak, karmolnak, hamar végeztem velük. Ebben a helyzetben, váratlan támadásommal szemben tehetetlen volt az asszonyféle. A lány a fejét az avarba nyomta, nem sikoltott, teste megfeszült, majd elernyedt. Alsónadrágot nem viselt, szoknyája alatt csak egy vékony alsószoknya volt. Feneke meztelen maradt, amikor beledőlt az avarba, amikor már a karját elengedtem. Arcát felém fordította, kínlódva nézett rám. Szöghaja kibomlott a főkötő alól. Felálltam, megigazítottam a ruhám, kalapom a lábszáramhoz vertem, hogy lehulljon róla az avar és a por, majd feltettem.

– Ha pénzt akarsz tőlem, gyere velem. A hadtest amúgy is befogad asszonyokat. Főzni kell, mosni, van, aki markotányosnő lesz, és mindenfélével kereskedik. Itt a felégetett falvakban úgyis csak elpusztulsz.

Először úgy tett, mintha nem értené. Szoknyáját megpróbálta pucér ülepére húzni, de a karja még zsibbadt lehetett, mert sehogy sem sikerült. A mozdulatra viszont ismét feltámadt bennem a megkívánás.

– Fordulj a hátadra, és légy engedelmes – szóltam rá, mire szótlanul úgy tett, ahogy kértem. Sokáig tartott a merevedésem, sehogy sem tudtam elélvezni. Elkezdtem levetkőztetni. Először a melleit tettem szabaddá, majd a hasát, tűrte, mintha még élvezné is kissé. Az ijedelme kezdett oszlani. Látta, hogy nem vagyok sem öreg, sem visszataszító.

Fekete hajú, inkább jelentéktelen, középmagas fiatal férfi voltam, alig harminc. Katona, dobos. A csaták résztvevője. Sohasem gondolkoztam azon, hány éves is vagyok, a katona, aki nyílt tűzbe, testközeli csatába kényszerül, ritkán éri meg a férfikort.

Felálltam, s a kezem nyújtottam felé. Nehezen, kínlódva állt fel, a lába remegett. Magam mellé vettem a lóra, s a felégetett falu felé ügettünk. A bajtársak már épp vedelték a bort, amit egy gazda pincéjéből zsákmányoltak. Engem is kínáltak, undorodva fordultam el. Ingét az ispotályba vittem, ahol a sebesültek, megcsonkítottak hörögtek. Két asszony látta el őket. Szóltam nekik, hogy Ingének pihennie kell kissé,

majd ha helyrejön, ő is segíteni fog a betegápolásban. Az egyik futó pillantást vetett rá, s egy dézsára mutatott: – Hozz belé vizet.

Magam mentem a kútra, három veder vizet töltöttem a dézsába. Az ápoló asszony valamilyen port oldott fel a vízben, amelytől a víz bordó-lila lett. Inge beleült, hosszan áztatta az alfelét, az asszony biztatására jól megmosta magát.

Addigra elvánszorogtam, az ápolónő tán azt gondolta, hogy Inge elkapja a franciakórt tőlem. A mi egységünkben nem volt ilyen beteg, ám ekkor kezdtem gondolkozni, milyen asszonyokkal volt dolgom az elmúlt időben. Alig tudtam számbavenni őket. Egyszerűen nem emlékeztem. A vérengzés, a harc, az állandó csatazaj, masírozás, halálüvöltés nem hagyott emlékezni.

Katona voltam, a német-római császárra esküdtem fel, Némethon volt a hazám, azt védelmeztem. De vajon mit védtem én? Hazát vagy vallást? Ó- és újhitűek csaptak össze. S épp a németek közt rendeztünk már az utóbbi években vérengzést, mintha nem is a mi népünk lenne. Már minden összekeveredett, sem ellenség, sem szövetséges. Fárasztó volt elgondolni is, mennyi falvat égettünk fel, mennyi asszonyt és lányt erőszakoltunk meg, hányan haltak meg a kezünk közt a csatában meg a háttérországban, s hány bajtársunk veszett oda.

Nem értettem az egészet. Miért volt a háború – már senki sem tudta pontosan. Ki volt az ellenség? Hol ez, hol amaz, bennünket, zsoldosokat azért fizettek, hogy a zsold ellenében bárki ellen hadba induljunk.

Eddigi életem kockái összezavarodtak, s értelmüket kerestem egy percre. Miért van háború, mióta csak élek? Miért nem nősülhetek, miért nem vehetem most feleségül Ingét? Tetszett nekem a lány. Most talán meg is esett, s ha gyereket szül, ki tudja, mi lesz velük? Ez eddig még sohasem nyomasztott.

A mellét láttam magam előtt, amint ágaskodott. Fiatal volt még, talán 17 éves. Ha megesik, a melle is kitelik. Igen. Kitelik.

Ekkor jutott eszembe a nagymellű asszony. A barackvirágzás idejéről. Mikor is lehetett? Nem tudtam felidézni. Csak a virágillatot éreztem az orromban, ahogy elnyomta a perzselt hús, lőpor és felvert, száraz por szagát, az illat ott lebegett a

szemem magasságában, s azzal együtt az emlék. Igen, a telt keblű, tejfehér bőrű asszonyról.

Egy fertályévig rostokoltunk egy falu határában. A katonák már unatkoztak. Élelem volt, a környékbeli falvakat sarcoltuk. A parasztasszonyok nem ellenkeztek. A férfiakat a falvakból is besorozták. Férfinéppel nem érintkeztek rég.

A barackvirágillatú, tejszín bőrű asszony egy este ott állt a barackfák alatt. Fehér kendőt viselt, és a pruszlikjából csak úgy kibuggyant telt keble. A fa törzsét fogta, nevetett felém. Épp kisdolgomat végeztem egy másik fa alatt, alig bírtam elfordulni. Aztán odamentem hozzá. Egy barackvirágot tépett le az ágról, lassú mozdulattal a kendőjébe tűzte, megemelt könyökkel, hatalmas melleit szabaddá téve, melyek önálló életre rezzentek, hullámzottak…, s csak annyit mondott, szürkületkor legyek ugyanitt. Elkaccantotta magát, és ment.

Sokáig néztem utána, ahogy telt csípője ringott a fák között. Amikor már rég eltűnt, akkor vettem észre, hogy meredten állok, kezem a combomhoz szorítva. Habtacht. Elnevettem magam. Megigazítottam a nadrágom. A hímtagom is meredezett.

Este ott volt. Már messziről éreztem a jelenlétét. Hatalmas volt a vonzásköre is, amibe engem is belevont, mint lángoló mécses a tehetetlen kis bogarat.

Csak állt a fa alatt, a kendőjét rendezgette, könyöke az égre meredt, hatalmas mellei lágyan rezzentek, éltek.

A torkom köszörültem, a fejem lehajtottam, hogy ne tartson ügyetlennek, amiért a melleire meredek szótlanul. A nevét kérdeztem. – Isolde – nevetett, s leült a fa alá. A fehér kendőjét babrálta megint. Mintha bátortalan lenne, engem is elbizonytalanított. Megmondtam a nevem. Nevetett. Az apját is Andreasnak hívták – mondta. Megfogta a kezem. És a mellére tette. Már nem tudom, hogyan sorjáztak a pillanatok. Magáévá tett. Ő engem. A hatalmas, barackvirág illatú keblekre emlékszem, semmi másra, a tapintásukra, hogy úgy simultak a tenyerem alá, mint – nevetnem kell – mint gyerekkoromban apám teheneinek a tőgye. Talán tejelt is az asszony, ki tudja. Sok apró gyermeke volt.

Utána felállt, tárgyilagosan mondta, hogy mennie kell, várják otthon. Másnap elmehetek hozzájuk vacsorára.

Másnap éjjel nála háltam. És így ment közel három holdváltozáson keresztül. Isolde telt keblei felszippantottak, magam kicsinek és jelentéktelennek éreztem, ha vele voltam, mintha maga a mindenség ölelt volna magához. Talán anyám ölében éreztem így magam. De már csak halvány képzetem volt arról az időről, amikor anyám szoknyája védett.

A férjét bevezényelték valamely hadtesthez, nem tudta, merre táboroznak, azt sem, hogy életben van-e.

Mondani akartam, ha az ura talán elhunyt, én visszajövök hozzá. De aztán nem mondtam neki semmit. Úgy vágytam rá, mint ahogy a halandó a csillagos ég magassága után vágyakozik, s bár teste, hatalmas keble az anyaghoz kötött, vele a mindenség részének éreztem magam. Egyedül ekkor éltem át, milyen hatalmas dolog embernek lenni. S milyen parányi az ember.

Egy fertályév után elvezényeltek bennünket. Isolde vidékére nem jutottam vissza többé, úgy hagytam magam mögött életem barackvirág-korát, mint aggastyán, aki tudja, hogy tavaszra nyár, s nyárra ősz következik. Majd tél.

Ingével közösülve felidéződött bennem ez az emlék. Ha megejtem, Ingének is hatalmas, tejelő keble lesz – futott át a fejemen, miközben tudtam, hisz volt elég asszonytest már kezem alatt, hogy Inge teste ruganyos, mint a tigrisé, az ilyent nehéz megejteni, s ha tejel is a keble, ugyanolyan apró marad. Nem, Ingének sohasem lesz barackvirágillatú, tejszín keble. Tudtam, mint ahogy azt is, hogy Inge nem az enyém.

A barackvirág-asszony sem volt az enyém.

Magam sem rendelkezem magammal.

Takarodót fújtak. Másnap reggel tovább vonul a sereg. Meg kellene kérdeznem az ispotályosoktól, hogy Inge másnap velünk jöhet-e – futott át a fejemen. Nem tudhattam, a hadtestet visszavezénylik egyáltalán erre a vidékre. Merre megyünk majd?

Szökésen töprengtem. Aztán elvetettem. Ingével úgysem jutnék messzire, minden férfi gyanús. A falvak felégetve, rejtekhely sincs. Talán Inge tudna egy biztos rejteket? Egy mocsarat, egy őserdőt?

Hajnaltájt még nem aludtam, visszamentem az ispotályhoz. Inge már nem volt ott. Az ápolónő csak a vállát vonta a kérdésemre, hogy hol van. Körbejártam a hadtestet. A bajtársak, ki erre, ki arra, részegségtől jobbra-balra dőlve aludtak. Ingét sehol sem találtam.

Három hét múlva csatába vezényelték a hadtestet, s amikor mi, dobosok a rohamot indítottuk, váratlanul egy golyó hatolt a mellkasomba. Csodálkozva néztem szét, karjaimat széttártam, a dobpergők kihulltak a kezemből, s az ágyékom előtt függő dobbal együtt arcra estem. A dob kifordult alólam, s halálhörgésem szúnyogciterázásnak hatott a fülsiketítő harci zajban.

Inge már várt odaát. Nekem úgy tűnt, hogy gúnyos fintor dereng a szája szögletében.

– Kútba ugrottam, amikor egy undorító, bibircsókos, részeg zsoldos utánam vetette magát még azon az éjjel, amikor megszöktem az ispotályból.

Csak néztem.

– Miért nem maradtál ott? Kerestelek, elvettelek volna feleségül – akartam mondani, de nem láttam értelmét. Félbeszakított.

– Rossz a fulladásos halál, már én is tudom, rossz bizony. De úgysem lettem volna a feleséged! Többé nem! – vágta hozzám, s még fintorgott kicsit.

Férfi volt, nő volt? Ilyennek is, olyannak is ismertem. Egy szőke nő, egy szőke férfi. Zöldesbarna szeméről mindig megismerem. Még a tetoválás is derengett a vállán.

– Jól van, ezen is túlvagyunk – mosolyogtam befelé, kicsit bosszús voltam: – Ennyi? Ennyi egy élet? – ő meg kézen fogott, és sietve vitt magával.

Rokokó

Rokokó palotaterem, benne gyertyák, porcelán és réz csecsebecsék. Nem érdekelt sohasem a pénz. Nem voltam pénzszűkében soha.

Csigákból álló konty a fejemen, sárga magas szárú szattyáncipő. Gyertyát gyújtok. Imádom meggyújtani a gyertyákat. S a lakáj mondja, hogy ez az ő dolga, mire én visszakérdek:

– Talán nem gyújthatok gyertyát a saját palotámban?

Huszonnégy éves vagyok, férjezett.

Magasan elálló, merev csipkegallér. Lila selyemruha, kosár a hosszú lila ruha alatt.

A fodrász másfél órát dolgozik velem reggelente, amíg csigákba bodorítja a hajam. Egész nap mást sem csinálunk, csak vetkőzünk, öltözünk, vetkőzünk, öltözünk. Nem mehetek a szabadba, pedig szeretnék úszni.

Nyolc-tízéves koromban kiszöktünk fürödni a csillagok alá, a legszebb ez volt! Ám életem korlátok közt telt akkor is. Számos selyempárnán kellett volna aludnom, nem szerettem, addig forogtam az ágyamban, amíg mind a földre hulltak.

– Ez a gyerek nem illik ide! – mondták.

Tizenkét évesen eljegyeztek. Ugyan ki kérdezte, egyetértek-e.

Volt egy fiú, akit nagyon szerettem, parasztgyerek volt, kedves, de nem emlékszem már a nevére, megcsókolt. Bárhogyan gondolkozom, nem emlékszem már rá. Szőke, kedves fiú volt. Gyerek.

A legszebb ebben az életben az éjszakai fürdőzés volt a tavon, a csillagok alatt – és az a gyermeki kapcsolat.

Negyvenéves férj, én tizenhat éves voltam, mikor hozzámentem. Fekete, göndör hajú, rendes ember, hivatalnok, mindig gondterhelt, mindig siet. Nem volt gyermekünk. Gyertyákkal játszottam.

Apró játékokban élt minden körülöttem. A játékot nem akartam abbahagyni. Idős férfi volt, nem szerettem. Anyám meghalt, amikor nyolcéves voltam.

Josephina voltam, Franciaországban éltünk.

A férjemet negyvenhat évesen elütötte egy lovas kocsi. Ismertem őt később is.

A mostani apám volt. Tudtam, hogy az apámmal volt valamikor szexuális kapcsolatom. Nevetséges.

Talán nem voltam teljesen ártatlan a férjem balesetnek látszó halálában. Meg is bűnhődtem érte. Visszajött Erik vargának, én a lánya voltam, és nem engedett férjhez menni. Pártában maradtam negyvenéves koromig, amíg eljött a cigány, akivel megszöktem a városból. Erre az életemre nem akarok emlékezni. Minden szerelem tragédiába fúl.

Eddig a visszaemlékezés.

Először ő jön lencsevégre, a huszonéves fiatalasszony, aki véletlennek álcázott kocsibalesetben, előre megfontoltan elteszi láb alól az urát.

Majd az idő homályából kibomlik egy rozeolás orrú, mindig feszült, mindig kötelességtudó hivatalnok parókás fejével, kék kabátjával – a 17. századi Franciaországból. Magas rangú udvari tisztviselő, nagy javadalommal, aki különböző érdemei folytán fiatal mátkát kapott.

Hírlapi hír a korabeli sajtóból, a kéthetente megjelenő, kézzel írott, kis példányszámú, szűk körben terjesztett lapból:

„Mme Josephine de le Meer gyanús magatartása férje halálakor felkeltette, és sokáig ébren tartotta a magas társaság érdeklődését. A fiatalasszony 22 éves, az elhunyt férj 46.

Házasságuk gyümölcstelen, a férj hivatali teendői folytán sokat tartózkodik az udvarban. A feleség ilyenkor többnyire magányosan otthon tölti az idejét.

Háziorvosuk szerint gyermeteg természet, férje munkája iránt semmilyen érdeklődést és megértést nem tanúsít, a házasságban jobbára hideg és közönyös.

Mindennapos tevékenységei: szenvedélyes játék a gyertyákkal (felkelti a beteges tűzimádat gyanúját), lovaglás, zenélés. A protokoll szabályait túlontúl betartó, ám olykor titokban megszegő természet. Gyermekkorában éjjelente ki-kiszökött a palotából, parasztgyermekekkel fürdött meztelenül a tóban.

Egykori nevelője szerint rendkívüli intelligenciával nyelveket tanul, filozófiát olvas, de tudását nem kamatoztatja. A legvirtuózabb darabokat tanulja clavicellón, virginálon, hárfán. Koncertet ad, de zenekarral nem hajlandó együttműködni. Csak szólistaként hajlandó publikum elé állni.

Házasságkötése előtt elvetette a lovász fiával a szüzességét. Ám viszonyt a továbbiakban nem folytatott vele.

Gyanús öntörvényűsége, magánya, teljességgel hiányzik belőle a valakihez tartozás vágya. Szülei meghaltak, egy nagynéni nevelte gyermekkora óta. Palotája sajátja, a szülőktől maradt örökség. Birtokát maga igazgatja, férje halála után megvonta a jószágigazgató javadalmát, mire az elhagyta a birtokot."

A gyóntatópapja szerint mindez gyónási titoknak minősül. Hallgat.

Belelátom mostani vonásaim ebbe az arcba. A leginkább ekkor vettem fel a mostanihoz hasonló alakot. Az ibolyalila ma is kedvenc színem, de ma nem kell a hajam göndörítenem, mert természetesen hullámos. Apámmal pedig mindig is éreztem, hogy nincsenek teljesen rendben a dolgok. Mindaddig harmóniában életünk, amíg el nem értem a kamaszkort, amikor jöttek udvarlók, késői hazamenések. Úgy tizenhat évesen. Szinte minden alkalommal magán kívül volt, amikor későn érkeztem haza, orrán még inkább kidagadtak az erek, amint ordított: „Ilyent csak egy utcai nő csinál!" S én éreztem, hogy ezek a dühkitörések egy másik nőnek szólnak. Nem nekem.

Jaques de la Mere – meg a sok nemesi előneve – alig jut eszembe. Furcsa, hogy a házasságkötést, mint nem lényegest, törölte az emlékezetem. Persze akkor felvitt az udvarba, nagy cécó volt, de csak halvány kép él bennem ezekről a napokról.

A palota valahol az Alpokban, a kis tó a hegyek között – arra jól emlékszem.

Csak másképp láttam onnan fentről, a szikláról.

A palota kicsi volt és olyan, mint egy ékszerdoboz – kívül-belül rokokó.

A gyertyás játék.

A lovak nyerítésére kinézek az ablakon, valami történik odakint a palotához vezető úton, a hídon kizuhan a férjem a kocsiból, a korlátnak ütődik a teste, majd beesik a kocsi alá. A hátsó kerekek átgázolnak rajta. A kocsi oldalra billen, beleesik a patakba, az egyik kerék messzire gurul.

A férjem egyedül ült a kocsiban, most utazott volna vissza az udvarba.

Valami történt odakint, de nem látom jól, ki van még ott. Valaki volt még. De már nincs ott. Valaki, akit ismernem kellene, de nem emlékszem vissza rá. Sehogy sem emlékszem.

Josephine többre nem emlékszik. Nem akar emlékezni. Egy délután felteszem írásban a kérdést: hogyan történt mindez, s a ceruzám villámgyorsan száguld a papíron, alig bírom jegyezni, utána meg napokba telik, hogy kibetűzzem a saját írásom.

A palota fogadótermében türelmetlenül áll a fiatal udvari hivatalnok. Josephine nem néz rá, mintha a férfi ott sem lenne, ám egyszer-egyszer mégis lopva figyeli,

mintha a veséjébe látna. Feláll a kanapéról, jelezve, hogy véget vetett a fogadásnak, mire a hivatalnok is kénytelen felállni.

– Huszonnégy éves vagyok, s özvegy. Sokan a férjem halálát az én kontómra írják – s ez igazságtalan. Hagyjuk a történteket.

– Madame, az udvarban újabb ismeretségeket köthet.

– Tudom. Majd el fogok menni, mihelyt módom lesz rá. Mihelyt elvirágzik az oranzseriában az orchidea. Egész évben gondoztam, épp most nem hagyhatom ott, meg a vízililiom a pálmaházban. Érti, ugye. Az embernek csak kell legyen valami szenvedélye, valamilyen tevékenység, ami felé szenvedéllyel fordulhat, aminek oda-adja magát teljesen. És közben észrevétlenül telik az ideje, jóformán nem is észleli az idő múlását.

– Madame, mindezeknek a tevékenységeknek odafent az udvarban is hódolhat. És senki nem zavarná sem tiszteletreméltó gyászában, sem a virágok iránti szenvedélye megélésében. A virágokkal való foglalatosság gyönyörködteti a lelket. S aki a virágot szereti… – az Ön ártatlanságához kétely nem fér.

– Szépen beszél, eltársalognék önnel akár egész éjjel, de látja, sötétedik, s meg kell gyújtanom a gyertyákat, ez mindennapos szertartásom része. S ezt csak magam végezhetem. Ha megbocsát.

– Természetesen. Hiszen szinte mindent megbeszéltünk már.

– Tudom, hogy bolondnak tart, ám higgye el, nem unatkozom. Zenélek, olvasok.

– Önben egy filozófus veszett el, gyönyörűen beszél. Ha jól tudom, németül is szabatosan fejezi ki magát.

– Csak keresse még a fájó pontomat.

– Távol álljon tőlem! Megbízatásom másik része felajánlani, hogy jöjjön el udvari zenésznek. Vegye megtiszteltetésnek a felkérést.

Csend.

– Jót nevetett az ötleten?

– Hogy én pénzért zenéljek? Soha ebben az életben nem voltam pénzszűkében! Ugyan mi vinne rá? Mi venne rá?

– Hírnév? Érdem? Szolgálat?

– Egyik sem érdekel. Az emberek sem érdekelnek. Elég annak a néhánynak a látványa, akik naponta körülvesznek: a hajfodrász, a varrónő, az öltöztetőnő, a mosónő, a szakács. A tejes, a lovász, a kertész. Minek több ember? Ismerjük egymást, mint a rossz pénzt. Én is őket, ők is engem. Tudom, hogy a szakácsunk iszákos, hogy a kertész lopós, elviszi a terményt, s eladja a piacon, majd a pénzt részben a családjának juttatja. Ám tegye. Neki van legalább családja. Sok embernek nincs, mégis meglop. Az asszonyok unatkoznak s pletykásak. A fodrász az egyedüli tiszta ember. S mindez így megy egy nagyobb udvarban is. Ezekre legyek kíváncsi? Vagy csapjak fel udvari bolondnak, hogy őfelségét szórakoztassam?

– Ezt az üzenetét nem továbbítom, asszonyom.

– Tegye, ahogy jónak látja.

– Megengedjen: nem kellene alja néppel küszködnie. Kellene egy jószágigazgató. Most értesültem, hogy elküldte.

Josephine mintha meg sem hallotta volna. A jószágigazgató távozása nem vetett rá jó fényt, pedig mindenki tudta, hogy a férfi enyves kezű. De melyik jószágigazgató nem az?

– Így van. Köszönöm a látogatást mindenesetre. S az érdeklődést.

– Madame, ne haragudjon, megkeseredettnek tűnik, csak meg akarom vigasztalni.

A hivatalnok mélyen meghajolt, de mire felegyenesedett, a nő már nem volt ott. Csak a lakáj állt előtte leszegett fejjel, s mereven a berakásos parkettát nézte.

„Melyik az a csődör, amelyik ezt a meddő kancát hágja – fortyogott magában a hivatalnok. – Valamelyik biztos az ágyasa, lehet, épp ez itt, aki állandóan vele van. Megszólítani is alig merem.”

Megköszörülte a torkát, alig akarta elhagyni hang:

– Kérem, mondja meg az asszonyának, hogy holnap délután ismét felkeresem. Ha addig meggondolná magát üzenetemet illetően, tudja, hol a szállásom.

A lakáj szótlanul bólintott, egy gyertyát gyújtott meg a bejáratnál, jelezve, hogy várja a magas rangú küldönc távozását.

„Az ő asszonyát ne vigyék sehova!" – csak ezt az egyet tudta.

Ezt a szótlanul ragaszkodó embert régről ismerem. Ma is mellettem van.

Josephine de la Meer ez alatt már játszotta gyertyagyújtásos csodajátékát. Egész kis arzenált mozgatott: gyertyagyújtót, koppantót. Legalább száz gyertyával dolgozott, s kitartó munkájával kezdte feloszlatni a szorosan terjedő homályt.

Josephine a gyertyáival élte mindennapi pásztoróráját.

Másnap jött az udvari hivatalnok, a lakáj meg átadta neki az asszony üzenetét: – Itt egy felkantározott ló, ha beszélni akar asszonyával, a jobb megismerés céljából – úgymond – kéretik, kövesse őt kedvtelésében.

A férfi erekciót érzett. „Lóval…" – csak ennyit morzsolt el az ajkai közt. De aztán hirtelen lelohadt: majd elteszi őt is láb alól, mint a férjét…

Josephine a sziklán várta kibontott hajjal.

– Ha feljön az udvarba, legkésőbb akkor mindenképp ágyasommá teszem – fogadkozott a hivatalnok. – Ó, jaj, én gyengeelméjű – hasított bele –, hisz ezért küldtek hát engem ide! S most a nő eltekint a protokolltól: ez az én percem! – s olyan erős erekciót érzett, mint esküvője napján. Holott annak már több éve. A másik pillanatban ellenérzése támadt. Az elhunyt De la Meer az ő hivatali felettese volt. Egyrészt örült, hogy a helyét elfoglalhatta, másrészt elgondolkoztatta hirtelen halála. De la Meer nem volt könnyen alkalmazkodó ember. Tiszta kezű volt, megbecsülték az udvarban, viszont kérlelhetetlen volt. Pályáján a maga erejéből emelkedett.

Házasságával is kihívta maga ellen a sorsot. Akárcsak ő, de ő másképp: alig néhány év házasság után hat élő gyerek…

– Miért nem küldtek egy egyedülállót?! – bosszankodott. De azért levette a felöltőjét, parókáját. Rövidre nyírt fekete haja tüskésen meredezett.

Lassan léptetve közeledett a sziklához, a lován ülő nőhöz.

Josephine élvezte, hogy a szexuális feszültség zsinórján egy férfit magához csalogat. A lovak orra összeért, amikor a hivatalnoké megállt.

Josephine, aki a tavat nézte, most lassan a férfi felé fordult.

– Itt szeretnék jobblétre szenderülni. A víz elnyel, a tó magába fogad.

Az asszony csöndes szóáradata magával sodorta. – Ha megfojtom? – ötlött fel benne, s titkos gondolataiból erőt és ragaszkodást érzett. – Vagy magamévá teszem… Vagy mindkettő. Most először az egyik, aztán majd a másik.

De az asszony folytatta.

– Holdfényben a hajam egyszer a tóban fog lebegni. Elegyedni a holdfényű tóval, az ezüstszín vízzel, mely néma, és malachitzölden körülfon hűs testével, elfogad, szeret, ringat, dajkál. Szép halál lesz. Valaki hozzásegít majd. Nem akarok vénasszony lenni. Ugye, megérti? A szépség az öregségnek nem sajátja. S bár nem sokat adok rá, nem leszek vénasszony. Ahhoz bölcsesség kell, s én csak okos vagyok.

A férfi nagyot nyelt. Tanácstalanul nézte a nőt. – Most meg kellene csókolnom? Semmi kedvem hozzá. Kígyó, mely a gondolatot is kihallja az emberből. – Veszélyt érzett, s bizonytalanságát megtörte válaszával.

– A bölcsesség az élemedett kor sajátja. Ám maradjon, madame, játékai között. Valóban elkel hozzá az említett néhány személy. Ha megengedi, most távozom, s küldök magam helyett mást, hátha az több sikerrel jár – s hátat fordított. El sem köszönt, úgy indult lefelé a sziklán.

Az asszony nem felelt. A férfi meg ment, hátra sem nézett. Egy kő pattant a hátán, fájdalmat érzett. – Ez tud célozni! – gondolta, de nem állt meg. Úgy hallotta, mintha a nő kacagott volna. De tudta, hogy csak képzelődik, a füle lángolt, s halántékában zubogott a vér.

A szikláról lefelé léptetve Josephine karját hirtelen fájdalmasan satuba szorította egy kéz. Majd kibontott haját karjára csavarta, s lehúzta a lóról.

Josephine lélegzete is elállt. Tudta, hogy egy ilyen támadás vége gyilkosság is lehet. Fel volt készülve rá egy ideje. Az a férfi fel-feltűnt a férje halála óta, s szó nélkül megtámadta. Utóbb noszogatta, hogy szökjenek meg. Az Újvilágot emlegette. Josephine gondolatban végigpergette az ottani életlehetőségeket, olvasott az Újvilágról. Csak elhúzta a száját, ki sem nevette a férfit. Hogy ő otthagyja a palotáját? Mint egy ágrólszakadt nincstelen?

Másnap a mosónő a vászon alsószoknyát áztatta. Fodrairól felvette az ázott nyálkát, ujjbegyén a fény felé tartotta, majd a lavórba csapta. – Egy nagy család vagyunk mi – nyugtázta elégedetten. – Összetart minket a lovász magja, mely mint csiriz, tapad úrnőnk alfeléhez. Különben felszámolhatnánk az egész palotát, az egész cselédséget. Mehetnék öregségemre, amerre látok. – Büszke volt a magafajtára.

Megkereste az öltöztetőnőt, hogy az ügy részleteit megbeszélje vele.

Volt még egy támadás, ami után Josephine hetekig alig mozgott. De ugyanúgy felkelt mindennap, türelemmel végigvárta a fodrász másfél órás munkáját, a sminkmester és az öltöztetőnő tényked ését. Senki nem merte megkérdezni, mi történt. A palotában senki nem volt, akit rangja feljogosított volna a kérdezésre.

Az öltöztetőnő hiába kereste az azelőtti napi ruhát, melyről a mosónővel kiolvashatták volna a történteket. Josephine még aznap délután elégette a kandallóban.

Aztán a kereveten hevert féloldalt, nem zenélt, nem olvasott. S hagyta a lakájt gyertyát gyújtani.

Utolsó nap délben még kivitette magát az oranzseriába. A liliomok teljes virágukban pompáztak. A halál, mint orchidea porzója, kinyújtotta csápját.

Délután nyergeltetett. Éjfélkor nem ért haza. A személyzet aggódva várta a palota előtt. Mindenki magáért aggódott. A saját sorsáért, a jövőért.

A lakáj indult útnak a tó felé. A tóparton, azon a fán, amelyről hetekkel korábban a lováról a földre húzták Josephine-t, mintha holttest lógott volna. Vagy csak az ágak árnyéka játszott az éjjeli fényekkel?

A lakájt a tó vonzotta, melyben Josephine hosszú sötét haja lebegett. Üveges tekintete a tófenékre nézett, bele a hínáros iszapba. Ezüstös lila ruhája cafatokban úszott körülötte, egy-egy fényes selyemdarabon játszva csillogott a holdvilág. Sok apró sajkán remegő fényecske. Akár a pislákoló gyertyák a légvonatban, ha ajtó nyílik a nagy fogadóteremben.

Fentről kísértetiesen világított a telihold.

S még mindig nem tudom, ki volt a lovász. A lovász... A lovász... Valaki, aki nem restellt gyilkolni.

Ki ölt meg akkor?

A lovász, bosszúból, szerelemféltésből. Arra kért, menjünk innen. Bár maradhattunk volna, hisz az udvar több felügyeletet nem gyakorolt.

Hogy mi lett vele? Talán felkötötte magát, ha meg életben maradt, bujdosnia kellett – s az még rosszabb. Nincstelen ágrólszakadt. De ez cseppet sem érdekelt. Mint ahogy az sem, hogy férjem rokonságára szállt a vagyonom, s a lakájon kívül mindenkit szélnek eresztettek.

Nem kell értenem ezt az életemet is.

Lehet, a „tartozik" rovat nő, egy árnyékút, amikor szinte senkinek nem voltam hasznára. Vagy mégis? Azokat az embereket, akik körülvettek, elláttam munkával. Ugyan, hisz másutt is találtak volna.

Kik vettek körül? Nem is érdekelt.

A mosónő. A lakáj, a fattyú – apámról féltestvér? Vagy az uram fattya? – ő tudta, ki nemzette, én nem kérdeztem.

Annyi szála van ennek az életnek.

Ám csak azok az emlékek fontosak, melyeket fel tud idézni háromszáz év függönye mögül is az emlékezet.

A tudat csodálatos és független a racionális gondolkozástól.

Közösségben feloldódsz. A magány egyedül, amelyben megőrzöd integritásod.

Erik varga lánya

Előttem van egy kép állandóan, mióta megláttam egy délután, révületben. Egy utca nyúlik tőlem jobbra-előre, a túloldalon néhány kis régi ház, az utca végében fenyők, zöld fenyők. Nem tudom, honnan e kép. Mi dolgom van ezen a fenyves úttalan úton? Vagy emlékezetem játszik velem?

Van vigasz. Az égen naplemente-csíkok kékben, rózsaszínben. Valami hív odafel. Fentről jelt küldenek, mely oldja a belső magányt. A külső magány csak a belső kivetülése. Akárhányan is lehetnek körülöttem, a szív jeges a tapasztalattól. Minden esetleges, már az egyéni tűrőképesség sem szab határt. Az élet próba elé állított – okulni. Nehéz órákban vigaszt nyújt egy szép naplemente, amikor hívogat a magasság. Egy kép révületben. Egy film: mely megláttat valamit régi, elfeledett életünkből.

Fekete csipkeszegélyes kötőben, fekete harisnyában, fekete lábtyűben oson, szalad egy furcsa asszony az erdei úton. Vastag okuláré csúfítja el arcát, talán negyvenéves. Tekintetét a földre szegzi, kötőjét, horgolt fekete hárászkendőjének rojtjait meg-megfogják az indák, a bojtorján. Sokáig halad, több óra hosszat. Maga mögött hagyott egy középkori várost, piactérrel, ahol apja készítette lábbeliket árult.

Ám apja már nem él.

Ha tudta volna, mikor a suszterről költött gyermekkori gúnyrigmusokat skandálta még öregkorában is az apám – „Suszter, kaptafa, csirizes a valaga!”, „Csizmadia, csiszlik, ha megbotlik, fingik! –, hogy egykor ez volt a mestersége!

Apám talán nem akarta, hogy férjhez menjek.

Akkor először örököltem tőle a rövidlátásom.

Az asszony kitanulta a cipőkészítés mesterségét, amit asszony soha nem űzött. Naphosszat görnyed a kaptafánál, mécsvilágnál, oda is hagyta félig a szeme világát. Vásárnapokon egy szomszédja szállítja a piacra áruját, de maga árul.

Egy napon a piacon előtte termett egy cigányember, meg sem szólította, csak a szemébe nézett. Az asszony a pápaszem fölött rövidlátón hunyorgott, szája lassan kinyílt, eltátotta csodálkozva. Nem esett szó közöttük. Az ember amolyan harmincas éveinek elején járó kóbor cigány, zöld pitykés mellényben, hosszú fekete bajusszal, hosszú, csimbókokba kötött hajjal. Felvett egy lábbelit a földről, ahova az asszony kipakolta áruját, kezében méregette, s alku nélkül odaadta az árát.

Nem várt tovább. Ahogy jött, elment.

Az asszony minden szerdán várta, vásárnapkor. Érezte, hogy jönni fog. De a cigány nem jött. Egy teljes hónapnak kellett eltelnie, hogy ismét megjelenjen. Semmit nem tudtak egymásról, semmit, ami nem fontos. A fontos dolgokat csak a lélek ismeri – s egyszer életében, talán legelőször döntött úgy az asszony, hogy a lelke útját követi. Otthon mindene összepakolva állt. Senki nem marasztalta, senkije sem volt. Anyja kisgyermekkorában, apja az elmúlt évben halt meg. Férjnél sohasem volt, okuláréja miatt szépsége, asszonyisága rejtve maradt.

A cigány megjelent, a szeptemberi nap verőfényesen sütött, a templomtorony napórája tízet mutatott. Korai lett volna még összepakolni, délig tartott a vásár. Az ember mindent felnyalábolt, az összes lábtyűt, s nagy pénzt adott az asszonynak. Semmilyen áru nem maradt nála, csak a lóca, amelyen ült. A pénzt a kötőjébe tette, felvette a hóna alá a lócát, s levette tétován a szemüvegét. Ránézett az emberre, s lassan elmosolyodott. Őszülő hajtincs bukkant ki fekete horgolt főkötője alól.

– Gyönyörű asszony! – a cigány csak ennyit mondott, s parancsoló tekintettel a kordés szekere felé intett. – A kerekerdőben, a tisztáson megvárlak.

Az asszony tekintetében révület, elszántság. Alig láthatóan bólintott, csak a szemük beszélt. Hóna alá csapott lócájával térült, a vár oldalában egy kis erődítmény-falhoz épített házából elhozta batyuját. Mintha előre megbeszélt terv szerint történt volna minden. A hátára kanyarította a batyut, s az ajtót bezárta. A kulcsot a szomszéd ablakába tette, mint mindannyiszor, amikor borjúbőrért indult a városfalon túlra.

Sokáig lépegetett az erdő irányába, már délre járhatott az idő, amikor megérkezett. A fák mögött egy kordés cigányszekér várta Erik varga pártában maradt lányát. Mindent meggondolt – az élet nem kínált a városban számára semmit. Amott a rejtett erdei kunyhóban egy férfi várta, akinek nevét sem tudta. Sohasem is kérdezte. Tudta, hogy nem független, öt gyereke van, felesége. Ezt valahogy a szívével tudta, nem az eszével, hiszen sohasem esett erről közöttük szó. Az ember napokra eltűnt, a maradék életfelét osztotta meg vele. Az asszony mégis utána ment. Szenvedéllyel.

Annak idején Inger sietve tipegett az erdei úton, vajúdott közben, féltette terhét, otthon forró vizes fazekat tett fel Johann, vagy a férfi, akit ő Johann-nak hívott. Kisfiúk született félnapos vajúdás után. Armand. Inger Armandnak nevezte. Szép volt, mint a telihold. S másfél évre rá megjött Johannes – apja fia – kékszemű szépség. De jó az emlékezés. Gyönyörű fiúk voltak – várom őket vissza (Folyóka álmok).

Két fiunkat, kiknek születésekor csak a cigányember volt a kunyhóban, elsodorta az idő. A cigány alakját is felemésztette. Csak a szép dolgokat őrzi az emlékezet. Itt megszakad a film: erdei faház, nyikorgó, bükkfaillatú ágy, tűzhely, asztal, mosogatódézsa. Apró zárt sziget egy veszélyes világ tengerén, mely percenként halált terem.

A többit már csak sejtem: a nagy északi háborúban lelte a cigány a halálát.

A zsoldos már magasra emelte fejszéjét, amikor a cigány elkiáltotta magát:

– Testvérem, ne bánts! – s még látta a zöldesbarna, kíméletlen szempárt, mielőtt a fejsze kettéhasította a koponyáját.

Akár egy viking harcos. Testvérgyilkosság. Egykor testvérek voltak... Még régebb anyós-meny.

Az asszony a város irányába menekült, melyet már nem ért el: lángokban állt, a füst magasra csapott, a templomtorony összedőlt. A kamaszodó fiúk magukra maradva, vadászaton medve martalékává váltak.

Ha valaha találkozom velük, gondjukat fogom viselni.

A molnárlegény

Túristvándiban vízimalom. Duzzasztójából félelmetes víz zuhog, fekete. A tóvá duzzasztott vízfolyás sejtelmes, hajdanvolt molnárok titkát őrzi. Halak libbennek benne (Bálványfák).

Születésem előtt egy héttel egy skanzenben régi malmot láttam. Taposómalmot. Kerek, kúpos tetejű, háznyi faalkotmány volt, a kereken forgatós taposómalom, melyet ember is, állat is működtethetett. Valami kétszáz éves. A rudak, melyekre rákapaszkodhattak a malmot hajtó emberek, vagy amelyekhez kötötték a lovakat középen egy követ forgattak, alatta egy tárolóban mélyedés, melyben a forgó kő szétmorzsolta a magvakat.

A malombelső árnyékos hűvössége vonzott, de nem lehetett bemenni a faépületbe. Ott olvastam rajta, hogy ez a tarpai malom másolata, a tarpaiak nem adták oda a Nyíregyháza-sóstói múzeumfalunak községük ékességét.

Nagy meleg volt, nyári kánikula, s ahogy benéztem a falécek közé, furcsa érzés fogott el. Leültem egy padra, és szóltam a férjemnek, hogy menjünk haza, rosszul vagyok. Sírógörcsöm támadt a malom látványától. Valami érthetetlen, megmagyarázhatatlan rossz érzés. A közelgő szülésnek tudtam be. Aztán szülés után, a gyermekágy ideje alatt különös – számomra megdöbbentő és megdöbbentően időzített – emlékképet láttam.

A gyertyák leégnek – s ropog a tető. A molnárlegényre rászakad az égő malom. Tudja, bár fejét kapkodja, hogy kínhalállal fizet korábbi tűzijátékáért (Vasi napló I.).

Malom. Régvolt malom, melyet egykor zsoldoskatonák gyújtottak fel. Asszonyokra gyújtották rá, s kihasználták a halálra vált nők kiszolgáltatottságát.

Az emlékkel sokáig nem tudtam szembesülni. Mikor írni kezdek, belépek egy másik dimenzióba, mondhatja akárki, hogy jó a fantáziám, elfogott az ihlet, ráhagyom. Lehet, így legyen. Eddig jövőképeket láttam, most pedig a múlt mezején járkálok jó ideje.

S hogy leírtam régi életsíkok élményanyagát, látom, nem véletlen ez a védtelen, ártatlan, munkás és vétlen, fiatalon derékba tört élet.

Egyszer csak azon kapom magam, fiatal molnárlegény, hogy egy gyerek felmászik egy gyertyával a malom belső lécein, mint egy macska, s mikor rászólok, hogy mi dolga ott fenn, menjen ki játszani, megijed, a gyertya kiesik a kezéből, s én lentről tehetetlenül néztem, hogy a nyári szárazságban hogyan hullik le és akad fenn egy fokkal lejjebb a gerendán. Ott egy elhagyott gerlefészek tüzet fog tőle, és pillanatok alatt lángba borul a malom. Én menteném, a fiú, aki kimeredt szemmel, mint aki lidércet lát, nézi a tüzet, s akkor látom, hogy az ajtó zárva van, a gyermekek ránk zárták. Kis teste a szemem láttára pörkölődik meg, hatalmas lánggal ég, úgy visít, mint egy denevér, és aléltan hullik le a földre. Csak remélem, hogy már halott, miközben a lángok körülöttem nyaldosnak, a malom teteje ég, s zuhannak lefelé az égő gerendák, ahogy már nem tartja őket semmi, egyik mellettem, másik a gyermek holttestére, beszorulok a lehullott gerendák közé, nem érzek semmit, s miközben próbálom a fejemet menteni, testem már az égő gerendák tartják fogva. S a lélek már fentről látja, hogy fáklyaként lángoló testemre rászakad a tető.

A lélek hamarabb kilépett a testből, mint ahogy bekövetkezett volna a halál.

Akár a gyermeké, akinek a lelke már akkor kiröppent testéből, amikor szeme a rémülettől, a tűz bűvöletében elkerekedett, mielőtt a fájdalmak elborították volna.

Senki a határban, estére csak egy fekete folt, a gerendák porrá égtek. Por és hamu. A malom. A mezőről jövő emberek nyomot keresnek, de csak vasdarabokat, szögvasakat, szögeket találnak, keveset, mert a malom fából volt, még a szögei is jobbára fából faragva.

Mondaná valaki, hogy iszonyatos a kínhalál. Nem a halál. A halál sohasem iszonyatos. Hanem annak előérzete, a beálltát megelőző másodpercek. A halálfélelem, s közelgő halál fuvallata – az iszonyat.

Egy a halálközeli élmény hozta fel belőlem ezt az emléket. A szülés utáni felfokozott, túlérzékeny állapot, amikor egy asszony nyitott kapuvá válik. Ott röppennek benne ki-be érzések, emlékek, szülés utáni depresszióról beszélnek – nem. Csak fogékonyság van egy megnyíló másik világra. Lélekszenvedés.

Strassbourg

Valaha sokgyerekes nemesasszony voltam, kék szatén ruhában ültem egy emelvényen, előttem ünnepi felvonulás zajlott. Ha parókás férjem oda-odajött hozzám, odahajolt, mondott valamit, elterelve figyelmem a játékról, kelletlenül húzódtam el tőle. Nem hagyott magamra, újra és újra igazolva jelenlétét abban a kapcsolatban, mely sok gyermekkel ajándékozott meg. Utolsó szülésemen már nem volt áldás. Kisgyermekkel az ölemben szertefoszlottam az éterben, önvédelmező fészkében elröpült velem a magzat is, vagy épp gyermekágyi láz végzett velem?

Ő volt a férjem, akkor is megváltam tőle, most is. Sok gyerek maradt utánam. Talán magára hagytam akkor is a gyerekekkel? Mindig ez volt a feladata. Családfő, családapa. Akkor is mellettem volt, s jelenléte akkor is kénytelenség érzését váltotta ki belőlem, magam akartam lenni. Némethon. Tudtam, hogy valaha éltem német nyelvterületen.

Honnan e magányérzet? (Utazásaim Rőt Macskával).

Erre az életemre nem szívesen tekintek vissza.

Hatalmas udvari bálok, hét gyermek, öt maradt életben. Klasszicista stílusú hatalmas palota – a férjem magas rangú udvari hivatalnok. Gróf. Én egyszerű, vidéki nemes lány voltam, amikor elvett, őseim közt sok volt a pap.

Az udvar liberális. Strassbourg.

Évekig ugyanott élünk, alig mozgunk.

Lovagi játékok, udvari ünnepségek, kilátón ülök feszes derékkal.

A férj hivatalos dolgait végzi – unalom az osztályrészem. Eleinte várom, hogy legalább az estéimet megosszam vele. Ritkán jár haza. Más udvarhölgyekkel is cicázik, ez eleinte nem érdekel, aztán a nagyvonalú oda nem figyelés a harmadik gyerek után

dühös tehetetlenség-érzésbe fordul, majd bosszúvágyba. Az ötödik gyerek után pedig érdektelenségbe, közönybe a férj iránt.

Aki kevés időt szán rám. Két kisgyerek meghal skarlátban, alig emlékszem rájuk.

Ekkor megijedek. Kérlelem a férjem, töltsön több időt velünk. Meg sem hallja. Megbetegszem – hosszú hónapokra. A férjem eleinte női szeszélynek nézi, majd aggódni kezd.

Aggodalma közepette ismét teherbe ejt. A terhesség ideje alatt egyszer elvisz udvari játékokra. Unom az egészet, feszesen ülök nagy rózsaszín szoknyában, derekamon világoskék szatén masli. Alig várom, hogy otthon legyünk.

Otthon kérem, hívja a bábát. Megijed, hisz csak a hatodik hónapban járok. Orvost hív – hiú ember. Tiltakozom, most már bosszant, hogy itthon van, ha nem lenne, magam intézkedhetnék. Alkalmatlan számomra a jelenléte. Érzem, hogy semmiben nem fog segíteni, csak hátráltat.

A férjem aggódik – az orvos tehetetlen, amikor látja, hogy elfolyik a magzatvíz – a gyermek perceken belül megfullad.

A férjem feje ki-be jár az ajtófélfán, hosszú, göndör, rizsporos parókája lebeg. Már a bába is megjött, egyre nehezebben vagyok. A megfulladt gyermeket próbálja bennem megfordítani. Farfekvéses, nem mozdul.

A fájdalmaktól eszméletem vesztem. A bába még sokáig próbálkozik, az orvos császármetszést ajánl, a bábával vitatkoznak, s mire az orvos szerszámait tűz fölött fertőtleníti – a lélek kiröppen belőlem.

Klinikai halál. A kisgyermek – egy kisfiú – látom, amint sokszoknyás ölemben ül, s mi elszállunk ketten az égre.

A vágás nyomán nem folyik vér, alig pár csepp, mint gutaütött szárnyasból. Az orvos reménytelenül küzd az életemért, a bába tehetetlenül topog, a műtétnél segédkezik, ám én a felhőn ülök, háttal nekik, nem is nézem, mégis látom, ahogy odalent az orvos ügyködik. Nem akarok többé visszamenni. Kisfiam az ölemben.

Az orvos kiemeli a méhemből a fulladástól lilává vált magzatot, a bába megmosdatja, keresztet vet rá.

Harmadnapon egy díszes, magas sírboltba temetik kihűlt, vértelen testem. A kisfiammal a hasamon.

Megkönnyebbülés a halálom. Fiatal voltam, alig harmincéves.

Ebben az életben is fiatalon találkoztunk.

Egy hajnalban, a nyolcadik hónapban beindult a szülés. Elfolyt a magzatvíz, mentő vitt el – ennem nem adtak, fel volt készülve a bába, hogy bármikor átadja helyét a műtős orvosnak. Császármetszés – ha másképp nem megy. Ám a baba csak megszületett hosszas, kínos vajúdás után. Száraz szülés. Testemből literszám távozott a folyadék, mely puffadttá tette a végtagjaim az utolsó hetekben.

A kitolás időszakában majdnem feladtam: kérni akartam, imádkozzon értem. De nem jött szó a számra, soha nem beszéltünk ilyen dolgokról. Csak kérlelőn néztem. A bába szidott, biztatott: – Ne adja fel! Ne hagyja így el magát!

A férjem ki-be szaladgált. Ágytálazott. Mígnem jelenlétében és közreműködésével világra jött egyetlen gyermekünk. Soha többé nem akart gyereket. Valamit megérzett. Ódzkodott attól, hogy még egyszer teherbe ejtsen. 27 éves voltam – régi életemet ismételgettem.

Amikor bevitt a mentő, egy kósza gondolatom támadt: ma meghalhatok.

S ez a gondolat még a következő, tényleg császármetszéses, kései szülésemnél sem merült fel bennem.

A kislány már nagyocska volt, nem akart kistestvért. Álompárnak véltek, ám a férjem kevés időt szánt ránk – hivatása elfogulttá tette. Ekkor született bennem egy gondolat: szeretnék még gyereket, de nem tőle.

A lelkem mélyén tudtam: mellette ismét fiatalon vár a halál.

Hogy miért? Talán ő is sejti.

Vénasszony

Korábbi életeim túl rövidek voltak? Ah, semmiség az. Hiszen következett egy hosszú életem: a XVIII. század derekától a XIX. század közepéig éltem férjezetlen nőként, aki gyerekét egyedül nevelte. A szerelem kétszer is megkísértett, mindkétszer kis híján múlt, hogy bele nem haltam. Ám a hosszú élet koronája a szerelem – vénasszony-koromra mégis volt részem belőle. Akkor meg azt mondták, boszorkány vagyok.

Úgy értem földet, mintha seprűn ülnék: vénasszony, görbe orra van, dülledt szeme. Nincs foga. Vidám. Nyolcvanéves. Fekete ruhában. Falusi nénike. Tyúkudvarban sepreget.

Erdő, a seprűt odatámasztja a kerítéshez.

Állatokat lát: őzike, szarvas.

Irma mama.

Kinéz a kerítésen: ott az erdő a maga sejtelmességével, rejtelmeivel, melyek csak hosszú élet során fejlenek meg. Ha valaki megéri a nyolcvanat, azokra a kérdéseire is választ kap, amelyekről már le is mondott, hogy valaha megértse őket. Bár a bölcsesség nem jár együtt a korral. Csak a kérdésekre jönnek a válaszok. Hogy Irma is megértse, hogyan lehet az, hogy ha valaki annyira szerette, mégis az életére tört? Miért volt ő rosszabb másoknál, akik társat kaphattak, együtt nyűhették le a lenyűnivalót, miért kellett neki egyedül élnie?

Mert a falu nem fogad be idegent. A falu kizárja, aki nem odavaló. S akkor marad a kérdés: miért kellett annak az embernek más népből származnia, ugyan minek is találkoztak, ha mégsem lehettek egymáséi? Vagy Irmának mennie kellett volna utána, mint engedelmes feleségnek? De hová? Hisz nem jött érte, nem hívta. S

amikor eljött mégis negyven év után, Irma ment. Fel a hegyre, a havasba, farkasok közé, Isten közelébe. De akkor miért halt meg az az ember hirtelen? Miért nem élhették volna le azt a maradék harmincat együtt? Hisz az is rengeteg idő a magányra. Miért került tőle mindig messze az az ember?

Volt egy szerelmem ebben az életemben: csupán egy villanás az élet hosszú perspektívájában. Alig pár hónap: egy télnyi szerelem. Ám a teljesség ígérete. Aztán bevonult katonának. A tavasz már egyedül talált, várakozásban, hiábavaló levélírásban.

A tavasz kibontott minden virágot, dongók, méhek járták, beporozták, a fákvirágok termést hoztak. S mint déliglátó esteledvén, úgy záródott vissza a virágkehely a beporzatlan bibére. Akkor feladtam. Tizennyolc évesen feladtam. Nem hittem el többé, hogy jöhet még szerelem. Elfogadtam, aki jött, s ha már nem kellett egyik-másik, elküldtem. Csak addig érdekelt egy kapcsolat, amíg bebizonyítottam, hogy kellek. Kinek bizonyítottam? Magamnak. Ám szerelem nélkül a társkapcsolat üres. Ha nincs közös érdekeltség, megszűnik.

Feladtam. Az élettől nem vártam többé szerelmet. Egyre méltatlanabb kapcsolatok jöttek. Akkortól fordult minden rosszra.

Megélni azt, amikor a sors egyre hangosabban kopog az ajtódon. Míg ki nem tárod neki, s el nem fogadod. Mert az az ember évek múlva keresett. Elutazott abba a városba, ahol akkor laktam, és keresett a közös ismerősünk által megadott címen, aki nem tudhatta, hogy épp két nappal korábban költöztünk el.

Aztán visszaült a vonatra, s hazautazott. Jó is, hogy nem talált meg, elzavartam volna. Akkorra már elteltem keserűséggel.

28 év után újra találkoztunk: egy beszélgetésre. Amikor gyömbért rendelt – meg sem kérdezett, mintha tudta volna, mi a kedvenc italom.

Elmesélte, hogy fiatalkorában sokáig katonáskodott, majd elment eszteringahajtónak Székelykeresztúr mellé. Aktuális életünk korábbi életeink ismételgetése úgy harmincéves korunkig. Régi életében is juhász volt, majd katona.

A többi élete számomra lényegtelen. Az is, hogy most mit csinál. A vágyaim furcsa dolgokat vonzanak. Szebb lenne megnyugvással, szépen élni.

A lélekkel együtt a szerelem is halhatatlan (Vasi napló V. Szappanvirág).

Irma mama.

A fiának keserítette meg az életét. Egyedül él.

Fehér ház, szalmatetős. Köcsögök a kerítésen.

Megy, megy, mendegél. Fiatalasszony szokott járni hozzá.

Talán az unokája. 1836. év. Magyarország.

A fiatalasszony terhes.

Lovas huszár jön, végigszalad a falun.

Magyar huszárok. Száguldanak. A fiatalasszony férje is köztük van. Ablakból nézzük őket. Muskátli van az ablakban.

Háború közeleg?

Készülök lefeküdni. A macska ott van az ágyam mellett.

Fekete ruha, papucs. Magamra húzom a dunyhám.

Gondolkozom a múltamon.

Látok egy fiatal lányt: tizenkét éves lehetek, megyek a mezőn, fehérkék virágból van a koszorúm, megyek az erdőbe. Fák között.

Megijeszt. Fekete ruhával leterít.

Minden elfeketül. Kiút van ebből a világból.

Nem haltam meg. Mit történt? Baltával vágott fejbe?

Fénygolyó, a fejemen keresztül visszamegy a lélek.

Minden fekete. Gondolkozom rajta, hogy mit akart. Nem emlékszem semmire.

Hazavittek szomszédok. Lefektettek az ágyra.

Két kendős asszony. Tarka kendős, kerekszirmú, virágos.

Édesanyám és a szomszédasszony.

Igen, az édesanyám, ő megint az édesanyám.

Lemosták a hajamat. Nem vagyok magamnál.

Nem tudjuk, hogy ki volt az a férfi, a támadóm olyan volt, mint egy farkas. Idegen férfi.

Megerőszakolt. Terhes lettem. Fiú született. Tizenkét éves vagyok.

Hogy is történt ez? Emlékszem már. Csak a szemét láttam villanni a fák mögött. Ugyanaz az érzés, amikor sűrű fenyőerdőben járok. Ott jártam a nagy erdőben.

Gyermekkoromban a kertünk végében egy kis patak folyt. Egy kis léckerítés zárta a kertet, de utána még kaszáló következett. Kedvenc időtöltésem volt a kaszálón illatos virágokat szedni, koszorúba fonni, a koszorút feltettem a fejemre. Így játszottam egyedül. Nem volt testvérem, sem apám, aki meghalt fiatalon, édesanyám egyedül nevelt. Féltett a széltől is, nem fogott mezei munkára, nem vitt magával, otthon időzhettem a házban, a kertben. A tyúkokat szerettem leginkább. Azokkal beszélgettem. Meg a koszorúfonást a kaszálón. Édesanyám mindig mondta, mielőtt a mezőre ment volna dolgozni, hogy a kertkapun kívül ne menjek, medve jár ott, farkas jár, vaddisznó. Én meg kíváncsi voltam az állatokra, őzet, nyulat láttam jönni a kaszálóra, s úgy gondoltam, ha viszek virágot nekik, csak nem fognak bántani.

Az emberekkel nem számoltam.

Egy nap elment édesanyám a mezőre, hajnalban megfőzött, én meg délelőtt hátramentem a tyúkudvarba, elbeszélgettem a tyúkokkal, kiskendőmbe pólyáltam a kedvenc tyúkomat, úgy ringattam a hátára fektetve, az tűrte türelmesen.

Aztán kimentem a kertkapun, nem hajtottam be magam mögött, szedtem a virágot, leginkább a fehér lucernavirágot, szerettem az illatát, koszorút kötöttem, feltettem a fejemre, s mint akit mesebeli tündér csalogat, átlépegettem a kispatakon, mezítláb voltam, nyár volt. Haladtam előre, már az erdő szélén jártam, ahol néha a havasi juhászok haladtak keresztül. Most is hallottam a csengőt, de messze járhattak, már elhaladtak, mentek fel a havasba.

Egy kutyát láttam, egy nagytestű, zsemleszínűt, vagy csak úgy tűnt, loholni a nyáj után? Furcsa érzés kerített hatalmába. A tölgyfa ágán angyal ült.

Fehér szárnyú angyal.

Csak az a furcsa érzés ne lett volna. Hogy egy szempár követi minden mozdulatom. Egy szürke szempár. Talán csak igaza volt édesanyámnak, hogy farkas leselkedik az erdőben. Csak a szempár világított, s én lassan rájöttem, hogy nem állat szeme leselkedik rám. Megtorpantam az ösvényen. A szürke szempárhoz egy fiú tartozott. Egy kese, loboncos, hosszú hajú, szakadt ruhájú bojtárgyerek. Hány éves lehetett? Úgy tizenhat-forma. Nem volt időm jobban szemügyre venni, sem megszólítani, hiszen kiugrott a fa mögül, s nekem támadt.

Semmit nem értettem. Velem a falubeli gyerekek sem mertek soha verekedni. Ez meg csak szó nélkül nekem támad, és leteper a földre. A szoknyám tépdesi. Vergődök alatta, nyögök, de mielőtt kiáltanék, végighasít bennem valami, mintha kiszakadt volna az altestem.

Már semmit nem látok, egy küzdő, lihegő, kipirosodott arc felettem, szemem lecsukódik, már csak a szürke szempár kísér. S a fehér szárnyú angyal leröppen az ágról, és megfogja a kezem.

Sokáig feküdhettem eszméletlen. Azt már csak a szomszédasszony mesélte, hogy a forrásnál talált rám. Nem tudhattam, hogy a bojtár felvett az ölébe, s mikor látta, hogy nem kelthet életre, sírt, őrjöngött – azt hitte, megölt.

Ölben vitt a forráshoz, éleszteni próbált. Ott meglátott a szomszédasszony, elkezdett sikoltozni, mire ő letett a fűre, s elszaladt. Csak távolról lesett a fák mögül.

A szomszédasszony hívta anyámat, s hazavittek.

Amikor hónapok múlva felépültem, többé nem hagytam el a házat és a tyúkudvart.

Megszültem a kisfiam – nagy fájdalmak közt – akkor is elvesztettem az eszméletem. A gyereket kecsketejjel táplálta anyám.

Én hetekig az ágyat nyomtam, lefogytam, enni sem tudtam. A tejem meg sem jött. A kis Jancsika jó gyermek volt, anyám nevelte, míg felcseperedett – olyan volt, mintha a sajátja lett volna. Aki kérdezte, ráhagyta.

De a falu tudta. Azt mondták, jelentsük fel a csendőröknek. Anyám tanácstalanul ingatta ilyenkor a fejét. Hisz úgysem találnák meg a rengetegben… – mondta erőtlenül. De ő csak békességet akart. Nem akarta, hogy meghurcoljanak, hogy kihallgassanak, bíróságra járjunk, ugyan minek? Hátha az az ember eljön egyszer – még ha más nép fia is… Édesanyám csak nyelte a könnyeit, nem akarta, hogy a kisgyerek lássa.

– Nagy a rengeteg, ő is belefér. Meg ki tudja? Talán tényleg szeretett – morfondírozott, inkább csak magában.

Az angyal ismét eljött egy alkalommal, amikor a betegágy vége felé anyám a karomba adta a csecsemőt. Az nyűglődött, nem akart mellettem lenni. Anyám mégis szerette volna, ha a karomba veszem. Elvégre az én fiam, Isten adta – még ha így is.

Felkönyököltem. A csecsemő szemét dörgölte kis kövér ökleivel, s egyszer csak megállt. S ahogy könyököltem fölötte, rám nyitotta a szemét.

Az angyal ott repdesett fölöttem, hallottam a szárnya csattogását, szerette volna ismét megfogni a kezem, de én újra hosszan tartó sötétségbe ájultam: ugyanaz a szürke szempár nézett rám kíváncsian.

Anyám többet nem adta a karomba a gyereket. Feküdtem a betegágyon. A falubeliek már lemondtak rólam. Papot akartak küldeni, anyám nem engedte, hogy jöjjön. – Tisztelendő atyám, majd ha én hívom magát – mondta határozottan. A faluban lábra kelt a hír, hogy anyám ördöngös, éjjelente boszorkányokkal paktál, s a havasi juhász kutyája képiben kísért. Látták is eleget éjjel a temető körül.

Anyám csak legyintett ezekre. Tudta, hogy a pap miatt kelt lábra a szóbeszéd. Örült az unokának, s bár lelke mélyén nem mondott le rólam, belenyugodott, hogy egy napon eltávozom tőle. Annál nagyobb szeretettel csüngött az újszülöttön.

Azt mondták, szép kisfiú. Hogy kék, nevetős szeme van, s az arca, mikor mosolyog, gödröcskéket vet. Evett, mint aki éhezik állandóan, szépen gyarapodott.

Én még hónapokig viaskodtam szürke szemű farkasokkal, suhogó szárnyú angyalokkal, a kisfiú már a konyhában csúszott-mászott, amikor egy nap felültem az ágyon, s enni kértem.

Anyám szinte röpült, úgy hozta a tányért az ölembe, maga akart etetni, de elutasítottam. Azelőtt szinte erőszakkal kellett a számba erőltetnie pár kanál levest. Most elvettem a kanalat, és tempósan, lassan megettem az egész tányér krumplilevest. Aztán letettem a tányért, és lassan, szédelegve, kimentem az árnyékszékre. Anyám aggódva figyelt.

Visszajöttem, s anyám csak annyit mondott:

– Hál' istennek, hogy erőre kapsz lassan.

– Lassan – feleltem, mint akit a hosszú hónapok alatt megszállt a gonosz. – Magát maholnap elemészti az öregség, valakinek csak fel kell nevelnie ezt az oláh fattyat.

– Hogy beszélsz… – hüledezett anyám. – Isten adta…

– Istennek is lehetett volna jobb dolga! – vágtam el a szavát felcsattanva.

Anyám vallásos asszony volt, Isten dolgaiban nem tűrt vitát.

– Ne káromold az Istent! Ő adta, felneveljük! Nekem unokám, neked fiad! – felelte. – Szólj, ha helyrejöttél, hogy üzenjek a tisztelendő úrnak, mikor kereszteljük.

Vállat vontam.

– Hajította volna az árnyékszékbe – dörmögtem magamban, de édesanyám úgy tett, mintha nem is hallotta volna. Vizet melegített, segített megfürödni. – Úgy biza, még hepciás az, aki ilyen nehéz betegségből kel fel. Majd helyrejössz, s a kicsi fiút is megszereted!

Délután eljött a szomszédasszony. Ő vállalta a keresztanyaságot.

– Minek kereszteljük? – kérdezte, s csillogott a szeme.

– Jancsikának! – feleltem révetegen.

– Szép név, illik is rá! – helyeselt rögtön. De folytattam, szemem ugyanolyan révetegen a messzeségbe meredt. – Jánosnak, mint az apját. Jonel, Jonel…

A szomszédasszony jelentősen anyámra nézett. Anyám viszont szigorúan megkérdezte:

– Ismerted az apját?

– Nem – feleltem erőtlenül, délután volt, elfáradtam, s az angyalt láttam ismét a szobán keresztülsuhanni.

– Akkor honnan tudod, hogy hívják az apját?

– Beszéltem vele.

– Mikor?

– Amikor a kisfiú megszületett.

A szomszédasszony megértőn bólogatott, kezével olyan mozdulatot végzett, mint aki tisztában van velem. Anyám nyugtalan volt.

– Itt járt az az ember?

– Igen. Arra kért, hogy Jonelnek kereszteljük a fiát. De én megmondtam: oláh fattyút hoztam a világra, de magyar neve lesz.

– Miért gyűlölöd azt az ember? – kérdezte anyám.

– Nem gyűlölöm. De nem lehetek a felesége soha.

Anyám úgy döntött, nem fáraszt tovább. Biztos volt benne, hogy a gyermek apjával csak lázálmomban beszélgettem.

Én meg tudtam, hogy eljött, és megmondta, hogy szeret. Hogy engem szeret, míg csak él, hogy várni fog rám, amíg csak él.

S én elígérkeztem neki. A gyerekem apjának.

A valóságban nem tudtam volna vele szót sem váltani. A juhász nem tudott magyarul.

Honnan vettem, hogy Jonelnek hívják? Talán az angyal megsúgta, hogy a helyes nevet adhassuk a kisfiúnak.

Utána számra vettem mindent és mindenkit a faluban, mint aki eddig a világ szép oldalát látta, s ezután már csak a sötétet. A falu szája azt mondta, meghibbantam a szerencsétlenségben.

Kendő a fejemen, világos, drapp színű, fémszálas.

Négyéves kisfiam van, Jancsika. Szép.

(A kalapos kislány lett.)

Anyám vallásos asszony volt, de nem volt elvakult. Amikor megkereszteltük Jancsikát, azt mondta: meg ne próbáljam valaha is bántani amiatt, hogy ki az apja. Isten teremtménye, Isten adta – ki tudja, majd mennyi áldás lesz rajta, mennyi segítséget ád Isten általa. A papnak is a szájába rágta a keresztelési textust. Az mondta is – kelletlenül, engem laposan nézegetett, éreztem a bujaságot a szeméből, de nem törődtem vele. Nekem van hites uram egy másik világon – gondoltam, s mit sem törődtem ezzel a világgal. Gyakran időztem odaát. Az angyal sokszor éreztette jelenlétét.

A kis Jancsika jókedvű gyerek volt, mit sem törődött azzal, hogyan fogantatott, s hogy a világra jövetele engem elszakított az emberektől. Bár ki tudja, mi nem tudhatjuk sohasem, ha nekem ez volt a sorsom, hogy magányra ítéltessek, akkor Jancsika világra jötte nélkül is így éltem volna. Úgy éreztem, valamilyen bűn nyomja a lelkem, talán nem mostani, talán valami régi, de most vezeklek érte, s elfogadtam a sorsom. Belőlem nem lett templomba járó, vallásos asszony, lányanya voltam, s kerültem az embereket.

Jancsika kárpótolt mindenért, ahogy az idő haladt. Néha csak odabújt hozzám, szótlanul. Szeretett. A kezem nem állt rá, hogy megsimogassam, de melegnek éreztem a szívem tájékát ilyenkor.

Az embereket idegeneknek éreztem, s bár a komaasszonyon kívül szinte senki nem járt hozzánk, láttam őket az ablakból, messziről, és láttam minden hiányosságukat. A szeretetet kevesen ismerték. Mindenki csak a vagyonért küzdött. Nehéz éveket éltünk, forrott a világ, katonának verbuválták a férfiakat. Ekkor nyilallott a szívembe, hogy Jancsikát nem adnám semmiért, nem engedném, hogy befogják. Féltettem.

Ekkortájt jutott eszembe, hogy ha juhász lenne ő is a rengeteg havasban, ugyan hiába kutatnák, nem tudnák rekrutának befogni. A szívem nyugtalan volt. Ismét elkezdtem kitekintgetni a forráson túl, a kaszálón túl. Kerestem valamit. Vagy valakit? Tőle vártam segítséget?

Anyám azt mondta: – Ha meghalok, és eljön érted az az ember, ne utasítsd el, nem élhetsz mindig egyedül.

Hallgattam. Anyám folytatta:

– Hátha elvesz feleségül.

– Magyar pap nem ad vele össze! – csattantam fel türelmetlenül.

– Magyar pap, oláh pap – dohogott anyám. – Számít az? Isten fia ő is, az ő vallásával.

Jancsika már legényember, jár a lányok után.

Megházasodik. Fekete mellény, fehér ing, fekete nadrág.

Nem szerettem a menyemet. Mi szegények voltunk, ők módosak.

– Menjél te is férjhez! – mondják.

Nem tudtam megszeretni egyiket sem.

Ötvenéves korában eljött hozzám. Akkor már anyám nem élt. Már csak Jancsika és az unokám jártak hozzám.

Megvárta, hogy egyedül maradjak. Egy este eljött.

Kint ültem a tyúkudvaron a szürkületben, a tyúkokat vártam, hogy bezárhassam, amikor hátulról megfogta a vállam. Nem féltem tőle, láttam látatlanban, hogy közeledik a hátam mögött van. Eltoltam a kezét.

Tudtam, hogy jönni fog. Bezártam a tyúkokat, bementünk a házba. Vacsorát adtam, alig evett, ital nem volt, ivott egy nagy csupor vizet.

Nézett, a testem vetkőztette a sokrétű gyászruhából. Mosolyogtam. A szemében tüzek játszottak, de csak a földet nézte. Éreztem, hogy az övé vagyok, erre és még sok más életre – egyedül az övé. Éreztem a vágyat benne, a féltést, a sóvárgást.

Mígnem odajött, szó nélkül borított az ágyra, ruhástól tett magáévá. Éreztem, hogy gyereket foganok.

Egész éjjel nálam volt, hajnalban, pirkadat előtt elbúcsúzott, s ment.

Még eljött ismét egy hét múlva. Az éjszaka a miénk volt. Majd ismét.

Kérte, hogy menjek utána. Nemet intettem. – Jancsika – mondtam, hogy nem hagyom itt a fiamat.

Ritkán, de továbbra is eljárt hozzám titkon. Volt, hogy rajtakaptak, olyankor felment a padlásra, ott bújt el, amíg el nem mentek. Aztán nálam aludt.

Ötvenévesen terhes lettem.

Elhívtam a bábát. Majdnem elvéreztem. Sajnáltak a faluban.

Nászomat látom, jó ember volt, odamegyek.

– Férjhez mehetnél, ne a világot rágd! – akkor pofon vágtam.

Ismertem a nászomat, mindig sajnált engem.

Mindig jóindulatú volt. Nem kellett nekem. Fekete ember, bajusszal.

Ha szerettem volna, össze is házasodhattunk volna, miután megözvegyült. Ő a mostani apám.

Gazdagok voltak. Nem akartam hozzá menni. A fiamnak is meghalt a felesége.

Mariska, a fiam lánya, ő jár hozzám. Jancsika egyedül él.

Fény – Angyalok, Jézust látom. Fényesség. Nyolcvannyolc éves voltam.

Hagyni kell az embereket békében élni.

Nem kell másokat kibeszélni.

Nem akartam férjjel élni.

Farkasember, aki megtámadott…

Nem mert hamarabb eljönni.

Román ember volt. Juhász volt. A fiamnak az apja volt.

Angyalt látok a szobában.

Akkor is megerőszakolt, pedig már öregasszony voltam.

Rég kese haja volt. Most ősz hosszú haja.

Nehéz a szívem, majdnem megfulladok.

Ha tudnám, hogy ki lehet…

Fullasztó minden. Angyalt látok.

Felnéztem a mennyezetre, mely megnyílott, mintha félrehúzták volna. S ott láttam a sok lelkes lényt a magasságban, a fejem fölött. Tudtam, hogy mindenkor ott vannak, velem vannak, velem már semmi rossz nem történhetik.

Őrangyalom, fényes. Ez az ember másodszor is az életemre tört. Ez az ember mindig meg akart ölni.

– Ennyire szeretett? – kérdi az utaztatóm. Ő tudja, ő lát tisztábban. Ha valaki eszeveszett szerelemből ölni képes…

Valami bűnt követtem el. Régen.

Az őrangyalom megmentett.

Szeretkeztünk – jó volt vele.

Azt hittem, meghalok. Nagyon szerettem ezt az embert. Román ember volt.

Juhász volt a hegyekben. Onnan járt le.

Ott voltak a juhok meg a nagy kutyák.

Azt mondta, menjek oda fel, de én féltem az erdőben. Azt mondta, megvédenek a kutyák. Farkasok is voltak ott.

Ő járt le titokban. Őt szerettem, azért nem mentem máshoz. Őt is Jánosnak hívták. Jonel, Jonel – románul. Elmentem szamócát szedni. Egy hétig nem jöttem haza.

– Eltévedtem, és nem találtam a visszavezető utat – azt mondtam a faluban.

Nem ismertük egymás nyelvét.

Az unokája hasonlít rá.

Amikor vénasszony-koromban eljött az az ember, elindultam a hegyi úton. Fel a hegyre, a hatalmas hegyre, melyen Isten trónol. Oda mentem, ahol mindennek a forrása van, s az ég a földet magához öleli. A havasba.

Elindulok a hegyi úton, hamarosan lucskos a hátamon az ing, bár a szél fúj, s a hőség itt nem érződik. Nagyokat lépek a hegyi úton. A mezőn mellettem egy férfi szénásszekeret rak, az aprócska hegyi lovat kicsapta legelni.

Vackorfa, letépek pár gyümölcsöt. Olyan pici, majdnem ehetetlen. A lábam visz, mintha önállósult volna, s érzem az izmokat dolgozni. A szél fúj, semmi más hangot nem hallok. Földrögök görögnek a lépéseim alatt. Az első szint egy pláj – talán így hívják errefelé. Hegyi mező, legelő. S szembefordulok a szembeni hegyoldallal. A látvány mellbe vág. Sűrűn lombhullatóval benőtt hegy magaslik sötétzölden. A méltósága megdöbbent. Ahogy nézem, a magam kicsinységét érezve a tájban, mintha sírás fojtogatna. Valaki velem van, érzem a jelenlétét. Nem járok egyedül.

Innen már meredek az út, kövesedik, sziklagöröngyök útjából kell kitérnem. Egy szikladarab az út közepén, nekidőlök, fent az oldalban esztena. Tarka tehenek. Ott kutyák lehetnek, kikerülni nem lehet, az út mellette visz. Oldalazva megközelítem az út menti erdőt. A szelet hallom: sem bogár, sem tücsök. A falu hangja rég elhalt. Itt már a madár sem jár. Csak a gondolat. S a szél. Szembe velem a sötétzöld hegy trónol. Kiáltani szeretnék, hogy visszhangozzék. De a szelet nem zavarhatom. Magamba fojtom a kiáltást, s indulok az erdő felé. Meredek oldalon nőtt. Vigyázok, hogy kavics, fadarab ne kerüljön a talpam alá, nehogy megcsússzak. Csodálkozom, hogy visz a lábam. Szinte nem is érzem a testem súlyát. Virág az úton, intek neki. Szamártövis, encián, borsmenta. Az illatukat a földre nyomja a hőség, csak egyet-egyet lebbent rajtuk a szél. Óriási hegyi mező, eltűnök a hatalmas hegy lábai között.

Az erdő kihalt, csak egy sávnyi. A hegygerincet választja el a túlsó hegyoldaltól. Felérek a tetőre. Pár lépésre egy ló szabadjára engedve, lábdobogásomra megáll a legeléssel, hallgatózik. Megnézzük egymást egy pillanatra dermedten, aztán megrázza a fejét, s ismét legelni kezd. Semmi sem hallatszik, csak a szél, mintha megsüketültem volna. Körülöttem a Maros menti falvak párába vesző csücske. Szemben velem hatalmas ölű völgy, balra tőlem a sötétzöld, lombhullatós hegy. Hangtalan kilátó.

Már sem sírnom, sem kiáltanom nem kell. Hallgatom a szelet – más hang nem szól. A ló halkan nyerít, de a hangját máris elviszi a szél, csak sejtem, hogy szólott.

Mellettem apró, lila virágú szamártövis, leszedem. Pici kék-fehér, földönkúszó virágok, odébb szalmavirágszerű, sárga szamártövis.

Óriási távlatok körben, keresztülkúszik rajtuk az út. Falu az út mentén, ismét falu, s valahol egy erdő mögött ismét egy. Völgy folyik völgybe, a távolban kékek a hegyek, a velem szembeni méltóságosan zöld. Földközelből nézem a teremtett világot. Akié e gazdagság, bő kézzel mérte. Semmi nincs, ami apró létünkre emlékeztetne, napi bajlódásokra, emberi kicsinységre. Felszív a táj, mint porszemet, félve tapadok a földre (Istenszéke).

A férfi az esztenán várt rám, juhokat legeltetett. Ott állt, messziről nézett, láttam az alakját, ahogy figyelte jövetelem fentről, a kanyargós hegyi utamon, s egyetlen szóval visszaparancsolta a kutyákat. (Ma is kutyát tart, mindig van egy nagytestű kutyája, soha el nem engedi maga mellől, a leghűbb társa, mintha az élete függne tőle).

Meg-megálltam, fel-felnézegettem. Állt, botjára támaszkodva két könyökkel, belevárakozott az időtlenségbe, várt rám. Egy életet várt, most már azt a pár pillanatot csak kivárja türelmesen. Fent voltam, lassan közeledtem felé. Levette a karját a botról, a botot a hóna alá vette, s kihúzta magát, mintha tisztelegne. Egész közel mentem hozzá, zihálásom visszatartottam. Álltunk egymással szemben, elmerültem a szürkéskék szem nézésében, eljutottam a lelkéig. Az árván remegett. Tekintetemmel magamhoz öleltem.

Megfordult, s megindult előttem.

A kalyibában frissen vágott fenyőágakra vetett ágyat, az asztalon vadalmatermés mázas cserépedényben. Még erről is gondoskodott. Nagyon várt. Ő is visszafojtja a lélegzetét. Innom ad, étellel kínál, most nem kell. Most nem. Leül az ágyra, felém nyújtja a karját, szemével kérlel. Hozzálépek, ültében átfogja a testem. Magához húz, le, a fenyőágak zizegnek alattunk. Ölelése visszafogottan szenvedélyes, mint aki nincs nőhöz szokva, s én ügyetlen, mint aki nincs öleléshez szokva. Fellángol egy megnevezhetetlen szerelemerő.

Beszél hozzám idegen beszéddel, melynek szavait egyenként nem is, de a beszédet magát értem. Értem, hogy a fiúnkat kérdezi. Jonel.

– A fiad megvan, meghalt a felesége, de a lánya, Mariska gyereket vár. Dédszülők leszünk! – nevetgélek rekedtes vénasszonyhangon. Kihúzza magát büszkén, mellkasán is megőszültek a szálak, végigsimítok rajtuk. Mennyire távoli és mennyire idegen, mégis egy életre köt ez a férfi.

Este soká alszom el. Azt hittem, kifáraszt a hegymászás – évek óta nem volt részem belőle. Mégis sokáig fenn vagyok: a szél, a magányos ló, a másik kis mokányló a hatalmas szénásszekérrel. S valaki jár a hegyen – talán a szél, hisz a madár oda nem merészkedik. A fülledt hőség földre teper illatokat, a virágok megadják magukat. Semmi, csak a vackorfa hullatja bőkezűn fanyar-szemű gyümölcsét. Úgy zengett a lélek, valaki megszólaltatta. Valaki, aki velem járt egész utamon (Istenszéke).

– Édesanyám, ne tréfáljon velünk, már azt hittük, megették a farkasok – Jancsika szeme csupa aggodalom, ahogy a konyhaajtóban megtámasztja az ajtófélfát. Nem jön be.

– Apádnál voltam fenn a havason – mondom kertelés nélkül.

– Aki kis híján megölte magát? – sötétül el az arca.

– Igen.

Jancsika megdöbben.

– Édesanyám nem félt, hogy valami baja lesz?

– Nem. Volt itt előtte, beszéltünk.

– Édesanyám hogy beszélhetett egy hegyi pásztorral, akinek a nyelvét sem érti? Hogy lett volna itt az az ember? Akkor látta volna valaki a faluból, amikor jön és megy.

Nem látom értelmét vitatkozni.

– Itt volt. Megbékéltünk. Aztán felmentem hozzá egy hétre.

Jancsika arcán aggodalom. Amióta meghalt a felesége, sokat jár át hozzám.

– Édesanyám jól van, nem éhes? Volt mit ennie? Van itthon élelem?

– Nem vagyok éhes, fiam. Boldog vagyok, hogy megvilágosodtak a sötét foltok az életemben. Most olyan, mintha egy hegyről lefelé látnám az életemet. Eddig fordítva volt: sötét völgyből nem láttam az eget.

Jancsika a homlokát ráncolja. Látom, hogy bolondnak néz.

– Ülj le, fiam, örülök, hogy itt vagy. Apósod megvan?

Jancsika meglepődik, soha nem kérdeztem az apósát.

– Megvan, meg hát – hüledezik. – Mariska is. Már nem sok van neki hátra a terhességgel.

– Látod, fiam, örülök, hogy nem mentem férjhez. Nehéz volt egyedül, mikor kicsi voltál. De legalább a hűségem megőriztem.

– Kihez?

– Magamhoz. Most már azt mondom neked is, élj a te kedvedre. Ne élj soha kényszerűségből. Csak mert a világ megszól. A világnak úgysem tehetsz sehogy sem kedvére.

– Csak nem akar édesanyám egy oláh után menni?

– Nem, fiam. Tudom, hol a helyem. Ha a Jóisten azt akarta volna, hogy vele éljek, havasi asszonynak teremtett volna. De akkor én is meghaltam volna, s te sem maradsz meg. A Jóisten akaratát nem láthatjuk mi, emberek. Nekem itt kellett élni. Odafent csak az Isten vigyáz ránk a nagy ég boltozatja alatt.

Nem költöztem fel a havasra. De nem is mertem többé felmenni. A Jóisten sem ügyel mindenkire mindig a nagy égbolt alatt.

Egy februári napon egy fiatal oláh bojtár jött le a havasból. Megállt a kerítésen kívül, nézett szótlanul, ahogy a tyúkudvarban tettem-vettem. A szívem összeszorult, sötét sejtelem szorongatta. A bojtár kezében ócska, tépett, fekete kalap. A fiú lassan feltette a kerítésre.

Magyarul szólt, s bár szava idegenül csengett, a lelkem megértette:

– Jonelt széttépték a farkasok.

Előttem csak a fekete kalap. Lassan leveszem a kerítésről, itt-ott véres. Mire szétnéztem, a fiú már sehol nem volt. Ha a kalap nem lett volna a kezemben, azt hiszem, álmodom. De ott volt.

A zsírosbödön felét egy lábasba merem. Felteszem a kályhára, s mielőtt forrik, beleteszem a kalapot. Majd egy bottal kiveszem. Lecsorgatom a zsírt róla, s kiviszem az udvarra, a kerítéslécen egy felfordított mázas cserépre borítom, elegyengetem formára. Csak nézem. Sokáig nézem. Az egész életem látom, amikor arra a kalapra nézek.

Jonel kínhalállal pusztulhatott el. A kedélyem elborult.

Másnap jött Jancsika, a kalap ott volt a mázas cserépen a kerítésen. Leemeli. Rám néz kérdőn.

– Az apádé. Meghalt. Széttépték a farkasok.

Jancsika nem szól, szeme villog, szürkében játszik. Leveszi a kalapot a kerítésről, a fejébe nyomja, s megy.

Így békélt meg halálában az apjával.

A faluban elkezdték mondogatni, hogy megbolondultam, s még jobban sajnáltak, mint eleddig. Akik ellenségeim voltak, azt állították, hogy vajákossággal foglalkozom, megrontok állatokat, embereket, s ha valaki megbetegedett, az én házam felé mutogattak. Jancsika megvédett. Egyszer egy vásáros embernek, akivel miattam összekülönbözött, felborította a szekerét. Csak akkor egyszer láttam, hogy az én szelíd fiamnak olyan lángok gyúltak a szemében, mint az apjának. – Oláhfattyú – kiáltott rá az ember –, boszorkányfattya! Jancsika szó nélkül borította fel az ember szekerét. Tojások törtek benne szerteszét. A szekeres nem mert vele ellenkezni.

Egyre többet időzöm az égi lények társaságában. Ott vannak mindig a fejem felett, most már Jonel is onnan néz.

Életem utolsó harminc évét félig nem evilágon töltöttem. Testben és lélekben özvegyasszony. Jonel halála után gyakrabban volt a lelkem odafent. Ezen a földön már nem sok dolgom volt: mosolyogtam, ha Mariska elhozta a dédunokám, s amikor elment, esténként Jonellel beszélgettem. Már régóta halott volt.

Néha furcsa látomásaim voltak. Forgatag, jövés-menés, idegen emberek, férfiak, s néha mintha egy másik testben fiatal nő lennék. A lelkem egy része újjászületett.

Megint a tyúkudvar.

A legjobb volt öregasszonynak lenni, a vágy elmarad, csak él az ember magának.

A férfit széttépték a farkasok. Alig kapok levegőt. Várom a halált. Őt szerettem.

Kék szemével, kese hajával.

A lelke visszajárt. Miután a farkasok megették.

Olyan, mint ha engem látna.

Ő sem tudott megkönnyebbülni.

1844-ben természetes halállal haltam meg. Jancsika csak annyit látott – már maga is öregember –, hogy a macska kiszalad a házból, s nem megy be többé. Az ágyon feküdtem, agg asszony, nyolcvannyolc éves, sovány, élettelen. Az arcomon földöntúli boldogság. Jonel értem jött, együtt mentünk el, hogy aztán újraszülessen egy rövid időre: csak annyira, hogy feleségül vehessen. Ennyivel tartozott nekem. Csak a következő életünkben tett eleget anyám kívánságának – de akkor is csak az oltárig kísért – utána nyoma veszett.

Felemelkedtünk a magasba. Hirtelen hozzám tapad egy lélek. Jön velem a férfi.

Hánytatott életet élt akkor is, most is. Akkor oláh juhász volt, árva gyerek, most egy román férfi és egy székely asszony fia, de szülei pici korában elváltak. Kiskorában azzal bosszantotta az anyját, hogy ő szerelemgyerek – ahogy a román mondja: copil din flori. Virágból pattant gyerek.

Perdita

Megint a földön.

Polgári ruhában van. Lovas kocsi. Poros tér.

Kézen fogva megyünk. Katolikus pap, zöld fényes ruha. Áldást ad ránk.

Oltár előtt térdelünk, és imádkozunk.

Rózsaszín ruhában, ő fekete ruhában.

Németek között. Szerelmi házasság.

Ő ellovagol, elhagy engem.

Háborúba kellett mennie, nem is jön többé vissza.

Csak azért jött vissza, hogy feleségül vegyen. Ezzel tartozott nekem.

Nézek utána, ahogy a lóval elment.

Neki mindig voltak kötelességei.

Mindig nehéz, amikor rá gondolok, visszavárom a lovas embert, nem jött vissza többé. Mindig őt kerestem.

Elönt a forróság.

Tehetetlen vagyok. Nem tudom, mitévő legyek.

Nem értem. Fárasztó az élet számomra.

Nincs életkedvem nélküle.

Szorító, fullasztó érzés a mellkasomon.

Lebegek. Egyre feljebb megyek.

Kápolnát láttam.

A hosszú élet koronája a szerelem.

S az életnek nincs olyan karmája, hogy szerelem?

A szerelem törvényen kívül való, és emiatt fulladok sokszor.

Ez a tehetetlenség.

Furcsa, mindig mások a szereposztások.

Olyan, mint egy spirál, ahogy az ember él. Ereszkedik le ezen a tölcséren, de sohasem érünk össze. Talán az unokám elhozza a békességet. Ebbe az életbe meg akar születni.

A nászéjszakát sem háltuk el. Ahogy kijöttünk a kis falusi templomból, ellovagolt, s én ott maradtam a menyasszonyi csokrommal a kezemben. A szüleim hazavittek, s egy évre rá férjhez adtak egy fiatal orvoshoz. Addigra már túl voltam a hiábavaló várakozáson, kétségbeesésen, szerelmi bánaton. Közöny ült a szívemen megint.

Máskor meg a férjem voltál, nagyvárosban éltünk, színházba vittél, sietnünk kellett. Hogy elrobog mindig ez az elképzelt élet. Lovasfogat szállított, konflis siklott szántalpakon, puha, meleg hó volt az utcákon. Barna, puha bajuszos, kedves, átlagos alkatú férfi, alkalmazkodó, szívélyes. Én barna utazóruhában, fiatal feleség. Gondosan takarót terítettél a térdemre, a széltől is óvtál.

Gázlámpák égtek. Kik is voltunk akkor? (Életeink).

A férjem előzékeny és szívélyes volt, mondhatni gyengéd, mint egy lábadozó beteghez. A lelkéhez nem férhettem, de ő sem az enyémhez. Kárpótlásul a testem az utolsó porcikáig az övé volt. Hét évig éltünk együtt, én gondtalan semmittevésben, jómódú polgárasszonyként. Ám ahogy a lelkét távol tartotta tőlem, úgy a szakmai élete is távolinak tűnt számomra. Én nem is kerestem lelki közösséget vele. Ahogy a volt hitvesemmel, aki alig lett több vőlegénynél, szó nélkül is értettük egymást, úgy

meghagytam orvos férjemet abban a tudatban, hogy lehetnek külön útjai, kis titkai. Tiszteltem a hivatását, de csak kívülállóként. S a rejtett utak veszélybe sodorták, amik miatt egy napon nekem is felelnem kellett.

Egyetlen napon változott meg minden.

Amikor elvesztettem őt, hetekre vigasztalan voltam. Ebben az időszakban a hetenkénti börtönlátogatások tartották bennem a lelket. Korábbi befolyására való tekintettel kezdetben megengedték, hogy beszéljünk egy-egy negyedórát.

Nem voltak rokonaim sem Bonnban, sem másutt. Teljes kiszolgáltatottságom csak most értettem meg igazán. Hogy eddig e férfi által burokban éltem, a széltől is óvott, mindent előteremtett. Nekem semmi más feladatom nem volt, mint őt szeretni, dédelgetni. Sokszor olyan volt, mint egy gyermek.

Aztán úgy döntöttem, én meg egy másik fajta önkéntes börtönbe vonulok.

Akkor láttam utoljára. Elmentem hozzá a börtönbe. Elbúcsúztam. Annyit mondtam, vidékre utazom nevelőnőnek kisgyerekek mellé. Láttam az arcán az aggodalmat. Neki nem lehetett hazudni, de ugyan mit mondhattam volna? Azt mondta, szenved, mint a kutya, de nekem élnem kell az életem, megérti. Ő engem nem tud már többé boldoggá tenni, rólam gondoskodni.

Nincs fantázia, csak emlékezés?

Mi a hazugság?

Az ötletszerűen bevillanó emlékek?

A bordély, ahova a férjem bebörtönzése után kerültem? Nem volt választás. Cselédnek nem is vettek volna fel. Ahhoz különben is túl értékes voltam, semhogy egyetlen férfi szexuális kéjtárgya legyek. Így enyém volt a város, sőt a környék. A magas társadalom tagjai ugyanúgy megfordultak nálam, mint egykor a szalonunkban.

A férjem azért bukott le, mert nem tudott az orvosi javadalmazásból lépést tartani velük. A kuratórium által rábízott árvapénzt sikkasztotta éveken keresztül.

Minderről semmit nem tudtam, ezekről soha nem szólt. Akkor talán mondtam volna, amikor először pénzzavarba kerültünk, hogy hagyja ott a bonni praxisát, és menjünk vidékre, adjuk el a polgári házat, sokat ért! Mindent maga fontolt meg, engem a széltől is óvott. Mintha tartozást egyenlítene ki velem szemben.

Valamikor rég, egy régi életében rosszat tett velem – az volt a feladata –, s ebben az életében kellett volna jóvátennie.

Örülök annak a kevés évnek, amíg boldoggá tehetett.

Talán jobban oda kellett volna figyelnünk.

Én őt szerettem – ő meg jó volt hozzám, gondoskodó, előzékeny, szívélyes.

Egyre mélyebbre került. Láttam a gondfelhőket a homlokán. De annál gyengédebb volt velem. Színházba jártunk, ott egészen gyermekké vált, ahogy tapsolt, nevetett, elkomorult. Mintha mások életén keresztül a sajátját hatványozva élné. Minden egyes ember rezgését átvette. Talán nem szabad egy orvosnak ennyire átélőnek lenni. Több távolságtartás kellett volna. Több józanság.

Ő viszont szenvedett. Átélt mindent, amit ember átélhet, hagyta, hogy a lelkét átjárja mások gondja-baja.

A betegek nagyon szerették. A módosabbja megfizette értő figyelmét, szívélyességét. Ám hivatása nem jövedelmezett annyit, amennyit ő az élettől elvett.

S az élet benyújtotta a számlát. Ő börtönbe került, én bordélyházba mentem.

Ismertem a madámot, jobb családból származott. Megsajnált. Tudta, hogy ha az utcára kerülök, elpusztulok. A házunk elárverezték. Eljött az árverésre, s amikor már minden kalapács alá került, s én a kétségbeeséstől fulladoztam, csöndesen megállt mellettem. Csak annyit mondott: – Ha úgy gondolja, hogy elfogad egy segítő kezet… – s karon fogott. Gondolatom sem volt. Csak lépdeltem mellette. A jelenlevők – az ügyész, a bíró, a rendőrfőnök, meg a többi volt „jó ismerős” csak nézett. De engem

nem érdekelt. Egy bordélyháztulajdonos karján vonultam ki a magas társaságból, s ez valamelyest pajzán színezetet adott ennek a reménytelennek tűnő történetnek.

Úgy gondoltam vissza életemre Gabriellel, mint egy fent-messze lebegő álomra, melyből én a kemény földre hulltam.

Csak lépdeltem a termetes, idősödő hölgy oldalán, akinek lassan megeredt a beszélőkéje, amint kijöttünk a házból.

– Segítek magának, meglátja, minden rendben lesz. Egy darabig ellehet a házamban, pihenje ki magát, és átgondoljuk az életét.

Erre ismét eleredt a könnyem. Ugyan, mit gondolhatnék át.

– Ah – mondta legyintve –, az élet annyi esélyt kínál, ahányat csak meglátunk. Maga okos asszony. Szép és intelligens. Ugyan hányan ne szeretnének ilyen nőt!

– Nekem nem kell más férfi! – tiltakoztam. – Én ezt az egyet ismertem, nekem nem kell más senki!

– Ugyan, nyugodjon meg. Az élet egyébből sem áll, csak újabb és újabb esélyekből. A férfiak szeretik, ha egy nőt kiszolgáltatottnak látnak. Szeretnek gondoskodni róla, kisajátítani őt, és életük végéig megtartani. Mit kérnek cserébe? Kedvességet, odafordulást, megértést. Nem sokat. Napi egy-két óra odafigyelést. Olyan nagy dolog ez?

– Hiszen mindig is ezt csináltam.

– Na látja. Semmi mást nem kell tennie ezentúl sem. Maga ebben mester. A hárfáját én vettem meg! – szólt hirtelen.

A szemem felragyogott. Olyan hálát éreztem, mint még soha. Kutyahűséggel néztem fel rá, elkaptam vaskos-ráncos kezét, és megcsókoltam. Megsimogatta a hajam, tömpe ujjaival átfogta világosbarna fürtjeimet, és a fényben nézegette.

– Majd meglátod, jó dolgod lesz nálam! – már tegezett, mint egy gyereket. Ezért még hálásabb voltam. Kézen fogott, és beültünk egy konflisba.

A ház, ahová vitt, furcsa volt számomra eleinte. Nappal szinte senki sem mutatkozott benne a személyzeten kívül: takarítottak, szellőztettek. Alig beszéltek, s ha észrevették, hogy ott vagyok, elhallgattak. Éjjel meg elviselhetetlen zajok hallatszottak, néha féltem.

Már két hete lehettem ott, dologtalanul vesztegelve. A hárfámon játszottam, egy-egy szobalány kíváncsi tekintetétől kísérve.

– Ez az új lány? – kérdezte az egyik a másiktól, mire amaz elhallgattatta, magával vonszolta valahova, ahol hosszasan suttogtak. Nem érdekelt. Gabrielre gondoltam, a testem érte üzent.

Egy nap behívatott az asszony, és halk hangon előadta, hogy aznap este nagy társaság lesz nála, szeretné megosztani velem a háziasszonyi feladatait. Érdeklődve hallgattam.

– Mindenesetre csak az est második felében kérem a segítségedet, amikor a figyelem lankad, és figyelni kell. Annyi minden történhet. – Tudtam ezt, nálunk is voltak fogadások, eleinte minden szépen ment, aztán ahogy az est haladt előre és az italok fogytak, egyre inkább elbizonytalanodtam. Olyankor legszívesebben megkértem volna a férjem, hogy vessen véget a társasági összejövetelnek. Éjfél után már nem maradtam ott. Elvonultam. Az a legrosszabb: éjjel kettő tájt a sok részeg. A rendesebbje éjfél után hazamegy.

Tehát a nehezebbjét bízná rám – gondoltam –, idős már, nehezére esik az éjszakázás.

– Majd elmagyarázom, kire kell figyelni, kit kell szóval tartani, kikkel kell beszélgetni. A tied a pálya, nagyvilági nő vagy – mosolyodott el.

– Ugyan – mondtam halkan, mert Gabriel járt az eszemben, az, hogy amióta itt vagyok, nem látogattam meg. Bár utoljára szóltak, hogy most már csak havonta mehetek hozzá. Úgy éreztem, egyre távolabb kerülünk egymástól, két tengeri hajó: én az egyik irányba, ő a másikba, mert a szél másfele fúj bennünket. Fájt a szívem, hogy elvesztettem.

Aznapra öltöztetőt kaptam és fodrászt. Felismerhetetlenné változtattak, de csak vállat vontam. Jobb is, én ebben a városban egy bukott ember felesége vagyok, nem kell felismerjenek. Okos ez az idős asszony.

Éjfél után jött el az időm. A társaság már nagyon részeg volt. Csak férfiak, nagyon fesztelenül. De volt közöttük egy-két férfi, aki kiábrándítóan józan volt. Nem láttam, hogy az est során ittak-e, vagy nem.

Amikor kimentem a szalonba, rémülettel ismertem fel korábbi életem szereplőit: Az ügyészt. A bírót. A rendőrfőnököt. Meg egy magas beosztású börtönőrt.

Feltűnés nélkül léptem a madám helyére, azt már nem láttam, hogy nem vonult vissza, egy függöny mögül végig figyelt. Leültem a helyére a szalonba, abba a fotelbe, ahol ült.

– Asszonyom, hogy megfiatalodott – sütötte el a bíró az első durva tréfát. Már vettem a lélegzetet, hogy kikérjem magamnak, de aztán eszembe jutott, hogy ez más helyzet. Mosolyogtam. Egy hideg szempár szegeződött rám. Csak figyelt sokáig, s én kerültem ezt a tekintetet. Két férfi velem szemben összesúgott, az egyik odajött. Az ügyész volt, hónom alá nyúlt, pattintott az ujjával, megkezdődött az elvonulás. Poharakat ürítettek, erősen festett nők jöttek be a szalonba, de már nem láttam, mi történik. A férfi úgy fogta a karom, mintha attól félne, megszököm, s felvitt a lépcsőn.

– Melyik a szobája? – ez volt mindössze az egyetlen mondat, amit mondott nekem. Remegve vettem elő a bugyellárisból a szobakulcsot, az ajtóban előre tolt, én a hárfa mellé akartam ülni, amikor nekem esett. A sálam tépte le, majd a vállfodrom, hátamon a kapcsok tompa pattanással engedtek, s repültek szerteszét, a míderemet nekem kellett kioldanom, az alsószoknyám letépte, és az ágyra nyomott.

Közben nem tudtam elszakadni attól a friss emléktől, hogy ez a férfi habzó szájjal beszél a tárgyalóteremben, álszent frázisokat puffogtat a kiszolgáltatott árvákról, özvegyekről, háborúról, melyben részt venni minden hazafi kötelessége, miközben egyes selejtemberek – ez a vádlottnak szólt, a férjemnek – kibújnak hazafias kötelességük alól, és eltulajdonítják a kiszolgáltatottak csekélyke javait.

Kiszolgáltatottak – kavargott a fejemben. Habzó száj, most meg egy hasonlóképp feldúlt pojáca fújat rajtam, ugyanúgy pufognak agyamban az üres frázisok, míg

elengedi magát. Még jó, hogy a férjem elintézte, hogy egyszer s mindenkorra ne lehessen gyerekem. Nem szeretnék ilyen embertől foganni.

Magam előtt is szégyelltem, de aztán hagytam, hogy magával sodorjon a közösülés, élveztem. Már hónapok óta nem voltam férfival.

S akkor hirtelen eszembe jutott valami: ha a férjem szeretett, ugyan miért nem akarta soha, hogy gyerekünk legyen? Sejtettem, hogy ő akart mindenkor gyerek maradni. De nem haragudtam rá az önzéséért.

Az ügyész felállt katonásan, ruháit vette számba, s mintha csak levegő lennék, már csak magával és a tükörrel foglalkozott. Fekete ruhájára, kürtőkalapjára, száljára, felöltőjére fordított gondot. Érdeklődve figyeltem: mennyire mások a mozdulatai, mint a férjemnek, ez pedáns. A férjem csak rendszerető volt. Ebben volt valami kényszeresség, mintha figyelnék, mintha publikum előtt öltözne, minden mozdulata pontos volt. S ugyanazzal az akkurátussággal kivette a tárcáját, megnyálazta az ujját, s pontosan azt a bankjegyet vette ki belőle, amit korábban oda tett. Letette a fésülködőasztalra, szalutált, s hang nélkül, határozott léptekkel távozott.

Nevetnem kellett.

Aztán megtudtam, hogy ezek havonta nagyobb összejövetelt rendeznek itt. Ez volt a város egyik előkelő örömháza.

A madámmal szó nélkül szót értettünk.

A következő alkalommal már nem kellett bejönnöm a szalonba, most a bíró kopogott az ajtómon. A szótlan ügyész csak elmesélte kollegáinak, hogy kinél vendégeskedett?

A bíró jóságos volt, segítőkész. Beszélt, beszélt. Segít újabb keresetet beadni. Mondtam, hogy én nem fellebbezek. Ez a világ úgy jó, ahogy van. Számomra így igazságos. Ha valaki nem gazember és nagyra vágyik – szükségszerű a bukása. Így járt a férjem. A magam helyzetét nehezebb értelmeznem. De megvagyok.

Hímtagját is úgy adta át, mintha a világ legnagyobb jócselekedetét hajtaná végre. Két másodperc alatt elélvezett. Szegény kövér felesége! – s nevethetnékem támadt. Ezeknek a férfiaknak mind a fonákját láttam itt meg.

Ott volt még a börtönőrök felügyelője. Ez kéjenc volt, de nem mutatott újat. Ezek mind megfordultak nálam. És nekem elégtétel volt.

Egy bordélyház a társadalom sötét oldala. Bár nem jár oda mindenki, van, aki otthon magányosan iszik. De társadalmi kényszer nehezedik arra, aki befolyásos, akinek mások felett hatalma van. Ha valaki lépést akar tartani, mennie kell mindenhová, ahová a többinek.

A bíró például szívesen vette, ha nem szokványos dolgokat művelünk, de nem volt kitartó. Az ügyész a hagyományos dolgokat kedvelte, de tőle másfél óránál korábban nem szabadulhattam. A csendőrőrmester csak egyszer volt velem. Sovány élete kárpótlásául mindig a kövér nőket választotta, úgyhogy ejtett is engem. A felesége is kövér. Ő itt sem tudta letenni a szerepét. A perverzitásig durva – mesélték a lányok, akikkel azóta már váltottam pár szót.

Szegény férjem – a madám rövid megjegyzést tett rá, hogy – maga is eljárt ide, s nemcsak az illusztris bandával. Néha egyedül is. Talán szerelmes is volt egyik-másik lányba. Őt olyan könnyen megejtették a nők. Igazi poligám férfi – ösztönös, nem elfojtó, mindenre nyitott. A bűnre is, aminek a határát – melyet minduntalan átlépett –, nem érzékelte.

Aztán otthon mindent megtanított nekem. Mintha érezte volna, hogy nekem ez a pályám. Felkészített rá.

Sorra jártak hozzám a városbeli előkelőségek. Volt, aki kérte, hogy játsszak neki hárfán, közben hátulról szeretkezett velem, s ha elvétettem a futamot, újrajátszatta. Ebben is volt valami nevetséges. Egy idő után beszélni kezdtem hozzájuk, mindenkihez volt egy-két metsző megjegyzésem. Mintha lehetőséget kínált volna az élet, hogy pálcát törjek felettük. Mindig minden helyzet mulatságos voltát láttam meg. Különös életem volt.

Minek ez az erkölcsi bíráskodás a helyzet minden fonákságával? Pont egy perdita törne pálcát azok fölött, akik a társadalom bírái? A rend fenntartói? Egy sem bírja elengedni magát.

Jó volt egykor a perditákat bezárni.

Bár érzem, hogy változás közeleg. Nem maradok életem végéig itt.

Ha leszámoltam velük, s meguntam a bíráskodást, megyek majd. Még fogalmam sincs, hogyan és hova. Kezdek veszélyessé válni az elöljáróságra. Kezdek kellemetlené válni. Másodjára kevesen vettek igénybe, az ügyész, aki szótlan volt, s tőlem sem tűrte, hogy beszélgessek vele, ő tartott ki mellettem végig. Szinte a megszállottságig vitte az együttlétet, ilyen fizikai erőt és konokságot a férjemben nem tapasztaltam. Mintha egy gyakorlópályán testgyakorlatokat végezne. Sokat fizetett.

Azt beszélték, a madámnak is szemrehányást tettek miattam. Megemelték az adóját, mert állítólag általam magasabb bevételhez jut. De ez nem volt igaz.

Nem kerestem többet, mint bármelyik lány. Igaz, kevesebbet sem. De sokat is dolgoztam. Két hónap múlva már csak az átutazóknak közvetítettek. A madám bejelentette a városházán, hogy vidékre távoztam. Mostanában nincsenek visszatérő arcok. Egyedül az ügyész. Kereskedők, katonatisztek. Még egy örmény kereskedő is érdeklődött irántam. Nem engedték hozzám – másnap beszélték a lányok. Nem tudták, honnan ismer.

Egy este az ügyész megszólalt. – Magának mennie kellene innen, kezd kellemetlenné válni, hogy itt van. Ha bármiben szüksége van, üzenjen – s letette a pénz mellé a névjegyét a fésülködőasztalra. – Szedje össze magát –, mondta már az ajtó kilincsét fogva. – Maga még fiatal, szép, bármelyik férfi örülne, ha a felesége lenne.

Kétszer is kitátottam a szám, s becsuktam. De a főügyész nem ment még, várakozón nézett. A lojalitásról kezdtem beszélni. Nem a szeretetről, hanem a ragaszkodásról Gabriel iránt. Azáltal, hogy én is börtönt választottam, kimutatom az iránta való lojalitásom. Itt sem rosszabb, mint neki odabent.

Figyelmesen, szótlanul hallgatott. S amikor már csak ugyanazokat a mondatokat ismételgettem – hagyott beszélni, értőn hallgatott –, megszólalt:

– Színház az egész, ne vegye véres-komolyan. Időnként mindig le kell ültetnünk közülünk valakit. Olyan ez, mint a rulett. Most a férjén volt a sor. Kérdezhetné, hogy miért. Semmiért. Most ő volt az, akinek rossz volt a lapjárása. Már régóta rosszul

játszott. S nem tudta kijátszani a legjobb lapját, amije csak volt: magát. Maga azzal, amit itt tesz, sokat segíthetett volna a helyzetén. De magát burokban tartotta. Ne higgye, hogy szerelemből. Önzésből. Hiú volt magára, mindig dicsekedett, hogy az ő felesége ártatlan, tudatlan, földre szállt angyal. Jobb lett volna, ha nemcsak a testiséget tanítja meg magának. Hanem felkészíti az életre is. Ám ha ő ezt az utat választotta, magának nem kell mindhalálig követnie őt.

Kellemetlen érzésem támadt. Mintha az, amit eddig a férjem iránti lojalitásnak neveztem, üres légbuborék lett volna, ami hirtelen szétpukkant. Oszolni kezdett egy ködfátyol a szemem elől. A férjem csapodársága sohasem bántott, nem mart belém féltékenység. Talán nem szerettem? Egyszerűen elfogadtam őt olyannak, amilyen, s hagytam, hogy irányítsa az életem. De most vágyakozni kezdtem – a testi vágy csillapodtán – egy emberhez méltó életre. Szerettem volna őszintén, szenvedéllyel szeretni.

A főügyész felnyitotta a szemem. Egy csapásra megszűnt a férjem iránti minden lojalitásom.

Egyik este csak megláttam az örményt. Csak nagy, fekete, olajosfényű szeme beszélt. Szavak nélkül egyeztünk meg.

Azon az éjjelen belecsúsztam egy feneketlen örvénybe.

Együttlétünk közben képek villannak – fantáziaképek vagy régmúlt emlékek? Megtudom, ki mindenki voltunk. Sokszor látom, hogy az az ember, akit ölelek, annyi mindenki más. S én annyi mindenki más vagyok. A szeretkezés bensőségessége mély tudat-kutakat nyit meg.

Ez az éjszaka döntött el mindent. Éreztem, hogy kitelt itt az időm, s néha halálfélelmem volt. Pont az ügyész után fognak nyomozni, ha eltetet láb alól egy perdität? Sejtésem szerint úgy akarták, hogy áthelyeznek egy vidéki intézetbe – s valamilyen vírussal fertőznek meg. Himlő vagy kanyaró. Ostobák – ezt a férjem tudta volna megtenni. Talán – ahogy őt innen az elmúlt események távlatából látom – voltak is ilyen felkérései, végzett ilyen beavatkozásokat megrendelésre. Pénzért mindent.

A férjem nemcsak sikkasztó volt, hanem bérgyilkos is. Szegény Hippokratész.

Amióta a fekete hajú férfival voltam, iszonyodom másokkal lenni. Megszűnt ez a határtalanság, a mindenkivel egynek érzem magam-érzés, amit a férjem plántált belém.

Elszorul a szívem, ha várom, és nem jön. Tudtam, hogy ebből nem sülhet ki jó, előre remegtem.

Egyelőre dugdosnak. Esténként nem lehetek kint a szalonban. A szobámban vagy a szeparéban ülök – ott várok vendégre. Így nem tudnak kiválasztani, pedig eddig senkinek nem okoztam csalódást.

Aztán felviszem a vendéget a szobámba, ital mindig van nálam, s leitatom annyira, hogy elalszik. Aztán mindent úgy rendezek el, mintha túl lenne az eseményen. Látom, hogy gondolkodnak, kételkednek.

Nem bizonygatok. Halkan, szinte szemérmesen, mint aki szokatlan dolgot élt át, mesélni kezdek. Mesélek az elmúlt órákban történtekről, amik csak az én fantáziámban élnek. S a férfiakat aztán elragadja a mesém – gyerekek. Őróluk még senki nem költött történeteket. Hőstörténetek. Ha már otthon vagy a hivatalban nem, akkor legalább egy kuplerájban vitézkedjenek.

A fekete férfi nálam járt az este. Mondta, hogy másnap találkozzunk kint a városban. Én azóta nem jártam kint, nem is vágytam. Ám most a változás szele fújt.

Lement a szalonba, felhozott egy üveg italt, meg volt kezdve, nem akartam elfogadni. Csak biztatott, hogy erre koccintanunk kell. Remegett a gyomrom, amikor megkóstoltam. Egyébként sem fogyasztottam alkoholt, de csak biztatott, hogy a kedvéért igyam meg. A remegés a gyomromban nem hagyott alább, amikor megittam, csak halvány melegség töltött el.

Másnap elhagytam a bordélyházat.

Egyedül a hárfámat sajnáltam, de úgy kellett távoznom, mintha csak a sarokig mennék. Az örmény a pályaudvarnál várt rám egy kocsiban.

Három nagyon szép hetet éltem meg, amíg levert a lábamról a kór. Vidékre vitt, egy nagy udvarházba, s arról beszélt, hogy itt életünk végéig együtt leszünk. Úgy lett.

Mézesheteknek is beváltak volna azok a napok. Csak közben levert voltam – gondoltam, ez az éles vidéki levegő.

Aztán a betegség hirtelen felugró magas lázzal kezdődött, s azzal is fejeződött be. Tíz napig félrebeszéltem, legtöbbször nem voltam a tudatomnál.

A férfi kétségbeesett, azt mondta, bárcsak jöhetne velem, bárcsak megfertőződött volna ő is. Nyugtatgattam: csak semmi aggodalom, múló megfázás. Ne beszéljen csacsiságot, neki még annyi dolga van.

Orvost hívott.

Az nem akart előttem nyilatkozni.

– Orvos volt a férjem, beszéljen hát! – kiáltottam rá.

– Mikor találkozott fertőzött kisgyerekkel? Volt a közelében kisgyerek?

Elcsodálkoztam.

– Honnan volt az ital, amit felhoztál azon az estén? – kérdeztem.

– Egy vendég adta a kezembe, amikor lementem a szalonba.

Bólintottam.

– A főügyész, magas, szikár férfi?

– Igen.

Fellázadtam. Pont most, és pont így?! A másik pillanatban meg feladni látszottam: ugyan miért nem fogadom el a sorsot, amit nekem szántak? Mi dolgom van még? De bosszantott: nem pont ilyen banális-alattomos módon kellene halálba taszítaniuk. És nem egy orvosfeleséget! Azt nem.

A férfi odavolt a kétségbeeséstől. Elment a bordélyházba, és elhozta a hárfámat. Úgy haltam meg, hogy az utolsó kép, melyet ebből az életből magammal vittem, a hárfa volt odatámasztva a sarokba, egy kis hálószobában, melyből kilátás nyílt egy tágas majorra.

Tudtam, hogy az élet igazságos, hogy nekem, eddig viselt dolgaim miatt már nem jár ennyi szépség, tisztaság. S tudtam, hogy az örmény kereskedővel, aki szenvedéllyel magához vett, még találkozunk.

Huszonnyolc évesen haltam meg. Dr. Gabriel Niemayer Rosalinda Anna orvosfeleség. 1828-ban, kanyaróban.

Szerettem volna már elszakadni ettől az anyagi világtól, s utálkozva láttam, hogy a fonál, mely mégis fogva tart, a férjem cellájába vezet. Megígérték neki, hogy hamarabb szabadul, ha valakit a szokásos koktéljával eltesz láb alól. Persze utána nem engedték ki, hisz botrányt kavar, ha megtudja, hogy meghaltam, s pont az ő keze által. Azt nem tudta, hogy én leszek az áldozat. Életem során annyiszor kellett kínos helyzeteken nevetnem. Most is nevethetnékem volt, mert a férjem erre az életre azt a feladatot vállalta, hogy jóváteszi, amit egyszer rég vétett ellenem.

Távoztomban szerettem volna megüzenni neki, hogy engem ölt meg. Hogy tudtán kívül, de megint megölt. De ő csak ült a börtönágyán, fejét a kezében tartva, s a balszerencséjén kesergett.

Szinte nevetnem kellett: úgy szerette volna levezekelni korábbi bűnét – hát igen, amikor a lovászom volt –, és most sem tudta. Elvakult volt. Na, majd legközelebb, viszontlátásra, Gabriel!

Sosem voltam hűséges. Csak választott útjaim voltak, csak magam hozta döntések: hogy maradok-e valakivel vagy odébbállok.

Fiatal koromban minden pályát vonzónak találtam, csak az orvosit nem. Iszonyodtam ettől a mesterségtől. Utána meg az orvosjelöltektől: mennyire csak a pályájuknak élnek, folyton csak róla beszélnek, s én nem viselem el a történeteiket, iszonyodom. Mitől is?

Novák Pista

Novák Pista jogászhallgató. Semmi nem lelkesíti, el sem keseríti. Amikor a kis Zsófi beleszeretett, ő megkérte a kezét az apjától, s kosarat kapott. Bizonytalan egzisztencia, nulla jövőigéret. Zsófit jobban bántotta a fiatalember kudarca, hisz nem tudta, hogy Novák Pistának egyetlen szenvedélye van. Egyetlen szerelme, de az nem az emberekhez fűzi. A lovakhoz. Lóversenyekre jár, s mindig a fehér lóra fogad. S a fehér ló viszontszereti földöntúli, nem embermértékű, bizarr szerelemmel. Novák Pista azért hanyagolta el jogásztanulmányait, mert még diákkorában hatalmas pénzösszeget nyert: akkor tett először fehér lóra. Ha életében soha semmit nem dolgozik, akkor is gondtalanul él haláláig. Ezt viszont senki nem tudta: a szenvedélyéről igen, hogy lóversenyekre jár, s hogy olcsó kávéházakban tengeti napjait. A nyereményéről viszont hanyag konoksággal hallgat. A fehér ló mindig meghálálja a ragaszkodást. Novák Pista többszörös nyertes.

Felvidéken születtem, jómódú polgári családban. Apám mindenáron taníttatni akart, hogy jogász legyek, tisztségviselő. De én a tanulást nem untam, hanem egyenesen rühelltem. S úgy általában közönyös voltam az élet iránt, amelyre születtem sok korábbi kudarc és zsákutca után. Mindezt éreztem, s távol tartottam magam az élettől.

A középiskolában nem volt nehézségem a tanulással, ám később a jogi fakultáson már igen. Ott nem volt elég az egyszeri hallás és odafigyelés. Magolni kellett volna, amihez türelmem nem volt, a karrierhez pedig teljes egészében hiányzott az ambícióm.

Volt a középiskolában egy szűkebb kör – Kisherceg, Gróf, Cigány és Bíboros, ezeket a gúnyneveket használtunk minden lelemény nélkül, hiszen Kisherceg tényleg herceg volt, Gróf tényleg gróf, egyedül Cigánynál vetett a latba valamit a bőre színe,

bár nem volt cigány, egy gazdag örmény családból származott. Bíboros meg papi pályára készült, pedig gazdag gyerek volt, s kenetteljes és szemforgató módon viselkedett. Én pedig maradtam Novák, néha csúfoltak Bankárnak is, mivel a zsebpénzemet fösvény módon kuporgattam, sem nyalánkságot nem vettem rajta a szatócsnál, kocsmába sem jártam, az örömlányokhoz pedig végképp nem. Csak az tartott össze bennünket, hogy ez a társaság jobbára jogot tanul majd a továbbiakban, egyébként nem volt velük semmilyen közös érdeklődési területem.

Az érettségi előtti évben Kisherceg nagy titkolózva odajött hozzám, félrevont, és felszólított, hogy most már el kell mennem velük a kuplerájba, ez szokás. Vállat vontam:

– A lányok, asszonyok pecke másutt is ugyanolyan fodros, nem adok én pénzt azért, amit ingyen is megkaphatok.

Eltátotta a száját.

– Bankár, úgy teszel, mintha már jártál volna piros lámpás házban!

– És ha jártam? Mi abban olyan érdekes?

– Kérlek, ez beavatás – kezdte patetikusan Kisherceg.

– Ugyan, hagyj már, Kisherceg, beavatom magam akármelyik nő hátulsó felébe, de ha egyszer nem érdekel!

– Szerintem te sajnálod a pénzed! – szögezte le. – Legalább kísérj el minket, ha nem is akarsz nőt.

Végül sok vita és sértődés után megegyeztünk, hogy elmegyünk a kaszinóba rulettezni. Ebben több fantáziát láttam.

A kaszinóban először csak kibiceltem. Kisherceg játszott nagy erőbedobással, és folyton vesztett. Cigány jobban értett a ruletthez. Aztán áttértünk a kártyára. Ott Bíboros tarolt egy darabig, a végén mindig nagyokat veszített.

Ott ültünk a nagy zöld asztal körül, s néha-néha én is beszálltam. Viszont figyelni jobban szerettem. Hamarosan észrevettem, hogy a pénzek mindig egy-egy

idegen, vendégnek látszó személy felé áramlanak, s az ostoba helyiek nem veszik észre, vagy úgy tesznek, mintha nem látnák, hogy hamiskártyás áldozataivá válnak. Ezt szóvá is tettem. Azt mondták a fiúk, leplezzük le. Ám ez nem sikerült, akárhogy álltam a háta mögött, a manővereit nem tudtam követni. Egész addig, amíg Bíboros nagy összeget nem vesztett. Láttam, hogy elsápad, karácsonykor már megrótta az apja otthon a kártyázás és az adósságcsinálás miatt.

Egy este az idegen férfi besöpörte a pénzt az asztalról, s a revansra váró asztaltársaság előtt felállt, ruhatári bilétáját az asztalra dobta, jelezve, hogy nincs szándékában távozni, csak a mellékhelyiségbe megy. Én viszont tudtam, hogy nem jön vissza. A rongyos felöltője nem ért annyit, amennyit bezsebelt. Kiléptem előtte, a kijárati ajtó előtt a falnak dőlve cigarettára gyújtottam, miközben a markomban kipattintottam a rugós bicskát, s nyelét a lábszáramhoz szorítottam. A hamiskártyás már konflis után kiáltott az ajtóból, amikor elhaladt mellettem, s végighasította combját a bicska pengéje. Jó mélyen. Még hersegett a hús. A nadrágjára egyből nagy foltnyi vér preccsent, elkerekedett szemekkel nézett rám, aki a bicskát visszapattintottam, s a lábszáramhoz irányítottam becsukott öklömben. Merev lábbal érte el a konflist, kínlódva szállt be, s elhajtatott. Hidegvérrel szívtam egyet a cigarettámból, elhajítottam, s bementem.

Egy hét kellett, amíg a tisztiorvos kiderítette, mi lett a hamiskártyással. Egy zugorvost keresett fel másnap a sebesülésével, aki már a tetanuszt nem tudta megakadályozni. A férfi lábát lábszárközépen amputálni kellett. Én elégtételt éreztem.

Ott álltunk a kaszinó előtt, a többiek megdermedtek a hírtől. Lassan szólalt meg Kisherceg.

– Novák, te megnyomorítottál egy szerencsétlent.

– És ez mit változtat az egészen? Hiszen elmondtam nektek, mi történt.

– Nem történt, hanem megkéseltél alattomosan egy embert.

– Tisztelt Jogászjelöltek. Jelen esetben az illetőnek saját gondtalanságából kellett amputáltatnia a lábát. Az én felelősségem a középsúlyos testi sértésig állapítható meg.

A fiúk elhatárolták magukat tőlem.

– Akármilyen jól forgatod a paragrafust, mégiscsak a te felelősséged. Ez nem volt úriemberhez méltó.

– Nosza, egy hamiskártyással szemben nem jár méltányosság!

Cigány a lábam elé köpött.

Lassan kivettem kezem a zsebemből, kesztyűt nem hordtam magamnál, és lazán, visszakézből felképeltem Cigányt. Erre szembeköpött.

– Novák! – csak ennyit mondott utálattal, és lassan hátat fordított nekem. Én farbarúgtam. A kör tágulni kezdett körülöttem, s a fiúk faképénél hagytak.

Bár a kaszinót, amíg leérettségiztünk, elkerülték a hamiskártyások, a fiúk már ritkábban jártak, s csak unaloműzőnek nyertek egymástól kisebb-nagyobb összegeket. Nekem pedig elegem lett a társasági életből.

Otthagytak, s én otthagytam őket. Nem találkoztam velük később sem. Nem volt közös utunk.

Pesten folytattam jogásztanulmányaimat, olcsó kávéházban reggeliztem, ami egyben ebéd és vacsora is volt, ott olvasgattam az újságokat, melegedtem, mert a padlásszobában, amit béreltem, nem volt fűtés. Lehetett volna, de fölöslegesnek tartottam arra költeni, hisz egész nap úgysem tartózkodtam otthon, mire meg felmelegedett volna a kis vaskályha, már aludtam. A meleg meg úgyis kiment volna a rosszul szigetelt tetőn. De ott éreztem jól magam, fent a tető alatt, nekem ne mászkáljon senki a fejem felett.

A kávéházi pincér mégis úgy szolgált ki, mintha lennék valaki. Furcsálltam. Ezek a pincérek sokat tudtak az emberekről. Igaz, soha nem kértem semmit hitelre. De az a vizeszsemle és tejes kávé, ami ürügyén félnapokat ücsörögtem a kávéházban, nem hozott nagy bevételt nekik.

Az egyetemen kegyetlenül unatkoztam. Tudtam mindent, de nem volt elég csak elolvasni az anyagot, magolnom kellett volna. Nem volt szorgalmam hozzá, nem érdekelt. Az első év záróvizsgáját még letettem. Nyáron hazamentem Felvidékre.

Apám elővett, mivel foglalkozom a szabadidőmben. Mondtam, újságot olvasok, tájékozódom a világról.

– Senkihez nem jársz, milyen társaságod van?

– Semmilyen, sajnálom rá az időt és a pénzt – feleltem ugyanolyan csodálkozva, mint ahogy ő érdeklődött.

– Márpedig akkor elmész Elza nénédhez holnap, amúgy is állandóan téged kérdez. Hogy jól haladsz-e, nem csinálsz-e adósságot, mint a jogászhallgatók általában.

– Nem vagyunk mágnások – vetettem ellen.

– Persze, én is mondtam neki, hogy takarékosságra neveltelek.

Először nem akartam Elza nénihez menni. Apám nővére volt, két eladósorban levő lánnyal. A lányokat kedveltem, de már nemigen volt közös beszédtémánk. Amióta középiskolás lettem, elmaradtam a családtól. Aztán csak erőt vettem magamon, s meglátogattam őket.

– Pista! – kiáltotta néném, amikor bementem a fogadószobájukba. – Már nagyon vártunk! – kissé kövérkés, ötvenes néném rögtön szólította a lányokat. Megcsókoltuk egymást, leültem.

– Csak ne akarjon megnősíteni, Elza néném, nem nősülök! – nevettem.

– Csak nincs valakid Pesten? – kérdezte.

– Bár lenne – feleltem álszent módon, csakhogy néném kedvét keressem, s kinéztem az ablakon.

– Hát akkor itt az alkalom, hogy egy lányt kerítsünk neked, megvár az türelmesen, amíg végzel. S a leendő após egyengetheti az utadat, ha majd elfoglalod a hivatalod.

Kényszeredetten nevettem. Semmire nem vágytam kevésbé, mint egy hivatalra. És nem akartam neki mondani, hogy nem érdekelnek a lányok. Mintha nagynéném felé egy sejtés kúszott volna, megkérdezte:

– Jól vagy, Pista? Rendben van az egészséged? Nem hajszolod túl magad a sok tanulással?

Fanyarul mosolyogtam. Az idősebbik unokahúgom a szalonba vitt, s zongorázni kezdett. A válla felett pajkosan rám nézett, lehullt a válláról a fodor, s a szemébe szaladt egy göndörített tincs.

– Emlékszel? – kérdezte.

– Emlékszem – mondtam mosolyogva, s örültem, hogy ezt a régi jelenetet felidézi: amikor kicsik voltunk, anyámék színházba mentek, s én nagyon féltem a sötétben egyedül, olyankor mindig áthoztak Elza nénémhez. A lányokkal akartam aludni. Sokat derültek ezen, bár én nem értettem, mi ebben a nevetnivaló. Gyöngyvér, az idősebbik unokahúgom akkor leült a zongorához, s ezt a darabot játszotta nekem sokáig, tompítóval, halkan, amíg elaludtam.

Szép volt ezt felidézni. Mellé ültem, egyik karommal átfogtam a derekát, a jobb kezemmel a dallamot játszottam vele. Zongorázni gyerekkoromtól tudtam. Sokáig játszottuk, újra ismételtük, újra meg újra. Néném a kisebbik húgommal a küszöbön nézett minket. Mintha új élet költözött volna belém.

Hirtelen felálltam.

– Gyöngyvér, hol van itt a lovarda? – kérdeztem hirtelen ötlettől vezérelve.

– Hát a városszélen… – hebegte, annyira meglepte ez a kérdés, amely nem illett az ábrándos zenéléshez.

– Mikor van futtatás?

– Apa tudja. Miért?

– Nem jönnél el velem? Szeretnék kicsit kikapcsolódni. Látni akarom a versenylovakat!

Az anyjára nézett, az alig láthatón bólintott.

– Esztert is visszük? – kérdezte a húgára mutatva. De az, mintha megsejtette volna, hogy a dolog nem róluk szól, csak a fejét rázta.

– Halálra unnám magam! – s kifordult a szobából, az este folyamán már nem is láttuk, úgy kellett megkeresnem, amikor elköszöntem.

Este megköszöntem apámnak, hogy elmehettem a nővéréhez.

– Nagyon jól éreztem magam! – mondtam szinte lelkesen. – Bár tudom, nekik nem volt nagy élmény engem viszontlátni. Mintha csalódtak volna bennem, talán nem ezt várták. De képzeld, Gyöngyvér még a lovardára is eljön velem!

– Hogy jön az ide? – hüledezett apám. – Valami hazardírozás? Fogadás?

– Ó, nem – hazudtam. – Egyszerűen kíváncsi vagyok a lovakra. Pesten nem volt alkalmam…

– Ó, fiam, az marhaság – lehalkította a hangját –, inkább mennél az örömlányokhoz – bosszankodott apám, aki sehogy sem értette, hogy lányos házhoz küld, és semmi érdeklődés bennem a lányok iránt nincs. Meg sem kérdezem, nincs-e Gyöngyiéknek egy jó barátnőjük, akinek bemutathatnának a nyáron.

– Jó, majd oda is eljárok, ha eljön az ideje – utaltam apámnak a szokására, aki szerint házas emberek járnak oda, a bikficek csak udvaroljanak férjes asszonyoknak.

Apám szerette a nőket. Különösen a vörös hajú, szeplősöket, azok voltak a kedvencei. Ám ilyent tisztességesben nem találni, aki vörös volt, igyekezett a haját sötétíteni, szeplőit kendőzni. Igazi vörös hajú lányt csak a zsinagógában vagy a kuplerájban lehetett találni. Drágábbak is voltak a többieknél. Hogy miért? Nem érdekelt. Gondolom, belőlük volt kevesebb. Apám szerint többet tudtak a szerelemhez, mint más.

Gyöngyi szavának állt, eljött velem a pályára egy délelőtt, amikor a lovasok futtattak, gyakoroltak verseny előtt, s igyekezett palástolni, hogy unja a dolgot. Vacak lovak voltak, egyedül egy fehér ménló keltette fel az érdeklődésem. A zsokéja vékony, kis növésű, falusi gyerek volt, úgy röpült a lovon, mintha összenőttek volna. Élvezettel figyeltem őket.

– Nézd – böktem meg Gyöngyit. – Nem ismered őket?

– Galagonyát? – nézett rám derűsen. – Ki ne ismerné?

– Én! Most ez a ló vagy a zsoké neve?

– Ugyan honnan tudnám, a lovat hogy hívják. Nem mutatták be nekem – s mókásan pukkedlizett. Gyöngyvér jó táncos volt, jó mozgású lány, mint a családunk

tagjai általában. – De Galagonya iskolatársunk volt – folytatta –, alattam járt két évvel, a rendes nevére már nem emlékszem.

Derengett egy vörösesszőke, csenevész parasztgyerek alakja, soha nem vettem figyelembe.

– Az apjuk nagyon ivott, verte őket, sokan voltak testvérek. Galagonya most a lovardát tartja rendben és futtat. Amióta az apjuk meghalt, az anyját ő tartja el.

– És mitől Galagonya?

– Nézd meg a haját, izzóvörös.

Figyeltem, amikor levette a zsokésapkát. Szokatlanul lángolt a haja, s valami nyugtalanság vibrált lényéből. Tetszett nekem ez a fiú. Szerettem volna beszélni vele. Az a fajta volt, aki mindenre elszánt, akinek semmi sem drága. Nincsenek korlátai. Rokonszenves volt.

– S a ló kié? – néztem Gyöngyire.

– Ezt már tőle kérdezd – vont vállat.

Szünetben elnézést kértem tőle, s megkerestem a zsokét.

Vizet ivott a kútról, majd leült az itató szélére.

– Beszélni akarok magával.

– Hallgatom, tekintetes úr – pattant fel ültéből, s kényszeredetten elmosolyodott.

– Mit keres ezzel a kiváló lóval ebben a gyenge mezőnyben?

– Hogy mit? – először nem értette.

– Pestre nem jönne el versenyezni?

– Lóval vagy anélkül? – tért egyből napirendre.

– Kié a ló?

– A tulajdonosé.

– Eladná?

– Ha megfizeti a tekintetes úr, amit kér érte…

– Ennyit akartam egyelőre.

Két ujját a sapkájához illesztette, úgy köszönt, szótlanul.

A legközelebbi futtatáson Viharra fogadtam, a Galagonya lovára. Annyit nyertem, hogy ajánlatot tettem megvételre a tulajdonosnak.

Vihar és zsokéja ősztől már a pesti lovardában versenyzett. Én közvetítettem az ottani tulajdonosnak őket. Közel kétszeres áron vette meg tőlem a lovat, s javaslatomra elszegődtette a zsokéját. Galagonya ott lakott a mi padlásterünkben, onnan járt ki naponta a lovardára gyakorolni.

Rendes neve Bojtor Gábor volt. A részeges apja kondásból küzdötte fel magát kocsissá. Ez a felhajtó erő mozgatta őt is.

– Nem nősülne, Gábor? – ugrattam néha.

– Kell a nyavalyának, már bocsánattal legyen mondva! – fakadt ki. – Hogy szaporítsam a nyomorúságot? Van a világon elég nélkülem is!

Ha ketten voltunk, cifrán szitkozódott, káromkodott, erről nem tudta senki leszoktatni. S bár mindig magáztam, ő meg tekintetes urazott, olyan egyetértés volt köztünk, mintha száz éve ismernénk egymást. Mintha mindig is együtt küzdöttünk volna az érvényesülésért.

Bejártam a szemináriumokra, de ott is csak az forgott a fejemben, hogy melyik lóra lehetne fogadni.

Délután megbeszéltem Galagonyával, majd mikor eljött az ideje, arra tettem, amelyiket javasolta. Ha erősebb ellenfele volt kilátásban, arra. De legtöbbször Viharra, a fehér lóra fogadtam, amellyel Galagonya versenyzett.

Izgalom csak egyetlen állattól fogott el, s olyankor önfeledten kiáltottam: – Ló! – A patahangra minden játékot félrelökve szaladtam az ablakhoz. Az utcán macskakövek, azokon messzire visszhangzott. – Ló! – S gyönyörködve néztem végig, hogy szaladnak tova büszkén, szótlan, fejüket emelgetve (Csibe).

Kint álltam a nézők közt, rossz novemberi szél fújt, a nők közül csak egyik-másik elszántabb fogadó markolta a kalapját, s néztem, amint Galagonya valósággal úszik Viharon. Már a rajtnál féltesttel előreugratott, egy versenyző ekkor le is esett, a bírák tanácstalanul néztek össze. Azt senki sem tudta rajtam kívül, hogy Galagonya a másik versenyző lovát megvadította valamivel, az felágaskodott és prüszkölt, ledobta a lovasát. Már csak öten maradtak versenyzők a mezőnyben. Galagonya az utolsó körben előzött meg mindenkit, a szél messzire sodorta a sapkáját, akkor láttam, hogy aznapra a fejét kopaszra nyírta, nem világított a rőtvörös haja. Vihar valósággal úszott a szélben, a célnál több mint tíz méterrel hamarabb ért be a többieknél.

Nagy összegben fogadtam rá. Megnyertem. Az egyetlen esélyes versenytársat Galagonya kiiktatta. Sok fifikát tudott, a kondás apjától sok mindent eltanult az állatokról. Azt is, hogyan kell megvadítani és kezessé tenni lovat, marhát, egyebet.

Este a nyeremény felét átadtam neki. Szó nélkül gyűrte zsebre. Kérdezni akartam, van-e hova tennie a pénzt, de aztán nem kérdeztem semmit. Én a bankba vittem. Semmit nem tartottam magamnál belőle.

Ez így ment évekig. Galagonya versenyzett, ha esélyes versenytársa volt, javasolta, hogy inkább azon a versenyen ne fogadjak. Néha nem hallgattam meg a tanácsát, de így sem sokat vesztettem. Vihar szinte mindig nyert. Csak olyankor veszített, amikor javaslatára másra fogadtam. Olyankor nem röptette Vihart. Visszafogta, hogy más nyerjen.

Szenvedélyemmé vált a lóversenyzés. Az egyetemre már egyáltalán nem jártam be.

Év végén behívtak szigorlatozni, de nem jelentem meg. Exmatrikuláltak. Otthon nem szóltam. Továbbra is úgy éltem, kávéházban tengődve, a hideg szobában, mintha semmi sem történt voltam. Holott dúsgazdag voltam!

A futtatáson figyelt fel rám egy vörösesbarna, hosszú, hullámos hajú lány. Az apjával járt ki mindig. Nem tudta, ki vagyok, úgy ült mellém egy alkalommal, mintha váltott jegye lenne mellettem. A futtatás közben kezdett beszélni hozzám, először a versenyről, a lovakról, majd kérdezgetett ezt-azt. Néztem, hol van az apja.

– Hazament – nem jól érezte magát, mostanában magas a vérnyomása – mondta kérdezetlenül.

– Hazakísérjem? – kérdeztem.

– Megköszönném – nézett fel rám hálásan. Nagy barna mandulaszeme volt, kissé mesterkélten pillogtatta hosszú szempilláit.

Szótlanul engedtem előre, a bokáját figyeltem, ahogy kivillant a lépcsőkön a szoknya alól. Magas, karcsú alakja volt, a hátára csapta szabadon vörösesbarna haját.

Hazakísértem, behívott, bemutatott az apjának. Az anyja nem élt.

– Novák István jogászjelölt – mondta büszkén, mintha ez jelentett volna valamit. Szinte körülnéztem, kiről van szó. A saját nevem idegenül csengett ezzel a titulussal.

Az apja szótlanul nyújtott kezet, de rögtön elnézést kért, hogy nem érezi jól magát, és visszavonult.

A szalonban beszélgettünk. Zsófival megegyeztünk, hogy a következő alkalommal érte jövök a verseny előtt, s együtt megyünk. Számomra hihetetlen volt, hogy egy nőt ennyire szenvedélyesen érdekelne a futtatás. Engem is egyre ritkábban ragadott magával egy-egy verseny, a fehér ló…

Zsófi félév múlva megkért, kérjem meg a kezét az apjától. Bár számítottam rá, nem éreztem késztetést, hogy megnősüljek. Zsófi tetszett nekem, de inkább csak jó ismerősként, akivel együtt múlatjuk az időt. A fogadásokba nem avattam be, mégis úgy éreztem, valamit megsejtett. Egyre több és nagyobb összegeket vettem fel, s mégsem voltam vele gavallér. Nem hívtam el sehová, de mindig megkérdeztem, nem jönne-e velünk az apja. Ne hívjak-e neki konflist. Zsófi csodálkozva nézett, nem értette, miért nem örvendek annak, hogy magunk lehetünk.

Az apja különben sem jött. Talán nem szimpatizált, talán nem volt jól, nem derült ki, mert velem nem beszélgetett el soha. A végén már csak átadtam neki délutánonként a lányát, s szótlanul tisztelegtem, úgy jöttem el. Ő csak bólintott, mint akinek más és sürgős dolga van.

Úgy sejtettem, ez a lánykérés nem fog simán zajlani.

Előtte való délután Zsófi eljött a lakásomra. Bekopogott, megállt a küszöbön, onnan nem tágított.

– Eljössz vasárnap?

– Igen. De ha a feleségül kérésre gondolsz, tartok tőle, hogy nehézségeket támaszt az apád.

– Tudom. Azért kérlek, gyere el. Beszéljetek.

– Nem kedvel engem.

– Tudom. De engem nem érdekel. S ezt neki is megmondtam. Azt mondja, nem látja, hogy karriert tudnál csinálni, nem vagy életrevaló.

– Ha csak ezért nem szimpatizál, úgy vélem, téved – feleltem határozottan.

– Én is úgy gondolom.

– Mondd, Zsófi, miért olyan fontos ez neked?

Megállt, nézett hosszan.

– Neked nem fontos? – kérdezte lassan, fürkészve.

– Nem – feleltem kíméletlenül. – De érted megteszem, mert éppenséggel kedvellek. Ám ennek a vállalkozásomnak a kedvező kimeneteléről nem tudlak biztosítani. – Megcsókoltam az arcát, és vettem a kalapom, hogy elkísérjem.

Lehangoltan jött mellettem a járdán, a földet nézte.

– Igazából, tudod, engem sem sok minden lelkesít – mondta. – Arra gondoltam, hogy mi ketten jól megvolnánk egymással. Nem találom a helyem ebben az életben. Veled jól érzem magam.

– De ez önmagában nem elégséges egy házasság megkötéséhez. Mi van, ha valamelyikünk később beleszeret másba? – kérdeztem.

– Igen, ez előfordulhat – mondta halkan.

– Egyszerűen nem értem a ragaszkodásod. Ha legalább pénzem vagy állásom lenne.

– Majd lesz mindkettő.

– Miből gondolod?

– Tudom – jelentette ki ellentmondást nem tűrően.

Felötlött bennem, hogy Galagonyával beszélhetett. De ezt nem tartottam valószínűnek. Én nem.

Nem akartam megbántani Zsófit, éreztettem vele, hogy a dolgot nem tartom járhatónak – és nem elsősorban az én közönyöm miatt, hanem mert az apja nem kedvelt. Vasárnap új ruhát öltöttem, s meglátogattam Zsófi apját.

A beszélgetésünk igen rövid volt.

– Érdeklődtem az egyetemen. Fiatalember, először tegye le a szigorlatát.

Talán ha elmondtam volna, mennyi pénzem van. Hogy a lánya megélhetése élete végéig biztosítva van mellettem. Valami visszatartott, azt súgta, jól van így az egész.

Zsófi vigasztalan volt. Hiába magyaráztam, hogy már csak három évig leszek egyetemista, olyan volt, mit egy zárkába csukott rab. Általam akart kirepülni. Az eset után kiköltözött vidékre, mást sem csinált, csak könyveket olvasott. Írtam neki levelet kétszer, nem válaszolt. Nem voltam biztos benne, hogy odaadták neki.

Zsófi visszaemlékezése

Az én életem valahol messze innen, távoli erdők és csillagok hada közepében kezdődött el. Akár egy mese. Talán írhatnám úgy is, hogy hol volt, hol nem. Mert az elején minden ment szépen. Írhatnám, hogy egy elmúlt fáradt tavaszi napon ült egy lány a padon, akit talán Zsófinak

hívtak. És aki talán boldog volt és szerelmes. De nem így történt. Nem volt szerelmes, és nem is volt boldog. Egy unalmas, divatos könyvet olvasott. Azon a délelőttön kint a kertben. Mögötte főúri ház magasodott. Nem, nem ő volt Csipkerózsika. Ekkor ő már semmit nem álmodott. Hogy miért nem? Az előző életének hangulata miatt volt. Karmikus súly miatt, fel nem dolgozott, elfelejtett események tömkelege dúlt benne. S bár az életet megvetette, mégsem dobta el csak úgy.

Hogy megértsük, mi történt ott a padon, vissza kell térni egy élettel hátrébb. A sötét középkor komor útvesztőjébe, a mély magány és boszorkányság szinte alkímiába átforduló, démonokat űző és szabadulni vágyó lélek rejtélyébe. De nem volt alkimista. Talán még boszorkány se. Nem vágyott örök életre és nem vágyott hatalomra. Egy érdekes kő volt csak a birtokában. Nem tett volna semmi rosszat, ha egy nap valaki nem tesz olyat, ami a pokol tüzét is megmozgatja benne. Ami megidézi benne Lucifert és a pusztító tüzet, ami végül nem csak az ő vesztét okozta. A máglya magasra nyúló lángjai már megnyugvást jelentettek számára. A máglya és a halál megváltás volt. Egy nyomorúsággal teli élettől való szabadulás kapuja.

Ezek után mit lehet várni az embertől? Egy új életet kap. Nem nézhet vidáman fel a fellegek mögé. Mert belül, még ha az agy nem is emlékezik, a lélek mindig emlékezni fog rá, hogy ki volt egykoron.

Szükség van a gyászra. Azért, hogy az elvarratlan szálakat befoltozzuk. Azért, hogy magunkban mindent helyre tegyünk. Zsófinak ez az élete a gyász ideje volt. Nem törődött semmivel. Felejtett és feldolgozott. Elraktározott. Hamar meghalt. Nem volt lényege tetteinek. Talán néha örült. Talán néha tett valami fontosat. De csak aprót, jelentéktelennek látszót. Talán mélyen még mindig ott rejtőzött benne az ősi tudás, az ezredévek mélye. Az elsüllyedt föld magával vitt kincse. A másik világ feltáratlan, lázadó, örök fényességet mutató rejtélye. De ő nem vett róla tudomást. Csak felejteni vágyott és gyászolni. Elmúlt életének sötét megpróbáltatásait pihente ki. Egy egyszerű, nem sok törődést igénylő környezetben. Volt temetésen, látott születést. Forgott körülötte a világ, de ő nem igazán forgott vele. Divattal foglalkozott, újfajta kenceficékkel,

teával, divatos könyvek olvasásával. Néha kezébe akadt egy-egy misztikus kötet, és bár remegve nyúlt felé, félúton megállt és hátat fordított a múltnak. Letagadta. Nem hitt benne. Talán ki is nevette. Csak arra vágyott, hogy feldolgozza mindazt, ami történt vele. Hogy elfogadja. Hogy szépen, lassan újra szembe tudjon nézni démonaival, egy másik életben.

Szóval csak ült a padon, szemében ott volt minden, ott tükröződött az összes rejtély kulcsa, de ő mit sem törődve vele, csak olvasott egy nagyon divatos könyvet.

Viszonylag gyorsan napirendre tértem az eset fölött. Visszatértem életem egyetlen szerelméhez: a lóhoz.

Tudtam, hogy a ló olyan, mint egy démon. Olykor gyönyörű, engedelmes, máskor a leggonoszabb erők rejlenek benne. Ki mit tud kihozni belőle. Galagonya értett ahhoz, hogy a legjobbat és a leggonoszabbat hozza ki a lóból. Azért volt rejtelmes sikere, mert képes volt az ellenfél lovát megbolondítani, megzavarni. Olykor elég volt egy szót súgnia a fülébe. Bár abban nem is vagyok biztos, hogy szót súgott volna a lovak fülébe. Inkább valamilyen hangot adott ki, talán denevérszerűt, s figyeltem, hogy attól megugrott a ló. Máskor suttogott nekik. A sajátját is képes volt ösztökélni simogatással, fülbe súgással. Én nem tudtam, mit mesterkedik, de nem faggattam. Olyan viszonya volt a lovakkal, mint egy szépfiúnak az örömlányokkal. S a lovaknak köszönhetően, akiknek minden rezdülését ismerte, nagyobb emberismerete is volt az átlagnál. Az emberek felé is a lovak szempontjából közeledett. S így nem csalódott senkiben. Néha, ha együtt voltunk, s embereket jellemzett, elmondta, milyen a mozgásuk, hogyan esznek, milyen a tekintetük. Soha nem figyelt arra, mit beszélnek az emberek. Hazudnak – állította. Csak arra figyelt, ahogy éltek, amit cselekedtek: ahogy ettek, aludtak, énekeltek, táncoltak.

Kocsmákba szeretett járni, bár szeszes italt soha nem ivott. Azt állította, az neki a halála lenne. Néha lakodalmakba hívták kocsisnak. Ő vitte az ifjú párt sétakocsikázni. Azt szerette a leginkább, a lakodalmakat. Evett jó ízzel, ivott egy pohár bort, s utána figyelt. Figyelte a táncosokat, a felszolgálókat, be-bement a konyhába elbeszélgetni szakáccsal. Figyelte a zenészeket, s a leginkább azt szerette, amikor hajnalban felbomlott a társaság és ezzel együtt a viselkedés is fellazult, szobákba nyitott be,

szeretkező párokat figyelt ki tarka összevisszaságban, házasságtöréseknek volt tanúja, lányok megesésének. Ezek az esetek kiválóan mulattatták. Napokig tudott ezekről beszélni. Néha ő is el-eljárt egy asszonyhoz, aki egyedülvaló volt, akárcsak ő. Néha úgy tett, mintha szerelmes lenne, el-elmerengett.

– Gábor, miért nem kéri feleségül a barátnőjét? – kérdeztem egyszer, amikor arról a lakodalomról mesélt, ahol a barátnője szolgált fel.

– Mert elütném a megélhetésétől.

– Hogyhogy? – kérdeztem.

– Egy úr pénzeli. Én azért nem kellek neki – mondta keserű ízzel a szájában.

– És miért nem Gábor pénzeli?

– Mert nem is gondolja, hogy nekem pénzem van.

– És miért nem mondja meg neki, hogy van?

– Mert úgysem hinné el.

– És miért nem mutatja meg neki?

– Bolond mutogatja a pénzét.

– Gábor, maga reménytelen.

– Akárcsak a nagyságos úr – egy ideje, hogy nagyon sok pénzem lett, áttért a nagyságos megszólításra. – A nagyságos úr sem sajnálta szegény Zsófi kisasszonyt. Pedig mennyit magyaráztam neki, hogy a nagyságos úrnak mennyi pénze van, hátha jobb sorunk lesz, nem kell a hideg szobában aludni, elvisz magával a kisasszony a paradicsomba.

– Pokolfajzat. Akkor azért akarta Zsófi, hogy a férje legyek, mert magától megtudta, hogy pénzem van.

– Gondolom, igen. Így viszont az én szeretőmmel tiszta a sor. Nem mondom meg neki, hogy pénzem van, s legalább nem akar a pénzemért szeretni. Csak szeressen ingyen, ha kellek neki! – s szinte pökhendin nézett rám.

– És miért nem bérel lakást az alsó szinteken, ahol van fűtés? Én már megszoktam itt.

– Miért, miért! A nagyságos úr nem gyermek, hogy folyton kérdezősködjön. Mert nem akarok különb lenni a nagyságos úrnál.

Nem tudtam rá haragudni. Ahhoz túlságosan kedveltem ezt a kis embert.

Nem a ragaszkodása vagy a hűsége hatott meg. Tudtam, hogy ha kedvezőtlen fordulat állna be az életemben, magyarázat nélkül elhagyna, keresztüllépne rajtam. Úgy sejtettem, tartozást rendez felém. Nehéz életet választott – s megint csak a lovak árnyékában. Mintha arról szólt volna az élete, hogy nekem vagyonom legyen. Amit nem tudtam megfelelően élvezni. Nem érdekelt.

Ám Galagonya sorsa a szívembe mart.

Millióim voltak a bankban. Többszörös milliomos voltam, s gyalog jártam, néha konflison. Ugyanabban a kávéházban ücsörögtem nap-nap után, a pincér szolgáltatta nekem a külvilág híreit, mert nem szívesen jártam máshová a futtatásokon kívül. Néha egyedül sétáltam estefelé, s nem hiányzott nekem senki társasága. Ilyenkor gondolkozhattam a következő verseny kimenetelén.

Egyszerűen imádtam nézni a lovakat. Csak nézni. Nem éreztem késztetést, hogy odamenjek hozzájuk, megérintsem őket. Nekem elég volt őket látni, lehetőleg verseny közben, messziről. Ahogy úsztak a levegőben, mintha azok a másodpercek megálltak volna, s a ló, amelyre fogadtam, megnyeri a versenyt. Még mindig játszottam, holott már nem volt rá szükségem.

Kiskoromban – ebben az életemben – kitörő rajongással tapadtam az ablaküvegre, ha lovas szekér trappolt el az ablakunk alatt. – Ló! – kiáltottam eksztatikusan, s gyönyörűséggel néztem büszke fejüket, ahogy bólogatva, délcegen tovacsattognak a kockaköveken. Csak néztem, sem rájuk ülni, sem megsimogatni nem akartam őket – büszke élőlények, akikhez egykor oly bensőséges viszony fűzött (Utazásaim Rőt Macskával).

Amikor a fehér lóra gondoltam, elfogott valamilyen megmagyarázhatatlan szenvedély. Igen, mint egy iszákost vagy morfinistát, s bár én ezekkel a szerekkel nem éltem, el tudtam képzelni, mennyire vágyhat egy szenvedélyes iszákos az italra. Hasonlóan voltam a fehér lóval. Igaz, Vihart le kellett cserélni, Galagonya sokáig keresgélt, még mielőtt Vihar befejezte volna pályafutását, s talált egy hasonló fehéret.

A második ló megnyerőbb volt, nem Galagonya nevelése. Szinte pajkos, ügyes, végtelenül mozgékony, néha ideges. Szinte megszerettem.

Egy napon Galagonya leesett a lóról, lábát törte. Szilánkosra tört. A ló nemcsak levetette a fején keresztül, hanem meg is taposta. Vihar volt az, amikor kivitte ügetni. Nem versenyre, Vihar már nem versenyzett. Sétálni, levegőzni vitte aznap Galagonya. Hiába volt a pajkos, kedves új ló, Galagonya csak a kivénhedt Viharhoz ragaszkodott, mint megöregedett feleséghez, akivel végignyűtte az életét. Több volt ez szerelemnél. Galagonyát az sem érdekelte, hogy a kivénhedt, szeszélyes, kiszámíthatatlan ló balesetet okozhat.

A legjobb orvost hívtam hozzá, nem is akart eljönni, amikor megtudta, hol lakunk. Előre kifizettem a tiszteletdíját. Ez volt az első alkalom, hogy komolyabban hozzányúltam a pénzemhez. A kezelés fájdalmas volt, és sokba került. Galagonya azt mondta, hogy kifizeti ő, de én ragaszkodtam ahhoz, hogy én fizessem. Tudtam, hogy nem sok pénze maradt abból, amit adtam neki. Hazaadta, elköltötte, az utóbbi időben gyakran kocsmába ment, hogy levezesse a feszültéségét, s berúgott. Kevés kellett neki. Olyankor lehúzták róla még a cipőjét és a ruháját is.

Ott feküdt begipszelt lábbal az ágyban, egy ápolónőt fogadtam mellé, aki mindent elvégzett a lakásban, főzött is. Galagonya lába nem gyógyult, az orvos szerint azért, mert nem volt elég erős a szervezete. Gyerekkorában alultáplált volt, nem is nőtt meg rendesen, hiányzott a megfelelő mennyiségű kalcium a szervezetéből – ezt magyarázta. Amputálást javasolt. Nem egyezett bele.

Még két másik orvost hívattam. A másodikat Bécsből. A pénzt nem sajnáltam rájuk. Galagonya lába elkezdett a nagylábujjnál üszkösödni. Az utolsó orvos vállat vonva ment el.

– Tetanuszban fog meghalni, ha nem vállalja az amputálást – vette a táskáját, s ment.

Tehetetlenül néztem a konok kis embert, ahogy ült az ágyában összeszorított foggal, előreszegzett tekintettel. Szerettem volna segíteni rajta.

– Gábor, megértette? Vagy hagyja, hogy levágják a lábát, vagy meghal. Más lehetőség nincs.

– A lovak is elpusztulnak, ha eltörik a lábuk. Így kellett én is járjak. Nem vagyok én sem különb náluk.

Átéreztem a helyzetét. Ám a döntésével nem értettem egyet, a helyében biztos a levágást választom. Számomra úgy is értelmes lehet az élet. De Galagonya számára nincs más élet a lovakon kívül. Nem találná a helyét már ebben a világban.

Nem tudtam segíteni rajtam. Azon az éjjelen kiugrott az ablakon, a tetőtér a negyedik szint volt. Nem sokat szenvedhetett. Reméltem, hogy szörnyethalt, a házmester talált rá hajnalban a holttestére. A zsebében töltött revolver volt, nem tudom, honnan szerezhette. Találgattam, miért nem azzal végzett magával. Csak feltételeztem, ismerve az észjárását, hogy ha az eséstől nem hal meg, megöli magát a pisztollyal. Esélyt nem hagyott az életnek.

Nem tudom pontosan, ezután mi történt velem. Nem találtam a helyem. Mintha ez az élet véget ért volna számomra, s már nem tudtam értelmét találni. Elmehettem volna másik zsokét keresni, ám Galagonya sok évet töltött velem, egymáshoz forrtunk. Nem sajnáltam: egyenesen kétségbeestem. Egyre többet jutott eszembe Zsófi. Azt latolgattam, hogy talán a kedvéért folytathatnám a tanulmányaimat, letehetném a szigorlatot, s állást vállalhatnék. Kerestem valami értelmet az életemnek, ámde nem találtam.

Aztán mást gondoltam. Elmentem egyedül, céltalanul a versenypályára. Figyeltem a lovakat, ahogy futottak. Láttam, ahogy a fülük billegett, ahogy a testük úszott a levegőben. S minél jobban figyeltem őket, annál jobban hatalmába kerített egy érzés: – Én velük vagyok, köztük vagyok! Én is ott vagyok a versenyzők közt. – Szenvedéllyel néztem utána a lovaknak, ahogy porfelhő szállt utánuk. Valami névtelen sóvárgás

kerített hatalmába, egy pillanatra láttam a csonka lábam a szekéren, előttem a lovak füle – de megszűnt a látomás.

Összekeveredett a gondolataimban Galagonya lábamputálása valamilyen belülről feljövő, névtelen emlékkel.

– Kimerültem – mondtam hirtelen, és nem vártam be a futtatás végét, haza-indultam. Otthon láttam a nyertes lovat magam előtt. Elmentem másnap, megérdeklődtem, ki a zsoké, és kié a ló.

Úgy döntöttem, megveszem. Csak nem tudtam, hova helyezem el. A lovardán egy magasra kontyozott, fekete hajú, középkorú nő ült a pénztárban, elkezdtem beszélgetni velem. Megvártam, amíg bezár.

– Hazakísérhetem? – léptem mellé, amikor bezárta az irodát.

– Novák úr – mondta a nő. Nagy karvalyorra volt, mélykék szeme és határozott tekintete. – Mit akar maga velem, hisz maga milliomos, én meg hivatalba járó lány vagyok?

Nem tudtam, hogy lány, talán akkor nem szólítom meg. De most nem érdekelt.

– Beszélgetnem kell valakivel, az éjjel meghalt a kedvenc zsokém, maga ismerte.

– Hogyne. Tudok róla, sajnálatos eset. De egy zsoké tudhatja, hogy ha nem hagyja abba idejében, az életét kockáztatja. Neki már nem lett volna szabad lovagolni. Legalábbis nem azzal az öreg lóval.

Felkaptam a fejem erre a határozott hangra. A lány, aki benne volt már a korban, egyre jobban tetszett nekem. Nem volt szép. De határozott volt, véleménye volt, s ez megfogott.

Másnap megkérdeztem, hogy ismét hazakísérhetem-e. Beleegyezett. Amikor végzett, már vártam. A lovak nem érdekeltek, a szenvedélyem kezdett összeérni a lány iránti vággyal. Nem tudom, miért pont ő. Elhatároztam, hogy az elkövetkező időben felviszem a lakásomra és lefekszem vele. Zsófival nem volt ilyen késztetésem, inkább a társasága volt fontos. Viszont ez a nő kihívás volt számomra a határozottságával.

Eljött, teával kínáltam, s amikor ki akartam kezdeni vele, közölte, hogy csak akkor fekszik le velem, ha feleségül veszem. Nagyot néztem. Pénzt akartam kivenni a

szekrényből, nem kevés pénzt, mire felállt, és szó nélkül elment. Nem értettem. A magafajta lány egy hozománnyi pénzért gondolkodás nélkül teljesíti egy férfi kívánságát.

Másnap elkerültem. Harmadnap látni akartam, vettem egy csokor virágot, s estefelé felkerestem. A küszöbön beszélt velem.

– Nem fogadhatom el, Novák úr, önnek az elképzelése nem egyezik az enyémmel.

– Ugyan milyen elképzelés?

– Férjhez akarok menni. Magához. Két gyereket akarok: egy fiút, egy lányt – mondta tárgyilagosan.

– De hisz nem is vagyunk egymásba szerelmesek – hüledeztem. De mintha azt mondta volna hangosan ki, ami bennem is lassan megért. Harminchoz közeledtem, már agglegénynek számítottam. Leopoldina pedig betöltötte a negyvenet. Hogy is gondolhat még gyerekszülésre? – hüledeztem. Ám ahogy beszélt, nem kerülte el a figyelmem a sok „akarok" szó, amit használt gátlástalanul. Ez a nő nem játszotta meg magát. Tudta, mit akar.

– Majd szerelmesek leszünk, megjön az az idővel.

– Csalatkozik, Leopoldina – feleltem keserűen. – Én tudom, hogyan szoktam valakibe beleszerelmesedni, s ez a kapcsolat nem úgy indult.

– Maga sehogy nem szokott beleszerelmesedni senkibe sem, maga még életében nem volt szerelmes – közölte tárgyilagosan. Igaza volt. – Ha megengedi, most visszavonulok, holnap korán kelek, jó éjt! – s egyszerűen becsukta az orrom előtt az ajtót.

Így még nem jártam. A pénzem eddig mindenféle ajtót megnyitott. Ehhez a nőhöz nem lenne elég a pénz? Nem sejtettem, hogy ő az összes pénzem akarja.

A virágcsokrot a kilincsére tűztem, s mosolyogva hazamentem.

Palotaszerű ház Bécsben. Az emeletre vezető két lépcső tele emberekkel, én beszédet tartok, Leopoldina mellettem áll, kézen fogja kislányunkat, kisfiúnkat. Lakás-

avató. Utána német módra eltörjük és lehullatjuk az ablakon a régi agyag- és porcelánedényeket. Hogy gyarapodjunk minél hamarabb javakban. Amiért semmit nem kell tennem. Bemegyek a bankba, s figyelem, hogy alakul a kamat. A kamatokból, ha fényűzően nem is, de pazarul élünk.

Hogyan lett Novák Pista köztiszteletben álló nagypolgár, villatulajdonos élete későbbi szakaszában Bécsben? Egy csúnya, idősebb, fekete hajú nő megszerezte magának. Fiat, lányt szült neki, fogadásokat rendezett, amelyeken Novák Pista hideg hanyagsággal tósztot mond a népes vendégseregnek. S miközben szónokol, cinikusan elmosolyodik:

– Istenem, hányszor megcsaltam, bolond asszony, akinek pont én kellettem! S a lányom, Zsófi, hasonlít valamelyest ahhoz a hajdani Zsófihoz, akit az apja nem adott nekem, s én nem árultam el, hogy hatalmas vagyonom van. Csak úgy éltem, mint minden jogászhallgató, szerényen, olcsó kávéházakban ebédelve, padlásszobában meghúzva magam. Épp csak a szigorlatra nem mentem el. Hívott a fehér ló. Rá kellett figyelnem, s nem maradt adósom rajongásomért.

Bosszúból jártam el az örömlányokhoz, vagy mert eszembe jutott, hogy néhai apám is ezt tette? Ahogy telt az idő, egyre jobban izgattak a vörös hajú lányok, s Bécsben volt belőlük bőven. A feleségem eleinte átvirrasztotta az éjszakákat, ha kimaradtam, s reggel szótlan szemrehányással várt, megreggeliztetett. Ezeket a reggeleket nem szerettem. Szerettem volna suttyomban hazajönni, magam lenni, ne legyen minden lépésem a feleségem ellenőrzése alatt. Aztán kitaláltam, hogy elutazom, s akkor nem várt. Olyankor beköltöztem az örömházba két-három napra. Kialudtam magam, s hazamentem a konflissal, bőrönddel. Leopoldinát nem lehetett becsapni. Kisírt szemmel várt, nem szólt.

Egyszer kifakadtam. – Megmondtam, hogy ne várj tőlem szerelmet! Úgy teszel, mintha te szerelmes lennél belém!

– És ha az vagyok? Kibe legyek, ha nem a gyerekeim apjába?

Erre a józan érvre nem volt mit válaszolnom. Azt szerettem Leopoldinában, hogy tiszta és megcáfolhatatlan érvei voltak minden élethelyzetre. A vagyont is ő kezelte, több bérpalotát vásárolt, amiket kiadatott. Nem is érdekelt, mennyi a bevételünk. Azt mondta, még a dédunokáinknak is házat vásárol, ha megéri. Ki tudja, mi lesz, ha majd megöregszünk, s meghalunk. Most van erre lehetőség.

– Mielőtt minden pénzt a kuplerájba hordanál – tette hozzá epésen.

– No hiszen nem sokat viszek el. S pont tőlem félted a saját vagyonom?

– Igen.

Látva csodálkozásomat, még hozzátette: – Azért rendelt melléd a sors, hogy megtartsam és gyarapítsam a vagyonod. Könnyen jött pénz könnyen megy. Én meg megszoktam a pénzzel bánni, az én kezem közt nem válik semmivé!

– Akkor elég lett volna… – kezdtem el mondani, hogy elég lett volna egy brókert megfizetnem, azért kár volt megnősülnöm, de nem volt kedvem Leopoldinával vitatkozni. Legyintettem egyet. Higgyen, amit akar. Valószínűleg ebben is igaza volt: ha nincs a családom, ugyanolyan könnyen nyakára hágok a vagyonnak, ahogy szereztem.

A magam módján szerettem Leopoldinát. Nem szenvedélyesen, inkább mélyen. Olyan volt az, mintha az ember önmagát szeretné. S ha önmagához rossz valaki, máshoz sem tud jó lenni.

Jó lenne szabadon szárnyalni – a lélek határai láthatatlanok.

Megered a lélek sötét vízfolyása – kifolyik, mint áradat, ami korábban benn rekedt. Búvópatakként áttöri a sziklát – felszínre tör.

Mindenki járja a maga útját. Nevessen, kivel nevetnie kell. A másik síkon a lélek hozzá csatlakozik.

Mit tegyek, hogy lelkem szabadon lélegezzen? Milyen kár, hogy természetéből fakadóan a szerelem sohasem egyformán fakadó, s ritkán kölcsönös (Búvópatak).

A kuplerájba már egy ideje nem unaloműzőnek jártam. Az ötvenedik évem betöltésével egyre érzékenyebb lettem, figyeltem az embereket, s olyanná váltam, mint az üveg: törékennyé, átlátszóvá. Hazudni sem tudtam már, régi hidegvérem kezdett cserbenhagyni. Már nem voltam az a kíméletlen, aki lelkiismeret-furdalás nélkül nyomorított meg egy hamiskártyást.

Zafíra volt az oka. A szeplős, kistermetű, hajlékony, de nem vékony, dús, vörös hajsátorú, vidám örömlány. Óromániából került Bécsbe, talán örmény volt, talán zsidó volt. A rossz nyelvek szerint – akik tapasztalatom szerint általában igazat beszélnek – cigány.

Zafírával beszélgetni sem tudtam eleinte. Németül alig beszélt, magyarul egyáltalán. Tótul is próbálkoztam, hiába. Én nem tudtam sem oláhul, sem örményül. Ez eleinte szórakoztatott, s egy idő után, minél jobban érdekelt Zafíra személye, annál inkább bosszantott. Oly mértékben, hogy felfogadtam hozzá egy öreg zsidó tolmácsot. Pár szót tudott váltani vele. Zafira azt állította, hogy semmilyen emléke nem maradt a szüleiről. Azt sem tudta, hol született, csak úgy emlegették mindig, hogy az oláh kislány. Ez módfelett bosszantott. Hittem is, nem is. Sokkal inkább arra gondoltam, hogy nem akar emlékezni, rossz emlékei vannak.

Leültem a madámmal beszélni róla. Zafírát török emberkereskedők közvetítették neki Bécsbe, egy megzavarodott Rila nevű oláh cigányasszony törvénytelen gyereke volt, ötéves korában került el az anyjától, hogy milyen körülmények közt, arról nem értesült. Koldultak, furulyáztak az utcasarkokon.

Az is megütközést keltett bennem, de az emberkereskedés történetét igazolni látszott, hogy Zafíra nem szokott önálló életvitelhez, az élet alapvető feltételeivel sem volt tisztában.

Gyermeteg volt és kíváncsi, megőrizte lelki tisztaságát.

Néha elvittem kocsikázni, tapsolt, örvendezett, mint egy gyermek. Szerette sokáig nézni a Dunát, elmélázott a vizet nézve, és számomra érthetetlen dolgokat mondott. Majd rám mosolygott, hosszú, dús, rőt haját kicsapta a szeméből, s a hídon könnyedén szájon csókolt. Ez a szilajsága volt az egyetlen, ami elárulta származását. Nem érdekelte, hogy látja-e valaki.

Először el akartam vinni a piros lámpás házból. De aztán rájöttem, hogy csak személyzettel tudna élni, és egyszerűen nem tudtam volna pénzt kicsikarni Leopoldinától arra, hogy Zafírának külön háztartást tartsak fenn. Leopoldínának nem lehetett hazudni. Nem akartam ezt annyira, de mégis csak bosszantott, hogy nem juthatok a saját pénzemhez. Mikor szabadon járhattam volna vele, nem kellett, nem volt, mire költeni. S most dúsgazdag vagyok, s a pénzem ellenőrzését átadtam a feleségemnek.

Mindenkor a saját börtönömbe zártam magam.

Úgyhogy Zafírát kibéreltem egyedüli használatra a madámtól. Nem tudtam meg soha, hogy betartotta-e az egyezségünket. Kérdeztem tőle, hogyan értekezik vele. Mosolyogva vállat vont. – Nincs itt sok beszélgetnivaló. Zafíra tiszta, ápolt, gondot visel magára, az öltözékére, így szoktatták. Nem sok dolgom van vele. A pénzt mindig leadta. Most ugye a pénzzel sem kell bánnia. Jó dolga van, nem sok elfoglaltsága, néha furulyázik, szabad idejében egy lánnyal sétálgatni szokott a korzón.

– És nem történik bajuk? – aggodalmaskodtam.

– Nem. Az én lányomról van szó.

Kíváncsi lettem a lányára. Azonnal meg akartam ismerkedni vele. Menyasszony volt. Úgyhogy örültem, hogy Zafíra vele lehet.

Zafira mégsem volt olyan tudatlan, mint ahogy gondoltam. Értette, ha hozzá beszéltem, néha szavak nélkül is. Néha furulyázott nekem fájdalmas, távoli dallamokat, amiket szerettem és gyűlöltem. Szerettem hallgatni, szépek voltak, és gyűlöltem, hogy sírhatnékom támad hallatukra. Magam is meglepődtem az érzelmeim feltörésétől és kettősségétől. Olyankor úgy összeforrtam lélekben Zafirával, mintha mindig is velem lett volna. Ugyanakkor vibrálóan, olykor nyugtalanítóan idegen maradt számomra. Titokzatos, hiszen soha az anyanyelvünkön nem szólhattunk egymással.

Amikor viselős lett, elhelyeztem a lányoméknál. Zsófia már férjnél volt, s kivándoroltak Amerikába. Ő maga ajánlotta fel nekem, hogy majd gondot visel kicsi féltestvérére. Mondta, ha lány lesz, Zsófiának fogják nevezni őt is, vagyis Sophie-nak

– ahogy ott emlegették a kicsit. Elfogadtam, nem tudtam, mit tenni. Leopoldinát nem akartam keseríteni vele. Az újszülöttet már nem láttam.

Zafira ott élt eleinte a lányomék házában. Aztán Zsófia megtaníttatta angolra, és elhelyezte egy kisdedóvóban dajkaként. A kisgyerek is vele lehetett. Aztán hamarosan férjhez is adta egy jómódú mesteremberhez. Zsófia már csak ilyen gyakorlatias volt, ebben az anyjára ütött. Leopoldina sem tudott volna ügyesebben túladni rajtuk.

A hatvanhoz közeledtem, s éreztem, hogy fogy az erőm. Zafirával eltűnt az életörömöm. Tovaszállt, odaát az Óceánon túlra.

Hatalmas fehér márványkő aranyozott Stefan von Novak felirattal, fölötte hűs-mélyzöld borostyán, körben beláthatatlan embertömeg, mely egy dúsgazdag ember távozására kíváncsi. De ki is az a fehérruhás, kalapos kislány a síromnál? Talán a kisunokám? Aki tudatlan szomorúsággal néz utánam, míg a földet rám lapátolják. Lélekszemem látja a kalapos kislányt, s későre bár, de megtapasztalom az egyedül megváltó, lélekkönnyítő, emberekhez fűző szeretetet. Mely első e világon. Soha senkit nem tudtam szeretni a fehér lovakon kívül. Egyedül bennük bíztam, emberekben soha. S pár pillanatra, a lélektávozás perceiben szívembe mar a szeretet. Egyedül ezen a világon egy kalapos kislányt adatott szeretni egy üres lelkű, hajdani jogászhallgatónak.

Ha meggondolom, az az unokámkorú kislány mégsem az unokám, hanem a természetes lányom lehetett.

Most itt motoz a szobában körülöttünk. Ismét Zsófiának hívják.

A havasban

Több nyomasztó életkép után szerettem volna valami vidámat látni. S úgy jelent meg a kisfiú, aki voltam.

A múltkor a fiam voltál: aprócska gyermek, lovakat hajtottál cirkuszi porondon, kis piros ünneplő ruháddal együtt buzgalomba öltözött a lelked is. Pompás lovak voltak, prüszköltek, és engedelmesen jártak előtted, kis lovaglópálcával terelted őket, s ők leszegett fejjel biccentgettek, bóbitájuk rezgett a fejükön. Kint jártál már a legelőkön, siettél fel a domboldalon, a fák között, az erdőben, fel a sziklák felé, melyeken nincs határ ég és föld között. A lovak horkantak, de mentek engedelmesen. Kis tested ütemesen járt, karod-lábad engedelmeskedett valamely kényszerítő sietségnek. Talán nőni akartál, élni akartál, más célod nem lehetett. Hisz könnyű élni. Ujjaddal a csillagokat érted (Életeink).

Úgy szerettem volna, ha Novák Pistaként élem le az utolsó életem. Ám látnom kellett, hogy volt egy élet, melynek szinte öntudatlan utolsó szakasza egybeesett jelenlegi gyermek- és ifjúkorommal. Mintegy huszonnégy éves lehettem, amikor az öregember, akiként előzőleg inkarnálódtam, felakasztotta magát. Amikor huszonnégy éves voltam, nehéz és reménytelennek tűnő élethelyzetbe kerültem, amiből igazából soha nem dolgoztam ki magam. Ez idő tájt hónapokon keresztül egy kötélhurok lengett a szemem előtt, elég gyakran láttam. Depresszióval magyaráztam, holott nem hittem a depresszióban.

Amikor feljött belőlem utolsóként ez az emlékkép, hirtelen helyükre kerültek az események. Ezzel jelzett lelkem másik része, hogy távozott, nincs már a földön.

Ott élt és halt meg, ahol én születtem, attól alig ötven kilométerre. A havasban.

Piacon vagyok, zöld sapkás legényke libákkal. Tizenkettő-tizennégy éves lehetek. Kendős parasztasszony beszél hozzám, kövérkés.

Messziről jöttem.

Faluról jöttem, be a városba. A néni érdeklődik, megkér, hogy segítsek neki, megfizeti. Előttem megy az udvarába, szemem előtt a fara ide-oda ring. Nagy feneke van. Vizet kell húzni a kútból, sepregetni, fát vágok, fűrészelek. Ő is dolgozik velem. Kapok enni. Fekete haja van, egy tincs kicsúszik a kendő alól, amikor fát fűrészelünk.

Özvegyasszony. Marasztal éjszakára, talán ferde szándéka is van. A libákat eladtam a piacon, anyámnak oda kell adni a pénzt. Nem maradok.

Hiányzik a csillagos ég, faházban lakom anyámmal a hegyen. Éjfél lehet, mire hazaérek. Tejes puliszkát ad enni az anyám. Magas az égbolt. Bodri kutyánk elém szalad. Pistike – Székelyföld, Hargita.

Édesanyám Júlia. Nagyon szeretett.

Tehenet hajtottam ki reggel, hegyek között juhokat legeltettem Szép az élet.

Tizenhat éves vagyok, meg akarok nősülni. Édesanyám azt mondja, nem lehet, nincs hova hozni az asszonyt, csak egy szobában lakunk. Vágom a fát egész nap, építek egy másik faházat. Csak tudnám, hogy kit kell elvenni. Asszony ide nem jön fel, én meg nem megyek le a faluba. Ott mindig történik valami: hol akasztanak, hol temetnek, hol keresztelnek. Borcsa nénémnek hordom a tejet – a nagyfenekű asszonynak. Olykor nála maradok éjszakára.

Hajnali számvetés, párhuzam-vonás: ugyanaz az embertípus, ugyanaz a téma. Befejezetlen, brutálisan-hirtelen véget érő kapcsolatok sora. Harag, bosszú-szomj, a másik megsemmisítésének vágya. Mely a végén már önagresszióba fordul.

Nagy üres, sötét téglalap-űrben himbálózom. Gyermekkori visszatérő álmom (Vasi napló I.).

A második háború elején berendelnek kiképzésre, s hazaküldenek, mint tartalékost. Már túlkoros vagyok. Aztán az utolsó hónapokban behívnak áprilisban, de ott maradunk a környéken, nem visznek ki a hadszíntérre. Unom a fejetlenséget, a kapkodást, arra gondolok, ebben a háborúban nincs értelme meghalnom, ez már nem is háború, hanem összevisszaság, haza kéne menni, előtte a jószágot eladtam a piacon, elvittem a jó Borcsának, de jön a tél, s addigra úgyis vége lesz a hajcihőnek, s mit csinálok jószág nélkül fent a havasban?

Augusztus elején lelépek a hadtesttől. Csak úgy egy erdőn keresztül, dolgomat végezve, éjszaka. A lábam vakon is visz a havasba. Ott a faházam földig égve találom. Mindenemmel, amim csak volt. Néhány megfeketedett vasfazék árválkodik az üszökben.

– Haj, magasságos Dumnyézo.

Másnap délután megindulok a kisvárosba Borcsához. A nagy kőkerítését nem mászom át, hátulról kerülök a portára. Már késő este van. Az asszony még fent van, mintha lennének nála. Belesek az ablakon, férfiember időzik Borcsánál. Viszket a tenyerem. Várok. Katonaszökevény csak bujkáljon. Kezdem bánni, hogy idejöttem, jobb lett volna egyből nekifogni a házat újraépíteni. Talán valahol máshol, még fentebb, eldugottabb helyen. Most itt csak töltöm az időm fölöslegesen.

Aztán egyszer csak hangosodik a férfibeszéd, s ha jól látom a sötétben, csendőr lép ki a kapun. Borcsa kedve magasan száll, még nevetgél is öregasszonyosan. Nevetnem kell. Ejszen, ellátta a baját a vénasszonynak. Na, majd jövök én is! – s még inkább nevetnem kell.

Borcsa visszamegy a házba, még dudorászik kicsit, ágyaz. Vagyis az ágyat rendezgeti, hisz meg volt az bontva korábbról. Na, megállj! Betolom az ablakot, beszökök a szobába, a vénasszonyba belereked a szó.

– Borcsa néném! De jó, hogy egészségben találom! – s nyújtom felé a karom ölelőleg. Az csak áll a szoba közepén kővé válva. – Ne ijedezzék hát, itt a maga Pistikéje, jókor jöttem látom, de hisz engem szeret jobban, vagy nem?

Lassan tér magához.

– Ne tréfálkozz, Pisti.

– Csak úgy Pisti? Már nem is Pistike?

A vénasszonynak csak van lélekjelenléte, nem csoda, sok évet élt egymaga.

– Mondjad, mit adjak, s eredj dolgodra utána. Veszélyes világ van most.

– Látom éppen, az imént magát is nagy veszély fenyegette. Adja a férje régi ruháit, egy kis élelmet, mert .... – s itt meggondolom magam, mégsem mondom el, hogy leégett a házam –, ... mert üres a kamara – folytatom –, aztán adjon egy-két szárnyast s a kecskémet, amit itt hagytam.

– Pista, a padláson már megették a molyok, ami férfiruha volt, élelmet adok, a kecskét elhajtották a rekvirálók, semmilyen jószág a háznál nem maradt.

– A pár tyúkocskán kívül, amit most magammal viszek! Kölcsön, na! Tudja, nekem semmi nem kell ingyen.

– Nem, mikor nem – s már nevetgél. Kezd magához térni a dupla ijedelemből.

– Maga megkapta ma estére a porcióját, tőlem nem kap semmit.

A vénasszony mintha összecsuklott volna.

– Látod, látod, milyen vagy! Most csúfságolsz velem. Pedig annyi éven át segítettelek!

– Amiért a Jóisten magát megáldotta, hogy még életben van.

– Hát igen, tudják az emberek, hogy jó asszony vagyok.

– No, hát akkor melegítsen szaporán egy tekenyőnyi vizet, mert tán tetűvel is megteltem.

Jaj, akkor kapott észbe a vénasszony. Szaladt a kamrába, sonkát hozott, kenyeret, hagymát. Ennek mindig volt, mit ennie. A hasát, azt nem hagyta. Feltette a veder vizet melegedni. Megfürödtem, hajat mostam. S már vidáman nézegette a meztelen testem, amikor rászóltam.

– Borcsa néném, tudja maga, mi az a dezentor?

– Tudom, hát. Katonaszökevény – nevetett tovább.

– No, akkor tisztában van velem.

– Tisztában, hát.

– És nem szalad holnap reggel a csendőrségre engem feljelenteni?

– Nem szaladok, fiam. Ha kitudódik, veled együtt állítanak falhoz, s főbelőnek.

– No, akkor megérti, hogy igyekszem vissza a hegyre hajnalodta előtt.

– Megértem, fiam.

– No, akkor a Jóisten fizesse meg a jóságát.

– Várjál. Csak mondani akartam még valamit… – kezdte tétován, mert látta, hogy mindjárt kívül kerülök az ajtón. Figyelmesen néztem, miközben a megboldogult ócska, büdös, szitává lyuggatott gönceit húztam magamra. Minden rövid volt nekem, csak a gatya lógott a vékony ülepemen. Borcsa is kicsi, kerek, az ura sem lehetett sovány.

– Hallgatom, Borcsa néném.

– Ne mondd nekem, hogy néném.

– Nem mondom.

– Vegyél feleségül – határozta el magát hirtelen.

A szemem elkerekedett, aztán máris ott játszottak a gúnytüzek benne. Észre is vehette.

– Máris, Borcsám, ebben a tág ülepű nadrágban? Hívhatjuk a papot?

– Hát azért annyira nem sürgős – s nevetett az ő kis vadmalacszeme is.

– No, akkor lesz időm meggondolni. Majd jövök legközelebb háztűznézőbe, ha vége a háborúnak.

– Jó lesz, fiam – s örült, hogy túl van a nehezén.

– Ne mondja nekem, hogy fiam, ha már engem szemelt ki.

– Nem mondom többet.

– No, Isten áldja – nyomtam a fejembe a molyrágta kalapot is, hátamra kanyarítottam az általvetőt az élelemmel, az udvaron a két tyúkot a hónom alá vettem, s mentem.

A vénasszony még sokáig toporgott a kapuban, hallottam, hogy nem ment be.

Ám engem már várt a Teremtő széles, nagy ege, hullócsillagok estek az égről, nyári hőség volt, s igyekeztem az erdőt elérni. Boldog voltam, hogy ismét otthon lehetek. Az enyém volt az egész havas.

Három hétig nem mertem lemenni a városba, aztán augusztus utolsó hetében hallottam a zsebrádiómon, hogy vége lett a háborúnak.

Még vártam pár napot, s lementem Borcsához. Megint kelletlenül fogadott, pedig rókabőröket vittem neki.

– Te, rámhozod a csendőröket.

– Mit csináljak? Akasszam fel magam, ha már ideszart az anyám erre a keserves világra? Nekem is élni kell valahogy.

– Mondtam, mit csináljál.

– Nem veszem feleségül.

– Aztán miért nem?

– Nem vehetem, bármi szépen is kér.

– Aztán miért nem? – s a szája kezdett csáléra állni, mintha sírás húzná.

Megsajnáltam. Odaültem mellé az ágyra, s megfogtam a kezét.

– Hát eljönne maga oda fel, ahol én lakom, ahol a madár sem jár?

– Most megváltozik a világ, úgyis le kell, hogy jöjjél a havasból.

– Én élve nem, csak holtan.

– Majd idejössz hozzám, s szépen elleszünk, gyarapodunk, eddig is jól megvoltunk. Az emberek is tudják, hogy hozzám tartozol!

– Én soha, ebbe a városi kietlenségbe.

– Butákat beszélsz, Pista.

– Lehet, de nem költözöm le a havasról. Ha akartam volna, megnősülök idejében, s lejövök. Nem nekem való.

– Ugyan, te még fiatal vagy.

– Negyven leszek. Maga meg hatvan. Nincs ezen mit szépíteni.

– Semmiség az. De a csendőrőrmester is azért volt olyan szemtelen velem – húzza ki magát s teszi csípőre ráncos, párnás kezét kackiásan –, mert mindenki tudja, hogy hozzám jársz.

– Nem bánt az a csendőrőrmester engem, Borcsa. Háború volt, vis major! – a kalapom hetykén a félszememre húzom, s a vénasszonyt magam alá gyűröm a magas dunyhán.

– Nem is szeretsz engem, te Pista – de azért boldogan adja át magát az ölelésnek.

Szerettem ennek az asszonynak a testét. Arca-nyaka ráncos volt, de a ruhája alatt sima volt a bőre, telt és kemény a húsa. Mintha nagyon régről ismerném.

A gazdaság gyarapszik. Ellenek a juhok. A faluban eladom az állatokat.

Hatvanéves lehetek. Ugyanaz. Borókát szedek kint az erdőn, pálinkát főzök, megiszogatom. Azt mondják, hogy részeges vagyok. A Fiastyúk fent az égen, felettem a csillagos ég.

Borcsa meghalt.

Hetven-nyolcvanéves lehetek. Elegem van a küszködésből. Abaposztó szürkésfehér ruhámban – szikár öregember fent a fán, mint a mókus mászik, kezében kötél. Jól felkötöm magam. Ott lengek a szélben. Ember legyen, aki innen leszed engem. Jól megcsináltam, alaposan felkötöttem magam a fenyőfára. A fekete kalapom odalent a fa tövében. Fekete madár közeledik, csipeget, majd sok madár – de hiszen eszik a húst rólam a varjak.

Még a legszebb fenyő sem ártalmatlan.

Fejsze-sújtotta fa dől ránk, vagy csak az égbolt áll rézsút?

Hideg, sötétség: kötélen lóg varjak-ette holttest, szél himbálja. S a kis házat recsegve roskasztja össze az idő (Vasi napló I.).

Hogy mi a tanulság ebből az életből? Ne hallgasson az ember mindig az édesanyjára, még akkor sem, ha jót akar. Ha nem hallgattam volna rá, megnősülök idejében, gyermekeim lesznek, s gürcölhetek annyit lent a faluban, hogy beledöglök idejében, hatvanévesen, nem történik az a csúfság velem, hogy én kell felkössem magam.

A szerelem kimaradt az életemből, akár abban a nótában, hogy *Öreg legénynek nem való a május*. Ezt még a katonaságnál tanultam.

Régi életeim helyszíneit magammal hozta a gyermeki fantáziának hitt emlékezés. Hatalmas üres, fekete téglalap-tér, melyben himbálózom, mint egy hosszú fonálon.

Kis hegyi faház. A rossz emlékeket kimondással megidézni túl rossz.

A megszépítő emlékezet gyógyít (Vasi napló I.).

Ki volt az az ember, aki egymaga élt a havasban? Borcsa néném Pistikének szólított. S ahogy lenézek odafentről a fáról, a fekete pörge kalapom látom az avarban, egyre közelebbről, szalagját meg-meglibbenti a szél.

Havasi emberek viselete.

Magyar ember nem hord olyant.

Régi életek krónikása

Utószó

Amire vállalkoztam, amit leírtam, nem új. Szepes Mária *Vörös oroszlán*ja hasonlóan meséli el egy bizonyos „fickó” életét, aki a titkok tudására tör, alkimista szeretne lenni, de mivel célja elérése érdekében gyilkol, törvényszerűen áldozattá válik maga is az életsorozata végén.

Ha nem az eredetiség, ugyan mi indított e történetfüzér megindítására? Nos, az én „fickóm”, aki legtöbbször Andreas néven jött erre a világra, cseppet sem híres, nagyon is esendő. Túl sok hibát vét életei hajnalán akaratlanul, próbálná jóvátenni őket, de nem látja az összefüggéseket.

Legtöbbször átlagos az élete, és gyarlóságai következtében megreked egy fejlődésspirálban: az utóbbi ötszáz évben rövid és tragikusan végződő életei miatt számtalanszor újraszületik, mígnem belefárad. A végén öngyilkos lesz. Újabb hiba. Ám a fickónk mindig újabb és újabb lehetőséget kap az újrakezdéshez. Az életek azt példázzák, hogy nincs cselekedet, amelynek elmaradna a következménye. Sokszor az élet végén, a kiröppenő lélek állapotában jön a tanulság: – Nem akarok többé a feleséged lenni! – mondja a meggyalázott lány, aki kútba ugrik a további megpróbáltatások elől. Hiba volt. Ám akinek mondja, azt egykor feleségeként vízbe fullasztotta bosszúból. Hiba volt. Bűnre bűnhődés és újabb bűn. A tűzdobáló eltaszít egy ágrólszakadt lányt, aki viselős tőle, későbbi női életében még gyerekfejjel megerőszakolja egy juhász, gyereket szül, s a világból kitaszítva, zavart elmével éli hosszú életét. Gőgös és rátarti, megveti a másik nemzet fiát, hogy utolsó életében ő is ama nép fiaként élje cseppet sem jelentős, nem könnyű, s nem túl változatos életét. Ilyenkor úgy tűnik, a nagy perspektívában csak porban kúszik az ember, mint a földi giliszta.

Az ismételten felbukkanó alakoknak vélhetően kiderül a folytonossága, lélekazonossága. Van olyan társam, akit mintegy tízszer láttam inkarnálódni velem együtt. Ő is mondta, mikor összekerültünk: – Mintha ezer éve ismernélek. – Ez sokak számára

ismerős érzés. Van, aki csak kétszer-háromszor bukkan fel életeimben, vagy szerelmes társként vagy ellenségként – amolyan edzőtársként. Ha jól végzem közös feladatunkat, nem lesz dolgunk egymással többé.

Szövegemben három írásképet használok: a folyamatos történetet megtörik a dőlt betűs betétek korábbi írásaimból, melyek tudattalanul ezt a regényt készítették elő. A vastagított részek a meditációk során készült feljegyzések. Ilyen Zsófi visszaemlékezése is: ketten emlékeztünk közös életünkre. Az egykori Zsófi – a mostani Eszter nevű lányom –, az egyetlen személy, akivel nemcsak volt közös életünk, hanem emlékszik is rá. Ő vetette papírra kérésemre a visszaemlékezését. A Zsófi név volt a jel: amikor megszületett Zsófi nevű húga, felháborodva közölte, hogy ezt a nevet ő már „lefoglalta".

– A saját gyereked számára? – kérdeztem. – Hisz annak semmi akadálya.

– Nem, csak a Zsófi név már olyan régen él bennem… – gondolkozott.

Hát persze, ha így hívták egyik, nem is olyan régi életében.

A legtöbb történetet egyes szám első személyben írom, de volt énem, amellyel olyannyira nem tudtam azonosulni, hogy önkéntelenül egyes szám harmadik személyben jöttek elő az emlékképek, mintegy távolságot tartva ama személytől.

Ilyen Josephine, a rokokó asszonya. Bármilyen furcsa, azt a szellemiséget – melyet látszólag a legmagasabb fokon ókori görög tudósként értem el, magasan felülmúlta e rokokó asszony –, aki viszont nem tette közzé sem tudását, sem zenei tehetségét. Lehet, hogy most ezért is törlesztek? Akarva-akaratlan közfeladatot látok el? Ily módon a hasznosság kérdése is felmerül az életsorozatban. S bármilyen megvetendő, de amolyan „közhasznúként" az orvos felesége működött (Perdita). Ő legalább a teste révén átélte azt a társközösséget, amit a léleknek kellene megélnie.

Josephine megbűnhődött azért, hogy szabadulni akart idős férjétől, aki semmit nem jelentett számára. Sem lelkileg, sem anyagilag. Gyermekkora kötelességeinek folytatását, melyek immár a házasságban kötötték gúzsba kötődésre nem vágyó lényét. Josephine független volt – minden tekintetben. A lovásztól is független. Azáltal, hogy esküvője előtt elvetette vele a szüzességét, majd felhasználta a balesetnek álcázott gyilkossághoz, eleve leszámolt azzal, hogy bármiféle érzelmi kapcsolat kifejlődhessen közöttük. A közösen elkövetett bűn meggyilkol minden intimitást, csak

a bűntudat tart össze. Egymás börtönőrévé válnak a cinkosok. Josephine egy ilyen kapcsolatnak nem nyitott utat. Sehogy és senkihez nem kívánt kötődni. Hol volt az a pont, ahol feladta? Látszólag engedelmesen fogadta sorsát. Ám szótlan magamegadása mögött magányos és kitartó dac húzódott. Valójában lázadás volt az egész élete. Néma, agresszív lázadás, önagresszióba forduló.

*

Jó fantázia kell mindehhez – mondhatnánk, s aki fantáziaszüleményként olvassa írásom, azt meghagyom hitében. Ám a „fickó" nem egy ihletett írói állapotban bukkant fel az emlékezetemben jó öt éve. Hogy is jött elő?

Negyvenhez közeledve elváltam. Ekkortájt találkoztam véletlenül egy kedves hölggyel, aki épp a válását fontolgatta. Aztán hónapok teltek, s egy napon ott álltam az okmányiroda ablaka előtt névváltoztatást intézni. A mellettem levő ablaknál egy hölgy ugyanezt intézte. Egyszerre nyújtottuk az ügyintézőnek a papírokat. Rálestem a nevére: felismertem. Intettem neki, ő is megismert. Utána leültünk, s egyhuzamban beszélgettünk mintegy félórát. Az elkövetkező héten ugyancsak véletlenül háromszor találkoztunk. Akkor azt mondta: nekünk dolgunk van egymással, üljünk le, s beszélgessünk. Elmesélte, hogy újabban frissen szerzett természetgyógyászati ismereteit kamatoztatja, úgynevezett utaztatást irányít a régi életekbe.

– Megvan! – kiáltottam a felismerés örömével, hiszen évekkel korábban egy nagynéném mesélt erről, ő is akkortájt szerzett ilyen képesítést, és felajánlotta, hogy „megutaztat". Ám én akkor úgy féltem ettől az élménytől, hogy – nem épp szántszándékkal, de – alaposan lekéstem a megbeszélt találkozásunkat, úgyhogy bele sem kezdtünk az utazásba. Talán az is zavart, hogy rokon, aki az életem ismeri? Ez a hölgy idegen volt, idegennel sok minden felelősségmentesen biztonságosabb.

Ekkor már semmilyen félelem és gát nem tartott vissza. Elmentem hozzá, irányított meditációban visszavezetett több ezer évvel korábbra. Az a lélekmegnyilvánulás, aki valaha voltam, azonnal megmutatkozott. Elsőként egy fontos, meghatározó és hosszú életben. Nagyon jó volt. Láttam vagy hatféle megtestesülésem, és megértettem saját énem sokféleségét, mintha több ember élne és cselekedne, érezne, gondolkodna bennem. Hol egyik, hol másik veszi át a szót, az irányítást. Jobb önismeretre tettem szert, egyszersmind elnézőbbé váltam magammal szemben.

Öt éven át évente egyszer-kétszer elmentem „utazni”. Az utaztatóm elindított, vezetett, kérdezett, s mindazt, amit mondtam, jegyzetelte. Otthon legépeltem a jegyzeteket, aztán kibővítettem őket. Egy alkalommal sajnáltam, hogy nem vittem magnót, mert aki kibeszélt belőlem, nem a mostani énem volt. Más volt a hangja, más a szavajárása, olykor németül szólt, de lefordította rögtön magyarra.

A meditációkon az emlékezés úgy nyílott fel előttem, mint mikor egy szerelvény vagonjainak sorjában egyszerre nyílnak ki az egymást összekötő ajtók. S ha egy kocsi az aktuális életet jelenti, az egymáshoz kötött vagonok az egymás utáni életeket. S egyszerre belátok az összesbe, még csak nem is időrendi sorrendben. Hanem épp, ahogy fontosnak tartják.

Először sok emlék – szerelem és magány témája.

Másodszorra néhány bevillanás.

Harmadjára sokféle helyszín – a közöny és egykedvűség témája.

Negyedszerre igen megható – megláttam a szerelmemet.

S a végén jöttek a keményebb dolgok –szeretet-gyűlölet témája.

S most már naplementekor vagy egy gyertya fényénél is felbukkan egy-egy életemlék. Ismert-ismeretlen utakon járok (Vasi napló I.).

Egy élet – egy történet. Akik elolvasták sorra keletkező történeteimet, azt kérdezték: van-e egyetlen olyan nap az életedben, amikor nem gondolsz erre? Mert ez rettenet! Hogy lehet ennyiféle halált feldolgozni? – Semmiség az. Megszületni nehezebb.

Öt éven át nem volt olyan napom, amikor ne gondoltam volna az utazásaim során látott élményekre, személyekre, kapcsolatokra. Ezért is vált szükségessé, hogy megírjam ezt a történetfüzért. Hogy ne merüljek el visszahozhatatlanul a múltban. Hogy tudjam levonni a következtetéseket, hogy megkapjam a válaszokat a kérdéseimre, melyek mindig is foglalkoztattak.

Milyen kérdésekre?

Például egészségügyi kérdésekre: miért kell nekem a rövidlátásom? Válasz: egy jel, egy emlékeztető egy korábbi életre, amikor külső látás nélkül tisztábban láttam, mint most. Hogy figyelmeztessen: néha bizonyos dolgokban elég csak elcsendesülni és behunyni a szemem, s megkapom a válaszokat. Egy jelzés, hogy ezzel a képességgel most is rendelkezem.

Miért fáj olyan gyakran combtőből a bal lábam? És miért csak a bal? Vajon nem erőltettem-e meg valamikor régen? Vagy talán az a dárda…?

Miért választottam a legtöbbször társtalan életformát, miért voltak szerelmi kapcsolataim olykor tragikusan rövidek, sőt életveszélyesek?

Miért nem lelem örömöm a nőiességemben? Miért okoz gondot az anyaság?

Miért volt kamaszkorom egyetlen konfliktusa, hogy nem vagyok fiú? Úgy éreztem, jobban érvényesülnék, hogy könnyebb lenne az életem férfiként. A fiúk katonának mennek – ez is életveszélyes lehet –, a lányok férjhez mennek és gyermeket szülnek – s ez ugyanolyan életveszélyes lehet. Tapasztalatom igazolja, hogy kamaszkori félelmem nem volt alaptalan.

Mi az életfeladatom? Szó szerint kaptam meg a választ: „régi életek krónikása vagyok”.

Más jellegű kérdésekre is választ kaptam: miért érzem magam otthontalannak a világban? Sok emberrel találkozom, aki ugyanúgy se ide, se oda nem tartozónak érzi magát. Ráadásul fogalma sincs, mi az életfeladata. „Aki asztrális énjében erősebb, az nem találja helyét a földön. Tudatalatti visszaemlékezések gyötrik, és alig várja az időt, hogy újra odaát legyen, igazi elemében” (Szepes Mária).

Mit jelent a karmikus kapcsolat? Egyszer egy személyiségelemző azt írta le rólam: „karmikus kapcsolat az egyik szülővel”. Rögtön tudtam, hogy az apámról van szó. Miért? Azzal magyaráztam, hogy szeret és félt, de nem tudja a szeretetét kimutatni, elsőszülött lány voltam. Valakivel feladatot vállaltam és nem teljesítettem, vagy csak részben teljesítettem, és most a feladat folytatásra vár?

Anyámnak generátor-szerepe volt az életemben, amolyan segítő, de vele meg a húgommal régi életeimben nem találkoztam. Legalábbis sokáig azt hittem, hogy nem.

Mert egy ambivalensnek – jónak és rossznak érzékelt – kapcsolatban nem ismer rá szívesen az ember a saját közeli rokonára, akit leginkább szeretnie ildomos. Aki hajdan elcsábított a tudomány és szülők világából, hogy a testi ügyességgel manipuláló művészet felé tereljen. Mesterem volt jó ötszáz éve, megtanított a tűzzel játszani. Mostani anyám ugyancsak generátor: a művészetek lángjának őre, örökmozgó, nyugtalan, de a felszínen egykedvű, bölcsességeit ki nem mondó, vibráló személyiség. Anyám mindig is jó testmozgással rendelkezett. Átlagon felülivel. Hogy öregkorára megbénuljanak az ízületei, s a mozgásban való korlátozottság a szellemi világ felé terelje.

Apámmal más volt. Vele még lesz dolgom. És azt is le tudtam szűrni, ki az, akivel nem oldottam meg semmit… Vagy legalábbis keveset. Ők a visszatérő társak.

Az ember élete olyan, mint egy dobókockás társasjáték: ott vannak az útelágazások, az ember akarata szabad. Soha nem tudja meg, milyen lett volna, ha egy másik utat választ. Odafent elkészült egy életterv, de a lélek idelent szembesül azzal, hogy van más lehetőség is. Döntésében szabad. S valamiért a másik utat választja.

*

Volt egy kedves szomszéd nénim. Három felnőtt fia volt, különvált a férjétől rég, s került egy fiatal szeretője. 45 évesen teherbe esett. Nem tartotta meg sem a babát, sem a szeretőjét. 60 éves korában az egyik fia karambolozott, a kocsiban szörnyethalt a fiú felesége, három árva maradt utána, s a néni a legkisebbet hathónapos kora óta neveli. Úgy nevezi, Sanyi fiam. Most késő és hiábavaló firtatni, hogy mi lett volna, ha akkor megszüli a gyerekét, és azt neveli fel, meg vajon akkor a fia nem öli-e meg ittas vezetéssel a feleségét – hisz nekik is volt élettervük egyénenként is, egymással is. De a néninek négy fiú „járt”, odafent négy fiúgyermeket vállalhatott – megkapta hát akarva-akaratlan mind a négyet. Ezeket az élethelyzeteket könnyebb ilyen múltjárás segítségével megérteni és elfogadni. Hiszen csak akkor lépünk tovább, ha minden egyes élethelyzetet elfogadunk. Régen ezt nevezhették hosszútűrésnek.

Sok mindent nem tudok, amit azok tudnak, akik a reinkarnáció tanaival tételesen és hivatásszerűen foglalkoznak. Nem vitatkozom velük, mert egy ponton eltérnek tanításaik attól, amit én láttam. Szerintük a lélek oszthatatlan. Az általam felidézett látottak és számításaim szerint is volt úgy, hogy egy időben lelkem két – vagy több? –

részre oszlott. Amolyan komplementer lélekpárosokat alkotva: magányos öregasszony és prostituált, nagyvárosi lump és dolgos havasi bácsi.

*

Miért is kellett történelmet tanítanom? Az egyetlen tantárgy, amit utáltam, két évszámot nem tudtam megjegyezni, aztán tanárként kénytelen voltam megtanulni eseményeket, összefüggéseket. És miért épp a német nyelvterület történelmét kellett tanítanom, a germánoktól a jelenkorig? Itt vannak azok a nehézségek, amelyek az utadat jelölik. Régi életeim színhelyei Normandia, Tirol, Bécs, Strasbourg, Köln, Bonn. Vagy csupán azért vetített ki az fantáziám német nyelvterületre képeket, mert arról tudtam többet?

De mit tudtam Dél-Amerikáról, ahol sohasem jártam? Törökországban jártam ugyan, ám nem az örmény részén. Budapestet ismerem. De leginkább Erdélyt…

Általános iskolás koromban egy szünetben félrehívott a romántanárnőm, és diszkréten megkérdezte:

– Van-e román a családban?

Tágra nyílt szemmel néztem, majd a fejem ráztam.

– Nem kell szégyellni! – biztatott a romántanárnő. És nem hitte el, hogy csak az iskolában meg a szinkronizálatlan filmek segítségével tanultam meg a román „állam nyelvét”.

Vagy talán előző életemben éppenséggel az anyanyelvem volt? Egyetlen nyelv sem ragadt úgy rám, mint a román. Talán később a francia.

*

Mivel életem egy olyan időszakában találkoztam az utaztatómmal, amikor többnyire a párkapcsolatok érdeklik az embert, így az utazások során elsősorban ilyen jellegű kérdéseimre kaptam válaszokat. „Engedd, hogy érzéseid képekké alakuljanak” – intézte hozzám az utaztatóm a felhívást, s megjelentek a párkapcsolatokkal összefüggő életepizódok. Több barátnőm, ismerősöm kérdezte, hogy „Velem nem találkoztál régi életeidben?” – nos, az ilyen barátnők általában segítők régebb és most is, akikkel nem konfrontálódunk, hiszen közel azonos a felfogásunk a világról, ők

visznek előre az életben. Egyikük alakja dereng: a tűzdobáló vénasszonya, aki otthont, meleg ételt biztosított egy csavargónak. Ám ez akkor is, most is kölcsönös segítség volt. Ő most is segítőként jelent meg egy időre az életemben.

Vannak semleges kapcsolatok. Vannak megpróbáltatások. Sok küzdelem, mégsincs kiegyenlítődés, valaki mindig győzni akar a másik kárára.

És vannak szerelmek. Akiktől elérzékenyülök, amikor felismerem őket.

Honnan ismerem fel őket? A milyenségükről. Olykor elég egy jel: a társam szeme mélykék. A nagylányom nevetős, felhőtlenül mesél, szórakoztat, vidám, probléma-megoldó. Középső lányom jön buzgón, bizonygat, meggyőz. A kicsi áll higgadtan, türelmesen, hallgat, odadugja a fejét. Éreztem kis szellemtestét, ahogy odajött hozzánk kíváncsian, amikor még meg sem fogant.

Van, aki ugrál fejetlenül, van, aki les rám, mint farkas, van, aki kínlódó, homlok-ráncoló, aggodalmaskodó, lehúzza a szegénység, óvatoskodó, körültekintő, van, akinek a szeme zavaros, tekintete téveteg, olykor eszelős.

Ezekről mindenkor felismerem őket.

A legtöbben nőként, férfiként egyaránt megjelennek, van, aki csak az egyik nemben.

Én férfiként is, nőként is, fele-fele arányban testesültem meg. Lelkem nőként jött a világra először, most is nőként élek, s sejtelmem van még egy későbbi életről, melyben megint csak nő leszek. Férfiként valamivel kevesebbszer láttam magam a földre jönni. Andreas, a görög azonosít: **Túl nőies lélek vagyok ahhoz, hogy kegyetlen legyek.**

Nőként termetem inkább alacsony, mint most – a rokokó asszonya és a vén-asszony volt leginkább olyan, amilyen most vagyok. Amikor nem európai kultúrákban éltem, fekete hajú, mandulaszemű szép fiatal nő voltam, egyszer meg szőke nő, terebélyes, hisz mindig terhes voltam. És szép volt a perdita is, a szépség mesterségének feltétele volt. Ám a szépséget legtöbbször nem mertem inkarnációimban vállalni, biztonságosabbnak éreztem anélkül. A szépség romlásba dönthet. Inkább álcáztam nőiességemet, mely mindig bajt hozott rám.

Mikor férfi, mikor nő? A születések sorozatában ennek csak annyi jelentősége van, hogy bizonyos feladatokat nőként, ill. férfiként lehet jobban megoldani. Ha valakinek például az adással, önátadással, gondoskodással van gondja, akkor mindaddig nőként fog leszületni, amíg azt megtanulja. Viszont ha valakinek a felelősséget, a döntéshozatalt és vezetést kell megtanulnia, akkor férfi lesz.

Kamaszkoromban azért szerettem volna férfi lenni, mert nekem az – két egymást követő férfiélet után – a könnyebb út lett volna. Ám adósságom lehetett az anyaság és párkapcsolat feladatvállalásánál, mely legtöbbször önhibámon kívül nem sikerült az átadás, önátadás, áldozat.

Hasonló a magyarázat arra, miért nem akartam tanítani: mivel életeim elején már voltam tanár, s mindaz, ami „csuklóból megy", nem életfeladat.

„Ha az ember azt csinálja, amiben otthon érzi magát, ahol fölényes biztonsággal mozog, vagyis olyan terepet választ az életenergiáinak kifuttatására, amelyet adottság szintjén birtokol, akkor a könnyebbik utat választotta. S ezzel a választásával elnyomta magában azokat az új tapasztalatokra ösztökélő késztetéseket, amikkel magamagát szerelte föl születése előtt anélkül persze, hogy erről a legcsekélyebb tudatos emléket is őrizné. Ez a 'legkisebb ellenállás ösvényének' kísértése. De ez a megfogalmazás csak azokra a szélsőségesen egyértelmű helyzetekre alkalmazható ilyen sommás egyszerűséggel, amelyekben nemcsak nagyon erőteljes a magabiztosság érzése, hanem ráadásul még társul az alkotó lendület és lelkesedés teljes hiányával is az adott területtel kapcsolatosan" (Zeke Lajos.)

Férfiként ugyanez az alak voltam többször: átlagos, inkább kicsi testalkatú, izmos, inas (katona, paraszt, jogász), de volt egy másik alakváltozatom is: egy hosszú, világosbarna vagy szőke hajú férfi, ugyancsak izmos (tudós, molnár, havasi ember) – ez egy most kamaszkori szerelmi ideálom volt. Volt egy tanítványom, leginkább rá hasonlított az a megtestesülésem. Különös kapcsolat alakult ki köztünk: óráimon nem jegyzetelt, viszont olyan kérdésemre is megmondta a választ – mintegy folytatva a gondolatmenetem –, amelyre még bennem is csak derengett a folytatás. Olyan volt az agya, mint egy pergő lapú könyv. Átvette és továbbvitte a gondolatom.

Egy nemrégi álmom irányította erre a volt tanítványra a figyelmem – nemcsak lélekben hozzám közel állónak éreztem, hanem olyannak, mintha én lennék ugyanő.

Kamaszkoromban fájlaltam, hogy nem olyan vagyok. Ő fiúként mentesült azoktól a nehézségektől, melyeket én fiatal nőként kaptam.

Az álom furcsa volt: én egy idősebb, híres nő voltam, és kaput nyitottam neki, diáknak, akiben viszont én lakoztam. És a volt diák szembenézett idősebb nő önmagammal. A lelkem álmomban a diák testében lakozott.

„A lélekkel ez a dolog bonyolultabb, mint hogy egy és oszthatatlan, vagy nem. Párhuzamos dimenziók, világok léteznek, mindegyikben jelen lehetsz, de mivel egy egész vagy, a tudatalattidban megvan az összes emlék, más dimenzió-, illetve világbeli életedből, akár jelen időben is. (Szint kérdése, hány életet engednek élni egyszerre *tudatosan*.) Így lehettél egyszerre havasi ember és prostituált. Ez egy nagyon egyszerű magyarázat, logikus is, de aki egy irányban hisz, nem nyitott, annak a világegyetemnek csak egy kis szeglete nyílik fel – mint a puzzle egy darabja, ami lehet, hogy egy fejet ábrázol, tehát önmagában értelme van, de akkor is csak egy nagyobb kép része" (Fekete Annamária).

Vagy egy másik hasonló vélekedés az idő és az életek szimultaneitásáról, ami az időt – a múltat, a jelent és a jövőt – egyidejűleg létezőnek tekinti. „Vagyis minden idő egy örök jelenben létezik; az ember különböző életei nem az egymás követő életek sorozatában, hanem egyazon időben zajlanak. Minthogy ez nyilvánvaló problémákat vet fel az általunk ismert fizikai valóságot illetően, egyszerre csak egy személyiségnek van központi szerepe. Nem tudnánk a többi realitással mindig tudatosan tisztában lenni, azzal a világgal foglalkozunk tehát, amit ismerünk. A többi éntudat ereje és képességei azért hozzáférhetők számunkra és időnként megmutatkoznak nekünk az álmokban" (Jane Roberts: Seth megszólal).

Nemrégiben volt egy másik álmom: leírt életeimből kiderül, ki az, akivel még dolgom van – ebben vagy egy másik életben. Nos, az a lélek, akit a fűillatú lányként ismertem meg, ebben az életemben lánykoromban rövid ideig a szerelmem volt, aztán elszakadtunk egymástól több évtizedre. Álmomban visszamentem abba az időbe, és egy garzonlakásban éltünk, fiatalok voltunk – eddig érthető, hiszen ez egy alternatívája lett volna mostani életemnek, ha akkor együtt maradunk, Erdélyben maradunk. Ám – és bizonyíték az idő szimultaneitására – ott volt a középső lányom, mostani felnőttként, és azon morfondíroztam – mintegy szétszakadt tudattal –, ugyan mit számít, hogy ott van, és lát bennünket, hiszen már felnőtt, neki is van barátja. Az

álom élénken megmaradt bennem, ebből gondolom, hogy énem egyik fele ott élt 30 éve a marosvásárhelyi Jeddi úti lakótelep egyik garzonlakásában azzal a férfival, akivel megoldatlan feladatom van.

*

Életeim során többször is felbukkantak, ám két életemet meghatározták a **lovak**: Andreas, a görög, kocsihajtó volt, de ott hagyta a tanulásért. Novák a tanulást hagyta ott a lovak miatt.

Andreas díjat nyert a kocsihajtással a stadionban. Novák a fehér lovakra fogadott, s nyert, nem is egyszer. Andreas megdolgozott érte, Nováknak csak úgy ölébe hullt a pénz: kijárt a lovardára, fogadásokat tett – mindig a fehér lóra. Nem teremtett semmit, árnyéletet élt. Vajon miért kapta a vagyont? Valamiért kárpótlásként? Van, amikor az embernek csak úgy ölébe hull valami, és nem tudja, miért. Sok mindenért megküzd élete során, de néha az, amiért nem is küzd, amire nem is vágyik – azt megkapja. S nem is tud vele mit kezdeni.

Az ókori görögök és rómaiak szórakozása a kocsihajtó verseny volt. Andreas, a görög, kétlovas, kétkerekű fogatot hajtott, nyert a versenyeken, de mindig csak második lett. Sajnálta halálra ostorozni a lovakat. A többiek nem sajnálták a drága lovakat elpusztítani. Talán ezt hálálták meg neki egy későbbi életében a lovak. Nováknak gyöngyélete volt, amivel alapjában véve nem tudott, mit kezdeni, senki javára, még a sajátjára sem volt képes fordítani vagyonát. Semmi jót nem hozott létre, csak élt közönyösen, családja körében is magányosan. Nem szeretett és nem szenvedett sohasem. A közöny úgy burkolta be, mint vattacsomó. Megvédte élete során a fájdalomtól. Nem fájt neki otthagyni szüleit, sem a lányt, aki szeretett volna a felesége lenni, senkit – egyedül a kalapos kislány rendítette meg, mikor már a lelke távozott. Meg talán az a tiszavirág életű kapcsolat: Zafíra.

Gyermekkoromban rajongtam a lovakért. Az orosz irodalmat olvasva fájdalmasan éltem meg, amikor a lovakat kínozták – átéltem szenvedésüket. Andreas sohasem hajtott az első helyért. Csak a verseny kedvéért, csak a száguldás kedvéért – most is élvezem, mikor hegyeken lefelé kerékpározom, és röpülök a táj fölött; az autó is hozzám nő, nem igaz, hogy ezeknek az élményeknek nincs előzményük.

Josephine is szívesen lovagolt ki, utolsó útjára is. Aztán a havasi Pisti lovakat hajtott fel a hegyen, a csillagos ég alatt. Szőrén ült rajtuk. Érdekes: valahányszor lovon ültem, mindig az az érzésem támadt, hogy ez mindig is így volt, a lovaglás mindig is ment. Más állatra nem emlékszem sem régebbről, sem most – talán még a kutya, a kígyó, a macska. Mindig is tudtam beszélni az állatokkal.

És volt egy szereplő, akinek életútjait több alkalommal kísérte a lovakkal való foglalatoskodás: a rokokó asszony lovásza, az orvosférj, Galagonya, a zsoké, aki egyetlen életemben kétszer is inkarnálódott: utóbb Zafíra lett, a szeretőm. Lélekben egyre közelebb került hozzám. A lovász szerelmi féltésből ölt meg, az orvosférj tudatlanul, aztán törleszteni kezdett felém: Galagonya már dúsgazdaggá tett, majd Zafíra megadta egy közönyös ember számára a szerelem menedékét.

Életem másik motívuma a **víz**: a vikingeknél, még korábban az ázsiai lányként úszom a tóban, anyaméhszerű önfeledtség. Mindig jó úszó voltam. Josephine is egy tóban végezte. A tó bezár, mint a sír.

És még egy motívum: a **tűz**: a tűzdobáló, Josephine a gyertyáival és a molnárlegény, akit látszólag fiatalon, értelmetlenül emésztenek fel a lángok. Vagy valamikor sokat játszott a tűzzel óvatlanul?

Csillagok: a görög tudós asztrológiával foglalkozik, Josephine-re a hold süt a tóban, a tiroli paraszt a holddal szerelmeskedik, Pistike a Fiastyúkot figyeli.

A zene: Josephine billentyűs hangszereken játszik (a zongora elődjein), a perdita hárfázik, Novák Pista zongorázik. Én is zongoráztam évekig – úgy haladtam vele, mint semmi mással, mégsem akartam soha zenész lenni. Eszembe sem jutott. Valószínűleg nem láttam még azt az életemet, amikor hivatásos zenész lehettem.

Férfiként volt, hogy jó üzleti érzékkel rendelkeztem, volt, hogy a tudományoknak éltem, és voltam szenvedélybeteg, nem is egyszer.

Volt, hogy a spirituális szférában jártam, volt, hogy épp csak felemeltem a fejem a csillagokra. Számos elem, motívum ismétlődött az életek során. S a motívumok összekötnek életeket – itt kell keresni összefüggéseket. Mai életemben is jelen vannak, s utalnak a régi életekre, az eloldatlanul maradt szálakra. Olyan megélések, amikre a mostani eszemmel és tapasztalatommal nem tehettem szert.

*

Anyám születésemkor *András*t várt. S mikor mégis lánya lett, úgy meglepődött, hogy kért néhány perc gondolkodási időt. Az 1960-as években divatos Anikó, Enikő, Ildikó nevekből az utolsót választotta.

Ildi, Ildikó, Hilde, Hildako, Krimhild, Brünhild – jelentése harcos. Volt és van mivel gyürkőznie. A múlt árnyai sorra megkísértik.

Itt volt ez az ember, akitől utolsó fejezetemben búcsút vettem, aki azt a nótát emlegette, hogy „Öreg legénynek nem való a május". Mivel önkezével vetett véget az életének, azonnal visszarendelték Erdélybe. 1965. május 13-án. Ne mondhassa, hogy neki nem való a május.

Mivel nem valósítottam meg a vállalt vagy kívánatos élettervet (nem voltam hajlandó családban élni), lelkem azon része, mely a szellemvilágban maradt, máris visszaküldött a Földre, hogy menjek, dolgozzak csak magamon. Figyelmen kívül hagyta, hogy lelkem egyik része még nem takarodott el az árnyékvilágból.

S az aráncos bőrű asszony is – nevetnem kell –, aki férjül kért, s én kosarat adtam neki…! Be érthetetlen volt számomra, amikor 14 éves koromban elém toppant egy fiatalember, egyszer csak ott volt, aztán ment, jött, levelet írt, s megkérdezte: Mit szólnék, ha ezentúl végleg együtt maradnánk? Egy hétig gondolkoztam a válaszon. Úgy éreztem, vége az életemnek, miközben még nem is éltem. Végül megírtam neki: kicsi vagyok a véglegesítéshez.

Megsértődött. Eltűnt. Sokáig vártam rá, hiába. Fel-feltünedezett életem csomópontjain, eljátszott a gondolattal, hogy összekerülhetnénk, ismét eltűnt. Nem tudta elszánni magát. Én sem. Mindig úgy éreztem, fogságba kerülök, ha igent mondok – várt a csillagos ég.

Ma már értem. S azt is, milyen következményekkel jár egy elodázott döntés. Ha még lesz életem, csak hozzá kell majd mennem fiatalon… Ki látja ezt jól idelent? De a gondolataim már egy következő életet készítenek elő…

A lélekkel együtt az érzelmek, a gondolatok és a tettek is halhatatlanok.

*

Nem éltem az Isten szellemi közelségében.

Valamikor elkövettem egy hibát – bűnt, ahogy a tízparancsolat mondja, akaratlanul, tettem következményeivel nem számolva. Magányra vágytam, megzavartak benne – Isten közelségét kerestem, miközben nem vettem észre, hogy Isten ott van rám bízva, mellettem – egy nő személyében, akit szeretnem adatott, de akit nem szerettem. Közönyös volt számomra.

Milyen nehéz egy kisgyerek kérdésére is válaszolni! Nekik nem lehet hazudni. Hát még ha majd odaát kérdeznek!

Az élet nagy feladványa: a viszonzatlan szerelem.

– Istentelen – mondta a kocsmáros, aki egy pillanatra az utamat keresztezte. Szeretetlen – mondanám. Hiszen az élet nagy misztériuma, egyben kihívása és bukáslehetősége: én szerettem volna, de nem kellettem. Miért? Nem szerettek vissza. Jó esetben ilyenkor keletkeznek a szép és jelentős műalkotások – a szeretet tárgyát keresi. De a tükör által homályos látás megfoszt attól, hogy helyesen szeressünk. Míg hajszoltam egy szerelmet, nem láttam és nem akartam látni azt, aki nekem lett küldve, mint megoldandó házi feladat. S így öltem is.

A gyilkosság elmagányosított. Utána nem sikerült oldani a magányt – valódi kitörés nincs. Mintha olykor lelkitársam is csak azért lett volna velem, hogy zavartalanná tegye az egyedülvalóságom.

A gyerekekkel való viszonyom fájdalmas volt. Nőként vagy gyermektelen voltam, vagy a gyermekeimmel való kapcsolatom több mint zavart körülmények közt jött létre, vagy megszakadt. Férfiként számos gyermeket hagytam hátra felelőtlenül, vagy a meglévő gyerekeim iránt teljesen közömbös voltam. És utazásaim során a gyerekeimre alig emlékszem – egyetlenegyre, Jancsikára. A többi gyerek halvány tükörképe valamely tükör képének…

*

Évek óta a szellemvilágban tett kalandok érdekelnek leginkább: hogyan fonja az ember jó párka módjára a sorsa fonalát? Miért idegenek a döntéseim és azok következményei számomra? Miért nincs több tudatosság a sorsom alakításában?

Az erkölcsi kudarcok magányra ítélnek az eljövendő életekben. Az elintézetlen dolgokat összegyűjti az ember egy batyuba, s beledolgozza új életútjába. Sokan viszont nem képesek erre, ezért a szellemvilág lényei építik fel leendő életútjukat helyettük. Erre néha úgy lehet rájönni, hogy az ember idegennek érzi magától sorsának alakulását (Popper Péter).

Annyit sikerült megtudnom a szellemvilágban tett utazásaim során, hogy **„régi életek krónikása”** vagyok. S az írás révén eljutok néhány felismerésig.

A többit majd megtudom odaát.

Irodalom:

Eadie, Betty J.

Hamvas Béla

Kemény Katalin

MacGregor, Trish; MacGregor Rob

Müller Péter

Newton, Michael

Palánkai József

Polcz Alaine

Popper Péter

Roberts, Jane

Szepes Mária

Köszönet a segítőknek: Márföldi Éva, Zeke Lajos, Fekete Annamária, Soó Emma, Deák Eszter Lea, Adorjáni Márta, Petz Yvette Lilian

Tartalomjegyzék

Lélekbölcső

Andreas

Sámán

A lótuszvirágos lány

Waldemar és Thorwald

A tűzdobáló

Hold asszony szerelme

A katona

Rokokó

Erik varga lánya

Molnárlegény

Strassbourg

Vénasszony

Perdita

Novák Pista

A havasban

Régi életek krónikása. Utószó